

Guilielmi Hoëli, LL. D.

ELEMENTA HISTORIÆ AB ORBE CONDITO Usque ad MONARCHIAM *CONSTANTINI* MAGNI.

Imperiorum res gestas complexa novo Ordine & Methodo.

Simul & Regnorum Rerumpublicarumque illis Coætanearum.

Unà cum Politiarum Magistratuumque succincta & brevi Enarratione.

Tironum in usum.

LONDINI:

Apud *Joh. Martyn* Societatis Regiæ Typographum, ad Insigne Campanæ in Cœmeterio D. *Pauli*. 1671.

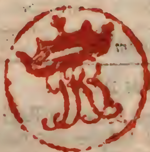

PErmiſſione & Licentiâ Honoratiſſimi Domini *Joannis Trevor* Equitis Aurati, Sacræ Regiæ Majeſtati à Conſiliis & Secretis, hic Liber Imprimatur.

WHITEHAL,
Julii 8vo.
1670.

Jo. Cooke.

NOBILISSIMO
Ornatiſsimoque Domino
JOANNI
COMITI DE
MULGRAVE,
BARONI DE
BOTTERWICK.

GUILIELMUS HOËLUS
HÆC SUA
Elementa Hiſtorica,
(Illius in uſum primùm deſtinata)
in devotiſſimi affectûs pariter
atque obſervantiæ teſtimonium.
D. D. C. Q.

RATIO CONSILII.

Um Nobilem quendam eundemque egregiæ indolis adolescentem instituendi, ante annos aliquot, mihi negotium daretur, in hanc cogitationem totus incubui, atque hoc egi, ut aliquam rationem sat commodè inire possem, quâ ille fructus quam uberrimos studiorum perciperet, me autem susceptæ provinciæ olim non pœniteret.

De hac re deliberanti Linguarum Scientia magni momenti videbatur esse, nec quidem immeritò, seu quis earum ornatum, sive rerum quibus introitum præbent tum dignitatem tum utilitatem, æstimare velit. Cùm autem ex natalitiorum magnitudine & ingenii summo acumine Discipulum meum ad res magnas gerendas aptum natum

perſpicerem, è re ejus etiam fore exiſtimabam hiſtoriam doceri, cùm humanarum actionum veluti ſpeculum ſit & negotiis arduis facem præferat, atque eam in rem ſyſtema quoddam aggreſſus ſum memoritèr tenendum ſimul & recitandum, tanquam obiter & aliud agenti (quo magis rerum ſumma in ejus animo hæreret) poſtea, prout ætas animuſque ferrent, in eo explicando motuum cauſas, motus ipſos, conſilia, ſtratagemata, ſucceſſus, rerum geſtarum civilium rationes, aliaque quæ ad Hiſtoriæ cognitionem perfectam deſiderarentur, fuſiùs enarraturus.

Cùm Libellus iſte amicorum meorum nonnullis (doctis admodum) in manus & notitiam incidiſſet, illi rogare atquè inſtare ut eadem methodo, quæ vehementer illis arriſit, opus juſtæ magnitudinis abſolvere tandem & ornare vellem, quo tum eruditioni meæ haud mediocriter conſulerem, tum de literis ipſis, Hiſtoriâ præſertim, aliquantum ſaltem mereri viderer.

Huic eorum Conſilio haud leve pondus acceſſit ex animi affectu quodam, qui ad Hiſtoriam proclivis ſemper ferebatur, atque etiam ex temporum iniquitate, quorum injuriâ otium negotio præſtabat, quibuſque illud veriſſimum comprobatum eſt. *Qui*

bene

bene latuit bene vixit, *Inſtitutionis* itaque noſtræ *Hiſtoricæ* partem priorem abſolvimus, juſtâ, prout nobis videbatur, magnitudine, linguâ quidem vernaculâ, propterea quòd libri majores quorum ſcriptores nominis claritatem nondum conſequuti ſunt, latine ſcripti, haud adeò facile veneant, & eorum pars maxima ab iis qui ex his rebus quæſtum faciunt, ad exteros tranſmittatur.

De libro illo ad noſtrates non eſt quòd multa loquar, nec nomini & gloriæ inhiare eſt hujus inſtituti. Gratiam vulgi captare vaniſſimum exiſtimo. Si modò docti opus illud probent, aliorum judicium (utpote quorum oculi vel ex invidiâ vel ignorantiâ caligant) nihili quidem æſtimavero.

Pauca tamen illorum in gratiam, quorum intereſſe præſertim exiſtimo, hic attingere lubet non tàm ut de facinore aliquo meo inſigni glorier, quàm conſilium & rationem operis exponens, aliiſque facem præferens, quid (ſi non feciſſe tamen) voluiſſe me (quod in magnis rebus aliquid haberi ſolet) palàm faciam.

Non diffitendum igitur (quod enim factis quis demonſtrat id verbis diſſimulare perquàm ridiculum) me methodum Hiſtoriarum generalium (ſeu ſyſtematum Hiſtori-

 corum)

corum) antehac in lucem editarum, vel quas mihi vidisse contigit, apud meipsum sæpius graviter incusasse, apud alios sæpe disertis verbis, utpote quæ rerum mole rudi & indigesta Tironum animos non informet sed interciat, non impleat memoriam sed oneret, imò opprimat. Quidam enim officio suo satis fecisse se existimarunt ab orbe condito narrationum telam deducentes, nominum hominum primævorum & heröum quorundam meminisse, libatis nonnunquam quibusdam facinoribus, quibusdamque ex sacra pagina adnotatis, ad *Persarum* res gestas notissimas & tandem ad *Romanas* descendisse; ordine nullo vel perquàm obscuro, nullâ rerum ad eandem gentem spectantium serie vel dependentiâ, nullâ vel rarissimâ, mentione Originum Regnorum, Rerumpub. Successionum vel Causarum & Occasionum quæ bella aliosque motus præcesserint.

Alii rerum ampliorem molem ulnis amplexi plura de iisdem commentati sunt at eodem vitio laborantia, eâdem argumenti & narrationis perplexitate, qua Regnorum diversorum status & motus simul & semel narrantur, ita ut locorum maxime dissitorum res maxime dissitas & diversas putares tam loco regionis quam libri coire, existimares

ad

ad eundem locum, ad idem tempus & rem eandem spectare. Rarissima apud hos Regnorum & Rerumpub. *Graecarum* aliarumque vetustiorum descriptio. Nomina Regum forsan & res gestas quasdam, non autem Politiam non Magistratuum Originem & munia, non *Selucidarum*, *Ptolomaeorum*, & *Macedonum* Posteriorum Historias, nisi carptim & frustulatim traditas invenies.

Romanorum res ante *Pyrrhi* tempora, vix attingere sustinent, quamvis seditionum & motuum Civilium qui *Romae* acciderunt & Magistratuum inde emergentium occasiones & causas nosse adeò Tironum intersit ut nihil magis. Hîc unam, illîc aliam Chronologiae normam & rationem invenies; nunc haec aliis tempore conjuncta, nunc his alia Contemporanea, tanquam inferiora essent quoad dignitatem & gloriam Imperii. Hinc temporum cognitio tam confusa, hinc rerum verarum (quae saltem verae habentur) falsum judicium, hinc apices quidam Historiarum memorabiliorum apprehenduntur ad animos inter confabulandum oblectandos, Historiae autem verus & genuinus usus adeò paucis innotuit, paucis admodùm rerum gestarum series, ordo aetatum, Rerump. rationes & conversiones.

Hæc seriò mecum sæpe reputans tam meas ipsius quàm aliorum vices dolebam, quòd nationum & populorum vetustiorum particulares Historias desiderans, non nisi portiones quasdam hic illic sparsas possem reperire, atque in eo laborabam ut corpus quoddam Historiæ universæ integrum & *Institutionem* methodicam animo fingerem, qua partes singulæ debito ordine disponerentur sine confusione, sine ambagibus; quod ni fieret, omnium artium, scientiarum & disciplinarum, quæ singulæ ferè formam debitam consequutæ sunt, miserrima videbatur *Historia*, quæ tamen vix ullis cedat tàm dignitate quàm utilitate argumenti.

Asserere enim nullus dubito vix in publicis negotiis & rebus maxime eorum administrationem spectantibus, ullam rem momenti ullius occurrere posse quæ non ex Historiâ possit cognosci, intelligi & expediri, adeò facile ac Jurisconsulti nostrates ex rebus ante judicatis & in acta relatis lites universas cognoscunt & dirimunt. In Historia enim occurrit quicquid in Rep. accidit: Ibi causæ, progressus, successus & expediendi rationes: Nonnulla pro tempore & loco aliquo modo forsan diversa obveniant quæ tamen difficultatem nullam haud superandam in judicando pariunt, certè prudentiâ

conciliantur

conciliantur & expediuntur : Atque hoc adeò in Historiâ obtinet, vel teste *Cominæo* qui asserere haud dubitat viros Βουληφόρους inter Consultandum nihil gravius admittere debere nisi quod ex illâ afferri, saltem comprobari possit & evinci.

Quàm utilem, imò necessariam Theologiæ navet operam nemini obscurum esse potest qui temporum diversorum diversa dogmata, qui motus infinitos illos Ecclesiasticos tam in Synodis quam extrà considerat, quos omnes cujus est nisi Historici referre, atque ea explicare sæcularia & mundana quorum, occasione altiùs petita, sacri scriptores meminere obiter & agentes aliud?

Ad jus autem Civile intelligendum tantum affert auxilii, ut ea absente, *Leguleius* insulsus quis meritò, vix tamen Jurisconsultus audiat. *Enimvero* (verba sunt *Jacobi Gothofredi* viri *Cl.*) *cùm jus publicum illud sit quod statum rei* Romanæ *spectat, singulæque adeo Juris publici Constitutiones* πραγματικαὶ *ferme sint, imo* πρόσκαιροι, *quas circumstantiarum temporisque necessitas Statusque Rei* Romanæ *extorsère, quomodo quæso sinceram earum cognitionem adsequi speret qui illius non dico ævi* Historiam Universam, *seu universitatem animo prius non complexus fuerit, verum quod* Tertullianus *diceret,*

temporatim

temporatim quoque eam recensuerit: Causasque (nam ea demum ὁσίων) ex cujusque Constitutionis momentis collegerit, expenderit; denique, ut verbo dicam, privilegia a legibus distinxerit? Id vero quia haud æque semper factum est, hinc illæ jam impolitiæ, quibus solennium maxime constitutionum quæ ad jus publicum spectant, interpretationes scatent: Hinc inexplicabilium & inenodabilium quæstionum voragines unde emergere adeo arduum: Hinc sententiarum, velut inter se dissidentes, conflictus, e quibus haud facilius sese quisquam quam extricis Tellenis expediat: Nempe, quia leges illæ tanquam ad Juris perpetui formam pertinentes æstimantur, ac non, quod revera sunt, προςτακτικοὶ & πρόσκαιροι, habentur.

Quæ cum ita sint in Jure *Romano*, multo magis obtinent in Jure *Gentium*, quod adeo Historiæ innititur ut Jus *Historicum* meritò audiat, cùm enim ex Gentium moribus & consensu originem trahat, ex Annalibus vel aliis Historiæ solius formis nobis innotescit. *Historiæ enim*, inquit *Grotius*, *duplicem habent usum, qui nostri sit argumenti, nam &* Exempla *suppeditant &* Judicia. Exempla *quo meliorum sunt temporum ac populorum, eo plus habent authoritatis: Ideo* Græca *&* Romana *vetera cæteris prætulimus. Nec*

spernenda Judicia, *præsertim consentientia*: *Jus enim naturæ, ut diximus, aliquo modo inde probatur*: *Jus vero gentium non est ut aliter probetur.* Qui explicationem eorum igitur quæ ad communionem inter diversos Principes & Populos conducunt aggressi sunt, (è quibus *Albericus Gentilis* & *Hugo Grotius* pro *Coryphæis* habendi) hanc rationem sibi ineundam existimarunt, adeò ut omnia ferè ex Historia eruant, judicent, damnent, absolvant; atque inde merito appellationem Historico-jure-peritorum nacti sunt.

Atque (in argumento tam perspicuo, Lectori, verborum inutili copiâ; non est creanda molestia) idem pronuntiandum est de *Jure Canonico*, *Jure Fecialium*, atque adeò de omni *Jure Municipali* quod interpretandum omnino & illustrandum est ex temporis statu, rerum circumstantiis, gentium moribus, aliisque non aliundè quam ex Annalium fontibus & Historico penu depromendis.

Hinc excitatus ut Historiam in talem formam reducerem quæ Artem perfectam seu disciplinam referret (ut Tironum animi faciliùs conciliarentur) dilacerata primùm Imperia & Regna antiqua componere & resarcire cœpi; ceu tabulas naufragii cujusdam colligens, & serie rerum continuâ ab

ipsis

ipsis originibus (quoad fieri potuerit in rebus tam obscuris) ad terminos usque deducere, rebus nullis gravioribus omissis, eò respiciens ut non solùm motuum progressus sed etiam Consilia, Causæ & Rationes administrandi cognoscerentur, quod inter Historiæ fructus vel primum sibi locum jure vendicaverit.

Verùm hoc facto aliisque quæ in Scriptoribus Historiæ Catholicæ desiderare videbar, admodùm eram solicitus de molis totius dispositione, quo modo scil. & ordine Imperia Regna & Resp. nunc integras inter se componerem, ut tempore convenirent quæ ejusdem temporis erant, licet loco & rebus gestis prorsus dissimilia. Nunc hanc, nunc illam, rationem inibam; displicuit nunc quod ante placuerat, exaravi & delevi. Tandem omnibus æquâ lance pensitatis *Imperiorum* & *Contemporaneorum* Methodus arrisit.

Cùm enim rerum gestarum Conjunctio fieri deberet, atque Historiæ corpus quoddam efformari, Majora minoribus præponenda duxi atque ab illis rationem & ordinem rerum sumendum: Illud etiam ceu caput æstimari par est, cujus consilio, arbitratu, nutu & moderamine potior tunc temporis orbis pars regebatur. Nec tamen Imperio

cuique

cuique sua solùm adjeci Contemporanea; verum notas temporis insigniores apponens effeci ut non solum quoto *Imperii* hujus vel illius anno, sed etiam *Mundi, Olympiadum*, *Urbis Conditæ*, aliarumque *Ærarum* gesta fuerint quæque memorabiliora Tirones satis intelligerent.

Hinc copia cuipiam fit Historiam integram Cujusvis Imperii Regni & Reip. ferè legendi absque ulla confusione, temporum tamen rationes fartæ tectæ conservantur adeò bene ac si solitâ confarragine miscerentur omnia. Historiam Heröicam haud levi curâ tradidi cùm in istis rebus (tam obscuris licet) cognoscendis, atque vel fabulis ipsis, nisi Juvenes se exerceant, nullo modo Historiam Catholicam callere potuerint, neque scriptoribus legendis vel audiendis doctis esse idonei.

Ubi Ratio postulabat, ut Politias & Rerump. formas describerem, eas haud intactas præterii. Quandoque Criticum egi, nonnunquam Politicum, nullo tamen supercilio elatus, nullo inductus fastu, non tantum mihi tribuens quasi, ingenio proprio fretus, audire tantus gestirem qui omnes alios scriptores inscitiæ, hallucinationis, vel tenuitatis arguerem.

Hic etenim invidiam deprecor obnixè Lectorem rogans ut Consilium nostrum

potius

potiùs expendat quam lance severiori pensitet omnia. Tenuitatis propriæ satis mihi conscius sum nec aliud quidem præ me fero, quanquam non ignorem eos qui primi novam rerum instituunt methodum, multis difficultatibus premi & maximè desudantes in rebus ipsis Sermonis ornamentis vacare vix posse. Quis primum tentamen adeo fœlix requisiverit ut perfectum sit. Haud erubescerem confessus me quædam desiderare quæ facilè posthac accedere poterunt, atque rebus adeò fuisse occupatum ut de verbis parum essem solicitus.

Utcunque fuerit, jacta est alea, atque ita quidem se habet *Institutionis* nostræ. *Historica* pars prior, cui secunda adjungenda est, quamprimùm negotii ipsius ingens moles & Authoris Res privatæ permiserint. Opus quidem moveo cui infinita lectio est adhibenda, cùm libri multi iterùm atque iterùm penitus evolvendi sint, multi consulendi, plures inter se conferendi, ut rerum veritas elucescat, eruantur antiquitates, Politiæ tam particulares omnium gentium Civiles quam Ecclesiasticæ dignoscantur, & Res gestæ ob oculos ponantur nec minor fere cura in totius dispositione & fugâ confusionis consuetæ. Sed libris (hujus laboris instrumentis) comparandis quanti sumptus faciendi!

uan tum

quantum temporis in legendis insumendum! Opibus certè opus est ne plura dicam.

Prioris Epitomen hanc in publicum emittere, dum paretur altera, eamque latinè scriptam, tàm nostratium quàm exterorum interesse nonnulli existmarunt, quorum monitis si me obsecundasse dicerem & victum variorum tandem precibus, quamvis vera narrarem, nunquam tamen agerem sat commodè ut Lectori illud persuaderem, sed æquè insulsus & ridiculus ac scriptorum vulgus viderer. Dicam tamen, iis quibus Institutionis ipsius Methodus perplacuit, Elementorum horum dispositionem non posse non placere, & Tironibus aliquo modò esse consultum, ut ea memoriter tenentes in pleniorem rerum cognitionem faciliùs perducantur methodo usi meliori, & à summis apicibus ad integras & absolutas narrationes velut manu ducti. Illorum præcipue studiis consulens res quidem succinctâ & perspicuâ brevitate tradidi, ut in animo altiores radices agerent; atque cùm *Sleidanum* nossem plerorumque esse plerunque in manibus, ex pauculis illis, quos vir ille doctus in librum suum de 4 Imperiis (confusè satis pro more solito) congesserat, flosculis, pulchriores in proprias quosque areas reduxi cautus & inserui. Supervacaneum verò duxi pagellam

hanc

hanc testimoniis onerare, cùm, in *Institutione* ipsâ, cuivis materiæ abundè suppetant.

Annus nunc *Septimus* vel *Octavus* agitur, ex quo, horis subsecivis, libellum hunc, in *Gallia*, idiomate Latino donaveram & in perfectam methodum redegeram, ubi librorum inopia & aliæ peregrinationis incommoditates impedierunt quominus vel secundæ parti *Institutionis* incumberem, vel illum ornarem prout animus resque ipsa tulissent, atque neglectus in scriniis jacuit à tempore devorandus qui ad tempus fallendum fuerat conscriptus, donec, gravi quadam impellente causa, ereptus, erutus sit, & in publicum, auspiciis utinam bonis, tandem emissus.

Extremum illud est ut tu, Lector Candide, Consilium nostrum (vel solum) expendas. Ita futurum spero, ut, licet hæc nobis nondum perplaceant, tibi haud vehementer displiceant.

Londini pridie Calendas *Julias*,
Anno M. DCLXX.

Series Librorum & Capitum hujus Operis.

LIB. I.

Sect.

LIB. II.

lum

LIB. III.

Sect.

LIB. IV.

CAP.

Elementorum

Elementorum Historiæ.

LIBER PRIMUS.

CAP. I.

Ab orbe condito usque ad exortum Imperii Babylonici.

1. PRincipio Deus creavit Cœlum & terram: Sexto demum die homo creatus est, omnibus jam paratis ad mundi incolam recipiendum.

2. *Adamus* in statu beato factus ab innocentia simul & fælicitate excidit proprio defectu, fructum vetitum comedens: Atque in eodem tam periculo

quam scelere posteri ejus omnes involuti sunt. Tanto facinore admisso, Paradiso abactus est ad terram colendam, filiosque duos ex *Eva* uxore sustulit *Cainum* & *Abelem*, quorum ille (moleste ferens fratris oblationem victimæ suæ a Deo præpositam) hunc occidit. *Adamus* porro ætatis suæ anno 130 *Sethum* genuit, numerumque annorum 930 complevit.

3. A *Setho* Ecclesia Dei, (tandemque humanum genus ipsum) propagata fuit, *Caini* posteris ex diluvio absorptis. Anno ætatis suæ 105° *Enoshum* genuit, *Enoshus* annos natus 90 *Cainanum*. Hic anno 70° *Mehalelecum*, *Mahalelecus* 65° *Jaredum*, *Jaredus Henochum* anno 162°, *Henochus Methusalam* 65°. *Methusala* (qui exactis annis 969, vitam supra mortales omnes produxit) cùm annos vixisset 187 *Lamechum* sustulit, atque *Lamechus* anno ætatis suæ 182 genuit *Noahum* qui postquam 600 annos vitæ exegisset, arca secundùm Dei præceptum facta, se & familiam suam servavit, mortalibus omnibus aliis diluvio oppressis. Incidit itaque Diluvium in annum ab orbe condito 1656.

4. Ex *Noha* filiis tribus *Semo*, *Chamo*, & *Japheto* genus humanum reparatum est, terraque novis incolis tandem repleta. *Sethi* possessio intra *Asiam* fuit. *Japheto* obtigit *Europa* universa præter *Asiam* Minorem, *Mediam*, *Armeniæ* partem, *Iberiam*, *Albaniam*, & regiones vastas illas olim a *Scythis*, hodie a *Tartaris* nominatas. Ut nihil de *America* dicam

in

in quam *Scythas* per fretum *Anianum* penetrasse probabile admodum videtur, ad *Japheti* Progeniem spectant septentrionales regiones quæ officina gentium & vagina populorum haud immeritò à *Jornande* appellantur. *Chamo* minimo natu *Ægyptus*, *Africa* tota, pars magna *Assyriæ* & *Arabiæ*, (præter *Babyloniam*, *Susianam*, *Assyriam*, aliasque regiones quas *Nimrodus* nepos ejus occupavit) obtigerunt.

CAP. II.

Ab exortu Imperii Babylonici usque ad ejusdem excidium.

1. TErra divisa, *Nimrodus Chusi* filius *Chami* nepos *Babele* sedes suas posuit, ibique primus regnare cæpit, ditioni suæ adjectis *Erech*, *Accad*, & *Calneh* in terra *Sennaar*. Hic author fuerat turris illius vastæ extruendæ, ob quod ausum Deus irritatus linguarum confusione humanum genus castigavit, unde moles illa insana *Babel* nominata est. Hic *Belus* verus & *Bacchus* fuit, qui, cùm apud *Mosem* venator Magnus audiat, venatione viam ad regnum parasse a nonnullis existimatur, manu hominum contra feras collectâ, quæ terram infestam reddiderant. Regnavit annos 65.

 2. Huic

2. Huic successit filius *Ninus* qui patrem ut Deum colens idololatriæ primus author fuit.. Cum Rege *Assyriæ* societate inita, *Armeniam* & *Mediam* subjugavit, atque intra spatium annorum 17 populum *Asiæ* universæ devicit præter *Indos* & *Bactros* quorum hos quoque tandem superavit non obstante Regis *Zoroastri* (seu potius *Oxyartis*) virtute. Cùm ânnos regnasset 52, urbem quandam obsidens telo ictus periit, vel *Semiramidis* uxoris insidiis circumventus necatus est.

3. *Semiramis* occasione arrepta quam filii *Ninyæ* (vel *Nini*) juventus præbebat, virilem habitum sumpsit atque ejus loco regnavit. *Babylonem* reædificavit, auxit & munivit, imperioqne *Nini* parùm contenta, *Æthiopiæ* ditione illud auxit, & in *India* bellum gessit. Divitiis, victoriis & trïumphis nulli mortalium cessit. Post annos 42 filius eam occidit, seu quòd rem habere cum ea recusaret, sive regnandi cupiditate inductus.

4. *Ninias* Majorum suorum nemini similis luxuriæ & ignaviæ seipsum tradidit; illi tamen militiæ ordinatio illa laudata attribuitur quæ usque ad interitum hujus imperii a Principibus omnibus magni habita est. Per ætates 30 multi vestigiis illius insistebant, quorum nemo memoria dignus, præter *Teutamum* qui *Priamo* a *Græcis* obsesso auxiliares copias misit, & ultimum, qui apud suos *Tonos-Concoleros*, *Græcos* verò & *Romanos* *Sardanapalus* audit. Hic ex luxuria & interitu multùm inclaruit.

5. Fuit

5. Fuit enim omnium hominum longe effæminatissimus: Inter mulierculas perpetuò desidens colum & lanam tractabat, atque adeò totus immersus voluptatibus ut vix unquam sui conspectum præberet. His rebus alienati ab eo duo Præfecti, *Belochus Babyloniæ*, *Arbaces* autem *Medorum*, facta conjuratione, cùm turpitudinem ejus atque mollitiem vulgò traduxissent, bellum fecerunt. Rex maturè satis de eorum defectione admonitus se ad defensionem parabat, victoriamque ter de rebellibus obtinuit; securus autem ex successu factus denuò ad voluptates rediit, rebellesque inde alacriores redditi toties victoriam de ejus copiis reportarunt, atque obsederuunt urbem.

6. Per biennium *Sardanapalus* obsidionem toleravit, neque dubitabat se toleraturum donec auxilium veniret, in spe sua magis confirmatus, quòd Oraculum prædixerat *Ninivem* nunquam captum iri ante quàm fluvius cum urbe inimicitias exerceret. Anno autem tertio pluviæ tantæ deciderunt ut *Euphrates* auctus nimiùm muris vim faceret; eosque per stadia 20 obrueret; qua re *Sardanapalus* perculsus, constructa pyra, se divitiasque omnes in ignem conjecit, hoc uno facto virum imitatus, ut quidam ait, anno circiter 1400 a *Babylone* condita, ante primam *Olympiadem* 43°. *A.M.* 3186.

7. Cum *Sardanapalo* *Assyriorum* Imperium quodammodo interiit in Principatus duos divisum. *Arbaces* enim ab exercitu Rex salutatus,

lutatus, *Belocho* (seu *Belesi*) *Babylonem* concessit secundùm quod inter eos convenerat. Quidam tradunt *Arbacem* solo *Niniven* æquasse, alii autem arcem solam destructam putant, cum urbs ista Reges suos postea habuerit non potentia & Imperio prioribus comparandos, Magnos tamen, qui ex *Belocho* forsan originem duxerunt.

8. Ex Principatibus autem his duobus unus *Medorum* fuit, super quos non *Arbacem* solum sed & posteros ejus regnasse verisimilius est. Quamvis enim *Herodotus* scribat, eos, jugo *Assyriorum* excusso, per multas ætates sine Rege vixisse; *Ctesias* tamen, qui ex annalibus *Persicis* Historiam suam collegisse profitetur, *Arbacem* refert post annos 18 *Mandaucem* filium successorem suum reliquisse, cui ordine successerunt *Sesarmus*, *Artias*, *Arbianis*, *Asæus*, *Artynes*, *Artibarnes*, & *Astyages Cyri* avus maternus. Præter *Ctesiam* *Eusebius* etiam Chronico suo successionem Regum ab *Arbace* inserui, licèt ab illo, quoad nomina Principum, dissentiat.

9. Alter Principatus fuit *Babyloniorum* quorum *Belochus* primas tenet. Quamdiu regnavit, & quisnam illi successerit obscurum est. Post annos autem 71 *Nabonasar* (quem nonnulli eundem cum *Belocho* fuisse existimarunt) Regnum *Babylonicum* obtinuit, atque ab ejus Imperii initio & *Olympiade octava* *Æra* illa celebris *Nabonasari* deducitur, die scil. primo *Thoth* mensis *Ægyptii* (*Febr.* 26.) qui annos circiter 746 dies vero 310 *Æram*

Christi.

Christi præcessit ut quidam rationem putant: annos 424 *Alexandri* Magni obitum.

10. *Arbacem* Reges novem ordine sequuti sunt, atque ab iis interregnum per annos 8. Hoc tempore defecisse videtur Regia soboles atque *Esarchaddon Assyriæ* Rex *Babylonios* sub jugum reduxisse. Ille enim qui post hoc interregnum *Babyloniis* præfuit, a *Ptolomæo Assaradinus* vocatur, quod nomen diversarum linguarum sono tantùm ab *Esarchaddone* existimatur differre.

11. Quod autem ad hujusce Regni *Assyriaci* exortum novum attinet, minimè probabile est post *Sardanapali* interitum totum ejus imperium (ne majorem partem quidem) *Mediæ* & *Babyloni* subjectam fuisse; at *Arbacem*, quamvis *Medis* imperitaverit, populis tamen variis (quos domare non valebat) jugum novum recusantibus, libertatem permisisse. Hinc nationes trans *Euphratem* Anarchiæ tandem, & multorum malorum inde nascentium, pertæsæ *Principem* recipere haud abnuerunt, alia quamvis stirpe procreatum, qui, cùm *Beli* successoribus Imperio & dignitate impar omnino esset, hinc *Græci Sardanapalum* ultimum *Assyriæ* Regem habuerunt.

12. Quisnam autem Princeps hic Primus fuerit aut quo nomine appellatus, nobis nondum innotuit. Quidam *Phulem* illum fuisse existimavit qui, regnante *Menachemo*, terram *Israelis* invasit, ejusque principium ad *Olympiadem* quartam posuit, annumque 17 ante *Æram Nebonasari*: Alter eundem cum *Tig-*

lath-Pilesare quem *Nini* Junioris nomen sumpsisse putat. Iste *Damasci* Regnum excidit, postque annos 18 successorem reliquit *Salmanassarem* qui *Israelitas* captivos duxit, *Phæniciamque* & *Syriam* debellavit.

13. *Salmanassari* successit filius *Senacheribus* qui bello *Ægyptum Asiamque* totam infestavit, & *Hezekiam Judæ* Regem in angustias magnas conjecit, sed blasphemiis suis adeo Deum irritavit ut, percutiente Angelo, desideraret una nocte ad centum octoginta quinque hominum millia, deinde domum reversus a suis ipse liberis *Adramelecho* & *Sharezere* interfectus est, ejusque loco regnavit filius *Esarchaddon*.

14. Hic ille *Assardinus* habetur cujus in Regum Canone mentionem facit *Ptolomæus* Mathematicus insignis. Eodem tempore quo coloniam novam in *Samariam* deduxit, in *Judæam* penetrasse existimatur atque *Manassem* Regem captivum *Babylonem* deportasse ; urbem enim hanc hoc tempore Regi *Assyriorum* paruisse ex Scriptura colligunt. *Assaradino*, postquam annos regnasset 13, *Saosduchinus* (seu *Saisducmus*) successit secundùm *Ptolomæum*, non autem *Merodach*, quem communis opinio voluit *Babyloniæ* regnasse, atque, illo occiso, *Assyriorum* Imperium *Babylonis* adjunxisse ; successio enim hæc *Pseudo-Metastheni* attribuenda, (quem cum aliis ejusdem farinæ Scriptoribus *Annius* Mundo obtrusit) atque adeò rejicienda est.

15. Si

15. Si qua fides *Juditha* libro adhibenda sit, *Nebuchadonosor* ille idem cum *Saosducino* est habendus qui *Arphaxadum* Regis *Medorum* & *Ecbatanis* conditorem in campis *Ragavis* fudit & occidit. *Arphaxad* hic *Deioces* erat quem *Herodotus* eandem urbem condidisse scribit, quique *Saosducini* æqualis fuit. Atque hujus dux erat *Olophernes* qui cum *Bethsaram* arcta obsidione premeret *Juditha* dolis circumventus periit.

16. *Saosducinum* sequebatur *Chynaladanus* qui *Saracus* ab *Alexandro Polyhistore* vocatur. Contra hunc *Phraortes Medorum* Rex, ut patris mortem ulcisceretur, profectus, quamvis *Asiam* totam & *Persiam* ditionis suæ fecisset, oppressus est: At filius ejus *Cyaxares* bellum red integravit, *Assyrios* fudit & *Ninum* urbem obsidione cinxit; sed a *Scythis*, re infecta, revocatus est, qui *Cimmerios* ab *Europa* fugatos persequuti in *Mediam* penetraverant. Ab illis in prælio fusus & fugatus Imperio totius *Asiæ* excidit, quam illi obtinuerunt per annos 28.

17. *Scythæ* his annis elapsis, cum res suas securè nimis, & malè alias administrarent, convivio excepti a *Cyaxare* & ebrii confossi sunt, atque Rex in fortunam pristinam & dignitatem evasit. His rebus confectis *Nabopolassar* dux exercitus Regis *Assyriæ* affinitatem & societatem contraxit cum *Cyaxare*, *Amyti* hujus (ex filio *Astyage*) nepte in uxorem *Nebuchadnesari* illius filio data. Societate hac mutuo devincti, *Chynaladanum*

(seu *Saracum*) junctis viribus oppresserunt, postquam annos regnasset 22.

18. *Nabopolassar* itaque, sive *Nabulassar* dux *Assyrius* domini sui Imperium hoc modo consequutus est anno *Nabonasari* 123°. Hic, cùm *Pharaoh Neco* bellum ei intulisset, urbem *Carcemissum* ad *Euphratem* sitam cepisset, & *Cœlosyriæ Phœniciæque* Præfectus jam rebellaret, *Nebuchadnesarem* filium in socium Regni ascitum cum exercitu contra *Ægyptios* & *Syros* misit.

19. *Nebuchadnesar* in itinere *Jehoiakimum Judæ* Regem & *Neconis* subditum vectigalem suum fecit, quod *Ægyptius* permolestè ferens contra *Babylonium* iterum contendit & signis denuò collatis ad *Carcemissum* victus occubuit. Dum vero *Nebuchadnesar* victoria usus ab *Euphrate Nilum* usque bello domaret omnia, Pater *Babylone* mortuus est atque ille ad Regnum stabiliendum opportunè a *Chaldæis* revocatur.

20. Præterea *Babylonem* ornavit, novaque urbe vetustæ addita, ambas muris tribus munivit. Circa Regiam hortum pensilem fama valde celebratum fieri curavit, ut uxori, quam Montana more patrio delectabant, *Mediæ* continuum specimen & tabulam veluti naturalem exhiberet. Hic etiam *Nebuchadnesar* ille est qui *Hierosolymam* obsessam per biennium cepit, diripuit, incendit. Muros diruit, potissimam populi partem captivam abduxit, Regem *Zedekiam* exoculavit, filiosque illius atque proceres interfecit.

21. Huic

21. Huic per somnum imago statuæ Magnæ oblata est, cujus erat caput aureum, pectus unà cum brachiis argenteum, venter & femur ex ære, crura ferrea, pedum pars aliqua ferrea pars fictilis. Expergefactus cum somnium illi memoria excidisset, capitis pœnam denunciat hariolis ni quale fuisset exponerent; quod cùm non possent, *Daniel Hierosolymitanus* rem precibus aggressus quid somniaverit ostendit, deinde quid sibi vellet somnium interpretatus vaticinium de quatuor Imperiis edidit.

22. Quam horrendo spectaculo & exemplo superbiam ejus Deus ultus sit, operæ pretium est, ut cum omnes mortales tum Reges imprimis ac Viri Principes diligenter legant & considerent, quo videlicet Majestatem divinam revereantur & officium suum erga populum sibi commissum faciant. Septem tempora (annos plerique intelligunt) ab humano consortio ablegatus inter belluas agebat, sed statuto tempore ad se reversus pristinæ dignitati & Imperio restitutus est. Hujus rei inter Ethnicos meminit *Abydenus*. De eo scripserunt *Megasthenes, Diocles,* & *Philostratus*. Regnavit annos 43. *Ptolomei* Regum Canone *Nabocolassar* nominatus vel potius *Nabocodolassar*.

23. Illi successit filius *Evilmerodach* qui nequitiæ & voluptatibus deditus dolis *Neriglissoris*, qui sororem ejus duxerat, interiit post biennium. *Neriglissor* annos regnavit 4. & successorem habuit filium *Laborosarduchum*, qui

qui cum malæ indolis esset, a suis interemptus est post menses 9, & *Nabonidus Babylonius* quidam (aliis *Nabannidochus* & *Labynitus* dictus) rei summam obtinuit. Hic, cùm 17 (vel ut alii volunt 27) regnasset annos, a *Cyro* oppressus est, qui *Babylone* potitus Imperium ad *Persas* transtulit.

24. Hanc Regum ordinem tradidit nobis *Berosus* Historicus *Chaldæus* a *Josepho* sæpius citatus, cui etiam hac in re *Ptolomæus* Mathematicus *Alexandrinus* celeberrimus in Regum Canone testimonium præbet. Et quamvis inter doctos fuerint qui *Danielis* Historiam huic in adversum ire existimaverint, alii tamen haud minùs literis imbuti eorum argumentis satis sibi videntur respondisse, ut in institutione nostra Historica videndum. Cùm autem ad *Cyrum* rerum series nos deduxerit, quisnam ille fuerit, Cujas & quantus qui tantum Imperiume vertere potuerit, paucis, pro ratione instituti, est dicendum.

25. De gente ejus consentiunt omnes quod fuerit *Cambysis Persæ* filius ex *Mandane Astyagis* Regis *Medorum* filia susceptus, præter *Ctesiam* qui nullo modo *Astyagi* eum sanguine fuisse junctum tradidit. De *Cambysis* autem fortunâ varia narrantur. *Herodotus* eum hominem obscurum & tenuis fortunæ vocat, dicitque *Astyagem* talem quæsivisse cui filiam locaret, cujus prolem somniaverat tantam futuram ut avi Regno exitium afferret. Addit infantem in lucem editum necandum fuisse traditum *Harpago Aulico*, qui cùm pueri

misert-

misertus jussa Regis non ipse faceret, sed Pastori Regio rem committeret, pastoris uxor recens puerum mortuum enixa, viro persuasit ut domum afferret Infantem expositum & loco filii familias educaret.

26. *Xenophon* autem in libro suô elegantissimo, quem de *Cyri* institutione inscripsit, haud alium quàm *Persarum* Regem *Cambysem* fuisse affirmat, scribitque *Cyrum* in omni disciplinæ *Persicæ* genere (quam exquisitissimam facit) exercitatissimum simul & præstantissimum. Cùmque *Herodotus* tradat eum inter pastores Regios educatum, postquàm ex Regali animo *Astyagi* avo innotuisset, in *Persiam* fuisse ablegatum, *Harpagum* vero ob neglectam cædem proprii filii Carne in convivio pastum *Cyro* demum authorem extitisse in senem *Astyagem* insurgendi & eum Regno exuendi; de his rebus apud *Xenophontem* ne verbum quidem.

27. Narrat enim *Xenophon* quomodo *Cyaxares Astyagis* filius cum sobolem masculam non haberet, filiam suam in matrimonio dederit *Cyro Persæ* sororis suæ filio, & quòd bello lacessitus a Rege *Assyriorum* in auxilium *Cyrum* accersiverit, qui totius exercitus Imperator factus rem fæliciter administravit, *Babylonem* cepit, tandemque avunculo successit, cùm priùs *Crœsum Lydiæ* Regem aliosque multos imperii sui jugum coegisset subire. De *Crœso* autem, cùm res postulet ut plura dicantur, æquum est ut Regni *Lydici* historia paucis etiam perstringatur.

28. *Lydia,*

28. *Lydia*, quæ & *Mæonia* dicta est, nomen accepit a *Lydo* Rege *Atis* filio & *Tyrrheni* fratre, ut *Græci* quidem perhibent. Satis autem constat *Lydiam* fuisse appellatam ex illo *Semi* filio qui *Lud* apud *Mosem* audit, ut & *Mæoniam* ex *Mæandro* fluvio. *Lydi* progenie extincta (narrante *Herodoto*) ab *Heraclidis* ibi per annos 505, ætates verò 22, regnatum est ad *Caudaulem* usque, qui formæ uxoris suæ nimium attribuens *Gygem* servum nudam eam spectare coegit. Hoc cognitum adeo indigne tulit Regina, ut, (delectu *Gygi* facto utrùm moreretur ipse vel Regem occideret) servum ad parricidium adigeret & nuberet parricidæ.

29. Rex itaque *Gyges* ex servo factus est, & inimicis suffragio Oraculi *Delphici* victis, Regnum suum confirmavit, & tenuit per annos 38, *Mileto* & *Smyrnæ* urbibus bello illato, & *Colophone* sub jugum missa. *Ardys* filius ejus & successor *Prienem* expugnavit, oppugnavit *Miletum*, & eo regnante *Cimmerii* sedibus suis ejecti a *Scythis Nomadibus*, in *Asiam* penetrarunt & *Sardes* ceperunt, arce tamen haud expugnata. Alter ab illo fuit (cùm annos 49 regnasset) *Sadyattes* filius, qui annis 12 exactis *Alyatti* cessit.

30. *Alyattes* cùm *Cyaxare Medo* bellum gessit & *Cimmerios Asia* ejecit. Cùm *Milesios* obsideret & fame pænè opprimeret, illi quantum frumenti sibi restabat in forum produxere, ex quo conjectans, contra quàm putaverat, illis victum suppetere, obsidionem solvit

solvit & pacem fecit. Illi, postquàm annos 57. imperasset, *Crœsus* filius successit annos natus 35.

31. *Crœsus* populos omnes *Asiæ* cis *Halym* fluvium subjugavit, & magna gloria majorique rerum omnium abundantia claruit. Sapientibus *Græcis Sardes* confluentibus, *Solon Atheniensis* inter alios Regem visebat. Principio quidem optime exceptus est; at, cùm in quæstionem de fælicitate inciderent, fælicem *Crœsum* agnoscere nolens & omnia mundana incerta esse prædicans, ut parùm æquus rerum æstimator dimittitur. Sed *Crœsus* adeò elatus ut sibi fælicissimus videretur, primùm ex duobus filiis natu majorem amisit, cujus mors ideo gravior videbatur quòd superstes erat mutus: Deinde postquàm filii fatum per biennium deplorasset, ex *Cyri* fortuna prospera accensus est in invidiam, cujus æstus tantam excitavit flammam ut in fumum tandem abiret fastus ejus atque luxus, & parum abfuerit quin ipse vivus concremaretur.

32. Oraculis enim deceptus *Cappadociam* invasit ut pænam de *Cyro* sumeret ob injuriam *Astyagi* sororis suæ marito illatam, secundùm quod præ se ferebat, revera ut Regionem illam fertilem ditioni suæ adjiceret. *Cyrus* obviam illi processit cum majoribus copiis, & quamvis æquali successu pugnatum fuisset, Ductores tamen *Crœso* vitio vertebant quòd tam inequali exercitu ausus esset congredi. Cùm die sequenti igitur *Cyrus* in aciem non procederet, *Sardes* usque in regnum se subduxit,

duxit, præstolari volens copias sociorum suorum auxiliares, ut auctis viribus vere insequente *Persam* aggrederetur.

33. *Crœsus* ab hoste admodùm securus sibi visus, quia ipse securitatem hosti præstiterat, mercenarios dimisit, quo audito, *Cyrus* opportunitatem rei bene gerendæ adesse ratus citato cursu eum insecutus est, & inopinantem opprimere statuit. *Crœsus* qua potuit celeritate usus ad defensionem se accingit, sed urbe egressus in prælio funditur, & tunc arctè obsessus 14° obsidionis die expugnatis Sardibus in victoris manus vivus devenit.

34. Ad ignem damnatus, pyra conscensa ter *Solonem* inclamavit, deinde jussus caussam exponere Historiam narravit de congressu *Solonis*, & quomodo Sapiens iste assereret *Neminem, ante obitum, fœlicem debere existimari.* Quod *Cyrus* seriò secum reputans ut ipse fortunæ obnoxius, temperantius victoria usus est, & *Crœsum* capitis periculo liberatum inter amicos habuit & necessarios. *Olympiadis* 58æ Anno 4°, *Cyri* 15°, *A. M.* 3460.

35. *Cyrus* contra *Babylonios*, *Bactros*, *Sacas*, & *Ægyptios*, Profectionem meditans *Harpago Medo* negotium dedit *Asiam Minorem* subjugandi, quod & hic præstitit, *Jonibus*, *Caribus*, *Cauniis*, *Lyciis*, populisque aliis superatis. Cùm in ditionem suam redegisset reliqua Continentis omnia, contra *Assyrios* profectus est qui Commeatibus instructi intra muros *Babylonis* se receperant. *Labynitus* Rex principio copias suas exposuit, sed

fusus,

fusus, in urbem reversus & obsessus est. Quisnam hic fuerit, seu *Belshazar* sive alius, cùm disquisitionem prolixam institutum hoc non patiatur, videant Tyrones in Institutione nostra.

36. *Labynitus* diu quidem obsidionem toleravit & toleraturus videbatur, nisi *Cyrus* ex hac difficultate alia ratione se expediisset. Fossas magnas fieri curavit per quas fluvius adeo ex alveo suo derivatus est in vicinas paludes ut transitum in urbem *Persis* permitteret, qui hoc modo *Babylone* potiti sunt & *Cyrus* Imperio *Babylonico*. *A. M.* 3465°. *Olympiadis* 60. Anno primo, ante natum *Christum* 538°.

Imperio Babylonico Contemporanea.

CAP. III.

Sacra Historia Imperio Babylonico *Contemporanea.*

SECT. 1.

Ab orbe diviso usque ad Exodum.

1. SEmus *Noæ* filius annos 100 natus genuit *Arphaxadum*, *Arphaxadus* anno ætatis suæ 35° genuit *Selam*; *Sela*, cùm annos haberet 30, genuit *Hebrum* (à quo nonnulli

nulli *Hebræos* nominatos volunt) qui anno 34° *Phalegum* sustulit, ita appellatum quod ejus diebus terra divisa fuerit. *Phaleg* annos 30 natus genuit *Reu*, *Reu* cum haberet annos 32 genuit *Sarug*; hic anno tricesimo expleto *Nachorem*, & *Nachor* annos natus 29 *Teram* vel *Tharem*.

2. *Tera* Septuagenarius genuit *Abramum*, *Nachorem*, & *Haranem*; quorum *Haran* natu Maximus habendus est qui *Ure Chaldæorum* mortuus tres liberos reliquit, *Lothum* filium & filias duas. Harum *Milcah Nahori*, & *Sarai* (sive *Iscah*) *Abramo* Patruo nupsit. Secundus fuit *Nachor* pater *Chesedi* vel *Chasedi*; atque adeo Minimus natu *Abramus* qui patris anno 130. non autem 70 natus videtur, ex eo quod de ætate *Teræ*, cùm *Charrane* moreretur, & *Abrami*, eo tempore quo *Charrane* decederet Sanctus *Stephanus* protulit. *A. M.* 2008°.

3. *Abramus* 70 circiter annos natus ex patria in terram *Chananæorum* migrare jussus est, promittente Deo futurum ut in gentem Magnam Cresceret, atque ut in eo gentes totius mundi benedicerentur. Ille dicto audiens cum patre, *Lotho*, & uxore sua, *Ure Chaldæorum*, *Charranem* usque profectus, ibi habitabat. Atque quinquennium videtur eò loci exegisse patri grandævo & valetudinario consulens, donec defuncto vita sene, mandati divini memor *Chananæam* usque perrexerit. Hinc Æra commigrationis *Abrahami* & posterorum ejus in *terra non sua* per annos 430 desumenda est.

4. Sedes

4. Sedes primas in *Sichema* posuit, ubi Deus promissum suum renovavit, altero insuper addito de terra illa semini ejus tribuenda; atque hoc in loco primum altaré Domino dicavit. Anno 11°, postquam *Cananaam* ingressus esset, filium *Ismaelem* sustulit ex *Hagare* ancilla, atque anno abhinc 13° de *Isaaco* anno sequenti nascituro Deus fœdus aliud cum eo pepegit, cujus Sacramentum Circumcisionem instituit. Illo tempore pro *Abramo Abrahamus* vocatur, uti non *Pater*, *Excelsus* tantùm sed & *Magnæ Multitudinis*. *Sarai* item uxor, cujus appellatio *Dominam meam* (ut unius familiæ) significabat, nomine *Sarah* insignitur, *Dominam absolutam* denotante sive *Multarum gentium*.

5. Eodem anno Deus cônsilium suum *Sodomam* reliquasque urbes evertendi *Abrahamo* patefecit, qui cùm iram divinam placare non posset, igne cælitùs demisso, civitates istæ conflagrarunt, *Lotho* tamen sospite. Solum in mare Mortuum conversum est per 70000 passuum patens. In eo nullum animal vivit, bitumen solum in usum nautarum præbet, adeò ut inter Ethnicos etiam fama obtinuerit regionem hanc olim de cœlo fuisse tactam. *Lothi* uxor, cum *Sodoma* excederet, post se respiciens in salis columnam conversa est quam ad suam usque ætatem perdurasse scribit *Josephus*. Filiæ autem duæ totum humanum genus periisse existimantes cum patre ebrio facto rem habuerunt, ex quo incestu orti sunt *Moab* & *Ammon* gentium totidem præpotentium Patriarchæ.

6. Tem-

6. Tempore autem finito, secundùm quod Deus promiserat, natus est *Isaac*, cùm Pater centesimum annum expleret, mater nonagesimum, anno 400 ante *Israelitarum* reditum ex *Ægypto*. Post annos 37 mortua est *Sarah*; *Abrahamus* verò *Keturam* duxit ex qua novam prolem susceptam, dum viveret adhuc, muneribus instructam ablegavit. *Isaaco* quadragenario uxorem dedit *Rebeccam Nachoris* fratris sui, ex *Bethuele* filio, neptim quæ per annos 20 sterilis geminos demum peperit *Esavum* & *Jacobum*.

7. Tandem post annos 15 *Abrahamus* Deo Charissimus terras reliquit annos natus 175, cum in terra *Chananæa* exegisset 100, anno 25° post Semi funera, 4° vero ante Heberi excessum, regnante apud Argivos *Inacho*, ante Christum natum anno 1821. Orbis conditi 2183. Ejus *Artapanus*, *Charax*, *Berosus*, *Hecatæus*, & *Nicolaus Damascenus* (*Ethnici* omnes) meminerunt.

8. *Abrahamo* mortuo, Deus *Isaaco* benedixit atque idem fœdus cum illo pepegit. Post annos 48 mortuus est *Ismael* cùm annos 37 supra centesimum vixisset, orbis conditi 2231°. Ex *Nabaioth* filio ejus primogenito orti sunt *Nabathæi* qui *Arabiæ* partem ex *Petra* Metropoli *Petræam* dictam incoluerunt. Illis nefas erat serere aut plantare, vinum bibere vel ædes exstruere: Libertatis avidi, atque hæc non aliter quàm ambitiosorum irritamenta respicientes. *Kedar Ismaelis* filius alter nomen dedit etiam *Arabiæ* loco cujus mentio frequens

frequens in sacra pagina. Quamvis *Chusæi*, *Madianitæ*, & *Ismaelitæ*, non ejusdem originis *fuerunt*, videntur tamen unà habitantes in unam *Saracenorum* gentem coaluisse.

9. Post annos abhinc 15, cum *Isaacus* esset annorum 138, jamque oculis captus, primogenitum suum *Esauum* ad venandum misit ut ferina pastus illi benediceret. At *Jacobus*, astu matris, personam ejus induit & cum antea jusculo jus primogenituræ emisset, benedictionem surripuit. Hoc fratre molestissimè ferente, in *Mesopotamiam* fugere coactus est ad *Labanem* avunculum, cujus filias duas duxit, servitute 14 annorum in pretium pacta.

10. Ex fœminis illis totidemque earum ancillis filios duodecim & filiam unam suscepit. Per annos viginti servitutem duram serviebat, quibus finitis, ex *Mesopotamia* reversus est in *Cananæam*. Ibi *Josephus* filius à fratribus invidia motis Mercatoribus *Midianitis* venditur & in *Ægyptum* deportatur annos natus 17 cum pater esset 109. In *Ægypto Potipharis* (satellitum *Pharaonis* Præfecti) servus factus ejus familiam ad ministravit, at post annos 16 à domina sua de stupro solicitatus, cùm abnueret, ejusdem criminis insimulatur & in carcerem amandatur.

11. Hoc tempore avus ejus *Isaac* diem suum obiit 180 annorum senex, & ab *Esavo* & *Jacobo* filiis sepultus est, quorum ille, cum fratre in gratiam redierat, & partitis bonis Montem *Seir* repetebat, ita Deo ordinante, ut olim ab *Israelitis Cananæam* vendicantibus posteri

posteri ejus è suis sedibus non ejicerentur. Ab hoc *Edomo* appellato *Idumæa* nomen sortita est, quæ etiam *Nabathæorum* patriam complexa videtur. Atque non admodum improbabile est eum qui sororem *Nebaioth* duxerat illis se adjunxisse & præfuisse. Hicque heros ille clarus à quo non *Idumæa* sola sed etiam *Erythræum*, *Edomæum*, vel *Rubrum* Mare (omnibus idem significantibus) appellatum: Nomine enim *Erythræo Græcis* innotuit quod *Edom* est in primitiva lingua.

12. *Josephum* autem in carcerem conjectum, cùm aulicorum duorum somnia convenienter eventui interpretatus esset, biennio post ad se Rex ipse accersit, somniorum suorum interpretationem ab ariolis minimè consequutus. Cùm somnia septem saturitatis annos totidemque famis venturos significarent, consilium tale exposuit *Josephus* de annona procuranda contra famem futuram, ut ex eo Rex sapientiam ejus ultra humani ingenii vires auctam perspiciens in summam regni authoritatem hominem evexerit, data in uxorem *Asenatha* filia *Potipharis Oniorum*, sive *Heliopolitanorum*, Præsidis.

13. *Jacobus* fame pressus (nam non *Ægyptum* solam sed & vicinos *Canaanis* & *Arabiæ* locos penuria invaserat) filios suos in *Ægyptum* ad annonam emendam mittit, ubi à fratre *Josepho* dissimulante agniti callidè explorationis insimulantur. Sed profectione secunda *Simeonem* è vinculis solvit quem obsidem retinuerat, & se illis patefecit, con-

scientia

ſcientia in ſe olim admiſſi facinoris conſternatos erexit, omnibuſque neceſſariis inſtructos ad patrem cum tota familia celeriter adducendum dimiſit. *Jacobus* itaque ſalute & fortuna filii exhilaratus, quem ut defunctum diu antea deploraſſet, & divinitùs confirmatus alacris in *Ægyptum* deſcendit annos natus 130, anno famis tertio, orbis vero conditi 2298°.

14. Per annos 17 in *Ægypto* vixit, quibus finitis *Joſephi* filios duos adoptavit, minorem natu majori præferens, liberiſque convocatis & benedictis vitam cum morte commutavit. Per dies 70 (vel 72) defletus eſt in *Ægypto*, tuncque in *Cananæam* delatus ibi etiam 7 dierum planctu abſoluto, ſepelitur à filiis magna aulicorum & principum caterva ſtipatis. *Joſephus* fratribus iram ejus deprecantibus veniam indulſit omniaque neceſſaria promiſit ultrò.

15. Tandem, poſtquam *Ægyptum* adminiſtraſſet ſub pluribus Regibus per annos 80, vixiſſet 110, & à patris obitu ſuperfuiſſet 50, fatis conceſſit. De eo *Trogus Pompeius* multa ſcripſerat (quod ex *Juſtino* nobis innotuit.) partim ex hiſtoria ſacra deſumpta, partimque ex fabulis conſtantia, quas Ethnici (prout ſolenne illis erat) de *Judæis* finxerunt. Cum vita *Joſephi* deſinit *Geneſeos* liber 2369. annorum res geſtas continens. Alter ab illo videtur eſſe liber *Jobi* quem etiam à *Moſe* conſcriptum fuiſſe *Hebræorum* ſententia conſtanter affirmavit.

16. *Joſepho*

16. *Josepho* mortuo omnibusque ejus æqualibus, *Israelitarum* indies numerus crevit atque adeo Magnus evasit ut Rex rebus suis timens rationem iniverit illum minuendi. Primùm obstetricibus præcepit ut è medio tollerent infantes masculos omnes, & cum hoc frustrà voluisset, de illis submergendis edictum promulgavit. Sub hoc tempus natus est *Moses*, *Amrami* & *Jocabedæ* filius, cumque, tribus mensibus exactis, haud celari potuerit in arca scirpea bitumine & pice oblita, ad ripam fluminis expositus est. Ibi eum inveniens *Pharaonis* filia (*Thermutim* eam *Josephus* appellat) pueruli miserta matri (incognitæ) lactandum tradidit, adoptatum postea filii loco habuit; & omni sapientia *Ægyptiorum* curavit erudiendum.

17. Postquam autem *Moses* adolevisset, per fidem *Pharaonis* nepos vocari noluit & quadragesimo ætatis anno completo invisens fratres suos *Israelitas* aspiciensque eorum onera, *Ægyptium* occidit qui *Hebræum* percusserat, quod cum *Pharaoni* innotuisset, Rexque ad ultimum supplicium eum quæritaret, fugere coactus est in terram *Midianitidem*, ubi benignè acceptus ab *Hobabo*, (sive *Jethrone*,) ducta illius filia *Zippora*, ibi annos quadraginta exegit.

18. Illis finitis, dum oves pasceret vocatur à Deo, mittiturque ad *Pharaonem* ut *Israelitas* à durissima servitute liberaret. Sed cùm ad nihil prodesset legatio, imò graviores labores præter pensum diurnum populo imponerentur,

rentur, multis signis præmissis, *Mosis* ministerio 10 plagas *Ægyptiis* inflixit Dominus quarum, novem Regem parùm moventibus, decima (nempe primogenitorum omnium cædes) ad *Israelitas* dimittendos eum compulit.

Sect. 2.

Ab Exodo ad Solomonis mortem usque & Regni divisionem.

1. *Israelitarum*, præter mulieres & pueros, 600000, qui viginti annos & amplius habuerunt, ab *Ægypto* profecti[a] sunt. [a]Secundùm hunc numerum, omnium ætatum summa ad 1500000 assurget, si eam rationem amplectamur quam gentes omnes ineunt. Atque huic æqualis fuisse existimatur à [b]nonnullis multitudo illa mixta quæ eos comitata est. Nec dubitari debet quin ex 70 hominibus homines totidem propagari potuerint ut in institutione nostra est demonstratum.

2. *Moses* ad *Ramessem* urbem populum congregaverat, unde ad *Succoth* venerunt stationem secundam. Illinc *Etham* & tandem *Pibahiroth* profecti sunt, quò cùm *Pharoh* eos persequeretur, Deus aquas *Maris Erythræi* divisit, per medium cujus in desertum transierunt, *Pharaoh* autem *Ægyptiique* eos persequuti ab aquis recurrentibus obruti sunt. *Josephus* Historicus miraculum hoc ingens injuria affecit, captare volens *Ethnicorum* fidem. Hoc

enim comparat cum *Alexandri* transitu per *Pamphylium* sinum; cùm ex *Strabone* satis constet in sinu hoc, refluente mari, littus aridum relinqui, cùmque æstus maximè eum obruerit aquas non adeò altas reperiri, quin tutus hominibus transitus concedatur.

3. Annum unum & dimidium exegerunt *Israelitæ* in deserto, ut animi eorum ex servitute abjecti in bellorum rerumque civilium studia paulatim erigerentur. Intra hoc temporis spatium Leges *Morales*, *Judiciariæ* & *Ceremoniales* à Deo ipso latæ sunt, *Tabernaculum* erectum, atque *Sanhedrim* seu Judicum 70 Consessus ordinatus. Anni secundi mense quinto exploratores duodecim ad *Cananæam* perlustrandam mittebantur pro tribubus singulis singuli viri. Horum reversorum decem opinionem malam de terra illa induxerunt, urbiumque & incolarum robur adeo prædicarunt ut populum ab aditu absterrerent, qui propterea reditum in *Ægyptum* vehementer moliebatur atque ad *Josuam* & *Calebum* exploratoribus reliquis repugnantes lapidibus obruendos se accingebat.

4. Deus subitum exitium rebellibus his minatus est, & quamvis *Mosis* precibus, quoad hoc tempus, flecteretur, omnibus tamen (præter *Calebum* & *Josuam*) viginti annos & amplius natis moriendum esse denunciat in deserto, ubi 40 annos omnes erraturos decernit. Atque decem quidem exploratores morte subita sublati sunt, cujus rei memoriam ad hunc usque diem *Judæi* jejunio septimi diei

mensis

menſis ſexti (*Elul*) celebrant. Superſtites, cùm fines terræ promiſſæ jam attingerent, retrocedere Mare *Rubrum* verſus jubentur, & contra juſſum Domini montem conſcendentes, ab *Amalekitis* & *Cananæis* magna cladi cæſi ſunt, at coràm Domino flentes non ſunt exauditi.

5. Propter hanc calamitatem & mortem continuam *Iſraelitarum* quotidie jam cadentium in deſerto compoſuit *Moſes* Pſalmum nonageſimum in quo vitam hominis ordinariam ad 70 vel 80 annos redactam eſſe ſignificat. Atque nunc tertiùm quidem quaſi dimidiata parte brevior effecta eſt, cùm primùm ſtatim poſt *diluvium*, ſecundùm *Phalegi* tempore, dum terra divideretur, hoc factum fuiſſet.

6. Per annos reliquos 38 quæ acciderint pauca admodum à *Moſe* Commemorantur, donec ad annum quadrageſimum deventum ſit, quo jam vertente, *Aradiorum* & *Amorrhæorum* Reges devicti ſunt. Omnibus bello aptis, ſecundùm quod Deus denunciaverat, in deſerto extinctis, tertiùm *Moſes* jubetur cenſum agere, quo inventi ſunt 61173 qui viginti annos & ſupra nati erant, præter *Levitas* 23000 quorum cenſus à natis uno menſe erat; adeò ut filii parentum numerum pæne æquarent.

7. Tandem poſt *Midianitas* devictos terraſque *Sihonis* Regis *Amorrhæorum* atque *Og* Regis *Baſanis* inter *Reubenitas*, *Gaditas* & dimidiatam *Manaſſis* tribum diviſas, mortuus

est *Moses* mense quinto circiter post *Aaronis* fratris funera annos natus 120, quorum pars tertia in rebus administrandis exacta est, anno quadragesimo desinente ex quo populum ex *Ægypto* eduxerat *A. M.* 2548. *Israelitæ* per dies 30 eum lugebant. Cum illo desinit ejus *Pentateuchus*, quem sequitur liber *Josuæ*.

8. *Mose* mortuo, *Josua*, sive *Jesus*, *Navæ* filius populo præficitur, quem in *Cananæam* eduxit Mensis Primi *Nisanis* die decimo. Urbs *Jericho* statim capta est, muris virtute divina obrutis; atque *Josua* hostes persequente Sol & Luna quasi diem integrum substiterunt. Nulla Civitas cum *Israelitis* pacem fecit præter *Gibeonitas* qui eos dolo circumvenerant, sed omnes funditùs eversæ sunt, nisi quos Deus Servari voluit, quibus in populum rebellem olim uteretur.

9. *Cananitæ* sedibus suis ejecti ad Oram maritimam se receperunt, ubi *Phænices* postea sunt appellati, atque [illegible] plurimas *Africæ* & *Europæ* regiones colonias deducentes in *Mauritania Tingitana* columnas posuerunt *Phæniciis* characteribus insculptas in hunc sensum *Nos ex illis sumus qui à facie* Josuæ *filii* Navæ *prædonis fugerunt.* Duravit autem hoc bellum per sexennium & menses aliquot; ut ex *Calebi* ætate, quo tempore divisio fiebat, intelligitur.

10. Incidit itaque *Cleruchia*, sive terræ divisio, in septimum annum ineuntem ab ingressu *Israelitarum* in *Cananæam*, atque *A. M.* 2555. etiam ineuntem, duravitque per annum

annum unum. Numerantur itaque ab orbe condito usque ad hanc divisionem absolutam anni 2555, annorum autem hebdomades 365, quot sunt nimirum in anno solari dies naturales 24 horarum: Atque adeo fuit ab orbe condito ad possessam terram Hebdomas integra magnorum annorum, quorum singuli constant tot annis quot annus constat diebus, scil. 365. Postquàm autem bellum per sexennium durasset quievit populus anno κληρουχίας ut in anno sabbatico; atque hinc efficitur ut initium anni sabbatici atque *Jubilæorum* ab ingressu in *Cananæam* potiùs quam ex ipsa κληρουχία quidam desumere maluerint.

11. *Josua* mortuo atque senioribus illis, qui adulti cùm *Ægypto* exirent observare potuerunt mirabilia Dei, successit ætas Dei immemor quæ cum *Canaaniticis* gentibus conjugia miscebat, colebatque eorum idola. His Deus irritatus in manus tyrannorum oppressorumque plurium eos tradidit, qui vehementer illos affligebant. Subinde tamen Judices quosdam suscitavit qui tantis ærumnis pæne oppressos liberarent; atqui horum consiliis auscultare nolebant.

12. Statuit itaque Dominus nationes istas quas *Josua* præterierat in regione relinquere, ut iis tentare populum posset, atque bellum *Israelitas* docere. Relicti sunt enim *Philistæorum* domini quinque cum *Cananæis*, *Sidoniis* & *Hevæis* qui montem *Libanum* incolebant ex Monte *Baal-Hermon* usque ad introitum *Hamath*. Agebant *Israelitæ* inter *Cananæos*,

 Hittæos,

Hittaos, *Amorrhaos*, *Perizzaos*, *Hevaos*, & *Jebusaos* : Horum filias in uxores acceperunt, dederunt filias suas eorum juvenibus, serviebantque eorum Diis.

13. Post terram sorte divisam dedit illis Deus Judices circiter annos 450 usque ad *Samuelem* Prophetam, inquit *Paulus* Apostolus. At huic assertioni adversari videtur alius locus 1° Libro Regum qui Templum à *Solomone* fundatum vult annis tantùm post *Exodum* 480. Hic numerus ex triginta priore tantùm major est, cùm 100 annos ultrà continere deberet, sex annis ante κληρυχίαν, *Samuelis* item regimine, cum *Saulis* & *Davidis* regni, atque *Solomonis* annis tribus, recensitis. Hæc loca ità adversis frontibus concurrentia conciliare inter se quidam satagunt : Alii coguntur affirmare σφάλμα uni vel alteri loco inesse.

14. Horum nonnulli *Hebræorum* incorruptam fidem prædicant, eoque firmiorem esse quo magis vetustam. Sunt autem qui *Lucæ* testimonio adstipulantur, *Hebraicumque* textum librariorum erroribus & incuriæ obnoxium contendunt. Si *Judicum* atque *oppressionum* tempora seorsim numerentur sine ulla confusione, ita ut non coincidant, hæc quidam ratio primas obtinere debet. Verùm hunc nodum solvere hic labor, hoc opus ; hic hæret aqua, hæc summa difficultas atque pæne dixerim unica, quæ, si tolli posset ; annorum series satis sibi & nobis constare videretur. Si verò *Lucæ* locus, prout nunc se habet, admittatur,

op-

oppressionumque & Judicum tempora non confundantur, noverint Tyrones annos centum Æræ Mundi ordinariæ accessuros.

15. Per quot annos Remp. administraverit *Samuel* Scriptura Sacra non disertè explicat; illius autem regimen per annos 20 durasse videtur, à morte scil. *Eli* sacerdotis usque ad *Sauli* electionem. Cùm enim filii ejus repetundarum rei pessimè negotia publica tractarent, & *Philistæi*, cum *Ammonitis*, bello populum premerent, *Israelitæ* rebus præsentibus acquiescere nolentes Regem à Deo obtinuerunt *Saulum* istum *Kisi* filium è tribu *Benjaminitica*.

16. Cùm *Saulus* ob morum pravitatem Deo minus esset gratus, in Regem ungitur *David Jessæi Ephrathitæ* filius ex tribu *Judæ*, qui per annos aliquot à *Saule* ad necem quæsitus, hoc mortuo evasit. *Saulus* enim in prælio contra *Philistæos* occubuit unà cum tribus filiis. Cùm per spatium quadraginta annorum à Deo *Israelitis* datus dicatur, ita intelligendus videtur locus, ut etiam *Samuelis* regimen in illis contineatur.

17. *Saulo* defuncto *David* regnavit super tribum *Judæ* cui accesserunt reliquæ post septennium, postquàm *Ishboscheth* *Sauli* filius ex suorum insidiis periisset. *Hierosolymas* *Jebusæis* abstulit ibique sedem regni posuit, *Philistæos* præliis multis fudit, undique res suas promovens, donec, *Bathsheba* stupro illato, atque sublato *Uria* ejus marito ad scelus illud occultandum, pœnas daret ingratitudinis.

Solomone tandem filio in societatem regni ascito mortuus est post 6 menses cùm annos regnasset 40 fortissimus *bellator* idemque *Propheta* & suavissimus *Psaltes.* *A. M.* 2985.

18. *Solomon* variorum cæde regnum confirmavit. Anno regni sui quarto, *Zifi* mensis secundi die secundo, templi *Herosolymitani* fundamenta posuit, quorum exædificatio post septennium absoluta est. Eodem tempore classem *Esiongabri* ad Mare *Rubrum* fabricari curavit, quæ ex *Ophira* talenta auri 420 quotannis attulit. Præter templum alia quoque ædificia magnificentissima extruxit. Quamvis sapientiæ plus illi quam ulli mortalium Deus, prout quod optarat, tribuisset, atque aliis donis suprà quam petiisset, eum cumulasset, eo tamen ingratitudinis devenit, ut primùm in petulantiam, deinde in idololatriam horrendam inciderit, quibus Deus offensus regnum ejus dispertiendum esse denunciavit. Quùm autem ad saniorem mentem rediisset, diem suum demum obiit (testata in libro Ecclesiastis resipiscentia) postquam annos regnasset 40. *A. M.* 3025.

SECT.

SECT. 3.

Regnum Judæ, *à morte* Solomonis *usque ad excidium hujus Regni.*

1. SOlomoni succeffit filius *Rehoboam* ex *Naama Ammonitide* genitus, cui cùm fupplicaret populus ut gravia onera fibi à patre impofita diminueret, juvenum confilio ufus duro refponfo decem tribus à fe alienavit quæ accerfitum ex *Ægypto Jeroboamum Ephraimitam Nebati* filium Regem fibi præfecerunt, eoque duce & domo *Davidis* & à vero Dei cultu pariter defecerunt. In cujus cafus triftis memoriam die 23° Menfis *Sinan* anniverfarium jejunium inftitutum eft.

2. *Rehoboami* tamen in fide manferunt tribus *Judæ* & *Benjaminis* atque *Levitarum* pars Maxima, quæ fedibus avitis relictis novas in *Juda* & *Hierofolymis* fibi delegerunt; propterea quòd *Jeroboamus* ex officio facerdotali eos rejeciffet. Tribui quoque *Judæ* altera *Simeonis* accenfenda eft, cujus poffeffio intra illius hæreditatem continebatur. *Danitarum* quoque pars intra fines eofdem fedes obtinuit, cùm *Judæi* proprie dicti fortem tantam obtinuerint, non quam folam poffiderent fed tuerentur.

3. Decem tamen tribus rebellaffe dicuntur, tùm quod *Dan* Metropolis in *Jeroboami* diti-

one esset, tum etiam quod *Manassis* tribus in locos diversos partitus pro duabus recenseri potuit, vel etiam ex *Josepho* tribus duæ (*Ephraimis* scil. & *Manassis*) præter propriam processerint. Regno sic diviso *Boreales* partes desciverunt, *Australes* autem subjectæ sunt *Solomonis* stirpi. Hujus successores Reges *Judæ* deinceps audiverunt, ut illi *Jeroboami* Reges *Israelis*. Notandum verò rem non ubique sic se habere, *Jehosaphat* enim atque *Achaz* Reges *Israelis* vocantur quanquam *Judæ* & tribubus consociatis imperasse eos tantùm abundè constet.

4. *Rehoboam* bellum contra Rebelles facere studens à Deo desistere jubetur. Ipse etiam, cùm subditis, contra Dominum rebellavit, qui irritatus *Shishabum Ægypti* Regem cum copiis innumerabilibus in Regnum ejus immisit. Hic præsidiis multis captis usque ad *Hierosolymas* penetravit, ibi Templum Dei Regiamque expilavit, adeò ut clypeis aureis ablatis, quos *Solomon* fieri curaverat, ænei substituerentur. Regnavit annos 17.

5. Alter ab illo fuit filius *Abijah* cujus mater uno loco *Maaca* filia *Absalomi* dicitur, alibi autem *Micaiah Urielis* de *Gibeah*. Quidam existimant eam *Tamaræ* filiam fuisse quam *Uriel* duxerat, atque adoptivam *Absolomi* qui nùllam prolem superstitem videtur reliquisse. *Abijah* mores patris sequutus castigatus etiam fuit ut Deum patrem suum atque Dominum agnosceret. Bellum continuum gessit cum *Jeroboamo* qui 800000 hominum

in

in aciem producens tanta clade affectus est ab exercitu *Judaico* ex dimidio minore ut 500000 ex suis desideraret, numerum scil. majorem quam in ullo unquam prælio cecidisse legimus. *Abijah* res suas valde promovit, uxores duxit 14. filios genuit 22 cum filiabus 15. regnavit verò tantùm per triennium.

6. Huic successit filius *Asa*, anno *Jeroboami* vicesimo desinente, vir pius qui restituto Dei cultu *Æthiopes* 1000000 regnum suum invadentes devicit. *Baasa* Rex *Israelis* invidia motus atque subditorum defectione continua irritatus, anno ex divisione 36°, *Raamam*, ne quis exiret, ædificavit. Hunc ut aggrederetur *Benhadad Syriæ* Rex *Asa* muneribus obtinuit, adeò ut ex impressione ista revocatus *Baasa Raamam* deseruerit quam *Asa* statim demolitus est. Quum autem humanis viribus innixus ad Deum hac in re non se recepisset, objurgatur bellumque ei continuum denunciatur, quo nuntio exacerbatus contra Prophetam excanduit quosdamque subditorum oppressit. *Podagra* ætate extrema laboravit ex qua interiit cum à *Medicis*, non à Deo, opem petiisset, anno regni 41.

7. *Asa* bono patri melior successit filius *Jehosaphat* qui, excelsis locis & lucis remotis, anno regni sui tertio *Levitas* cum principibus ad populum instituendum per civitates misit. Hoc in eo culpandum, quòd societatem inierit cum Regibus *Israelis* idololatricis. Hinc cum magno vitæ discrimine elapsus est ex

op-

oppugnatione *Ramoth-Gileadis*, & naves, quas paraverat ut *Ophiram* proficiſcerentur auri cauſa, confractæ ſunt. Annos regnavit 25 vel potius 24 cum aliquot menſibus.

8. *Jehoſaphato* ſucceſſit *Joramus* optimo patri filius peſſimus, qui in regno confirmatus fratres omnes & ex principibus aliquot interfecit. Illo regnante *Edomai*, qui à tempore *Davidis Judæ* ſuberant, defecerunt, quod *Iſaac* Patriarcha prædixerat. Defecit quoque *Libnah* ſacerdotum civitas; *Philiſtæos* quoque & *Arabes* in eum Deus excitavit qui impreſſione facta, facultates omnes ejus necnon uxores atque etiam filios abduxerunt, minimo natu filio ſuperſtite *Jehoahazo*. Tandem morbo affectus eſt incurabili inteſtinorum, quibus poſt biennium exeuntibus, idololatriæ atque aliorum ſcelerum miſer pœnas dedit, poſtquam triennium cum patre regnaſſet atque ſolus annos 5.

9. *Jehoahaz* (qui & *Achazia* & *Azaria*) ejus in regno ſucceſſor *Ahabi* avi ſui materni veſtigia premens idololatriæ etiam patronus fuit; atque cùm avunculum ſuum *Joramum Iſraelis* Regem viſeret unà cum illo à *Jehu* interfectus eſt, vix unico anno finito. *Athalia Ahabi* filia, filii cæde cognita, regnum occupavit, quod ut confirmaret, totam progeniem Regiam è medio ſuſtulit præter *Joaſhum* infantem nepotem ſuum quem *Jehoſheba Jorami* Regis filia & *Jehoiadæ* ſacerdotis primarii uxor in domo Dei abſconderat. Hunc ſeptennem poſt annos ſex *Jehoiada* in medium

medium produxit, atque *Athalia* occisa, unà cum *Baalis* sacerdotibus, in Regem unxit.

10. *Joash*, quamdiu *Jehoiada* vixit, pietatem justitiamque coluit, templumque Dei, collecta viritim pecunia, resarciri curavit, quod per 155. annos nunc steterat. Illo autem mortuo cùm annos vixisset 130 (*Judais* observantibus hunc templi Restauratorem eodem anno natum quo Ædificator mortem obiit) in idololatriam atque crudelitatem prorupit, atque eò ingratitudinis ut *Zechariam* filium *Jehoiada* & successorem idolorum cultum reprehendentem in atrio templi lapidibus obrui jusserit. Vertente autem anno à *Syris* invadentibus graviter multatus est, atque postquàm illi discessissent morbis gravissimis laborans, à suis *Zacharia* cladem ulciscentibus occisus anno regni 40. *A. M.* 3160.

11. Hunc Secutus est filius *Amasias* qui regni paterni particeps fuisse videtur per triennium, regnum auspicasse dictus secundo *Joasi* Regis *Israelis*. Regicidas morte mulctavit, liberis verò eorum pepercit juxta quod *Moses* præceperat. Cùm principio res prosperè procederent, tandem idololatra factus, posthabitis divinis monitis, præceps in discrimina & tandem in exitium ruebat. Captivus enim factus à *Joasio* quem provocaverat gravique mulcta affectus post annos 15. facta in eum conjuratione, *Lacishum* fugit ubi interfectus est ab insequentibus, postquam annos regnasset 29.

12. Filius

12. Filius ejus & successor *Uzzias* sive *Azarias* regnare cæpit anno 17° *Jeroboami* Regis *Israelis* ex quo intelligitur interregnum 12 annorum contigisse, post patris mortem eò usque donec 16 annos natus in Regem à populo acceptus fuerit. Sub eo res *Judæ* Magnopere floruerunt. Circa annum ejus 35um celebrata est prima *Olympias* in *Pelopenneso*, ex qua temporum series nobis magis innotescit. Cùm officium autem sacerdotale sacrificando invasisset, lepra percussus ab hominum consortio separatim agebat, *Jothamo* filio res Regni administrante. Regnavit annos 52.

13. *Jotham* post patris excessum pietatis cultor nihil nisi prosperum expertus est. Cùm annos regnasset 16 locum cessit *Ahazo* filio quem per 7 vel 8 annos imperii consortem habuerat. Hic idolorum cultui deditissimus multa nefaria commisit, quibus Deus summè offensus varios inimicos in eum excitavit, scil. *Pekachum* Regem *Israelis*, *Resinum Syriæ*, *Edomitas*, & *Philistæos*. In Reges conduxit *Tiglath-Pileserum Assyrium*, qui *Syria* in ditionem suam redacta *Rezin* cepit atque finem imposuit *Damasceno* Regno, quod cum per generationes decem perdurasset, prout inceperat ita quoque desinebat ex eodem nomine Regio.

14. *Syris* sic domitis, *Tiglath-Pileser* in *Pekachum* copias vertit atque *Gileaditas* & *Naphthalitas*, ut antea *Damascenos*, in *Assyriam* deportavit. *Achaz* autem *Assyrii* mancipium factus haud meliori conditione fuit,

rebus

rebus suis timens, at in nequitia confirmatus Tertio ante obitum anno *Hezeckiam* filium in regni socium ascivit tandemque mortuus est annis 16 in regno exactis.

15. *Ezechias* religionem restauravit templo aperto, jugumque servitutis excussit. Hoc inique ferens *Senacheribus* Rex *Assyriæ Lacisbum* obsidet, cùmque mercede accepta recepisset se decessurum, fidem fallens *Hierosolymitanum* populum ad defectionem solicitat. Frustra hoc facto *Libnam Judæ* urbem munitam contendit, nuncio autem accepto *Sichakum Æthiopem* adventare obsidionem solvit: Sed opibus *Judaicis* adhuc inhians epistolam blasphemiæ & minarum plenam ad *Ezekiam* mittit, quod non tulit impunè, nam una nocte militum illius percussit angelus Dei 180000, & domum reversus à suis ipsius liberis interfectus est.

16. Hoc tempore cùm *Ezechias* valdè ægrotaret, ut 15 anni vitæ suæ adderentur precibus obtinuit. Legatis *Babyloniis* de salute recuperata gratulatum missis thesauros suos omnes ostendit, qua levitate animi & ostentatione Deus offensus denunciavit fore ut omnia hæc *Babylonem* deportarentur. Regnavit opibus affluens & honore clarus per annos 29 (quorum tres unà cum patre) & funere celeberrimo (deducente lugente populo) cohonestatus est.

17. *Manasses* filius ejus & successor (quem post valetudinem recuperatam genuerat) 12 annos natus imperium capessivit. Hic omnes alios

alios imò gentium Reges, quod ad idololatriam atque alia scelera attinet, longè superavit. Sed à *Babyloniis* captus & compedibus vinctus resipuit, & Deus exoratus restituit eum dignitati pristinæ. Domum reversus regnum ab idolis repurgavit anno ante obitum, ut *Judæi* volunt, tricesimo tertio. Regnavit autem annos 55.

18. *Amon* filius ejus & successor (in regno atque idololatria non autem resipiscentia) post biennium ex proditione domesticorum in domo sua occisus est. Regicidas supplicio affecit populus & *Josiam* occisi filium octennem Regem constituit *Olympiadis* 35æ anno 4°. *A. M.* 3368. *Josias* inter optimos principes principatum meruit, resarcitis templi ruinis vetustissimoq; simul & purissimo Dei cultu restituto. Exacto pænè anno 33°, cùm bello contra *Neconem Ægyptium* temerè suscepto, contineri non voluerit quin in prælium descenderet, occisus est maxima cum populi luctu & sui desiderio.

19. Dum *Neco* aliis rebus distineretur, *Jehoahazum* (seu *Shallumum*) filium ejus populus in Regem unxit, qui cùm quod malum visum erat in oculis Domini faceret omninò prout fecerant Majores ejus, Rex trimestris tantùm fuit. *Neco* enim, perfecto quod contra *Babylonium* destinaverat opere, hunc in *Ægyptum* abduxit, fratremque Majorem *Eliakimum*, nomine in *Jehoiakimum* mutato, in patris solium evexit, graveque tributum regno imposuit.

20. *Necone* autem extincto in secunda contra *Babylonium* profectione ad *Carcemisshum* (seu *Cercusium*) *Nebuchadnesar* primo anno suo *Hierosolymas* venit & *Jeboiakimum* quartum regni annum agentem vectigalem fecit. Post quadriennium rebellavit, tertioque rebellionis anno regiminis verò undecimo, *Nebuchadnesar* reversus captivum eum cepit *Babylonem* deportandum, atqui ante deportationem mortuus est & *Asini* sepultura sepultus quod *Jeremias* prædixerat. In hujus locum victor *Jeboiackinum* promovit qui ingenium patris secutus secundo anno dejicitur, atque Regno præficitur *Mattanias Josiæ* filius, qui, propterea quòd victoris in verba jurasset, *Zedekiæ* nomen accepit.

21. *Sedekias* fratris & nepotum vestigiis insistens populum etiam habuit in impietate asseclam. *Pharaonis* societate innixus fidem fefellit quam ut vindicaret ascendit *Babylonius* urbesque omnes *Judæ* cepit præter *Herosolymas Lacisshum* & *Azekam*, quas etiam obsedit. Anno sequente *Pharao* ut suppetias *Sedekiæ* ferret extra *Ægyptum* profectus est, audito autem *Nebuchadnesarem* adventare retrò pedem vertit. *Babylonius* itaque reversus obsidionem redintegravit, atque cum fame valde premeretur, tandem anno *Sedekiæ* 11° desinente, mensis die primo, occupata est civitas.

22. *Sedekias* aufugiens cum bellatoribus, in campestribus *Jerichuntis* captus & *Riblam* deductus est, ubi occisis liberis priùs in con-

spectu

ſpectu ipſius, occæcatur & numellis chalybeis vinctus *Babylonem* deportatur ibique demum in exilio vitam finivit. Menſis 5ⁱ die decimo (*Auguſti* 27.) ipſoque ſabbati die, in quem forſan mandati exequutionem diſtulerat, *Nebuzaradan* ſatellitum præfectus templum Dei & Regiam cum reliquis ædificiis concremavit. Eodem menſe muris circumquaque dejectis, eos qui relicti fuerant in urbe eoſque qui defecerant ad *Babyloniæ* regem & reliquum vulgi unà cum theſauris Regis Principumque & inſtrumentis Domus Dei deportavit *Nebuzaridan* in *Babyloniam*.

23. Hæc rerum cataſtrophe, impietatis & idololatriæ præmium, accidit anno à morte *Jeboiakimi* 12°, à morte *Solomonis* & ſchiſmate 390°, quibus annis duobus additis ad quorum finem & *Gedeliæ* mortem captivitas abſoluta eſt, *Jubilæi* octo hoc temporis decurſu continentur; ex *Sauli* initio 490°; unde patet regnum *Judæ* duraſſe per *Jubilæos* decem vel ſeptem annorum hebdomades, tot quot à *Daniele* Reip. *Judaicæ* attribuuntur à reſtauratione illius uſque ad *Meſſiæ* adventum; à templo condito 420, quod ſtetit itaque per *Jubilæos* 8. cum hebdomadibus 4. vel annorum hebdomades 60.

24. Atque ſi modò numerentur ab ingreſſu in *Cananæam* anni 967, (addendo ſcil. centum illos annos de quibus diximus in hiſtoria ... merus continet hebdomades ... etiam ſecundùm hanc ratio... anni 1007, per quod tempus ... Satanas

Satanas veluti vinctus fuit & Populus Dei liber; denique ab orbe condito 3515, qui hebdomades 502 efficiunt sive 71 *Jubilaeos* cum 5 annorum hebdomadibus.

25. *Judaeorum* reliquiis admodùm contemnendis praefectus est *Gedalias* qui omnia bona ultrò subjectis offerens, ante annum completum ab *Ismaele* quodam è Regio sanguine procreato & ad epulas vocato interficitur. *Judaeorum* itaque Rectore destitutorum multi in *Aegyptum* migrarunt repugnante licet *Jeremia* Propheta quem consuluerant & nunc unà proficisci compulerunt, quemque postea idololatriae eos arguentem certamque ruinam tam illis quam *Aegyptiis* denunciantem lapidibus obruerunt, ut veteres credidere.

26. Anno denique *Nebuchadnesaris* 23°, cùm Rex *Tyrum* obsideret, *Nebuzaradan* reliquias *Judaeorum* & *Israelitarum* quae inventae sunt deportavit ad capita hominum 745, quae fuit ultima deportatio. Atque tam *Jeremiae* quàm *Ezechielis* Prophetiae nos satis edocent, *Judaeos*, qui in *Aegyptum* descenderant, unà cum incolis, captivos à *Nebuchadnesare Babylonem* deportatos vel occisos fuisse, nihil ad saniorem mentem redactos ex tantis impietatis poenis quas gens eorum dederat.

SECT.

SECT. 4.

A Schismate usque ad Captivitatem Tribuum.

1. TRibus decem, quum contra *Rhehoboamum* rebellassent, sibi in Regem Elegerunt *Jeroboamum Nebati* filium *Ephraimitam*. Hic, magna industria usus in munitionibus administrandis, toti rei domus *Josephi* à *Solomone* præfectus fuerat. Quum autem Deus Regis idololatria vehementer offensus illi decem tribuum regnum promisisset ad necem quæsitus in *Ægyptum* fugit ubi ad *Solomonis* usque mortem latitavit. Post illius funera accersitus Orator Populi primum & demùm Rex decem tribuum factus est.

2. *Jeroboamus*, ne novi subditi deficerent, impia Religionis specie eos ab *Hierosolymis* adeundis avertit, duobus aureis vitulis *Bethele* & *Dane*, qui à stolido populo colerentur, propositis. Cùm ex hoc consilio nec Dei promissis averti potuisset, neque postea ad resipiscentiam ullis minis adduci, anno regni sui 22° mortuus est. Filius ejus & successor *Nadab Gibbethonem Philistæorum* obsidens anno secundo suo à *Baasa Issacarita* occisus periit cum tota *Jeroboami* stirpe.

3. *Nadab* dicitur regnare cæpisse anno secundo *Asæ* & regnasse annos duos, *Baasa* autem regnum auspicatus anno *Asæ* tertio. Quæ ut quadrent invicem, dicendum est *Jeroboamum*

boamum non regnasse totos 22 annos sed partem aliquam tantùm vicesimi secundi (ita ut longe maxima pars anni primi *Nadabi* coincidat cum majore parte anni secundi *Asæ*) *Nadabum* etiam non totos duos annos regnasse sed annum unum cum parte aliqua; sic nempe fiet ut primus *Baasæ* annus coincidat cum longè maximâ parte anni tertii *Asæ*.

4. In hac enim Regum *Judæ* & *Israelis* historia hæc veluti solennia quædam observanda sunt. 1. Annus inchoatus numeratur pro integro & absoluto, seu completo. 2. Patres adhuc superstites filios suos in regni socios asciverunt. 3. Nonnulli bis inaugurati fuerunt ut *Joramus* & *Hosea*. 4. Multa fuerunt interregna, sed mos iste maxime in Regno *Israelis* obtinuit.

5. *Baasa* regnasse dicitur annos 24 scil. non totos sed partem duntaxat exiguam vicesimi quarti. Defuncto *Ela* filius successit anno *Asæ* 26° & postquàm biennium regnasset cum tota familia *Zimri* insidiis sublatus est. *Zimri* post dies septem ab *Omri*, quem exercitus *Gibbethonem* obsidens Regem sibi constituerat, opprimitur, sed Schismate inter Populum orto, pars *Thibnin Ginathi* filium sibi præfecit; perque triennium schisma istud duravit donec *Thibnis* moreretur.

6. *Omri* regnare cæpisse dicitur anno *Asæ* 31. quod ita omnino intelligendum est ut cæperit regnare solus, nam *Zimrim* interfecerat sub finem anni 27 vel initio 28 illius Regis. Postquam *Tirzæ* annos sex regnasset Sedem

Imperii

Imperii *Samariam* transtulit à se ædificatam in monte à *Semero* quodam empto. Annos regnavit 12, qui si à morte *Zimri* numerentur, totumque regiminis spacium complectantur, tunc *Ahab* filius & successor unà cum illo regnavit per biennium, anno ejus undecimo in 38 *Asæ* incidente; sin autem regnum à morte *Thibni* arcessendum sit, tunc *Ahabum* regnasse oportet unà cum patre per quinquennium.

7. *Ahab* impietate majores omnes longe superans uxorem duxit *Jezebalam Ethbaalis Sidonii* Regis filiam cujus idolum *Baalum* coluit. *Syros Samariam* oppugnantes magna clade affecit, atque secunda impressione facta *Benhadadum* Regem cepit, sed fædere icto captivum dimisit ob quod pæna capitis illi à Deo denunciatur. Atque tandem cum *Nabothum* vineæ ejus gratia falsis testimoniis oppressum lapidibus obrui curasset, triennium verò à fædere percusso exactum fuisset & bellum redintegratum, ex vulnere in prælio accepto interiit anno regni sui 22°.

8. Illi successit filius *Ahazia* quem imperii antehæc consortem fecerat. Regnavit annum unum & partem secundi cum dicatur regnum cæpisse anno 17° *Jehosaphati*. Hoc tempore *Moabitæ* ab *Israele* defecerunt cui à *Davidis* tempore subjecti fuerant. Post hunc regnavit *Joramus* frater qui *Moabitas* afflixit &, à *Syris* afflictus est. Cùm adversus *Hazaelem* (qui Domino *Benhadado* occiso regnum occupaverat) bellum gereret, vulnus in prælio

lio accepit & *Jezreelem* rediit ad sanitatem recuperandam. Inde autem digresso eo, ex filiis Prophetarum unus ab *Elisæo* mittitur ad *Jehu* in Regem ungendum qui exercitus è ductoribus erat. Hic *Jezreelem* progressus *Joramum* occidit postquam annos regnasset duodecim.

9. *Jehu*, tota *Ahabi* stirpe è medio sublata, cultum tamen retinuit idolorum. Quamvis igitur Deus ob *Ahabi* familiam punitam ad quartum usque gradum posteris ejus regnum promiserat, attamen Regnum *Israelis* illo superstite diminutum est, *Hazaele* prædicto non *Gileaditas* tantùm sed & quicquid erat ultra *Jordanem* subjugante & adversus omnes sæviente ut *Elisæus* ipse prædixerat. *Jehu* autem regnum capessens quo tempore *Athalia* usurpare *Judæ* regimen cæperat annos regnavit 28.

10. *Jehoachaz* patri *Jehu* defuncto successit anno *Joasi* 23°. *Jeroboami* vitulis aureis etiam hic adhæsit, cui idololatriæ accessit etiam *Lucus Samaritanus*. Hujus diebus omnibus *Hazael Syrus Israelitas* oppressit, & quamvis Deus liberatorem mitteret, Princeps tamen & populus haud resipuerunt. Post annos 17. mortuo successit *filius Joas* qui cum regnare cæperit anno *Joasi* Regis *Judæ* 37° per triennium unà cum patre imperasse videtur. *Syros* ter vicit & civitates recuperavit quas pater amiserat. *Hierosolymas* cepit unà cum Rege *Ahazia* murique perrupit quadringentos cubitos, atque acceptis templi & Regiæ thesauris omnibus

omnibus *Samariam* reversus est. Idololatriæ reus annos regnavit 16.

11. Ab illo imperavit filius *Jeroboamus* per quem Deus *Israelem* servavit imo evexit ad summum ditionis apicem, recuperata illi *Damasco* & *Hamatha* (quæ jure ad tribum *Judæ* pertinuerant) & antiquo illius termino ab aditu *Hamathæ* usque ad mare campestrium, secundùm quod locutus fuerat Dominus per *Jonam* filium *Amithai*, qui cùm è *Gatho-Chepheri* fuerit oriundus oppido tribus *Zabulonis* in *Galilæa* gentium, ex *Galilæa* Propheta suscitatus est, contrarium quamvis *Nicodemo* Pharisæi docti (adversus Christum pertinaci animo) oggerebant.

12. Tot etiamsi tantisque beneficiis *Jeroboamum* Deus cumulasset, adeò ingratus fuit ut inveteratæ illius *Jeroboami* erga vitulos idololatriæ patronus fuerit, *Samaritanis* Regibus omnibus hoc velut arcanum sanctumque quoddam imperii mysterium colentibus, imprudentissimis certè hominibus quibus ex tam multis indiciis certissimis abunde constare poterat divina providentia.

13. Annos regnavit 41 post cujus obitum nutare res familiæ hujus cæperunt & tandem regni. Interregnum enim 24 annorum seculum est vel Proregis cujusdam administratio. Siquidem *Zacharias* filius non nisi anno *Vzziæ* 38° regnare cæperit: *Jeroboami* autem ultimus coinciderit cum *Vzzia* 14°; *Vzzias* enim regnare cæpisse dicitur *Jeroboami* 27°, qui regnavit annos 41.

14. *Za-*

14. *Zacharias*, majorum suorum mores imitatus, summæ rei præfuit per sex menses tantùm, occisus à *Shallumo* qui regnum occupavit anno *Vzziæ* 39°. *Shallumus* Regicidii pænas dedit *Menahemo* post menses duos, qui vitulos *Jeroboami* colens, pro more Regum impio, Dominum irritavit ad *Pulem Assyriæ* Regem excitandum, qui regnum invasit postquàm per undecim fere menses, turbatis rebus, de regni possessione contendisset. Dono autem mille talentorum argenti effecit *Menachemus* ut regnum sibi confirmaretur, quod postquàm per decennium tenuisset, mortuus est.

15. Mortuo successit filius *Pekahiah* anno *Azzariæ* (seu *Vzziæ*) quadragesimo. Hinc colligitur interregnum anni unius contigisse (ut minimum) post *Menahemi* mortem, nisi illud arriserit quod nonnullis videtur, *Menahemum* non nisi post annum unum vel circitèr à *Shallumo* occiso pacatè regnasse. Tunc oportet *Pekahiam* regnum inchoasse anno 50° *Vzziæ* incipiente, & mensibus aliquot *Menahemi* decennio additis non opus erit interregno. *Pekabia* autem vir ejusdem indolis cum majoribus, biennio exacto, à *Peka Remaliæ* filio occisus interiit.

16. *Peka*, junctis cum *Syris* viribus, *Abazum Juda* Regem vehementer affligebat. Interfecit enim ex *Judæis* 120000 omnes robustos die uno. *Maseseia* quoque Regis filio cum aliis principibus interfecto, captivos ducebant *Israelitæ* ex *Juda* & *Hierosolymis* 200000

D mulierum

mulierum puerorum & puellarum, multa præda onusti. Sed per *Odedum* Prophetam effectum est ut captivi dimitterentur.

17. *Ahaz* rebus suis timens *Tiglath Pileseri Assyriæ* Regis auxilium imploravit qui *Damasci* Regno funditùs everso populum *Gileadis* sive *Peraæ*, scil. *Reubenitas Gaditas* & dimidiatam tribum *Manassis* abduxit in *Chalachum*, *Chaborem*, *Haran* & *Nehar-Gosanem*; deinde, transmisso *Jordane*, *Galilæam* occupavit, ejusque incolas cum *Naphthalitis* omnibus (quos clades à *Benhadado* priùs accepta reliquerat) deportavit in *Assyriam*. *Peka* autem post annos 20 occisus est ab *Hosea* filio *Elæ* qui Regnum invasit.

18. *Hosea* undevicesimus atque ultimus *Israëlis* Rex regnare cæpit anno *Ahazi* 12°, qui per annos 7 vel 8 unà cum patre regnavit, & solus regnum administravit anno *Pekæ* 17; adeòque *Hosea* rectè dicitur regnare cæpisse anno 20° ex quo *Jotham* inauguratus est. Hoc omninò dicendum, nisi interregnum 8 vel 9 probemus per quod *Hosea*, rebus turbatis, imperio pacatè potiri haud potuit. Atqui, hac ratione inita, totidem anni durationi hujus regni addendi sunt.

19. *Hosea* idololatriæ prout Majores, non autem animo adeo contumaci, deditus fuit. Communicato cum *Soo* Rege *Ægypti* consilio annuum tributum *Salmanaseri* mittere desiit; qua propter *Assyrius*, comperta ejus conjuratione; *Moabitarum* agrum (ne quid inimicum à tergo relinqueret) occupavit, deinde

inde in totam regionem *Israeliticum* impressione facta, anno 4° *Hezekiæ* atque *Hoseæ* 9°, *Samariam* obsidet.

20. Sub finem anni tertii urbem cepit *Israelitasque* deportavit in *Chalachum*, *Chaborem*, *Nebargosanem* & in civitates *Mediæ*, eò quòd contra Dominum Deumque suum rebellassent. In eorum autem sedes novos incolas induxit qui ad fluvium *Chuthum* habitaverant, & postea *Samaritani* sunt appellati. Hic finis Regni *Israelis* fuit, anno à schismate 255°, ante *Hierosolymas* excisas & *Judæ* deportationem 134°, *A. M.* 3280.

CAP. IV.

Regnum Ægypti vetustissimum Imperio Babylonico Contemporaneum.

1. ÆGyptus unà cum *Africa* tota, terra divisa, *Chami* posteris obtigit, atque ibi ipse videtur habitasse. Ex eo fit ut *David* sæpius terram *Chami* eam vocet, *Plutarchus* *Chemiam* appellatam legerit, & *Stephanus* *Hermochymiam*. Incolæ item ipsi eam *Chamum* appellarunt, Nomosque suos, sive terræ divisiones, *Chemmim*, *Psochemmim*, & *Psittachemmim*.

2. Vicini etiam *Africæ* loci hinc appellationes sortiti sunt. Invenitur enim *Ammonis* urbs ad fluvium *Cinyphum*, *Ammonis* delubrum in insula *Meroe*; in *Marmarica* urbs *Ammonis*, vulgo *Paræ onium* dicta, atque in Regione *Ammonia* Oraculum *Jovis Ammonis* vel *Hammonis* celebratum. Nec *Arabia* quidem finitima testimoniis suis caret. Ibi enim vox *Ammon* (aspiratione, ut alibi, dempta) ubique agnita est, ut, ex *Ammone* fluvio, *Ammonio* promontorio & *Ammoniis* populo, satis vel incredulis constare possit.

3. *Chamo* defuncto *Misraim* filius, ejus, ordine secundus, principatum obtinuit, seu ille cui nomen hoc attribuit *Moses* ut eorum principi qui *Terram Misraim incoluerunt*; cùm enim dualis numeri sit, vix nomen hominis proprium existimari possit. Regio hæc in Scriptura sæpe *Masor* audit quæ vox videtur singularis esse *Misraiim* ex *Misoraiim* contractæ & locum munitum significantis vel angustum qualis ex ipsa natura præ aliis *Ægyptus*.

4. *Arabes* ad hodiernum usque diem *Alcairo* Metropolim *Mesre* vocant; & *Ægyptiis* olim mensis primus *Mesori* erat. Dualis autem numerus innuere videtur *Ægypti* in *Superiorem* & *Inferiorem* divisionem, quarum prior *Nilo* fluvio irrigata, unico in alveo decurrente, in *Thebaidem* & *Heptanomum* dividebatur, posterior vero à Græcis *Delta* vocata est ex figura triangulari, fluviò hic in alveos multos derivato.

5. *Misraim*

5. *Misraim* idem ac *Osiris* existimatur fuisse, *Saturni* filius atque etiam *Jovis Hammonis*. Cùm enim *Osiris* à *Græcis* *Dionysus* vocetur, hanc appellationem obtinuisse hunc hominem *Diodorus Siculus* affirmat ex *Patre* & *Patria*, priore *Jovem* significante & posteriore *Nysem* *Arabiæ Fœlicis* urbem à *Chamo* conditam ubi natus *Misraim* videtur. Ab *Osiridis* Regno ad *Alexandri Magni* descensum numerarunt *Ægyptii* Sacerdotes annos 10000 atque nonnulli 23000.

6. Cùm autem agnoscant omnes varias annorum formas olim in usu fuisse ex vario Planetarum per Zodiacum motu, hinc conjiciendum est hos annos fuisse tantùm *Lunares* vel singulos ex unico mense constantes. *Jacobus Cappellus* itaque 1889. annos numerandos censet ob *Osiride* isto ad *Alexandri* descensum, quorum principium desumendum est ab *A. M.* 1778. cùm à Diluvio 132 effluxissent, eodem tempore quo *Nimrodus*, ejusdem ex fratre *Nepos*, Imperium *Babylonicum* inchoaverit.

7. De *Osiride* & *Iside* sorore in uxorem ducta multa narrantur, quæ de *Baccho* & *Cerere* fabulantur *Græci*. *Thebas* cum centum portis condidit, quas Reges primi primam Regni sedem habuerunt. Occisus fuit tandem à *Typhone* fratre impio qui regno occupato ab *Iside* & *Oro* imperio simul & vita exutus est. *Isis* autem mariti membra colligens (*discerpserat* enim eum *Typhon*) divinos honores illi instituit. Sanxit etenim ut tribus singula sacer-

 dotum

dotum certum aliquod animal consecratum pro illo coleret. Varia quamvis animalium genera pro locis diversis consecrata fuerint, consensu tamen universo *Apis* bos pluris habitus est & præcipuè cultus ob usum quem præbet animal istud in hominis victum.

8. Erat autem *Apis* niger toto corpore, maculam albam quadratam habebat (in fronte *Herodoto*, in latere dextro *Plinio*) similem cornibus lunæ crescere incipientibus (nam & lunæ sacer fuit sicut *Marcellinus* ait) in tergo effigiem aquilæ, in lingua nodum canthari forma, duplices in cauda pilos. Quo mortuo ingenti cum luctu alius quærebatur: Nec finis erat luctûs, priusquàm quem *Apidem* facerent illis insignem notis invenirent.

9. Hunc adorabant *Ægyptii* ut Maximum Deum, & sicut *Macrobius* ait, cultu attonitæ venerationis; nec licebat ei certos excedere annos; cùm eò pervenisset à sacerdotibus mersus in fovea enecabatur. Quidam autem hunc bovem in honorem *Apidis Argivorum* Regis, qui in *Ægyptum* descenderat, adoratum volunt: Rex enim ille pro Deo habitus est & *Serapis* dictus. Cùm autem varii fuerint in locis variis hujus nominis Reges, unà à scriptoribus confunduntur.

10. Atque vi temporum sacerdotumque figmentis (simulabant enim quod in honorem, dissimulabant verò quicquid in vituperium patriæ cederet) effectum est, ut vix aliquid certi de hisce temporibus priscis constare possit. *Dynastiæ* multæ *Abrahami* tempora præ-

præcessisse dicuntur cum cujus ortu ad annum *Nini* 43 collocato initium decimæ sextæ conjungitur. Multum laboris in eo quidam ponunt, multùmque sudatur ut sibi constarent hæ *Dynastiæ*. Sin admittantur, anni 200 tantùm prioribus 15 tribuendi sunt ob temporis angustiam.

11. Nonnulli eas existimant non *Regum* successiones sed potiùs *Proregum* quorundum ordinum seu classium diversorum, qui, dum Reges otiosiùs agerent, Remp. administrarent. *Eusebius Dynastias* istas, ut temporibus ordinandis inservirent, adeò variè transmutavit, ut *Jacobus Cappellus* abs re putet Regum Catalogum Chronico suo inserere, Cùm *Manetho*, per quem *Scaliger* errores *Eusebii* corrigere vellet, minime omnium fide dignus sit. Propterea autem quod incerta temporum certò scire Tyronibus haud incongruum fuerit, imò perquàm utile, ea, quæ ex multis majorem fidem mereri possint, paucis sunt explicanda.

12. *Typhone* sublato, *Isis* regnasse dicitur unà cùm *Oro*, sive *Horo*, filio, postremo Deorum habito. Annum ille instituit tribus ex mensibus constantem, atque inde annus ὯρΘ- appellatus. Primus post Deos regnavit *Menas*, sive *Menis* quàm vocem quidàm dignitatem solam denotare existimantes, *Osirim*, alii *Trismegistum*, nonnulli *Sesostrim* intelligi volunt. Sed alii contendunt nomen hominis proprium significari. Quis autem illi successerit obscurum est, cùm sacerdotes finxerint

Principes 52 eum per annos 1400 secutos.

13. In isto itaque itinere prorsus incerto, ad ductum Dynastiarum, cæcum quamvis, recurrendum est, quarum 17 omissis, quibus anni fermè 400 attribuuntur, decima octava initium sumit secundùm rationem nostram ex anno nono rationes *Eusebii* præcedente, anno nempe *Jacobi* Patriarchæ centesimo septimo. Primusque hujus ordinis fuit *Amos* sive *Amosis*.

14. *Amosis* regno tribuuntur anni 25, atque hoc modo ille habendus est qui *Josephum* in summam dignitatem evectum *Ægypto* præfecit. Ab illo numeravit *Eusebius* Reges 11 ad *Cenchrem* usque, qui cùm *Israelitas* pessimis & indignissimis modis tractasset, fugientesque persequeretur, Mari *Rubro* absorptus est. *Judæos* ex se profectos agnoverunt semper & gloriati sunt *Ægyptii*, sed ad dedecus evitandum propriamque celandam cladem putidissima mendacia vulgo hominum obtruserunt, famulantibus inter alios Historicos Spurcissimos *Manethone*, *Chæremone*, *Lysimacho*, & *Apione* Grammatico, quorum fabulis abunde à *Josepho* respondetur.

15. Quidam vir doctus *Manethonis* Catalogum alteri *Eusebii* præferens *Cenchri* nomen *Ramessis Miamun* fuisse vult, qui *Israelitas* adeo dura servitate premere cæpit. Imperii illius per annos 60 & menses duos longa duratio aliquid hujusmodi innuere videtur, atque ex nomine ipso probabile ad modùm fit

Ra-

Ramessem urbem, cui condendæ populus *Israeliticus* materiam parabat, fuisse vocatam. Filius ejus & successor *Amenophis* crudelitatis pœnas luit post annos 19 & menses 6 fluctibus obrutus. Post *Amenophim Sethosis* à *Manethone* ponitur, qui *Armai* fratre Prorege constituto copiis tam navalibus quam terrestribus magnis orbem longe lateque subjugavit: cùm autem audiret regnum à fratre occupatum esse, domum se recepit, subditique ad pristinam fidem redierunt.

16. Addit insuper *Manetho Sethosim* istum *Ægyptum*, (ex quo regio ipsa denominationem sumpsit) *Armain* verò *Danaum* fuisse cognominatum. Quæ si ita sint, *Amenophis* à mari Rubro absorptus *Belus* ille habendus est, quem *Græci Ægypti Danaique* patrem fuisse tradiderunt. *Belus* autem hic cum *Nini* patre non confundendus (quod facere solent *Mythologi*) ante *Trojam* captam annum circiter ter centesimum vicesimum secundum vixisse dicitur, quæ ratio optime *Amenophis* temporibus videtur accommodari posse. Huc accedit quod *Ramessis Miamun* nomen cum *Neptuno* satis quadret, cùm *Mia* ex *Moy* derivari absque ulla fingendi scientia queat, quæ vox (si modo fides *Josepho* sit habenda) *Ægyptiacè* aquam significabat.

17. *Neptunus* porro *Busiridem* genuisse fertur, qui hoc tempore circa *Nilum* habitans contra advenas inhumanissimè sæviit, adeoque fabula hæc ex *Amenophis* in *Israelitas* crudelitate desumpta videtur. Deinque cum

Gellius affirmaverit crudeles & immanes à Poetis *Neptunos* appellari solitos ut è mari spumante & turbido genitos, hinc ansa conjiciendi arripitur nominis hujus non nisi eandem rationem extitisse.

18. Nunc autem ut hanc historiam cum altera *Græcorum* comparemus. *Neptunus*, aiunt, ex *Libya Epaphi* filia *Belum* genuit & *Agenorem*. *Agenor* in *Phœniciam* decessit ibique regnavit. *Belus Ægyptum* obtinens ex *Anchinoe Nili* filia *Ægyptum* sustulit & *Danaum*. Hunc misit in *Africam* vel *Libyam* ita à matre sua appellatam, ille vero cùm *Melampodum* (seu pedum nigrorum) patriam subegisset, *Ægyptum* à seipso nominavit, quæ antea *Aeria* atque etiam *Potamitis* vocabatur. *Sesothis* autem iste *Manethonis* apud *Josephum* idem videtur ac *Diodori Sesoosis* & *Herodoti Sesostris*, cùm consimilia de potentia, belli apparatibus, victoriis, successibus, & hominis magnificentia narrentur.

19. Post *Sesostrim* filius ejusdem nominis multique alii regnarunt ad *Amosim* usque, qui tyrannide viam stravit *Æthiopibus*, quorum Rex *Actisanes* potentia sua moderatè usus capitali supplicio sontes non affecit sed naribus præcisis in confines *Ægypti* & *Syriæ* abegit ubi urbem extrui curabat *Rhinocoluram* dictam ex incolarum mutilatione. Locus de industria talis electus est, qui ex soli sterilitate aerisque intemperantia ad victum anxiè quærendum eos adigeret, quem compararunt ex maris vicini piscatura.

20. *Æ-*

20. *Ægyptii*, recuperato Imperio, Regem creaverunt ex propria gente *Mendem* qui operam totam in sepulchro extruendo posuit, quod quamvis inimitabile *Dædalo* tamen exemplar extitit. Post longam Anarchiam *Cetes* ignobilis quidam Rex factus est Græcis *Proteus* dictus, qui belli *Trojani* tempôre Astrologus fuit insignis ventorumque scientia peritissimus. Cum talis esset, Regesque *Ægyptii* animalia varia, arbores, ignemque capitum ornamentis pictos, gestare solerent, inde *Græci* argumentum sumpserunt fingendi eum in formas omnes transmutari solitum.

21. *Remphis* ejus filius in pecunia quærenda totus versabatur. Proximus memoria dignus fuit *Nileus*, qui cùm multam operam in hoc contulisset ut aquam ex *Ægypto* fluvio in locos circumjacentes derivaret, meruit ut pro *Ægypto Nilus* de suo nomine vocaretur. Octavus à *Nileo* fuit *Chemmis* qui pyramidum trium maximam extruxit, inter 7 Orbis miracula recenseri solitam. Refert *Herodotus Cheopem* quendam insanis his molibus extruendis primum animum suum applicuisse, filiamque suam prostituisse ut pecunia operi suppeditaretur: Maximam autem pyramidem non nisi 20 annorum spatio absolutam fuisse per operariorum 100000, in quorum victum pro apio cæpis & allio mille & sexcenta talenta erogata.

22. Post annos multos res iterùm summa ad *Æthiopias* rediit quorum Rex *Sabacus* *sive*

five *Sabacon Ægypto* potitus neminem supplicio capitali affecit, sed pro ratione delicti quemque damnavit ad aggerendam certam mensuram aggerum intra urbem ubi habitabat; ex quo urbes sublimiores factæ sunt, in quem usum terra primùm egesta fuerat ab iis qui sub Rege *Sesostre* rivos effoderant. Idem cum *Soo Ægyptio* fuisse putatur qui cum *Hosea Israelitito* adversus *Salmanasarem* conjurationem inivit.

23. Hunc excepit *Sathon Vulcani Sacerdos* qui, militibus nihili habitis, à Deo suo opem contra *Assyrios* impetrasse dicitur. At ex sacra Scriptura satis constat illos in *Ægyptum* penetrantes magnum incolarum numerum captivum abduxisse. Proximum ab illo quidam ponunt *Tiracum* sive *Tirhakam* qui *Senacheribum* pedem retro referre coegit, impressionem in *Europam* fecit, atque ad columnas *Herculis* penetravit.

23. Hunc Anarchia per biennium, & demum 12 virorum administratio secuta est, quæ in Monarchiam *Psammetici* illorum unius abiit. Hic *Azotum* sive *Ashdodum* in *Syria* urbem per annos 29 oppugnavit, primusque Principum *Ægyptiorum* cum *Græcis* commercium habuisse fertur, ex cujus principatu omnia quæ deinceps acciderunt nota sine ulla ambiguitate fuisse *Herodotus* affirmat. Filius ejus & successor fuit *Necus* qui *Pharao Neco* in sacra pagina vocatur & fossam ad mare Rubrum usque navigia ferentem primus facere aggressus est, quam *Darius Persa* postea depressit

preſſit longitudinis 4 dierum navigationis, latitudinis ut per eam duæ poſſent ſimul agi triremes.

25. In illa tamen defodienda ſub *Neco* 120000 *Ægyptiorum* perierunt, atque in medio opere Rex deſtitit hoc interpellatus oraculo: *Eum id opus barbaro præmunire.* *Ægyptii* autem, prout *Græci*, barbaros omnes vocarunt qui ipſorum lingua haud locuti ſunt. Superſedens autem è foſſa facienda *Necus* ad copias militares ſe convertit, & contra *Aſſyrium* Regem profectus eſt, quo tempore *Joſias Judæ* Rex profectioni ſe opponens in prælio vulnus lethale accepit. *Necus Jehojakimum* filium defuncti in ſolium evexit, quem, cùm *Nebuchadneſar* à fide avertere ſtuderet, *Ægyptius* iterùm ad *Euphratem* profectus & occiſus eſt.

26. *Herodotus* ſcribit *Necum* cum *Syris* in *Magdalo* congreſſum victoriam reportaſſe; & *Cadyti* magna *Syriæ* urbe (quæ eadem poteſt eſſe ac *Kadeſh* à *Moſe* memorata) fuiſſe potitum. Illo mortuo *Pſammis* vel *Pſammitichus* filius & deinde *Apries* nepos ſucceſſit qui proſpera diu fortuna uſus, cùm ſe ſupra hominem efferens *Cyrenæos* oppugnaret, cladem accepit quam milites illi imputantes & vitio vertentes deſciverunt.

27. Id ubi reſcivit ad eos ſedandos miſit *Amaſim* qui Rex ſtatim ab exercitu ſalutatur. *Apries* brevi poſt cùm mercenariis ſolis adjuvaretur in hoſtium manus devenit & ſtrangulatus interiit, poſtquàm ea fuiſſet

opinione

opinione nullum neque deorum neque hominum sibi posse regnum adimere, adeò sibi videbatur illud stabilivisse.

28. Talis quidem *Apriei* fuit exitus, si modo fides *Ægyptiis* adhibenda esset, qui quicquid in infamiam patriæ cederet celarunt seduli. Consentaneum magis Scripturæ sacræ refert *Josephus* quòd *Nebuchadnesar* anno suo 23°, & ab *Hierosolymis* eversis 5° *Ægyptum* subjugaverit, Regem è medio sustulerit, aliumque substituerit in ejus locum. Quidam *Amasim* putant huic negotio ministrasse & Proregem fuisse constitutum; alii autem Proregem *Assyrium* servitutis Ministrum ab *Amasi* cum exulibus reversis occisum.

29. *Amasis* ignobili loco ortus, principio parvi, tandem plurimi habitus est, cùm gloriarentur *Ægyptii* sub eo patriam maximè beatam in iis quæ vel regioni ex flumine, vel hominibus ex regione proveniebant, urbesque, quæ tunc temporis incolebantur, fuisse numero mille & viginti. Legem *Amasis* tulit qua demonstrare quisque tenebatur apud Præsidem unde viveret, quod qui non faceret, aut demonstrare suæ vitæ justam rationem non posset, morte erat mulctandus: Hanc autem legem ex *Ægypto* sumptam *Solon Atheniensibus* suis promulgavit, qua illi semper usi sunt.

30. Probabile admodum est *Amasim* Imperii *Assyrii* vectigalem rebellasse vel Proregem expulisse & hoc fuisse in causa (quicquid sacerdotes finxerint) quòd *Cambyses*

Persa

Persa bello *Ægyptum* aggressus eam Imperii *Persici* Provinciam fecerit. Hoc quidem *Amasi* superstite penitus effectum non est, cùm in ipso pæne defensionis molimine moreretur. At *Psammenitus* filius inæquali Marte occupatus regno pariter & vita excidit.

31. *Ægypti* Regnum, quantum ad vetustatem pertinet, vix ulli cessit, quamvis *Epochen* ejus veram longè transgrederentur sacerdotes. *Abrahami* ætate admodum floruit cùm nondum *Israelitarum* Populus existeret. *Æthiopes* se vetustiores esse gloriati sunt fabulæ innixi *Ægyptum Nili* donum fuisse, quùm liquidò satis constare possit rem indagantibus per quædam millia annorum nullam talem accessionem ex fluvii limo factam, sed urbes in eadem distantia, quod ad *Nilum* attinet, inveniri.

32. Antiquitas quam *Græci* præ se ferunt mimica & ridicula est, semperque cum nausea excipienda, si huic *Ægyptiorum* comparetur: *Rerum Publicarum Græcarum* splendor hesternus tantùm, *Leges*, *Politiæ*, *Religio* & *Ritus* res quidem novæ &, *Ægyptiis* judicibus, mutuatæ. Haud obscurum quidem est literarum Scientiam, disciplinam civilem, multarumque rerum inventiones maturitatem quandam apud *Ægyptios* consecutas, antequam in *Græcia*, *Italia* aut locis Occidentalibus vel minimùm pullulaverint. Prædicare autem gestiunt hæc ab *Ægypto Græcos* desumpsisse.

33. Totum inprimis Religionis cultum cum nominibus Deorum, quibusdam levioribus

additis

additis ad celandam veritatem. *Osirim* asserunt verum fuisse *Bacchum*, fabulamque *Semeles* ab *Orpheo* inventam; atque præter *Isidem Cererem* nullam extitisse; *Herculem* vero suum non ætate bellum *Trojanum* antecedente natum, sed cum rerum primordiis, quibus clavæ gestatio & leonis exuviæ magis congruunt, uti monstrorum & belluarum cædes quibus terra, inculta adhuc, magis abundavit; per *Apollinem* denique *Orum* intelligi, quem artem vaticinandi & sanandi mater *Isis* docuerat.

34. Hic vero Tyronibus observanda est Ethnicarum vanitatum incertitudo & inconstantia. Eadem enim his *Isis*, illis *Ceres*, aliis *Thesmophoris*, aliis *Juno*: Nonnullis vero omnia hæc nomina eandem denotant. *Osiris* item nunc pro *Serapide*, nunc pro *Dionysio*, nonnunquam pro *Plutone*, aliquando pro *Ammone* & *Jove*, & non rarò pro *Pane* accipitur, ipso *Diodoro Siculo* observante.

35. Etiamsi pro rato non sit habendum quòd usum literarum Mundus illis acceptum referre debeat, apud eos tamen ab ultima antiquitate pæne propagari cæperunt liberaliores disciplinæ Præter vulgatem scribendi modum *Hieroglyphicis* etiam usi sunt, quibus verbum ex litera & ex verbis sententiæ integræ exprimuntur. Quod ad *Astronomiam* attinet, etiamsi *Babylonii* illis hac in re non cedant, astrorum tamen scientiæ planities soli & aeris serenitas valde conducere potuerunt.

36. Raro

36. Rarò enim *Ægypto* pluit cum humoris hujus locum suppleat *Nili* annua inundatio. Siquid orbis illis debeat in arte *Geometrica*, debetur hoc fluvio benefico, qui limites notasque agrorum vi fluctuum obliteraverat adeò ut ad novam sudinde rationem mensurandi ineundam incolæ quodammodo adigerentur. Quod autem artes ingenuæ & leges optimæ inde in *Græciam* delatæ fuerint hoc modo demonstrant.

37. Sacerdotes,qui in Archivis sacris Catalogum se invenisse gloriati sunt, aliisque indiciis rem comprobaturos, *Orphei* meminerunt, qui ex *Ægypto Cereris* mysteria & fabulam inferorum transtulit, cùm locos singulos & *Charontem* nautam *Acherusia* palus (ubi mortuos cymba transmissos sepelierunt) fingendi occasionem ministraverit. *Musæum*, *Melampum*, *Dædalum*, & *Homerum* eò peregrè profectos volunt ad petendum ingenii cultum. His annumerant ex legumlatoribus *Lycurgum Spartanum*, *Solonem Atheniensem* & *Platonem*; ex Philosophis *Pythagoram Samium*, *Democritum Abderitam*, *Oenopium Chium* & *Eudoxum* Mathematicum qui omnes sapientia ex *Ægypto* deprompta *Græciam* sterilem satis & asperam irrigarunt.

38. Philosophiæ autem legumque inventio cum sapientia *Ægyptiaca* universa *Hermi* sive *Mercurio Trismegisto* à quibusdam attribuitur, de quo tamen vel quod ad tempus vel virum spectat nihil certi affirmari potest. *Mercurios* quinque fuisse apud *Ciceronem* narrat

rat *Cotta:* Primum *Cælo* patre & *Die* matre natum; secundum *Valentis* & *Phoronidis* filium qui sub terris habetur, idem *Triphonius* est; Tertium *Jove* tertio & *Maia* natum; Quartum *Nilo* patre quem *Ægyptii* nefas habebant nominare; Quintum quem colunt *Pheneatæ* qui *Argum* dicitur interemisse, ob eamque caussam *Ægypto* præfuisse, atque *Ægyptiis* leges & literas tradidisse.

39. Hunc *Ægyptii Theut* appellant. Alii autem meritò literarum inventionem Primo *Mercurio* attribuunt qui verus fuit ille *Theut*, *Thoyoth*, *Thot*, vel *Tautus*, cùm nihil à veritate magis abhorreat quam literas à *Græcia Ægyptum* fuisse translatas. Quidam duos *Mercurios Ægyptios* fuisse existimant, quorum Minor Majoris *Nepos* habendus; nonnulli præter *Josephum*, alii præter *Mosem* nullum extitisse. Quicunque fuerit, ex libris ejus perditis & adhuc superstitibus satis apparet eum veræ Theologiæ haud ignarum fuisse & meruisse *Sibyllis* vel Prophetis *Ethnicis* annumerari.

40. Colonias multas deducendi *Ægyptii* sibi gloriam arripiunt. Primam deduxit in *Babyloniam*, *Belus Libyæ* & *Neptuni* filius, *Danaus* secundam in *Græciam*, ubi *Argis* sedes posuit urbium *Græcarum* omnium pæne vetustissima, Ex circumcisione *Colchos* & *Judæos* suos demonstrare se putant. *Cadmum* & *Phœnicem Thebas* suas incoluisse volunt atque nomen urbis in *Græciam* transtulisse. *Cecrops* Athenienses primos ex *Sai Nili* ostio adjacente deduxit.

deduxit. *Peleus Menesthei* pater atque etiam *Erechtheus Ægypto* fuerunt oriundi; & cùm *Erechtheus* magnam frumenti copiam *Athenas* deportasset, inde fabulam ortam volunt *Cererem* eodem tempore in *Graciam* venisse.

41. Regimen *Ægypti* ab ultimis temporibus (ut ubique) Monarchicum fuit. Principes tamen adeò laudatis institutis vinciri se passi sunt, ut æqui bonique cancellos ab iisdem positos transgredi non possent, sed ità Remp. administrarent ut essent domi fælices gloriosique foris. Regionem divisit *Sesoosis* (sive *Sesostris*) in *Nomos* 36 quorum singuli urbes certas cum vicis & agris complexi sunt. Horum 10 ad *Thebaidem* pertinebant, 10 ad *Deltam*; reliqui verò ad regiones interiacentes: Singuli vero suos *Nomarchos* habuerunt, qui illis præerant Regiumque tributum colligebant. Ager inter sacerdotes, Regem & Milites hæreditario jure, Populus in Pastores Agricolas & Artifices dividebatur.

42. Foro præerant *Judices* 30 probitate & juris scientia præstantissimi, ex *Heliopolitana* provincia decem, totidem ex *Memphitica*, totidemque ex *Thebaide*, è quorum numero Præside electo, alius ex eadem in ejus locum suffectus est. Causidici nulli illis in usu erant utpote qui veritatem argutiis verborum opprimerent. Leges multæ eæque laudabiles memorantur inter quas celebrior nulla *Amasis* illâ qua singuli tenebantur rationem reddere unde viverent, idque capitis periculo.

43. In-

43. Institutum quoque illud perquam singulare quo qui furtis operam dare vellent nomina apud furum Principem profiterentur & è vestigio furtum ex pacto ad eum referrent. Qui res autem suas amiserant, consimiliter unumquodque omissorum literis consignatum exhiberent, loco die & hora quibus jacturam fecerant adscriptis. Hoc modo cunctis facile repertis, æstimatione rerum facta, quadrantem persoluentes sua recuperabant. Cùm enim fieri non possit ut omnes à furto abstineant, rationem inibat Legislator qua tota res sublata præter exiguum redemptionis pretium servaretur.

44. Primus leges *Ægyptiis* dedisse *Mnevis* dicitur quas populo dixerat se à *Mercurio* accepisse. Secundus Legislator fuit *Sasyches*. Tertius *Sesostris* Magnus ille bellator. Quartus *Bocchoris*, cujus apothegmata multa diu superfuere. Quintus *Amasis* qui sapientia egregia res *Ægypti* haud parùm promovebat. Agmen claudit *Darius Hystaspis* filius *Persarum* Rex.

45. Quod ad Mores attinet. *Ægyptiis* quot vellent uxores ducere integrum erat præter sacerdotes. Liberi tam ex ancillis quam uxoribus suscepti eodem loco habebantur. Parcè admodùm educati in quorum victum non nisi drachmæ 20 erogatæ sunt. Unusquisque filios habuit tam artis suæ quam bonorum hæredes. Omnis aliquo saltèm scientiæ genere institutus. Musica illis neglecta quasi homines molles redderet. Mense semel cor-

pora

pora purgabant. Medicus nullus apud eos qui totum corpus curandi artem profiteretur. Quotquot erant ex publico alebantur, certis formulis regulisque adstricti, quas si transgrederentur ægrotique perirent cum vitæ dispendio temeritatis pœnas luebant.

46. Ità res *Ægypti* olim se habuerunt incolis ipsis referentibus. Quibusdam autem hæc Politia vix stabilita videtur, cum qua Regum qui Pyramides extruxerunt, *ingenium adeò pugnabat. Hoc inprimis observandum, quòd si hæc rerum proprietas in usu fuerit, abolitam prorsùs fuisse *Josephi* ordinationem qua Rex unicus terræ Dominus agnoscendus erat.

47. Superstitio illa sanè cæca & insana qua Populus erga boves, oves, canes, feles, Ichneumones, Ibides, Accipitres, Aquilas, Hircos, Lupos, Crocodilos, & Olera, cum rebus ejusmodi affectus est, adeò vel primo aspectu horrenda apparet, ut nihil prudentiæ (pæne dixerim ratiocinationis communis) conjunctum cum ea videri possit. Quicquid enim præ se tulerint, nulla rationis imago agnosci potest, imò insanus prorsùs hic mos videbitur, homini vulgari tantùm naturæ lumine donato.

CAP.

CAP. V.

Status Græciæ vetustissimus atque Imperio Babylonico Contemporaneus unà cum Regnorum Rerumpublicarumque particulari descriptione.

SECT. I.

Status Græciæ universæ.

1. Hujus Regionis Incolæ, quamprimùm unico vocabulo appellari *Cæperunt*, *Græci* sunt nominati. Postea *Hellenes* audire gestiebant, utroque nomine ex *Thessalia* populis desumpto. *Thessali* enim quidam, cùm *Græci* priùs vel *Velusti* vocarentur, tandem ex *Hellene Deucalionis* filio qui illis imperitabat, cognomentum acceperunt. Hoc autem communicatum Populus universus adeo mordicùs retinuit, ut alterum penitus neglexerit, quod vicinis gentibus tamen præcipue innotuit, eoque *Callimachus*, *Sophocles* aliique *Poetæ* uti haud dedignati sunt.

2. *Græci* vetustissimi erratico quodam seu palanti vitæ genere usi sunt, latrociniumque exercentes mutuum alii aliis prædæ fuerunt. Nihil ad bellum *Trojanum* usque præclarè ab illis

illis gestum. Paulò antè *Minos* mari potitus piratas cohibuerat, ex quo tempore urbes tàm in insulis quàm continente ædificari, atque augeri res *Græcæ* ceperunt. Adeò tamen tenui adhuc fortuna usi sunt, ut *Trojam* profecti agricultura & præda se aluerint haud necessariis instructi ut urbem impetu aggrederentur.

3. Eorum tam diutina absentia magnis permutationibus occasionem dedit. Postquàm gens ad quietem rediisset, colonias emisit. *Attica*, scil. in *Joniam* marisque *Græci* insulas, *Peloponnesus* aliæque regiones in *Italiam* & *Siciliam*, Tyrannidesque nunc passim erectæ. *Corinthii* primi de rebus navalibus claruerunt, deinde *Jones*, *Polycrates Sami* Tyrannus aliique. Nullum terrestre bellum memoratu dignum olim inter se gesserunt donec in partes *Chalcidensium* & *Eretriensium* divisi fuerint. Vix per totum hoc temporis spatium leges ullæ scriptæ sunt *Homero* teste qui voce ipsa nusquam utitur. Atque communes *Græciæ* res sic se habuere.

SECT. 2.

Regnum Sicyonium.

1. AD sinum *Corinthiacum* & *Achæorum* fines *Ægialeus* Regnum primus inchoavit, *A. M.* 1915. à *Diluvio* 270. *Noæ* 859. ante *Inachum* 232. ante *Olympiades* per *Iphitum*

tum reſtauratas 1313. *Nino* in *Aſſyria* regnante.

2. Ab *Ægialeo* urbs primùm *Ægialea* vocata eſt atque etiam pars peninſulæ quæ à *Pelope* tandem *Peloponeſus* eſt dicta. Poſt annos 52 ſucceſſorem habuit filium *Europem* quem ſecutus eſt *Telchines*, hunc *Apis* ex quo peninſula *Apios* eſt appellata, & hunc *Thelxion*, quo regnante uſque adeò ibi mitia & læta tempora fuerunt, ut mortuum pro Deo colerent ſacrificando & ludos celebrando quos ei primitus inſtitutos referunt.

3. Octo alii deinde recenſentur ad *Coracem* uſque, qui cùm ſine liberis deceſſiſſet, *Epopeus Theſſalus* quidam regnum occupavit. Hic *Antiopem Nyctei Thebanorum* Regis filiam rapuit, ex qua injuria quum bellum oriretur, Rex uterque lethale vulnus accepit. Regnum tunc obtinuit *Lamedon Coracis* frater qui *Antiopem* tradidit *Thebanis*. *Antiope* in itinere geminos peperit *Amphionem* & *Zethum* qui à paſtore inventi & educati ſunt. *Amphion* Muſicus inſignis & *Zethus* Paſtor injuriam matri oblatam poſt ulciſcebantur.

4. *Lamedon* bello implicatus *Sicyonem* filium *Metionis* & *Erechthei* nepotem ex *Attica* accerſit, quem generum ſuum factum ſucceſſorem reliquit. Ab hoc urbs *Sicyon* & Regio *Sicyonia* appellata. Eum octo alii ſequuti ſunt, quumque jam Regnum per annos 962 duraſſet, *Apollinis Carnii* ſacerdotes potentiam obtinuerunt per annos 38, ut quidam referunt. Scribit autem *Pauſanias*, cùm *La-*

ceſt ad 5

cestades Hippolyti filius *Sicyone* regnaret, *Temenum Phalcis* filium qui *Argivos* rexerat noctu urbem *Doribus* suis occupasse, quia autem ambo ex *Heraclidis* procreati erant, illum regni participem fecisse. Hoc modo *Sicyonii Dores* facti *Argivis* accenseri cœperunt, post *Trojam* excisam anno 871, ante primam *Olympiadem* 120°. *A. M.* 2908.

Sect. 3.

Regnum Argivorum.

1. Illic Regno secundas, si non primas, semper detulit antiquitas. *Sicyonium* forsan Vetustius fuit; sin autem de potentia, opibus rerumque gestarum gloria quæstio oriatur, nihil fuerit æstimandum. Juxta promontorium *Scyllaeum Myrtoumque* Mare fuit sinus *Argolicus*, cui proxima regio *Argolis* in qua *Argos* urbs & *Mycenæ* longo post tempore conditæ, fluvii *Inachus* & *Erasinus*, & pars *Laconiæ*.

2. Hic *Inachus* Primus regnare cœpit anno circiter 244° post Regnum *Sicyonium* inchoatum, *Abrahæ* 142°, ante *Trojam* excisam 676°, ante primam *Olympiadem* 1082°. *A.M.* 2149°. Ex illius vetustate Adagium illud *Inacho Antiquior* de quo consulendus *Erasmus*. Ei *Melissa* soror & uxor *Phoroneum* peperit & filiam *Iô* quæ cum *Iô* minore *Jasi* filia nequaquam est confundenda, quod facere solent

 Mythologi.

Mythologi. *Inachus* post 50 annos successorem habuit *Phoroneum*.

3. Quidam *Phoroneum* primum mortalium existimarunt & *Inachi* fluvii filium atque adeò generis humani parentem, urbsque ab eo *Phoronici* nomen accepit in quam populum dispersum congregaverat. Totam peninsulam ditionis suæ fecit atque ex nympha *Laodice* filium genuit *Apin* dictum, & *Nioben* filiam quam *Jupiter* omnium mulierum primam amasse dicitur atque ex ea *Argum* genuisse. *Phoroneus* postquam 60 annos regnasset diem suum obiit.

4. *Apis* filius ejus & successor peninsulam ex se nominari voluit. *Thelxionis* & *Telchinis* insidiis circumventus periit post annos 34 nulla prole relicta. *Apollodorus* scribit eum ob tyrannidem fuisse interfectum, alii in *Ægyptum* descendisse, ibique pro Deo habitum *Serapidemque* appellatum; sed cùm hujus nominis Reges plures extiterint unà confunduntur à Mythologis. *Argus* itaque *Niobes* ex *Jove* filius *Argivorum* regnum obtinuit. *Jupiter* iste ad hoc tempus in *Creta* regnavit. Quoniam verò multi *Jovis* nomen consequuti sunt, atque propterea ambiguum est hoc vocabulum, quædam de eo Tironum in gratiam sunt dicenda.

5. Primus hoc nomine post funera insignitus fuit *Chamus Noæ* filius pro Deo cultus titulo *Jovis Hammonii*. Nepos ejus *Nimrodus Babyloniæ*, & *Assyriæ* Rex primus *Belus* vocatur & *Jupiter Belus*. In *Creta* quidam temporibus

poribus priſcis regnavit hoc nomine notus, à *Curetibus* ſeu *Idæis Dactylis* nutritus, & alius poſt eum circiter annos 150 vixiſſe exiſtimatur eâdem inſulâ, qui cùm primus *Jupiter* eſſet fœminarum amoribus deditus, *Niobe* dicitur omnium mulierum prima à *Jove* amata.

6. *Æolus Deucalionis* filius adeò apud poſteros claruit ut *Jupiter* & *Neptunus* audiret. *Picus Aboriginum* Rex *Jupiter* eſt nonnullis, atque *Æneas Jupiter* Indiges *Romanis* dictus. Natio quæque olim ſuum *Jovem* habuit velut parentem communem. Mos quoque apud veteres invaluit vetuſtiſſimum quemque Regem *Saturnum*, filium ejus primogenitum *Jovem*, nepotumque fortiſſimum *Herculem* appellandi. Obſervandum quoque fœminæ nobilis partum ex illegitimo concubitu vulgò *Jovi*, nonnunquam *Marti* & *Apollini* fuiſſe adſcriptum.

7. Ab *Argo* urbs *Argos* vocata, cives *Argi* & *Argivi*, peninſula item *Argos*. Illo regnante ſuis uti frugibus cœpit *Græcia* & habere ſegetes in agricultura, delatis aliunde ſeminibus. *Argus* itaque pòſt obitum Deus haberi cœpit templo & ſacrificiis honoratus. Qui honor eo regnante & ante illum delatus fuerat homini privato & fulminato cuidam *Homogyro*, eò quod primus ad aratra boves junxiſſet. Fratrem habuit *Pelaſgum* (*Lycaonis* patrem) à quo *Pelaſgi* qui *Arcadiam* (inde *Pelaſgiam* dictam) primùm, pòſt varias alias regiones, incolnêre.

8. *Argus* ex *Euadne Strymonis* filia *Jasum*, *Peiranthum*; *Epidaurum* & *Criasum* genuit quibus *Phorbas*, à *Pausania* additur. *Peiranthus* (sive *Pirasus*) primus *Junoni* templum dicavit filiamque suam *Callithyam* (*Callirrhöen* vel *Iô*) sacerdotem constituit, cujus ordinis mulieres adeò claruerunt ut ex earum sacerdotii annis publicas rationes *Argivi* desumpserint. *Pirasus* à *Pausania* solo regnasse dicitur. *Criasus* tamen, ut aliis videtur, *Argo* successit, à quo regnavit *Phorbas*, deinde *Triopas*.

9. Hujus filii fuerunt *Jasus* & *Agenor*, ut scribit *Pausanias*, qui *Jasum Argivorum* Regem habet, quanquam ab *Eusebio* Regum albo non inscribatur. Ex eo genita est *Iô* illa celebratissima quæ ex *Jove* compressa, *Junonis* invidiâ in bovem versa dicitur, atque freto *Thracico* trajecto *Bosphori* cognomentum attribuit. In *Ægyptum* demum progressa & humanæ speciei restituta *Epaphum* peperit *Memphis* conditorem, atque Dea habita *Isis* vocabatur. *Herodotus* scribit hanc fœminam à *Phœnicibus* mercatoribus raptam, atque hanc originem fuisse invidiæ inter *Græcos* & *Asiaticos*, quanquam cum *Inachi* filia eam confundat.

10. Ex *Jaso* urbs *Jasos* appellata est & *Cives Jasii*. Huic successit *Crotopus* ex fratre *Agenore* nepos quem *Triopæ* avo alii successisse dicunt. Filiam *Psamathen* quæ ex *Apolline* pepererat & *Linum* infantem exposuerat, re comperta, interfecit, qua re *Apollo* graviter offensus

offensus peste *Argivos* mulctasse dicitur; hi verò, ut eam placarent, solennem luctum pro puero instituerunt. Hic puer autem non idem ac poeta *Linus* celebris habendus est, ut nonnulli autumarunt. *Crotopum* verò post annos 21 secutus est filius *Sthenelas* qui, cùm annos regnasset 11, *Gelanorem* filium reliquit regni hæredem.

11. *Gelanore* regnante *Danaus Ægypti* frater *Argos* veniens litem de regno movebat uti ex *Epapho* oriundus, populusque in ejus partes discessit. *Danao* fuerant filiæ 50, quas filiis fratris totidem nuptum dare veritus (oraculo monitus ut sibi à genero caveret) se in exilium conjecerat; *Ægyptus* autem timens ne frater ex filiarum conjugio amicos quæreret, filios suos cum exercitu *Argos* misit, hoc in mandatis dato ut vel virgines ducerent vel tollerent patruum.

12. *Danaus* fratri morem gerere visus filiabus suis pugionibus instructis imperavit ut sponsum quæque suum prima nocte jugularet, quod omnes fecisse dicuntur præter *Hypermnestram*, cui nonnulli *Bebrycen* addunt. *Hypermnestra* à patre accusata officii neglecti & in jus vocata ab *Argivis* absoluta est. Reliquæ parricidio pollutæ dedecore perpetuo obrutæ sunt, apud inferos ad vas aqua implendum damnari dictæ quod rimis plenum tantum emiserit receperit quantum.

13. Ex *Danao* cives *Danai* dicti qui priùs erant *Pelasgiotæ*. Ille arcis ædificator habitus post annos 50 *Lynceo* nepoti suo simul &

genero (*Hypermnestræ* marito) regnum reliquit. *Lynceo* successit filius *Abas* qui ex *Ocalea* geminos sustulit *Acrisium* & *Prœtum*. Hi, dum in utero adhuc essent, contendisse de Imperio dicti certamen magnum de regno habuerunt. Postquam vi res gesta sæpiùs fuisset, clypeisque primi, ut fertur, pugnassent, de divisione patrimonii actum & conventum est. *Acrisius Argos* obtinuit; *Prœtus* verò *Hiræum*, *Midèam*, *Tirynthem* orasque maritimas. Atque adeo *Argivorum* regnum in partes duas fuit divisum.

14. *Acrisius* ex *Eurydice Danaen* genuit, quam, quia ex nepote ruinam certam illi Oràculum prædixerat, unà cum nutrice intra turrim conclusit; *Jupiter* autem in aureum imbrem versus aditum invenit & *Perseum* genuit. Illa puerum enixa cum filiolo arcæ imponitur & fluctibus committitur, sed ad insulam *Seryphum* evaserunt ubi *Dictys Perseum* educavit. *Perseus Græcorum* athletarum primus præclara multa fecit. *Medusam Gorgonem Phorci* filiam, quæ ad lacum *Tritonem* habitabat, vicit & occidit. *Gorgones* autem tres fuisse dicuntur, *Medusa*, *Steno*, & *Euriale*, *Phorci* filiæ & marini monstri.

15. *Perseus Andromedam Cephei* ex *Cassiopeia* filiam balænæ faucibus ereptam uxorem duxit, tandemque in *Pelasgia* (seu *Thessalia* à *Pelasgis* populo erratico & vagabundo appellatâ) disci à se inventi jactu, dum ludos *Teutamias Larissæorum* Rex in honorem patris defuncti celebraret, fortuitò avum *Acrisium*

inter

interfecit. Ex quorundam sententia *Acrisio*, ceu Authori, potius, quam *Amphictyoni Deucalionis* filio (qui ante annos 180 *Athenis* regnaverat) concilium *Amphictyonum Delphis* haberi solitum attribuendum est.

16. Haud absurdum videtur tamen *Amphictyonem* consessum hunc *Thermopylis* primùm ordinasse, illincque *Acrisium* eum *Delphos* transtulisse. Locus hic umbilicus *Græciæ* atque totius Mundi habebatur; ibi fuit Oraculum *Apollinis Pythii* celebratissimum. Hic *Græciæ* universæ publicum concilium fuit & maximæ authoritatis ad lites inter civitates dirimendas, bis in anno haberi solitum, vere scil. & autumno, civitatibus singulis certum numerum consiliariorum qui *Pylagoræ* dicti sunt, deligentibus. Per multa sæcula nullâ temporis injuriâ immutatum duravit, donec *Philippus Macedo*, suffragia à *Phocensibus* sublata ad regnum suum transtulerit. Longo pòst tempore *Augustus Cæsar* quædam commutavit. *Antonino Pio* regnante haberi non desiit ex viris triginta constans.

17. *Perseus Argos* reversus ad infamiam parricidii evitandam *Megapenthi Prœti* filio persuasit ut regnum secum commutaret. Hoc facto *Mycenas* condidit sic appellatas quod eo in loco ei ensis fungus (id est capuli ipsum capitulum) excidisset. *Perseus* ex *Andromeda* quinque filios suscepit, *Persem*, *Alcæum*, *Sthenelum*, *Electryonem*, & *Mestorem*. Horum *Perses* (ita creduli *Græci* sibi imponebant) *Persis* originem dedit; *Alcæus* genuit *Am-*

phytrionem. *Sthenelus* patri *Perseo*, postquam annos 58 regnasset, in regno *Mycenao* successit. *Electryon* autem *Alcmenam* genuit *Amphytrionis* uxorem.

18. Hoc tempore *Argivorum* Regnum, cùm per annos stetisset 544, in tres vel quatuor partes divisum est. *Anaxagoras* enim *Megapenthis* filius tertia regni proprii portione contentus duas reliquas *Melampodi* & *Bianti Amythaonis* filiis tribuit, vel quod *Melampus* (qui artem purgandi invenisse dicitur) *Præti* filias (*Anaxagoræ* amitas) ex insania liberasset vel saltem remedium invenisset ad furorem illum epidemicum sedandum qui fœminas hujus regionis invaserat.

19. A *Biante* regnarunt deinceps viri quinque per ætates quatuor usque ad *Cyanippum Ægialei* filium omnes à *Nileo* materno genere originem ducentes: A *Melampode* sex per totidem ætates usque ad *Amphilochum Amphiarai* filium; at indigenarum gens *Anaxagoræ* nepotes regnum longiore multo tempore retinuerunt.

20. *Iphis* enim *Alectoris* filius *Anaxagoræ* nepos *Sthenelo Capanei* fratris filio regnum reliquit; ac deinde cùm post eversum *Ilium Amphilochus* in eum locum migrasset qui postea ab eo *Amphilochi* appellati sunt, & *Cyanippus* sine liberis decessisset, solus *Cylarabes Stheneli* filius regnum obtinuit. Cùm neque is liberos ullos relinqueret, *Orestes Agamemnonis* filius paterno regno ejectus *Argivorum* primùm deinde *Spartæ* regnum occupavit, ut posthac dicetur.

21. *Sthenelus*

21. *Sthenelus* autem *Persei* filius & successor *Eurystheum* genuit regni hæredem, post cujus ortum mense circiter septimo in lucem editus est *Alcæus Hercules* cognominatus *Amphytr[illegible]is* & *Alcmenæ* filius. Cum *Iphicles* gemellorum alter post *Herculem* natus esset, illius *Amphytrion*, hujus vero *Jupiter* ipse pater habitus est.

22. Hinc *Juno* vehementer eum semper odisse dicitur atque *Ilythiæ* (*Lucinæ* vel *Lunæ*) auxilio partum per dies 7 impediisse. Primùm *Alcæus* puer ex avo nominatus est, postea ob multa præclara facinora edita *Hercules* cognominatus. Cum autem varii hujus nominis extiterint (quod famam per aerem effusam significat) atque labores multorum *Græci* suo attribuisse videantur, pauca de hoc argumento sunt addenda.

23. *Cicero Hercules* sex fuisse scribit: Primum antiquissimum *Jove* antiquissimo & *Lipito* natum qui concertasse cum *Apolline* de tripode dicitur: Alterum *Nilo* natum *Ægyptium* quem ferunt literas *Phrygias* contempsisse: Tertium *Indigetem Idæis* cui inferias attulerunt: Quartum *Asteriæ Latonæ* sororis filium quem *Tyrii* maxime colebant cujus *Carthaginem* filiam ferunt. Quintum in *India* qui *Belus* dicitur: Ultimus fuit *Alcmenæ* filius.

24. *Diodorus Siculus* tres *Hercules* ponit, *Servius* quatuor; varro 44 recenset. *Tacitus* scribit *Libyes* dixisse antiquissimum *Herculem* apud se natum, eosque qui pari virtute fuerint

rint in cognomentum ejus ascitos. Atque hic repetendum quod monet ille qui *Æquivoca* scripsit quæ *Xenophontis* nomine circumferuntur; *Saturnos* vocari solitos familiarum nobilium Reges antiquissimos; primogenitos eorum *Joves*; nepotes fortissimos *Hercules*.

25. Horum omnium ille qui clavam, & leonis exuvias gestavit, monstra sustulit, & Diis contra Gigantes opem tulisse dicitur *Ægyptius* potiùs habendus est quam *Græcus* qui unica generatione *Troicum* bellum antecessit. Ille autem qui columnas ad Mundi limites erexit omnino *Tyrius* fuit dux *Phœnicum* illorum qui in Hispaniam *Gades* usque penetrarunt. Illud enim *Græcorum* ambitionem satis arguit, quod in hac insula templum fuit antiquissimum quo *Hercules* non *Græco* sed *Tyrio* ritu colebatur.

26. *Sanchoniathon Phœniciorum* annalium scriptor vetustissimus *Demacuntis* filium *Herculem* hunc fuisse dixit & proprio nomine *Melcarthum* (quod *Regem urbis* significat) qui *Melicertes* & *Palæmon* apud *Græcos* audivit. *Diodas* etiam apud suos dictus est quia ab amatoribus invocatus. Quidam eundem cum *Libyco* vel *Ægyptio* quem *Pausanias Macerin* appellat, existimarunt, qui *Delphos* profectus est & cujus filius *Sardus* in *Ichnusam* coloniam ducens *Sardiniæ* nomen insulæ imposuit.

27. *Amphitryon* autem *Alcæi* seu *Herculis* pater *Tirynthi* præfuisse videtur. Postquàm autem *Electryonem* patruum suum &

socerum

focerum interfeciffet, *Thebas* fugere coactus est. *Hercules Thebis* educatus, quum multa eaque miranda prorfus virtutis fpecimina edidiffet, 20 annos natus cum *Argonautis* (ab *Argo* navi fic dictis) ad aureum vellus obtinendum *Colchos* navigavit.

28. Hujus profectionis author & dux fuit *Jafon Æfonis* filius ex *Æoli* pofteris quem 53 *Græcorum* nobiliffimi fequebantur. Intra menfes 4 domum redierunt; *Medea* enim *Æetæ* filia *Jafonem* deperiens vellus illi prodidit cumque eo *Corinthum* venit. Dum autem *Colchos* verfus navigantes ad *Sigæum Troadis* promontorium ventis agebantur, *Hercules* balænam occidit *Hefionenque Laomedontis* filiam monftri faucibus deftinatam eripuit. *Laomedonte* verò pactam gratiam referre nolente, *Hercules Trojam* cepit, Regem occidit, filiumque ejus *Priamum* in folium evexit.

29. *Hercules* in *Græciam* reverfus ludos *Jovi Olympico* inftituit. Poftea ex *Euryfthei* hortatu (qui rebus fuis timens eum perditum volebat) duodecim certamina celebratiffima fufcepit. 1. *Leonem Nemeum* interfecit. 2. *Hydram Lernæam* cui 100 ex uno corpore cervices ac totidem anguinea capita extabant, unoque horum defecto duplum ejus loco prodibat. 3. *Aprum Erymanthium* qui in *Arcadia* campis morabatur vivum attulit, atque eadem profectione *Centauros* vicit. 4. *Cervam* aureis cornibus apprimè velocem Regi captam adduxit.

30. Quintùm

rint in cognomentum ejus ascitos. Atque hic repetendum quod monet ille qui *Æquivoca* scripsit quæ *Xenophontis* nomine circumferuntur; *Saturnos* vocari solitos familiarum nobilium Reges antiquissimos; primogenitos eorum *Joves*; nepotes fortissimos *Hercules*.

25. Horum omnium ille qui clavam, & leonis exuvias gestavit, monstra sustulit, & Diis contra Gigantes opem tulisse dicitur *Ægyptius* potiùs habendus est quam *Græcus* qui unica generatione *Troicum* bellum antecessit. Ille autem qui columnas ad Mundi limites erexit omnino *Tyrius* fuit dux *Phœnicum* illorum qui in Hispaniam *Gades* usque penetrarunt. Illud enim *Græcorum* ambitionem satis arguit, quod in hac insula templum fuit antiquissimum quo *Hercules* non *Græco* sed *Tyrio* ritu colebatur.

26. *Sanchoniathon Phœniciorum* annalium scriptor vetustissimus *Demacuntis* filium *Herculem* hunc fuisse dixit & proprio nomine *Melcarthum* (quod *Regem urbis* significat) qui *Melicertes* & *Palæmon* apud *Græcos* audivit. *Diodas* etiam apud suos dictus est quia ab amatoribus invocatus. Quidam eundem cum *Libyco* vel *Ægyptio* quem *Pausanias Macerin* appellat, existimarunt, qui *Delphos* profectus est & cujus filius *Sardus* in *Ichnusam* coloniam ducens *Sardiniæ* nomen insulæ imposuit.

27. *Amphitryon* autem *Alcæi* seu *Herculis* pater *Tirynthi* præfuisse videtur. Postquàm autem *Electryonem* patruum suum & socerum

socerum interfecisset, *Thebas* fugere coactus est. *Hercules Thebis* educatus, quum multa eaque miranda prorsus virtutis specimina edidisset, 20 annos natus cum *Argonautis* (ab *Argo* navi sic dictis) ad aureum vellus obtinendum *Colchos* navigavit.

28. Hujus profectionis author & dux fuit *Jason Æsonis* filius ex *Æoli* posteris quem 53 *Græcorum* nobilissimi sequebantur. Intra menses 4 domum redierunt; *Medea* enim *Æetæ* filia *Jasonem* deperiens vellus illi prodidit cumque eo *Corinthum* venit. Dum autem *Colchos* versus navigantes ad *Sigæum Troadis* promontorium ventis agebantur, *Hercules* balænam occidit *Hesionenque Laomedontis* filiam monstri faucibus destinatam eripuit. *Laomedonte* verò pactam gratiam referre nolente, *Hercules Trojam* cepit, Regem occidit, filiumque ejus *Priamum* in solium evexit.

29. *Hercules* in *Græciam* reversus ludos *Jovi Olympico* instituit. Postea ex *Eurysthei* hortatu (qui rebus suis timens cum perditum volebat) duodecim certamina celebratissima suscepit. 1. *Leonem Nemeum* interfecit. 2. *Hydram Lernæam* cui 100 ex uno corpore cervices ac totidem anguinea capita extabant, unoque horum defecto duplum ejus loco prodibat. 3. *Aprum Erymanthium* qui in *Arcadiæ* campis morabatur vivum attulit, atque eadem profectione *Centauros* vicit. 4. *Cervam* aureis cornibus apprimè velocem Regi captam adduxit.

30. Quintùm

30. Quintùm ex palude *Stymphalide aves exturbavit.* 6. *Augeæ Stabulum*, nemine adjuvante, *expurgavit*, *Peneo* fluvio illùc derivato. 7. *Taurum* (in quem *Pasiphaen* exarsisse fama est) ex *Creta abduxit*, quùm etiam Diis contra Gigantes opem tulisset solvissetque *Prometheum*. 8. *Diomedis* equas ferocissimas è Thracia *abduxit*. 9. Militiâ contra *Amazonas* institutâ *Hippolytæ zonam asportavit.*

31. Decimum illi certamen ab *Eurystheo* impositum fertur ùt *Geryonis* boves in locis *Iberiæ* ad Oceanum conversis pascentes abigeret, cùm *Geryon* non in *Iberia* seu *Hispania* regnaverit, sed in *Epiro* circa *Ambraciam* & *Amphilochum*; hæc itaque in *Hispaniam* profectio *Herculi Tyrio*, quod suprà monuimus, relinquenda est in qua dicitur *Antæum Busiridemque* interemisse, columnasque ad Mundi fines erexisse. 11. *Cerberum ab Orco ad superos eduxit.* 12. Postremùm *Africam* denuò trajiciens *Hesperidum mala* inde asportavit.

32. Multis aliis rebus egregie gestis, tandem uxor *Dejaneira* zelotypiâ ardens vestem illi misit veneno tinctam quod *Nessus* Centaurus moriens (propterea enim quod vim uxori ferre volebat *Hercules* eum occiderat) ad amorem conciliandum vehementer conducere affirmaverat. Vipereum virus in subuculam transfusum ardore suo carnes toto mox corpore depasci dicitur, ex quo vehementer cruciatus pyram in monte *Oeta* conscendit & crematus est. Quidam putant hominem furore

correptum

correptum in ignem se conjecisse. Periit annos natus 52. *A. M.* 2776.

33. *Eurystheus* vehementer rebus suis timens *Heraclidas* bello aggressus est, sed re male gesta victus occubuit, cum omnibus filiis. Illi reditum moliti ausis suis hoc tempore exciderunt, atque adeò *Atreus Pelopis* filius qui *Argis* nunc potiebatur Regnum *Mycenarum* obtinuit. Hic *Pelops Tantali* Phrygis filius ante annos centum ab *Ilo* Rege *Ilii* victus in *Græciam* fugiens *Hippodamiam Oënomai Pisæ* Principis filiam duxerat. Cùm *Pisas* jure matrimonii teneret, peninsulam pene totam postea in ditionem suam perduxit, quæ ab eo *Peloponnesi* nomen accepit.

34. Ex *Hippodamia* multos liberos sustulit quorum matrimonio, vel potiùs magna pecuniæ vi, quam in *Græciam* attulerat, in civitates plerasque se ingessit. Filiorum ejus præcipui erant *Atreus*, *Thyestes*, & *Plisthenes*. *Priores* duos, cùm annos 54 regnasset, successores reliquit. *Plisthenes* juvenis adhuc mortuus pueros duos *Atrei* fidei commisit *Agamemnonem* & *Menelaum*. *Atreus Aëropen* puerorum matrem, *Minois* filiam, duxit, cum qua *Thyestes* in adulterio deprehensus primùm in exilium actus ac deinde revocatus filiorum suorum carnibus inter epulandum pastus est.

35. *Atreus*, *Eurystheo* mortuo, totius *Peloponnesi* dominus factus *Heraclidas* in fugam vertit. Astrologus insignis est habitus, Duosque nepotes suos adoptavit *Agamemnonem*

&

& *Menelaum* qui ei successerunt; ante bellum *Trojanum* anno 18°. *Agamemnon* vir tam virtute quam prudentiâ egregius non *Mycenas* tantùm & *Argos* sed totam Regionem *Sicyonem* usque & *Corinthum* obtinuit, eamque quæ tunc temporis *Ionia* & *Ægialea*, postea verò *Achaia*, dicebatur. *Menelaus* *Lacedæmone* regnavit, in uxorem ductâ *Helenâ* *Tyndarei* Regis filiâ, quam cum *Paris Priami* filius rapuisset, inde bellum *Trojanum* ortum est. Quod antequam pro more nostro paucis expediamus, de ipso *Trojanorum* Regno, secundùm idem institutum, pauca sunt præmittenda.

36. *Dardanus* ex *Jove* & *Electra* *Atlantis* filia genitus, *Arcadiâ* relictâ, Coloniam in *Phrygiam* duxit, ubi *Bateâ* *Teucri* filiâ *Scamandri* nepte in uxorem acceptâ sedes suas posuit, in ea scil. regione quæ postea *Troas* appellata fuit, ibique *Dardanum* urbem condidit, circa *A. M.* 2530. *Sthenelo* *Argis* regnante. *Erichthonius* filius ejus & successor ditissimus ex *Callirrhöe Scamandri* filia *Troem* sustulit ex quo Regio *Troas* vocata.

37. *Tros* tres filios habuit *Ilum*, *Assäracum*, & *Ganymedem*. *Ilus* patri successit. *Assaracus* *Capyn* genuit *Anchisæ* patrem *Æneæ* avum, *Ganymedes* puer formæ egregiæ à *Tantalo* raptus est, unde bellū exarsit quo *Tantalus* *Paphlagonia* exutus. *Ilus* Rex urbem in Campestribus condidit quæ Metropolis facta à Latinis *Troja* (quod nomen Regioni magis convenit) *Græcis* semper *Ilium* vocatur. Cum *Ilo* *Pelops* *Tantali* filius

filius bellum gerens rem male gessit. *Laomedon* filius *Ili Herculem*, mercede propter salutem filiæ pacta, fraudare volens, regno simul & vitâ excidit.

38. *Podarces* filius *Laomedontis Priamus* cognominatus, divitiisque & regni amplitudine clarus 50 filios genuit, quorum 17 ex legitimo concubitu. Horum *Paris* (*Alexander* dictus) *Lacedæmonem* veniens *Helenam* rapuit, quod cum Principibus *Græciæ* innotuisset, unà concurrentes & haud aliter ac proprio incommodo affecti *Agamemnonem* sibi ducem præficiunt, bellum contra *Priamum* decernunt, Sacramentoque se obstringunt nunquam nisi *Trojâ* captâ domum esse reversuros.

39. Horum præcipui erant *Nestor*, *Ajax* uterque, *Achilles*, *Ulysses*, *Thoas*, *Podalirius*, *Machaon*, & *Tlepolemus*. In classe navium 1000 exercitus virorum 120000 trajecisse dicitur. Quam primùm *Trojam* appulissent, levi certamine finito, legatos ad *Helenam* repetendam miserunt, sed à *Priamo* juniorum conciliis uso nimisque *Paridi* indulgente tulerunt repulsam. Tunc ad vim utrinque conversum, atque bellum per decennium gestum.

40. Ex *Græcis Protesilaus*, *Patroclus*, *Euphorbus*, & *Achilles*; ab altera parte *Hector Troilus* & *Paris* (*Priami* filii) *Memnon* ejusdem nepos ex *Tithono* fratre, & *Penthesilea Amazon* occubuerunt. Urbe tandem per insidias captâ, *Menelaus Helenam* uxorem recuperavit, occiso *Deiphobo* qui a *Paridis* morte eam duxerat. *Priamus* à *Pyrrho* (seu *Neoptolemo*)

Achillis

Achillis filio interfectus est. *Antenor* autem & *Æneas* inter alios è *Græcorum* manibus evaserunt. Accidit hæc clades *Trojana* anno obsidionis decimo, 408° ante primam *Olympiadem*, 1182° ante *Æram* Christi. *A. M.* 2821.

41. *Græcorum* superstitum *Ajaces* ambo ante reditum perierunt, *Telamonius* quidem propria manu, judicio exercitus in certamine de *Achillis* armatura, vel dolis *Ulyssis*, victus; alter vero *Oilei* filius naufragio; *Ulysses* errore multorum annorum circumactus dicitur, *Menelaus* non ante annum octavum rediisse: *Agamemnon* vero domum reversus statim occisus est ab *Ægistho Thyestæ* filio cum quo *Clytæmnestra* uxor (*Tyndarei* filia) stupri consuetudinem habuerat, atque ad tam detestandum parricidium perpetrandum conjurationem iniverat.

42. *Agamemnon* filium *Orestem* ex *Clytæmnestra* genuerat cum filiabus tribus. *Orestes* metu *Ægisthi*, ante patris reditum, peregrè missus ab *Electra* sorore, anno octavo à patris cæde regnum recuperavit, *Ægistho* & matre occisis. Ob matris cædem furiis vehementer agitatus *Areopagitis* se submisit, quorum sententiâ absolutus est, totidem pro eo suffragiis, quot contrà, latis. *Menelao* defuncto *Spartæ* regnum occupavit *Argis* anteà potitus, *Cylarabe Stheneli* filio sine liberis mortuo.

43. Atque adeò *Argivorum* Regnum rursùs coaluit anno circiter 140, postquàm in quatuor

tuor partes divisum fuisset. Coloniam *Æolum* in *Asiam* duxit *Orestes*, ætate quarta ante quàm illuc *Jones* migrarent, atque in *Arcadia* demum mortuus est postquàm annos 70 regnasset. Duos filios reliquit *Tisamenum* ex *Hermione Menelai* filiâ genitum, aliumque nothum ex *Ægisthi* filiâ. *Tisamenus* patri successit,. (quamvis *Paterculus* scribat ambos, *Oreste* mortuo, regnasse) paulò autem pòst ab *Heraclidis* Regno exutus est.

44. *Heraclidæ* reditum in *Peloponnesum* sæpiùs frustrà tentaverant. *Hyllus Herculis* filius semel atque iterùm, *Clodæus* atque *Aristomachus* eodem successu. *Aristomachus* tres filios reliquit *Temenum*, *Cresphontem* & *Aristodemum*. Tres *Peloponnesi* partes præcipue sibi vendicarunt, *Argos* scil. ut *Persei* posteri, cùm *Tisamenus* qui regnum ad hoc tempus obtinebat ex *Pelope* oriundus esset cui nihil juris in hac regione: *Lacedæmonem*, quòd *Hercules Tyndareum* ab *Hypocoonte* ejectum restituerat ea lege ut Regnum velut depositum acciperet: *Messeniam* quòd *Hercules*, *Pylo* excisâ, Regionem hanc etiam apud *Nestorem* deposuisset.

45. Classe fabricatâ apud *Ætoliæ* oram maritimam (ubi locus hinc *Naupactus* dictus) iter per isthmum præ se ferebant sed ad *Molycrium* navigabant. *Peloponnesum* appulsi, quòd destinaverant haud magno negotio, consequuti sunt. *Argos Temenus* obtinuit; *Cresphontes Messeniam* subdolè sortitam; *Lacedæmonem* verò *Procles* & *Eurysthenes Aristodemi* filii

gemini,

gemini, quem *Pylada* & *Electra* filii (*Tisameni* verò consobrini) interfecerant.

46. *Tisamenus* & *Achai*, hoc modo *Argolide* & *Lacedæmone* exuti ab *Heraclidis* & *Doriensibus*, certis conditionibus ab *Jonibus Peloponnesum.* tunc temporis incolentibus recepti sunt. Sed cùm hos incessisset suspicio ne uterque populus *Tisamenum*, cùm ob virtutis tùm generis claritatem, Regem sibi eligerent, ad arma ventum est, & *Tisamenus* in prælio occubuit. *Achai* verò *Ionas* in *Atticam* fugarunt, ubi ab *Athenienſibus*, Rege *Melantho* authore, in civitatem recepti sunt, non tam pristinæ amicitiæ gratiâ, ut quidam existimarunt, quam *Doriensum* metu.

47. *Temenum* autem *Argis* potitum filii invidiâ moti interfici curarunt quod nimiùm attribueret *Deiphonti* genero. *Cisus* natu minimus patri successit, adeò tamen Populus *Deiphonti* addictus erat, atque ab initio libertatis studiosus, ut Regiâ potestate in angustos limites coarctatâ, *Cisi* liberis ejusque posteris nihil omninò aliud quam Regni nomen reliquerit. Atque adeo in Democratiam conversum est hoc Regnum anno circiter 40° ab *Heraclidarum* reditu, ab *Inacho* 690, *A. M.* 2940.

48. Vir quidam doctus ex *Æschylo* Tragico probare vult hoc *Inachidarum* Regnum summè Monarchicum fuisse, alius autem ex *Pausania* colligit illud fuisse moderatum admodùm seu mixtum Populi quadam authoritate, propterea quod *Argivi* ab initio libertatis perstudiosi dicantur, atque *Meltam La-*

cidai

cidai filium *Medonis* nepotem damnatum Imperio spoliaverint. Quanquam enim apud *Herodotum* Rex *Argivorum* occurrat, nihil vox ista nisi Magistratum Populi Imperio subjectum significat, ut in multis aliis locis.

49. Populus autem potestate supremâ potitus in tres tribus dividebatur. Huic suberat *Senatus* annuatim, ut videtur, eligendus ad res præparandas quæ Comitiorum forsan judicium subire debebant, legum vim exequendam, aliaque leviora constituenda. *Collegium* etiam fuit aliud virorum 80 partem Reip. curans; & cum eo ἀρτῦναι quos urbanos Magistratus fuisse, judiciis etiam præfectos, conjectes. Omnes in formula fœderis inter *Athenienses* & *Argivos*, *Mantineos*, & *Eleos*; quæ apud *Thucydidem* extat, nominati.

50. Plura de Reip. *Argiva* ordine vix inveniuntur in veterum Monumentis quæ ad nos pervenêre. Gessit hæc civitas frequentia bella cum cognatis & vicinis suis *Lacedæmoniis*, imprimis de agro *Thyreo* quem in confinio populus uterque sibi vendicabat. Accedebat æmulatio mutua, cum uterque populus alteri se præferret. Atque ut *Lacedæmonii* popularem statum, quo gaudebant *Argivi*, invisum habebant, ita hi vicissim *Oligarchiam Lacedæmoniorum* oderant. At de *Argivis* alibi plura.

Sect.

SECT. 4.

Regnum & Resp. Atheniensium antiquissima.

1. A*Theniensium* Regnum à *Cecrope* fundatum est qui primus in *Attica* (tunc temporis *Acte*) regnare cœpit, quo tempore *Triopas Argivos* regebat, anno 374 ante *Ilium* excisum, 780° ante primam *Olympiadem*, *A. M.* 2449.

2. De nomine civitati novæ attribuendo *Neptunus* & *Minerva* contendisse dicuntur. Res ad Comitia delata est, ubi mares illi, fœminæ verò huic operam suffragiis suis navarunt. Effecit autem mulierum numerus ut *Minerva* vinceret quod ægrè admodùm *Neptunus* ferens cives novos agrorum suorum inundatione mulctavit. *Athenienses* ut eum placarent, mulieres pæna triplici affecerunt. 1. Ut suffragia nunquam postea in Comitiis ferrent. 2. Ut nemo nascentium maternum nomen acciperet. 3. Nequis eas *Ἀθηναίας vocaret, unde *Ἀττικαὶ sunt dictæ.

3. Quandoquidem hic de *Minerva* mentio fit, observandum est multas mulieres hac nomine insignitas reperiri. *Cicero* tertio de natura Deorum quinque memorat: Primam *Apollinis* matrem ex *Vulcano*: Secundam *Nilo* ortam quam *Ægyptii Saitæ* coluerunt: Tertiam

Tertiam *Jovis Cœlii* filiam: Quartam *Jove* & *Coryphe Oceani* filia natam, quam *Arcades Coriam* nominant & quadrigarum inventricem ferunt.

4. Quintam *Pallantis* filiam quæ patrem dicitur interemisse virginitatem filiæ violare conatum. Harum secunda *Athenarum* Dea habenda est *Ægyptiis Neuth* dicta quæ *Saitarum* etiam urbem condidit. *Cecrops* illi statuam in *Ægypto* erexisse dicitur atque nomen *Jovis* invenisse. Fuit autem *Atheniensibus* Mensis, quem novâ Lunâ *Decembris* exorditi sunt, ποσειδίων nominatus de memoria illius certaminis ποσειδῶνος, hoc est *Neptuni*, cum *Pallade*.

5. Verùm illud non ignorandum est *Athenas* triplices fuisse, ut scripsit *M. Varro* in libris de *Analogia*. Ab aliis *Athenienses*, ab aliis *Athenæos* ab aliis *Atheneopolitas* nominatos. Fuerunt enim *Athenæ Atticæ*, unde *Athenienses*, & *Athenæ Euboicæ* in *Eubœa* insulâ, à *Cecrope Erechthei* filio conditæ, cujus incolæ, ut videtur, à *Latinis* dicuntur *Athenæi*, nam *Græci Athenarum Atticarum* cives 'Αθηναῖες vocant. *Atheneopolitæ* autem fuerunt in *Gallia Narbonensi* populi qui *Atheneopolin* habitarunt *Massiliensi* agro. Fuit & in *Laconica* terra *Athenæ* oppidum.

6. *Cecrope Athenis* adhuc superstite regnavit in *Thessalia Deucalion Promethei* filius, cujus Historia paucis attingenda est ob nomina ab ejus posteris *Græcis* tributa. *Japetus* tres filios habuit: *Atlantem*, *Prometheum*, & *Epimetheum*.

metheum. *Atlantes* fuerunt tres: Unus *Maurus* qui fuit *Maximus*: Alter *Italicus* pater *Electræ*: Tertius *Arcas* pater *Maiæ*, unde natus est *Mercurius*. Scriptores hos confundunt, ut solent.

7. Primus circa montem *Atlantem* habitasse dicitur, cui, propter magnam ejus in Astronomicis rebus peritiam, cœlorum supportatio attribuitur, hic etiam *Electræ* pater habitus est. *Prometheum* ferunt propterea è luto formasse homines, quia optimus fuit sapientiæ doctor. *Epimetheus Pyrrham* genuit.

8. *Deucalion Promethei* filius *Epimethei* filiam *Pyrrham* duxit, atque eo regnante Diluvium *Deucalionis* dictum accidit, quo sedes illius *Hellas* propriè appellata obruta præcipuè est; ad *Ægyptum* autem atque ejus vicinias nequaquam pervenit. Tria autem diluvia *Græciæ* omnino accidisse legimus. Primum sub *Ogyge* de quo dicendum est *Thebarum* Historiâ: Secundum fuit hoc *Deucalionis* circiter annos 248 post primum, & 737 ante primam *Olympiadem*: Tertium accidit post annos 86, regnantibus *Dardano* & *Cadmo*.

9. *Deucalion* ex *Pyrrha Hellenem* genuit & *Amphictyonem*. Ab *Hellene* subditi *Hellenes* dicti sunt qui antea *Græci* audiebant, atque Regio ipsa *Hellas*, quæ prius *Pelasgia* à *Pelasgis*, *Hæmonia* ab *Hæmone* (*Pelasgi* filia) & *Pyrrhæa* à *Pyrrha* vocabatur. *Hellen* tres filios habuit *Xuthum*, *Æolum* & *Dorum*. *Æolo* Regnum reliquit dimissis reliquis ut sibi sedes

alibi

alibi quærerent. *Æolus* adeo apud ſubditos ſuos claruit ut *Jupiter* & *Neptunus* cognominaretur. *Dorus Hiſtiæotin* incoluit regionem circa *Oſſam* & *Olympum* Montes ſitam. *Xuthum* fratres è *Theſſalia* ejecerunt quod paternam ſibi ſolus pecuniam vindicaſſet. Is cum *Athenas* confugiſſet ab *Erechtheo* dignus eſt habitus cui filiam deſponderet, ex qua *Achæus* & *Ion* nati.

10. *Xuthus* poſtea *Athenis* pulſus, quia arbiter conſtitutus ab *Erechthei* filiis Regnum *Cecropi* natu majori adjudicaſſet, in *Ægialiam* (regionem inter *Elèos* & *Sicyonios* ad mare Orientem verſus jacentem) migravit, ibique mortuus eſt. Ex filiis ejus *Achæus*, aſſumptis ab *Ægialo* & *Athenis* auxiliis, in *Theſſaliam* veniens paternum recepit imperium, ſed poſtea ob homicidium fortuitò commiſſum in *Laconiam* fugit, ubi poſteri ejus manſerunt eò uſque donec à *Dorienſibus* & *Heraclidis* illinc expellerentur.

11. *Archander* & *Architeles* filii *Achæi* è *Pthiotide* *Argos* commigrarunt, ubi is *Scæan* hic verò *Automaten Danai* filiam duxit. Cùm verò *Argis* pariter & *Lacedæmone* creviſſet *Achæi* filiorum potentia, obtinuit ut earum civitatum incolæ vocarentur *Achæi*, idque nomen iis fuit commune, quamvis *Argivi* peculiari nomine *Danai* dicti eſſent.

13. *Ionem Xuthi* filiorum alterum bellum *Ægialenſibus* illaturum pacavit *Selinus* Rex, deſponſata ei *Helice* filia. Cum *Selinunti* in Imperio ſucceſſiſſet à ſe conditam urbem ex uxoris

uxoris nomine appellavit *Helicen* (quæ poſtea cum *Bura* à mari abſorpta eſt) gentem ipſam à ſe *Ionas* nuncupavit, quamvis iſtud eis non mutationem nominis attulit ſed additamentum. Vocabantur enim *Ægialenſes Iones*; ſed regioni priſcum nomen potiùs manſit, quod *Homerus* in delectu *Agamemnonis* copiarum notum fecit.

14. *Ion* poſtea ab *Athenienſibus* contra *Eleuſinios* dux electus in *Attica* obiit. Manſit autem penes ejus poſteros in *Ægialenſes* Imperium, uſque dum ab *Achæis* quos *Lacedæmone* & *Argis Heraclidæ* & *Dorienſes* expulerant regno ſpoliati cum univerſo populo profugerunt *Athenas*, ubi non multos annos manſerunt à *Codri* filiis in *Aſiam* abducti. Ut omnia iſta unà traderentur Tironum memoriæ conſultius duximus.

15. Sub *Cecropis* Imperio (ut ad inſtitutum noſtrum revertamur) *Euſebius Areopagitarum* concilium initium habuiſſe putat: Quidam ſub *Solone*, alii vetuſtiorem hunc Senatum fuiſſe contendunt, nec minor de nominis ratione contentio, quamvis omnes à *Marte* (*Græce Ares*) *Areopagum* denominatum fateantur. *Cecropi* autem poſt annos 50 mortuo ſucceſſit *Cranaus* Civium locupletiſſimus, qui exactis annis 7 in imperio ab *Amphyctione Deucalionis* filio regno exutus eſt. Atque poſt decennium *Amphyction* ab *Erichthonio* ſimiliter ſolio fuit ejectus.

16. *Erichthonius*, *Vulcani* & terræ filius habitus, *Apollini* & *Minervæ* ludos inſtituit, atque

atque post annos 50 successorem habuit *Pandionem* filium, qui postquam annos 40 regnasset locum dedit *Erechtheo* filio. Hic vir maximi nominis bellum contra *Eleusinios* gessit. *Ione* nepote ex filia, duce usus, hostiumque Imperatore occiso ipse cecidit imperii sui anno quinquagesimo. Eo regnante cives *Cecropidæ* priùs dicti ex urbe ipsa appellari cæperunt *Athenienses*. Tres filios reliquit: *Cecropem, Metionem*, & *Pandorum*.

17. *Cecrops Xuthi* judicio regnum obtinuit, & populum in 12 oppida congregasse fertur, eo quod nimis dispersi *Carum* & *Bæotiorum* (*Æonarum*) latrociniis obnoxii essent. *Pandion* post annos 40 patri *Cecropi* successit qui à *Metionis* filiis regno pulsus *Megaram* fugit ubi Principatum soceri *Pylæ* obtinuit. Exul factus quatuor filios sustulit: *Ægeum, Lycum, Pallantem*, & *Nisum* qui patre defuncto *Metiontidas Athenis* expulerunt, regnumque in partes 4 diviserunt, quod illis pater præceperat, *Megara Niso* obtigit qui illic longo tempore regnavit.

18. Quamvis autem partitio dicta fieret, *Ægeus* summa rerum potitus est. *Pallantis* filii 50 numero eum insidiis petebant, quibus despectus erat quòd liberos non haberet. Tandem *Pittheus Pelopis* filius qui *Træcene* regnabat, ut cum *Æthra* filia sua concumberet effecit, ex qua *Theseus* natus est. Hic *Athenas* veniens & à patre agnitus *Pallantidas* oppressit, utque populi animos sibi conciliaret, *Marathonium* taurum, *Tetrapolis* habi-

 tatoribus

tatoribus haud mediocriter moleſtum domuit, vivum per urbem compellens oſtentavit ac deinde mactavit *Apollini Delphinio.* Poſtea *Cretam* navigans *Minotaurum* monſtrum *Athenienſibus* pueris devorandis deſtinatum *Ariadnæ Minois* filiæ opera occidiſſe dicitur. Qua de re plura ex inſtitutione noſtra peti poſſint.

19. *Ægeus* navis gubernatori ſolventi mandaverat ut ſi ſalvo *Theſeo* rediret velo albo uteretur, ſiquid verò illi accidiſſet, nigro infortunium indicaret. Cùm autem præ gaudio hoc neque gubernatori neque *Theſeo Atticæ* appropinquanti in mentem veniſſet, *Ægeus*, deſperata incolumitate ſuorum, è ſaxo præcipitem ſe dedit. Ex hoc *Ægeo* quidam *Mare Ægeum* denominatum volunt: Alii ab *Ægis* inſula prope *Eubœam Neptuno* ſacra: Alii ab *Ægis* ejuſdem *Eubœæ* oppido; quidam ab *Æga Æolidis* promontorio: Nonnulli ab *Æge* ſcopulo inter *Tenedum* & *Chium.*

20. Sunt qui à crebris inſulis, quæ procul aſpicientibus apparent veluti αἶγες vel capræ, *Mare Ægeum* denominatum volunt, alii ab *Ægea Amazonum* Regina quæ ibi periit, à *Neptuni* nomine *Ægeo* apud *Pherecydem*, ab *Ægeone* qui idem eſt cum *Briareo*, à capra quæ celeſtis forſan, à capra terreſtri quod capræ inſtar agitatur, nomen derivant; *Samuel Bochartus* Vir Cl. ab *Az Hebræo* quod durum & aſperum ſignificans quandoque *Maris* apud ſcriptores ſacros eſt *Epithetum.*

21. *Theſeus*

21. *Theseus Athenienses* per 12 oppida dispersos in unicam congregavit urbem, & potestate Regia valde diminuta Monarchiæ nervos præcidit. Populum in *Nobiles Agricolas* & *Artifices* distinxit Multa præclara facinora edidit. Ludos *Isthmios Neptuno* instituit. Contra *Amazonas* in Mare *Euxinum* navigavit, atque inde *Antiopem* uxorem duxit. *Pirithoi Ixionis* filii consortio adjutus *Helenam Tyndarei* filiam rapuit, at illum vicissim adjuvans in *Aidonei* Regis *Molossorum* filia rapienda captus est, & custodiæ mandatus (socio necato) *Herculis* precibus tandem fuit liberatus. Rex iste *Pluto* dicitur, filia ejus *Proserpina*, canis autem *Cerberus* cui *Pirithoum* devorandum objecit.

22. *Theseo* peregrè profecto *Castor* & *Pollux* sororem suam *Helenam* liberarunt. *Menestheus* autem *Pelei* filius (*Erechthei* ex *Orneo* filio nepotis) ejus existimationem apud populum imminuere conatus est tantumque, odii in eum conflavit, ut reversus in insulam *Scyrum* se subduceret, ubi à *Lycomede* Rege sibi à gloria ejus metuente necabatur. *Menestheus* insidiis regnum adeptus, cùm *Atreus Argis* & *Mycenis* regnaret, navibus 50 *Trojam* profectus est, atque urbe capta funebrem Orationem habuit in *Telamonii Ajacis* laudes. Hoc enim officium præstare solebant *Athenienses* iis qui bello moriebantur. Brevi post tali officio argumentum præbuit ipse, in *Melo* insula dum *Troja* rediret.

23. *Menestheo* mortuo, *Demophon Thesei* ex *Phadra* filius regnum avitum obtinuit, quem *Elpenor Chalcedonis* filius in *Eubœa* regnans unà cum fratre ejus *Achame* educaverat & *Trojam* duxerat. *Demophon Palladium* ab *Argivis* redeuntibus & in *Atticam* vi ventorum actis surripuit. Post annos 34 regnum reliquit *Oxyntæ* filio cui, 12 aliis exactis, successit filius *Aphidas*. Hunc, postquàm annum unum regnasset, excepit *Thymœtes* Rex decimus quintus qui, cùm esset spurius, fratrem *Aphidam* interfecisse dicitur. Post annos autem 8 regno excidit ultimus Regum *Erechthidarum.*

24. Inter *Athenienses* & *Bæotios* de *Celænis* in confinibus positis bellum ortum est, placuitque ut Regum singulare certamen litem dirimeret. *Thymætes* pugnare nolens regno privatur, & *Melanthius Messenius* domo ab *Heraclidis* pulsus certamen cum *Xantho Bæotiorum* Rege suscipit*, eoque stratagemate victo *Atheniensium* imperium in mercedem accipit. *Melanthio Codrus* filius successit ultimus *Atheniensium* Rex.

25. *Codrus*, cùm *Heraclidæ* bellum contra *Athenienses* suscipientes Oraculum haberent se haud aliter victores fore quam si hostium Regem non læderent, gregarii militis habitum induit atque inter densissimas pugnantium turmas irruens occisus est: Quo cognito *Heraclidæ* obsidionem solventes decesserunt, licet quidam urbem intraverant qui ab *Atheniensibus* incolumes sunt dimissi. *Codri* hic casus incidit

incidit in annum à *Cecrope* 486, ab *Ilio* exciso 114um, ab *Heraclidarum* reditu 35, ante primam *Olympiadem* 293, *A. M.* 2935.

26. A *Codro* nemo *Athenis* regnavit. *Archontes* enim Remp. Capessebant, qui Principatum, quamdiu viverent, retinebant, diminuta potestate & populo subjecta. Primus *Archon* fuit *Medon Codri* filius licèt in regni spem educatus *Nileus* ejus frater cum eo vehementer contendebat: Negabat enim se *Medontis* imperium ferre posse qui pede altero claudicabat; rei autem cognitione Delphico oraculo permissa respondit vates deberi *Medonti Atheniensium* imperium.

27. Dimissi itaque in coloniam sunt *Nileus* aliique *Codri* filii, atque tùm ex *Atheniensibus* quicunque nomina sua dedissent, tùm multo maximam *Ionum* manum abduxerunt. Contribuerunt etiam in eam se coloniam *Thebani*; ex *Orchomeniis Minyæ*, *Phocenses* exceptis *Delphis*, *Æbantes* etiam ex *Eubœa*. Ab his 12 *Ionum* civitates in *Asia* conditæ sunt: *Miletus, Ephesus, Priene, Colophon, Myus, Teos, Lebedos, Clazomenæ, Erythræ, Phocæa, Chius*, & *Samus*, de quarum primordiis *Pausanias* in *Achaicis* est consulendus.

28. *Medontem* 12 alii Principes ab illo *Medontidæ* dicti per annos 15 sequuti sunt. Horum postremus fuit *Alcmæon Æschili* filius, qui cùm moreretur, vix biennio in principatu exacto, Populus perpetuam *Archontum* potestatem molestè ferens intra decennii terminos coegit. Mutatio hæc facta

eſt circa initium *Olympiadum*, primuſque *Charops* principatum decennalem ſuſcepit. Duravit hæc rerum forma per annos 70, agmenque claudit *Erixias*, quo, poſt ſexennium in imperio exactum, vel mortuo vel rebus adminiſtrandis ſubmoto, nova ſubinde Reip. facies apparuit.

29. Populus enim potentia turgens libertatiſque velut œſtro percitus, unius imperio prorſus abrogato *Archontum* 9 collegium quotannis eligendorum inſtituit. Horum primus *Princeps Collegii* fuit atque *Eponymus*. Secundus *Rex* dicebatur cui rerum tam criminalium quam civilium quarundam judicium commiſſum. Tertius *Polemarchus* cui in rebus bellicis ſummum imperium erat. Sex reliqui *Theſmothetæ* appellati ſunt, ſeu legum conſuetudinumque Propugnatores. Novem unà coeuntibus, ut Regibus & *Archontibus* antea, populum congregare, deque rebus arduis proponere integrum erat.

30. Tanta hactenus fuerat exædificatio ſuper libertatis fundamenta à *Theſeo* jacta. Fræno autem ſemel plebi permiſſo quo ſe ſiſteret nunquam habuit, huc illuc Demagogorum orationibus ſeu pelagus quoddam ventorum impetu agitata. Optimatum potentia vehementer offenſa eſt & eo potiſſimùm nomine, quòd cùm civitas nondum ullis certis legibus uteretur, Judicum ſententiæ pro legibus erant. Poſt annos itaque 50 cum plebis querimonia juſtitiam præ ſe ferret, *Draconi* cuidam homini probo & prudenti, ſed

auſtero.

austero admodùm, legum condendarum negotium datur.

31. Multas sane condidit & *Ephetarum* curiam reformavit, quam ex viris 51 constare placuit annos 50 vel suprà natis. Sed propterea quòd leges ejus sanguinolentæ & olent & audirent (levissimæ enim culpæ capitis supplicium adjudicabant) nihilque fructus plebs rude perciperet ære alieno pæne oppressa; hominum animi adeo efferebantur, tantæque simultates & suspiciones exortæ sunt, ut omnia in præceps ruere viderentur. Tandem ominium oculi in *Solonem*, conversi sunt hominem prudentem simul & spectatissimæ probitatis. Hunc rogarunt ut Medicum Reip. ageret quam ut melius curaret viribus idoneis fretus, *Tyrannidem* ei obtulerunt ultrò.

32. *Solon*, quamvis Populo se gratum esse sciret ob *Salaminam* insulam astutia sua recuperatam & Sapientiæ laudem, ægrè tamen Remp. attigit, quòd pauperum cupiditatem, divitum vero superbiam metueret; *Tyrannidem* autem plane respuebat, à familiaribus tametsi objurgatus, ut qui propter nomen à regimine abhorreret, quasi verò non statim id in regnum virtus ejus mutare posset quod antè *Eubænsibus* evenerat, cùm *Tynnonidæ*, & non ita pridem *Mitylenæis* cum *Pittaco* Tyrannidem obtulissent.

33. Nihil horum suo à consilio deduxit *Solonem*, sed amicis suis fertur respondisse *Tyrannidem locum esse pulchrum, exitum autem nullum habere.* Tandem Remp. emendandi

negotium datum accepit, antequàm vero eam attingeret, ut partes omnes in gratiam reducerct, debitorum remiſſionem, *Siſachtheam* dictam, induxit. Electus Princeps ſeu *Archon* poſt *Philombrotum* ſimulque & arbiter & legum conditor *Draconis* primùm omnes leges, præter eam quæ de cædibus erat, abrogavit, propter duriciem & magnitudinem ſuppliciorum.

34. Tunc cenſum civium inſtituit quos in tribus 4 diſtinxit ut munia in Repub. ſecundùm facultates diſtribuerentur, nulla Magiſtratus gerendi copia pauperrimis facta ad conciones tantùm & judicia admiſſis. Et ne plebs nimia potentia turgens ſe nimis efferret, *Senatum*, præter *Areopagitas*, inſtituit quadringentorum hominum (centum ex ſingula tribu annuatim electis) formandæ moderandæque concioni, ad quem negocia omnia ad populum pertinentia referebantur ab eoque examinabantur & decreto interpoſito vel terminabantur, ſi momenti eſſent minoris, vel ſi pondus haberent majus, porro ſubjiciebantur Populi judicio.

35. *Collegio* novem *Archontum*, quamvis poteſtate diminuta, eadem pæne deſignavit quæ prius acceperant munia, addita ſolenniori inſtitutione, & præmio laborum poſt examen ſeveriſſimum Senatu *Areopagi* conſtituto. Hunc enim Senatum venerandum atque labis omnis expertem eſſe voluit qui ſummam authoritatem in tota civitate eſſet habiturus. Nam cenſuram morum ac vitæ omnium civium,

civium, maxime vero juniorum, Senatui huic aſſignavit.

36. *Concioni*, ſeu Populo congregato legum condendarum abrogandarumve, Pacis & belli rationes conſtituendi, legatos emittendi, exteroſque civitate donandi jus erat. Locus concionis communiter fuit aut forum aut *Pnyx* prope arcem fori inſtar, interdum etiam ampliſſimum Theatrum *Bacchi*: Ordinarium tempus dies tres ſtati in ſingulis prytaneis, ſive intra dies 35 æqualiter fere inter ſe diſtantes, extraordinarium pro rebus natis; illæ ἐκκλησίαι, hæ κατεκκλησίαι, aut σύγκλητοι ἐκκλησίαι dicebantur.

37. Varia etiam præter Senatum *Areopagiticum* rerum Juridicarum fuerunt tribunalia. *Ephetarum* inprimis illud quod inſtituit *Demophon Theſei* filius: Concilium item *Heliaſticum* à loco ſubdiali ſic dictum ex 500, vel 1000 & aliquando 1500 hominibus (qui ſorte electi 30 annos vel amplius haberent) conſtans: Erat & *Arbitrorum Concilium* cui viri 220 ex tribubus adſcripti & æqualiter diviſi res earum cognoſcebant & judicabant. Aliud etiam virorum 30, poſtea 40, fuit, qui Populos in quos diviſam fuiſſe civitatem diximus, obibant & de minoribus rebus, minoreve pecuniæ ſumma inter litigantes judicabant, & lites finiebant.

38. *Solon* opere finito, offenſas civium & calumnias effugere cupiens in peregrinationem ab *Athenienſibus* decennium impetravit. Sperabat enim hoc temporis ſpacio cives legibus

adſueturos. Illo autem digreſſo (quod eſt plebis potentia turgentis ingenium) ilicò in diverſas factiones diſceſſerunt. *Pediaeorum* Dux erat *Lycurgus*, *Paraliorum Megacles* filius *Alcmaeonis*, & *Diacriorum Piſiſtratus* cui ſe conjunxerat turba Mercenariorum maxime divitibus infenſa. Quamvis adhuc uterentur legibus, omnes tamen ſtudium rerum novandarum inceſſerat, cupiditaſque ſtatus Reip. mutandae, quod in ea immutatione factio ſingula potiores partes ſe habiturum exiſtimabat.

39. Cùm haec eſſet rerum forma, *Solon* reverſus & ſeorſim cum Principibus factionum congreſſus componere diſſidia ſtudebat, idque eo magis quod *Piſiſtratus* animum ipſi advertere videbatur. Erat is vir in colloquio blandus, iuvandorum pauperum ſtudioſus, circa inimicitias moderatus & famam captabat ex imitatione eorum quae natura ipſi non aderant. *Solon* ingenium & inſidias hominis facilè deprehendit & ad ſanam mentem revocare conatus eſt.

40. *Piſiſtratus* autem tantam gratiam apud plebem iniverat ut Tyrranidis ſpe elatus omnia conſilia facile contemneret. Tandem impoſitis ſibi ipſi vulneribus, bigis in forum provectus animos civium irritavit tanquam Reip. cauſa ita ab hoſtibus per inſidias acceptus, &, repugnante licet totis viribus *Solone*, effecit ut populus legem juberet, qua ſtipatores 50 cuſtodiae corporis cauſa conducere & alere poſſet. His ſtipatus arcem occupavit & Tyrannidem invaſit.

41. Summa

41. Summa rerum per triennium potitus est; quo finito *Megacles* & *Lycurgus* conjuratione inita eum expulerunt. At vero cum conjuratores inter se diffiderent, *Megacles* eum reduxit ea lege ut *Pisistratus* ejus filiam duceret, idque dolo satis ridiculo effectum est. Erat in tribu *Paanica* mulier nomine *Phya* statura quatuor ferme cubitorum, alioqui formosa.

42. Hanc omni armatura instructam & in curru positam eo habitu quo venustissima videretur, in urbem agunt præmissis qui *Atheniensibus* dicerent ut bona mente *Pisistratum* exciperent, quem *Minerva* ipsa præcipuo inter homines honore prosequuta in suam reducebat arcem. Cùm hoc modo statim rumor in tribus emanaret *Pisistratum* à *Minerva* reduci, qui in urbe erant persuasi hanc mulierem esse Deam ipsam, fœminæ supplicarunt pariter & *Pisistratum* acceperunt.

43. *Pisistratus* Tyrannide recuperata ex pactione inita *Megaclis* filiam in uxorem accepit, quæ à marito contumelia affici *conquesta* patrem contra eum denuô irritavit, atque eò res rediit ut *Eretiam* se subducere cogeretur *Olympiadis* 54ª anno tertio, cùm per decennium à potentia recuperata *Athenas* obtinuisset. Alterum decennium in exilio exegit, tunc autem ab *Hippia* filio ad aliquid audendum excitatus *Thebanis* & *Argivis* conductis *Marathonem* occupavit & *Atheniensibus* in fugam actis urbe haud magno negotio tertiùm potitus est. Tyrannidem iterum recuperatam

ratam haud aliis artibus quam focios quærendo pecuniis colligendis operam fedulam navando, inimicorumque filios in obfides accipendo ftabilire conatur.

44. Illud enim *Pififtrato* folum obj:ci potuit quod Tyrannidem invaferat, vix aliud jugum fenferunt *Athenienfes* præter illud quod animis eorum incumbebat Imperii Monarchici impatientibus. Haud alia tributa exegit quam fructuum decimas Regibus folui folitas. Neminem necavit, exilio neminem multavit, neminem facultatibus exuit vel contumeliis affecit. *Solonis* leges & Magiftratuum ordinem inviolatum reliquit, ipfumque adverfarium licèt, fingulari benevolentia & honore profequebatur.

45. Doctus ipfe de literis optimè meruit. *Græcorum* enim primus Bibliothecam inftituit & *Homeri* pœmata priùs difperfa in eum ordinem redegit quem etiamnum retinent. Filiis fuis *Hippiæ* & *Hipparcho* Principatum reliquit qui potentia moderatè ufi optime Remp. adminiftrarunt, donec *Hipparcho* occifo alter exacerbatus omni potentia tandem exciderit. Hæc cum *Dario Hyftafpis* filio regnante acciderint hujufce loci non funt. Mortuus autem eft *Pififtratus* eodem tempore quo *Cræfus Lydus* à *Cyro* victus, *Olympiadis* 57æ anno 2°. *A. M.* 3460.

SECT:

SECT. 5.

Regnum & Resp. Lacedæmoniorum antiquissima.

1. Regio à *Lelege* indigena primùm *Lelegis* & *Lelegia*, postea à *Lacedæmone Jovis* & *Taygetæ* filio *Lacedæmon* dicta est. Hic *Eurotæ* filiam *Spartam Mylis* neptim, *Lelegis* proneptim duxerat ex qua urbs *Spartæ* nomen accepit. Ita enim propriè appellatur, si inter eam & regionem distinctio fiat, quamvis nonnunquam *Lacedæmon* etiam audiat: Necnon urbis incolas *Spartiatas* rite appellaveris, regionis autem *Lacedæmonios*. Condita est hæc civitas *Crotopo Argis*, *Amphytrione Athenis* regnante anno 304 ante *Ilium* excisum, ante *Olympiadem* primam 712°. *A. M.* 2518.

2. *Lacedæmoni Amyclas* filius, huic *Argalus* successit, qui regnum *Cynortæ* fratri reliquit. Alter à *Cynorta* fuit *Oebalus*, à quo Regio *Oebalia* vocata atque *Castor* & *Pollux* apud *Statium* poetam audiunt *Oebalidæ-fratres*. *Oebalus* autem ex uxore prima *Hypocoontem* genuit & *Icarium*, ex secunda *Gorgophone Persei* filia *Tyndareum* suscepit, qui cum fratre majori de regno contendebat. *Tyndareo Hercules* opem ferens *Hypocoontem* cum filiis decem occidit, regnum tamen illi ut usufructuario tantum

ratam haud aliis artibus quam focios quærendo pecuniis colligendis operam fedulam navando, inimicorumque filios in obfides accipendo ftabilire conatur.

44. Illud enim *Pififtrato* folum objici potuit quod Tyrannidem invaferat, vix aliud jugum fenferunt *Athenienfes* præter illud quod animis eorum incumbebat Imperii Monarchici impatientibus. Haud alia tributa exegit quam fructuum decimas Regibus folui folitas. Neminem necavit, exilio neminem multavit, neminem facultatibus exuit vel contumeliis affecit. *Solonis* leges & Magiftratuum ordinem inviolatum reliquit, ipfumque adverfarium licèt, fingulari benevolentia & honore profequebatur.

45. Doctus ipfe de literis optimè meruit. *Græcorum* enim primus Bibliothecam inftituit & *Homeri* poemata priùs difperfa in eum ordinem redegit quem etiamnum retinent. Filiis fuis *Hippiæ* & *Hipparcho* Principatum reliquit qui potentia moderatè ufi optime Remp. adminiftrarunt, donec *Hipparcho* occifo alter exacerbatus omni potentia tandem exciderit. Hæc cum *Dario Hyftafpis* filio regnante acciderint hujufce loci non funt. Mortuus autem eft *Pififtratus* eodem tempore quo *Cræfus Lydus* à *Cyro* victus, *Olympiadis* 57æ anno 2°. *A.M.* 3460.

SECT:

SECT. 5.

Regnum & Resp. Lacedæmoniorum antiquissima.

1. Regio à *Lelege* indigena primùm *Lelegis* & *Lelegia*, postea à *Lacedæmone Jovis* & *Taygetæ* filio *Lacedæmon* dicta est. Hic *Eurotæ* filiam *Spartam Mylis* neptim, *Lelegis* proneptim duxerat ex qua urbs *Spartæ* nomen accepit. Ita enim propriè appellatur, si inter eam & regionem distinctio fiat, quamvis nonnunquam *Lacedæmon* etiam audiat: Necnon urbis incolas *Spartiatas* rite appellaveris, regionis autem *Lacedæmonios*. Condita est hæc civitas *Crotopo Argis*, *Amphytrione Athenis* regnante anno 304 ante *Ilium* excisum, ante *Olympiadem* primam 712°. *A. M.* 2518.

2. *Lacedæmoni Amyclas* filius, huic *Argalus* successit, qui regnum *Cynortæ* fratri reliquit. Alter à *Cynorta* fuit *Oebalus*, à quo Regio *Oebalia* vocata atque *Castor* & *Pollux* apud *Statium* poetam audiunt *Oebalidæ-fratres*. *Oebalus* autem ex uxore prima *Hypocoontem* genuit & *Icarium*, ex secunda *Gorgophone Persei* filia *Tyndareum* suscepit, qui cum fratre majori de regno contendebat. *Tyndareo Hercules* opem ferens *Hypocoontem* cum filiis decem occidit, regnum tamen illi ut usufructuario

tantum tradidit, liberis suis olim reddendum.

3. *Tyndareus* ex *Leda Thestii Ætoli* filia *Castorem* & *Pollucem* sustulit *Dioscuros*, seu *Jovis* filios dictos atque vel ex eadem vel alia aliqua *Helenam* filiam. *Helenam Menelaus* uxorem duxit (primùm à *Theseo* postea à *Paride* raptam) atque cum ea regnum *Lacedæmonis* accepit, *Dioscuris* ante *Tyndareum* mortuis. *Menelaus* ex *Helena Hermionem* genuit, quam prius *Oresti Agamemnonis* filio nuptum datam abstulit & *Pyrrho Achillis* filio tradidit. *Orestes* tamen æmulo occiso eam recuperavit. Duos ex serva sustulit filios *Menelaus*, *Nicostratum* & *Megapenthem*, qui cum toro illegitimo procreati essent, *Lacedæmonii Oresti* Regnum tradiderunt.

4. *Oresti Tisamenus* filius in regnis successit, quibus omnibus ab *Heraclidis* exutus est, ut supra monuimus. *Lacedæmon Procli* & *Eurysthení* filiis *Aristodemi* ex sorte obvenit. Ex hoc tempore *Lacedæmonii Dores* habiti sunt, ex *Doribus* qui unà cum *Heraclidis* descenderunt. *Dores* autem isti non ex *Doro Hellenis* filio nomen acceperunt, ex *Achæis* enim fuisse dicuntur qui *Troja* reversi à gentilibus repulsi sunt ad novas sedes quærendas; atque à duce suo *Dores* sunt appellati: Sin verò *Achæi* fuerint origine, tantum, imò plus, juris sibi hac in regione vindicare potuerint quam *Heraclidæ*. Accidit hæc rerum imutatio anno circiter 80º post *Trojam* captam ut

ut *Thucydides* quidem rationem putat, 327° antę primam *Olympiadem*, *Melantho Athenis* regnante. *A. M.* 2901.

5. *Euryſthenes* & *Procles*, cùm gemelli eſſent, atque uter in lucem primus ederetur obſcurum maneret, æquo jure regnarunt. Illis inter ſe peſſime convenit, atque æmulatio & diſcordia hæc ad poſteros fuit propagata *Euryſthenidas* & *Proclidas* dictos. *Euryſtheni Agis* filius ſucceſſit à quo poſteri *Agidæ* nuncupati ſunt: *Procli* vero *Soüs*.. *Agis Helotas*, urbem incolentes ab *Helio Perſei* filio minimo conditam, civitate privavit, & poſtea libertate, cùm tributum impoſitum ſolvere nollent; quibus in ſervitutem ſic redactis, ex re tam celebri effectum eſt,ut omnia *Lacedæmoniorum* mancipia *Helotæ* dicerentur.

6. *Agidi* ſucceſſit filius *Echeſtratus*, *Soo* autem *Eurypon*, *Euryphon* & *Eurytion* dictus. Ab hoc poſteri *Eurytionidæ* vocati ſunt. Regalem enim potentiam diminuendo primus Populi gratiam captabat, ſaltem plebi gratiſſimus fuit. *Echeſtrato* filius *Labotas*, *Eurytioni Prytanis* ſucceſſit,quo regnante diſcordia primùm inter *Lacedæmonios* & *Argivos* orta eſt. *Labotam* excepit *Doryſſus* & hunc *Ageſilaus*. *Prytanis* autem *Eunomo* filio regnum reliquit.

7. *Eunomus* è ſtirpe *Proclidarum* oriundus ex uxore priori *Polydectem* genuit, ex poſteriore *Lycurgum* anno 150 ante primam *Olympiadem*. Ex quo *Eurytion* nervos Regali poteſtati præ-

præciderat, populus ferocire cæpit & magna rerum perturbatio secuta est. In hac confusione *Eunomus*, cùm contentionem quandam dirimeret, cultro lanii ictus occubit regno relicto majori filio *Polydecta*. *Polydectes* non multo post tempore diem suam obiit, & *Lycurgus* frater, illo sine liberis mortuo, regnum obtinuit.

8. Sed cùm cognitum esset fratris sui uxorem in utero habere, se tutoris loco tantùm Regnum administrare, si quidem masculus existeret, professus est: Et quamvis mulier se paratam ad abolendum fætum significaret, modo ipsi *Spartæ* regnum tenenti nuberet, simulans se consilium hoc probare, sed ingenium fœminæ odio habens, quam primùm editus in lucem esset infans, regnum ei ultrò detulit in Regis solio collocato.

9. Regius puer *Charilaus* appellatus est ex eo quod animi magnitudinem & justitiam *Lycurgi* admiratus gauderet Populus. Virtus autem quæ laudem & amorem meruit vituperium & odium invenit. Mater enim pueri, quæ contumeliâ affecta sibi videbatur, cum cognatis & familiaribus, eum conviciis proscidit quasi puero insidias pararet; quod ille ægerrimè ferens & incerta casuum metuens peregrinari statuit, dum fratris filius ad adultam ætatem perveniret regnique hæredem progeneraret. Locos varios regionesque visit, *Homerique* versûs nullo ordine concinnatos collegisse dicitur primusque in *Græciam* asportasse.

10. *Ly-*

10. *Lycurgum* autem absentem *Lacedæmonii* desiderarunt ac vocarunt sæpenumero. Omnia enim in præceps ruere videbantur. Populus quamvis officia omnia Regibus detrectaret, nondum tamen insanum desiderium expleverat seu malacia quadam libertatis laborans. *Lycurgus* Reip. morbum compertum habens, corpus omni genere morborum plenum purgando evacuare primùm, deinde novam diætam instituere decrevit. Sed religione hominum animos duci sciens *Delphos* proficiscitur, unde *Rhetram* attulisse fertur secundùm quam Remp. se ordinaturum dixit.

11. *Reges duos* ut antea Reip. præesse voluit titulo & nomine quidem tales, nullis autem Majestatis juribus, utpote quibus Senatui subjectis domi vix aliquid magni momenti, foris quidem exercituum præfectura demandabatur. *Senatus* ex *Senibus* annos 60 ut minimùm natis, præter Reges, constabat, quem Regibus opposuit ut Medius esset inter ipsos & Populum, & utrosque intra limites officii contineret. Nec erat rationibus reddendis obnoxius; quod quidem *Aristoteles* velut modum Reipub. liberæ excedens & iniquis desideriis frænum laxans, quemadmodum & quædam alia in hac *Lycurgi* νομοθεσία, reprehendit.

12. *Populus*, quicquid Reges perdiderint, haud multam lucratus est, Magistris 30, loco duorum, subditus. In concione enim à Senatu & Regibus habita, nulla de re referendi facultas ulli concedebatur: Multitudinis tantùm

tùm fuit ea quæ Reges & Seniores proposuerunt jubere. Ut autem hæc rerum forma perduraret, seditionum materia tollenda erat, hoc autem ut fieret possessionum æqualitas erat invehenda. Aurum & argentum itaque prorsus sustulit, nummumque ex ferro conflavit.

13. Unà cives cænare voluit in Conventibus publicis *Andriis*, *Phyditiis* & *Syssitiis* dictis; Pueros educari & institui ex publico severissimè sub *Pædonomorum* & *Irenum* Imperio. Atque ut hos certaminibus exerceri voluit acribus quidem & periculosis, ita virgines quoque cursu, lucta, discique & Missilium jaculationibus, omni delicata educatione mollicieque muliebri sublata.

14. Ut luxui & vitiorum illuviei viam præcluderet, nemini peregrinari permisit, atque eos qui *Spartam* nullius utilis negocii causa confluebant, urbe expulit. Urbem ipsam muniri vetuit cui virtus civium pro mænibus esset patriæ soli invigilantium. Nemini enim artes illiberales tractare licebat. *Helotæ* agros colebant, constitutosqne Dominis reditus pendebant; ne autem in numerum his formidabilem augerentur, à juvenibus in agris latitantibus (unde *Cryptia* vocantur hæc certamina) crudeliter nonnunquam cæsi sunt.

15. *Lycurgus* absoluto opere eam gratiam invenit ut lapidibus peteretur atque oculum baculi ictu amitteret. *Valerius Maximus* eum furore publico ejectum aliquando, ad ultimum ipsa patria pulsum scribit. *Plutarchus* narrat

narrat eum Reges Senatum Populumque jurejurando obstrinxisse, se usuros Reipub. forma jam constituta donec ille rediret, profecturus enim erat ut oraculum consuleret de uno eoque maximo quod adhuc faciendum restabat.

16. Cùm autem responsum accepisset Leges bene conditas esse, mansuramque urbem clarissimam si *Lycurgi* institutis insisteret, statuisse cives nunquam sacramenti religione solvere, itaque abstinentia cibi vitam finivisse. Quidam retulerunt eum in *Creta* mortuum corpusque suum concremari & cineres in mare dispergi jussisse, ne reliquiis *Spartam* reportatis cives jurejurando se solutos existimarent. *Tertullianus* eum vitam finiisse vult inedia, propterea quod *Lacedæmonii* legum novarum mutationem aggrederentur.

17. *Lycurgo* mortuo Respub. jam quietè agens bellum cum *Argivis* redintegravit, atque arma contra *Tegeatas* (*Arcadiæ* Populum) & *Achæos* suscepit. *Charilaus* Rex à *Tegeatis* captus est sed statim dimissus. Illi successit filius *Nicander*; *Teleclo* verò ejus Collegæ *Alcamenes*. Anno *Nicandri* 34° *Olympica* certamina ab *Iphito* restituta sunt priscis temporibus ab *Hercule* (tam *Idæo* quam *Alcmenæ* filio) *Pelope*, *Endymione*, *Neleo*, *Peliade*, *Lycurgo* aliisque celebrata.

18. Post *Heraclidarum* reditum *Oxylas* (qui ob illis navatam operam *Elidem* receperat) ludos istos etiam renovaverat sed per annos 300 iterum celebrari desierunt, donec *Graciâ* seditionibus agitatâ *Iphitus* ex illius

illius posteris Oraculi monitu eos restauraret. Locus unde denominationem acceperunt erat urbs *Olympia*. Quinto quoque anno incipiente celebrata sunt, cùm luna orbem suum impleret, paulo ante solstitium æstivum, mense *Hecatombæone*.

19. In *Græcis* autem certaminibus erat lucta, cursus, saltus, jactatio disci, pugillatus qui clavis fiebat quos cestus vocant: *Græci* hos πύκτας nominant. Ex istis quinque exercitamentis πεντάθλοι dicuntur & Quinquertiones Latinè. Notandum porrò secundum temporis intervallum à *Varrone* traditum in hac ludorum *Olympicorum* restitutione terminari. Ille enim tria discrimina temporum fuisse voluit.

20. Primum ab hominum principio ad Cataclysmum priorem quod propter ignorantiam vocatur ἄδηλον sive obscurum. Secundum à Cataclysmo priore ad *Olympiadem* primam, quod, quia in eo multa fabulosè referuntur, vocatur μυθικὸν sive Fabulosum. Tertium à prima *Olympiade* ad ipsius tempora quod dicitur ἱστορικὸν vel Historicum, quia res in eo gestæ veris Historiis continentur. Accidit autem hæc *Olympiadum* restauratio anno 408 post *Trojam* captam, 714 ante *Æram Christi*, *A. M.* 3229.

21. *Olympiade* septima exeunte Magna rerum mutatio *Lacedæmone* facta est. *Ephoratu* instituto, cùm anni 130 jam effluxissent ex *Lycurgi* νομοθεσία. *Ephori* numero quinque fuerunt ex plebe annuatim electi, quorum Primus

Primus *Elatus* hoc officium obtinuit. Plerique Scriptores eos initium sumpsisse volunt regnante *Theopompo Nicandri* filio *Charilai* nepote; quem autem in finem instituti fuerint obscurius est.

22. Multi contra Regum potentiam creatos volunt, alii autem à Regibus ipsis, cùm bellum ad versus *Messenios* traheretur, quòd ipsi expeditionibus occuparentur, quosdam amicorum delectos dicunt quos ut suos vicarios Populo reliquerunt, *Ephoros* ab inspectionē dictos. Hi, cùm primum nihil aliud quam administri Regum essent, paulatim potestatem sibi ipsis arrogarunt, magistratumque, animadvertente nemine, constituerunt. Quemcunque autem in finem creati fuerint, postea in tyrannidem crevit eorum potentia Regum ipsorum capitibus periculum intentans. Ex Collegii Principe *Eponymo* dicto anni singuli rationes publicæ desumptæ sunt.

23. *Olympiadis* 9ª anno secundo *Lacedæmoniis* bellum cum *Messeniis* ortum est, quamvis simultates ante *Ephoratum* institutum oriri cæperint. Quòd enim *Cresphontes* dolose *Messenicum* agrum sortitus fuisset, nepotibus fraudatis, *Lacedæmonii* ægerrimè tulerunt. Hæc invidia aucta est ex pugna ad *Dianæ* templum in confinibus situm commissa, qua *Teleclus Alcmenis*, qui nunc regnabat pater, confossus periit, utrisque tamen clamantibus se injuria affectos.

24. Odium tandem istud in bellum accensum est ex scelere fœdissimo perpetrato ab

Evæphno

Evæphno quodam *Lacedæmonio.* Hic enim cùm bobus sibi locatis fraudare conatus esset, *Polycharem Messenium*, fraude comperta, filium ejus etiam interfecit, quem secum mitti postulaverat ad precium accipiendum. *Polychares*, uti par erat, rei atrocitate exacerbatus sæpiùs eum ad pœnam deposcit, sed cum frustrà id faceret, *Lacedæmonium* quemque occurrentem ut homicidam interfecit.

25. Hinc *Lacedæmonii* excandescere & *Polycharem* ad supplicium poscere: *Messenii* autem vehementer inter se diffidere, an dederetur contendere donec ad manus ventum sit; sed pervicit sententia decernentium, eum, si ita res postularet, esse armis defendendum: *Lacedæmonii* ubi hoc resciverint, rem judicandam *Amphyctionum* aut *Areopagitarum* concilio permittere recusantes in expeditionem se accinxerunt Sacramento obligati se nunquam nisi *Messenia* superata domum reversuros.

26. Per multos annos pugnatum est successu vario. *Messeniis* tandem quorum patria belli sedes erat, multis difficultatibus pæne oppressis, cùm de rerum summa deliberarent, placuit oppida omnia quæ longiùs à mari abessent deserere & secedere in montem *Ithomen.* Facta hac secessione utrinq; per annos aliquot, à vi cessatum. *Lacedæmonii*, interjecto tempore, cum *Argivis* bellum gesserunt, de *Thyrea* in confinibus sita controversia acri orta. Populo utroque rem sententiæ *Amphyctionum* permittente, statutum est ut victoria

30 virorum utrinque pugnantium litem dirimeret. Et victoria quidem Senatus judicio è *Lacedæmoniorum* partibus stetit, sed *Argivi* se vicisse dicentes bellum (parùm fæliciter) redintegrarunt.

27. Anno octavo à secessione ad *Ithomen* facta, ad vim priorem à *Lacedæmoniis* & *Messeniis* reversum est, atque vario pugnatum eventu. *Messenii* primo congressu Regem *Euphaem* amiserunt in cujus locum *Aristodemus* electus est; secundo verò certamine auxiliaribus copiis *Arcadum Argivorum* & *Sicyoniorum* adjuti rem fæliciter gesserunt, cùmque jam *Lacedæmonii* de successu desperare viderentur, tam hi quam illi *Delphos* de belli exitu sciscitatum mittunt.

28. *Lacedæmonii* quod *Pythia* in omen victoriæ faciendum dixerat effecere, *Messeniosque* consternatós obsidentes tandem *Ithomen* deditione acceperunt exeunte belli anno 28°, *Olympadis* 14ª anno primo quò *Damon Corinthius* stadio vicit, *Medontidis* adhuc Principatum in decennium *Athenis* obtinentibus, regnante apud *Judæos Ezechia*, eodem tempore quò Tribus decem ab *Assyrio* Rege captivi deportati sunt.

29. Victores *Ithome* excisa, reliquisque *Messeniæ* locis in ditionem suam receptis onus victis imposuerunt agros colendi quorum fructuum dimidium *Spartam* quotannis deportandum erat. Juramento eos obstrinxerunt fidem perpetuam sibi servare, utque Regum *Spartanorum* funera tam viri quàm fœminæ

fœminæ ſumpta pulla veſte proſequerentur:

30. Dum *Lacedæmonii* adhuc aberant juramenti conſcientia obſtricti, fama eſt eos ſolicitos admodùm de futura ſobole, ne gens *Spartana*, maritis ab uxoribus tam longè diſtractis, deficeret, robuſtiſſimorum juvenum 50 (qui ob ætatem cum domo diſceſſiſſent juramento obnoxii non erant) *Spartam* miſiſſe ut cum fœminis promiſcuè concumberent.

31. Ex hoc concubitu *Partheniæ*, ſeu virginum proles, nati ſunt, qui poſtquam adoleuiſſent, cùm à nemine agniti nullas hæreditates ſibi adeundas viderent, rebus novandis ſtuduerunt, *Helotis* in conſilium aſcitis. Comperta verò conjuratione, ad novas ſedes quærendas abacti & *Italiam* delati, pulſis barbaris & *Cretibus*, regionem circa *Tarentum* incolentibus, erroribus ſuis finem impoſuere.

32. *Meſſenii* autem ſervitutis impatientes, cùm in poſterum etiam nihilo *Spartanorum* dominatum æquiorem ſibi fore ſperare poſſent, & pugnando mori ſatius omnino ducerent quàm penitùs è *Peloponneſo* emigrare, authore *Ariſtomene* nobiliſſimo juvene nova defectionis conſilia inierunt. Quare, cùm omnia ad bellum comparata eſſent auxilia, defecerunt undequadrageſimo poſt *Ithomes* excidium anno, qui 4ˢ fuit *Olympiadis* 23æ quâ vicit in ſtadio *Hypereſienſis Icarus*, annuis Magiſtratibus *Athenis* imperantibus, Prætore (ſeu *Archonte* primario) *Tlɛſia*. *A. M.* 3320.

33. *A-*

33. *Aristomenes*, ut erat vir tam animi quam corporis dotibus admirandus, *Messeniorum* res egregiè administravit, adeoque *Lacedæmonios* afflixit prælio non semel fusos ut de pace cogitarent ex qua ineunda *Tyrtæus* poeta eos abduxit, ratione militum amissorum numerum ex *Helotis* complendi indicata. Ante annum enim unum aut alterum de bello Oraculum consulentibus *Pythia* responderat consiliarium ex *Athenis* arcessendum. *Athenienses* itaque rogati ut aliquem mitterent, invidia laborantes at oraculo veriti immorigeros se præbere, hunc miserunt pædagogum pedibus claudum atque animo quidem parùm constanti.

34. Anno belli tertio *Messenii* ad *Fossam Magnam* pæne ad internecionem cæsi sunt ab *Arcadibus* auxiliaribus deserti cùm ad manus deventum fuisset. Desertis itaque oppidis omnibus (authore *Aristomene*) præter *Pylum* & *Methonem* ad *Iram* montem se receperunt, ubi statim obsessi sunt. Per decennium duravit obsidio, donec *Aristomene* (qui sæpiùs erumpens *Lacedæmonios* male multaverat) sauciato, excubiæ adeò securè agebantur, ut hostibus in *Iram* aditus pateret ; certamine autem acerrimo incidente *Aristomenes* discedendi facultatem facilè impetravit. Ita absolutum est hoc bellum simul ac *Messeniorum* servitus perfecta anno 16°, *Olympiadis* 28ª anno primo, *Archonte Autosthene*. *A.M.* 3337.

35. *Lacedæmoniis* in *Messenia* diripienda occupatis, *Spartam* aggredi statuit *Aristomenes*, communicato autem cum *Arcadibus* consilio, Rex eorum *Aristocrates*, qui ad *Fossam Magnam* eos priùs prodiderat, *Spartanos* de hoc consilio certiores fecit. Hinc quidem *Aristomenes* incæpto suo excidit, at *Aristocrates* perfidiæ pœnas dedit lapidibus à suis obrutus. Vere insequenti *Messeniorum* plurimi in *Italiam* navigarunt ab *Anaxilao Rhegii* Tyranno (originis *Messenicæ* viro) accersiti.

36. *Anaxilao* authore, *Zanclem Siciliæ* urbem obsederunt, receptique tandem in civitatem, urbem *Messenem* appellarunt. *Aristomenes* filias suas maximis viris locavit, & *Rhodum* brevi post tempore transiens apud *Demagetum* generum suum mortuus est vir clarissimus & inter paucos illos numerandus qui vixerunt simul & diem suum obierunt gloriâ florentes.

37. *Messenii*, quibus patriam relinquere religio erat, inter *Helotas* censi sunt, pessimoque servitutis genere oppressi, utpote qui non tam inimici quam æmuli fuissent; bellum enim hoc non tam de imperio quam de capite, uter populus esset, non uter imperaret, gestum est. *Messenia* in ditionem *Spartanorum* redacta haud parum res eorum augebat, perque annos bis centum in illorum potestate fuit, donec postliminio incolæ veteres redierint. *Messeniorum* autem reditus, atque quodcunque de *Lacedæmoniis* restat memorandum, cùm hujusce

hujusce temporis non sit, in alium locum est conjiciendus.

Sect. 6.

Regnum Corinthiacum Antiquissimum.

1. CORINTHUS urbs in Isthmo *Peloponnesi* sita, & *Ephyra*, primùm dicta, à *Sisypho* condita est, *Athenis Cecrope* regnante, paulò ante *Diluvium Deucalionis*, circa *Annum Mundi* 2486.

2. *Sisyphus* cordatus vir ex *Merope Atlantis* filia *Glaucum Ornytionem Thersandrum* & *Olmum* genuit, primusque in isthmo ludos celebravit. *Glaucus Bellerophontem* genuit. *Bellerophontes* homicidii reus *Argos* fugit ubi à *Prœto* Rege hospitio exceptus, cùm *Sthenobœa* Reginæ ad stuprum eum solicitanti consentire nollet, apud Regem ejusdem criminis ab illa insimulatur, in *Lyciamque* ablegatur ad *Iolam* Regem *Sthenobœa* patrem, cui in mandatis datum est ut è medio hospitem tolleret.

3. *Iolas* itaque cum *Chimara* monstro eum commisit, quam *Pegaso* insidens superavit & occidit, deinde contra *Solymas* & *Amazonas* misit, quas etiam devicit: Postremùm cùm juvenes quosdam robustissimos in insidiis positos interfecisset, *Iolas* virtutem ejus admiratus filiam suam *Philonoen* illi in matrimonio locavit, & hæredem moriens reliquit.

Bellerophonte autem *Corintho* pulso: *Thoas Ornytionis* filius regnum obtinuit, cui successit *Demophon*, & huic *Propodas*, cujus filiis *Dorida* & *Hyanthida* simul regnantibus, *Aletes Hippotæ* filius *Antiochi* nepos *Herculis* verò pronepos *Corinthum* ditionis suæ fecit.

4. Quis urbi hoc nomen dederit plane obscurum, *Aletes* autem *Corinthum Jovis* eam appellavit in honorem *Jovis Dodonæi* cujus Oraculum illi regnum prædixerat. Hinc vulgus arripuit ansam gloriandi *Corinthum* quendam urbis conditorem *Jovis* fuisse progeniem, quod prædicare adeo gestiebat ut nihil magis cum risu à *Græcis* universis acceptum fuerit.

5. Post *Aletem Heraclidarum* natu maximi per multas ætates regnarunt. Horum primus fuit *Ixion*, secundus *Agelaus*, tertius *Prumnis*, & quartus *Bacckis*, à quo posteri *Bacchiadæ* cognominati. Hunc sequuti sunt octo ordine, quorum, cùm postremus *Automenes* unum annum regnasset, *Bacchiadarum* plures 200 regnum occuparunt, electoque quotannis *Prytani* qui reliquis præesset, regimen *Aristocraticum* per annos 90 continuarunt.

6. Sub *Bacchiadis* ad hunc mòdum rerum summa potitis *Corinthii* Maris Imperium obtinentes, in *Siciliam*, duce *Archia*, coloniam deduxerunt, urbemque *Syracusas* condiderunt. Eodem tempore in insulam *Phæacum* aliam emiserunt ex qua urbs *Corcyra* fundata quæ insulæ ipsi nomen suum attribuit.

7. *Bacchiadæ* nec Imperium nec matrimonium cum aliis communicarunt. Quædam

autem

autem *Labda* nomine, propterea quod claudicaret, à suis nihili habita *Eetioni Echecratis* filio nupsit, qui de prole oraculum *Delphicum* consulens responsum accepit filium se suscepturum qui lapidis instar in Oligarchiam irruens eam comminueret. *Bacchiadæ* hujus non ignari infantem quamprimùm nasceretur opprimere constituerunt, decemque è suis miserunt qui sub specie *Eetioni* congratulandi consilium istud exequerentur.

8. Puerulus autem in ulnas acceptus illis omnibus adeo placidè arrisit, ut misericordia moti illæsum relinquerent, ob quod, cùm ædibus egressi graviter sibi succenserent, redirentque ad cædem perpetrandam, mater, audito eorum jurgio, infantem occultavit sub modio qui cum Græce κυψέλη audiat, inde puer *Cypselus* fuit nominatus.

9. *Cypselus*, postquàm ad ætatem virilem pervenisset, populo benignitatis specie decepto, Tyrannidem invasit, *Olympiadis* 31 anno secundo, regnante apud *Medos Phraorte*, atque apud *Lydos Ardyi Crœsi* avo, cùm ex bello *Messenico* effluxissent anni 20, at 30 ex quo *Archontes* annui *Athenis Principatum* obtinuerant, *A. M.* 3350. Variorum cædibus Imperio confirmato mitem admodùm & benignum se præbuit adeò ut *Satellitio* nullo deinceps usus fuerit. Mirandum quidem exemplum quod *Gelon Syracusanus* sibi solus omnium Tyrannorum imitandum proposuit.

10. *Cypselo* post annos 30 mortuo successit *Periander* filius, qui rebus suis timens Satellites 300 conquisivit, & timeri maluit quàm amari. Principio moderatum satis eum fuisse scriptores perhibent, paulatim in sæuum & immanem degenerasse. *Melissam* duxit *Proclis* (seu *Patroclis*) *Epidauri* Tyranni filiam ex qua duos sustulit filios *Cypselum* & *Lycophronem*: Eam tamen gravidam, scortorum hortatu, calcium ictu interfecit.

11. *Lycophron* matris cæde vehementer perturbatus patri immorigerum se præbuit, atque inde tantæ simultates ortæ sunt ut pater eum tandem *Corcyram* ablegaret. Aliquot vero annis elapsis, cùm *Periander* senio confectus rebus agendis esset parùm idoneus, nec magis *Cypselus* ob stoliditatem, eum domum accersivit, nec tamen reditum ejus pretio minore quàm potestatem se exuendo & locorum commutatione redimere potuit: Cùm de omnibus tamen conventum fuisset, *Corcyræi* omnia sibi potiùs subeunda ducentes quàm ut *Periandrum* reciperent, juvenem è medio sustulerunt.

12. *Periander* ex cæde filii, & ex eo præcipuè, quòd *Corcyræos* punire non posset, tantum concepit dolorem ut diem suum obiret pæne *Octuagenarius*, cum per annos fermè 40 regnasset, inter 7 sapientes à quibusdam habitus, Tyrannus crudelissime acerbus, in re militari insignis, utpote qui inter arma plerumque tempus suum transegisset, mari denique potentissimus cui portus commodissi-

mi erant, tam ad *Ionium* quam *Ægeum* mare. Mortuus est *Olympiadis* 48 anno quarto, post *Solonianas* leges *Athenis* receptas 7°, *A. M.* 3420.

13. *Periandro* defuncto Tyrannis ejus haud diu superfuit. Eam in trienninm & menses 6 occupavit *Psammetichus* filius *Gordiæ* fratris, vel consanguinei, *Periandri*. Ab hoc tempore Monarchiâ abrogatâ Populus rerum summam obtinuit quamdiu libertas Græciæ ipsius duravit. Hujus Reip. forma ex veterum monumentis haud nobis innotuit; ex *Plutarcho* tamen constat plebis potentiam non ita dissolutam ac *Syracusis* fuisse.

14. Rerum tamen status Popularis omnino fuit, cum nihil majoris momenti nisi Populo jubente decerneretur. *Corinthii*, si qui alii, Monarchiæ invisi fuerunt, uniusque imperium minimè omnium in Græcia tolerarunt, quo nomine magna sæpe bella susceperunt, duxque ex hac civitate missus ad Tyrannides abolendas semper fuit pergratissimus.

SECT. 7.

Regnum Thebanum Antiquissimum.

1. B*Oeotia* ab occidente *Phocide* terminabatur, ab Oriente mari *Euboico*, à boreali plaga *Locris Orientalibus*, ab *Austro* *Attica* & *Megaride*. Ejus Metropolis *Thebæ*

fuerant, quas quis condiderit obscurum plane. *Calydnus* hoc in loco primus regnasse dicitur, post eum verò *Ogyges*, sub quo Diluvium illud vetustissimum in *Græcia* accidit ab illo *Ogygium* dictum annis 1020 ante primam *Olympiadem*, regnante *Argis Phoroneo*. Tandem *Cadmus* hanc regionem obtinuit cum *Sicyone* regnaret *Corax*, *Argis* vero *Danaus*, anno vero 347 post *Ogygis* initium.

2. *Cadmus*, ut Græci quidem volunt, *Agenoris* filius fuit, *Beli* fratris, *Danai* verò & *Ægypti* patruelis, qui *Ægypto* in *Phæniciam* profectus præter *Cadmum* ex *Telphussa* genuit *Phænicem* & *Cilicem* filios, & *Europam* à *Jove* raptam. Fratres tres ad sororem quærendam dimissi sunt, reditu, nisi eam reducerent, interdicto. *Cadmus* itaque post varios errores in *Bœotiam* venit, ubi Oraculo monitus, cùm jam de sorore desperaret, vel *Thebas* condidit vel restaurasse videtur, arce addita quæ ab illo *Cadmea* nomen habuit. *Harmoniam Martis* & *Veneris* filiam duxit. Literas ex *Phænicia* in *Græciam* primus attulit, inde *Phænicias* dictas atque postea *Pelasgias* quia earum usus *Pelasgis* primùm innotuit.

3. Ex *Harmonia Cadmus* filium *Polydorum* genuit & filias 4 *Semelen*, *Ino*, *Autonoën*, & *Agaüen*. *Semele Jovi Dionysum* peperit seu *Bacchum* vini inventorem, *Ino Athama Æoli* filio *Hellenis* nepoti *Actæonem* à *Canibus* suis devoratum; *Agaue* autem *Pentheum Ectioni*. *Cadmus* ab *Enchelois* vocatus

qui

qui bellum cum *Illyriis* gerebant, *Thebas Polydoro* reliquit & super *Illyrios* domitos regnavit. Imperio confirmato filium *Illyrium* genuit, qui ab hoc populo nomen recepit vel illi tribuit. Poetæ *Cadmum* & *Harmoniam* nunc in angues versos fuisse fingunt quia, prioribus moribus exutis, barbariem videntur induisse.

4. Ita quidem se res *Cadmi* habuerunt, *Græcis* describentibus. Quamvis autem eum honoris causa Regis filium fuisse asserant; *Sidonii* tamen ejus conterranei illud omnino negant, affirmantque Regis coquum hunc hominem cum *Harmonia* fidicina quadam aufugisse. Adventus ejus in *Græciam* in idem tempus incidit quo *Josuæ* administratiò à plerisque ponitur, unde optimè colligi videtur eum coloniam *Canaanitarum* sedibus suis à *Jesu* exutorum in *Græciam* deduxisse, nomenque habuisse ex *Cadmonim* sive *Hevæis* sic appellatis quòd montem *Hermonem Cananææ* partem Orientalem incolerent.

5. Huc accedit quòd ex *Hermone* monte uxor ejus *Harmonia* ritè potuerit appellari, fabulaque eorum in angues versorum inde oriri quòd *Hevæus Syriacè* id genus serpentum significet. Quòd literas in *Græciam* transtulerit multa fidem faciunt. *Bacchi* etiam ritus videtur attulisse, unde ejus avus fingitur, cùm *Nimrodes* verus *Bacchus* fuerit. Urbem hanc *Thebas* nominavit, cujus nominis urbs in *Cananæa* alia fuit libro *Judicum* memorata, à *Josepho* quoque plurali numero

Thebæ dictæ, quæ vox *Limum* significat.

6. *Polydorus Cadmo* patri succedens ex *Nyctei* filia *Nyctei Labdacum* genuit, quem moriens soceri sui fidei reliquit: *Antiopen* alteram *Nyctei* filiam rapuit *Epopeus Sicyoniæ* Rex ex qua injuria bellum ortum est, amboque ex vulneribus interierunt. *Labdaco* itaque *Lycus Nyctei* frater tutor est datus, qui cùm summa fidē omnia administrasset, *Labdacus* moriens *Laium* infantem etiam illi educandum tradidit. *Lycus* autem, qui *Antiopen*, secundum quod *Nycteus* præceperat, puniebat, cum *Amphione* & *Zetho* ejus filiis, prælio commisso, occubuit, *Thebæ* sunt captæ & parum absuit quin *Laius* infans periisset.

7. *Amphion* & *Zethus Antiopes* filii Regnum *Thebarum* obtinuerunt. *Amphion*, Musicus adeo insignis ut arte sua lapides ad turres extruendas traxisse dicatur, *Nioben* duxit *Tantali* filiam *Pelopis* sororem, quæ, cùm sobolem numerosam peperisset, se *Latonâ* ipsâ fæcundiorem jactans, totam perdidit. *Apollo* enim mares occidere jussus est, *Diana* verò fœminas, unde *Niobe* adeò ex dolore stupefacta fuit ut in lapidem verti fingatur. *Amphion* autem postea cum suis omnibus ex peste interiit: *Zethus* ob filium ab uxore fortuitò occisum contabuit, adeò ut, ambobus fratribus è medio sublatis, *Thebani* Regnum *Laio Labdaci* filio restituerint.

8. *Laius Jocasten* duxit *Menœcei* filiam ex qua filiam sustulit quem, propterea quòd ex Oraculi monitu de eo cavere juberetur, com-

pedibus

pedibus vinctum exposuit; at infans ad *Polybum Corinthi* Regem delatus ab eo sanatus (pedes enim illi valde intumuerant unde nomen *Oedipus* attributum) & educatus est. Longo post tempore cùm ille de prole & hic de parentibus nescio quod incertum audiret, ambo ad oraculum profecti sunt. In *Phocide* fortuitò obviam sunt facti, ubi *Laius* imperiose fatis alteri jubens ut via cederet, à filio ira percito & de parente securo occisus est.

9. *Laio* mortuo, *Crion Jocastæ* (seu *Epicastæ*) frater Regnum occupavit quod eo usque tenuit donec *Oedipus* ænigma *Sphingis* explicaret. Monstrum hoc, cui caput & facies fœmininæ, inferiora membra instar leonis, & alæ in super attributæ sunt, monti *Phiceoni* insidens ænigmata proposuisse dicitur advenis, quæ quicunque non solveret capite ipso pænam lueret, sin explicare valeret, cum *Jocastæ* Regnum in mercedem acciperet.

10. *Oedipodi* ænigma propositum sic se habuit: *Quid illud est quod pedibus duobus, tribus & quatuor incedit?* Ille de homine explicavit qui infans adhuc pedibus & manibus innixus humi repit, quam primùm adoleverit erectus pedibus incedit, senio autem pænè confectus innititur scipioni. Quidam hoc monstrum fœminam fuisse sævam & deformem dicunt, quæ ex præda victum quærens advenis insidias struebat.

11. Cùm autem *Laii* filiam spuriam eam fuisse *Pausanias* scribat, alii ob sapientiam egregiam ei negotium datum putant æmulorum

de-

de Regno jura exanimandi, quos cùm falſi convictos capitali ſupplicio afficeret, inde anſam Poetæ arripuerunt fabulam illam comminiſcendi. *Ægyptii*, ob ſummam prudentiam hujus fœminæ, monſtro hoc ut ſapientiæ & fortitudinis hieroglyphico uſi ſunt.

12. *Oedipum* matrem ſuam duxiſſe & *Thebanorum* Regnum obtinuiſſe fama eſt. Tandem autem omnia in lucem prodierunt, tam de parricidio quàm inceſtu. *Jocaſte* ſuſpendio vitam ſuam finiit. *Oedipus* à filiis in cuſtodia detentus, & *Athenas* etiam pulſus dicitur, ibique apud *Theſeum* Regem diem ſuum obiiſſe. Filios duos vel ex matre vel *Euryganea* ſuſceperat *Eteoclem* & *Polynicem*, quorum prior Regnum cum fratre ſe communicaturum dicens fidem non liberabat. Hanc injuriam ulſciſci volens *Adraſtus Argi* Rex *Polynicis* verò ſocer, præſertim à legatione ſua violata, bellicoſiſſimos juvenes undique convocavit ad *Thebas* oppugnandas.

13. Duces ſeptem egregii ſe Sacramento hujus belli obſtrinxerunt, inter quos præcelluit *Amphiaraus* qui *Eriphilen Adraſti* ſororem duxerat. Poſt varios certaminum caſus conventum eſt ut fratres ipſi ſingulari pugna litem dirimerent, quod tamen factum non eſt, mutuis enim vulneribus uterque pariter concidit, pugnaque acerrima ſequuta eſt, qua omnes *Adraſti* commilitones cecidêre, atque ipſe vix evaſit equo celerrimo *Arione* vectus. Victoria tamen hæc, *Thebanis* pæne conciſis, tanti conſtitit ut *Cadmea Victoria* in pro-

proverbium abiret. Accidit hoc bellum *Thebanum* annis 28 ante *Ilii* cladem.

14. *Eteocles* filiolum reliquit *Laodamum* dictum, cujus tutelam suscepit *Creon Jocastæ* frater. *Argivos* hic sepliri vetuit donec *Theseus* illud precibus suis obtineret. Decennio autem à bello exacto, cùm *Laodamus* adolevisset, occisorum filii *Epigoni* dicti, ut pœnas de *Thebanis* sumerent, bellum aliud susceperunt, quo *Laodamus* simul cum urbe captus est, quamvis *Pausanias* ex pugna eum evasisse scribat ad *Illyrios*.

15. *Epigoni*, urbe capta, *Thersandrum Polynicis* filium Regem constituerunt, qui *Bœotios* contra *Trojam* ducens in *Mysia* à *Telepho* occisus est. Cùm *Tisamenus* ejus filius puer adhuc esset, *Bœotii Peneleum* sibi præfecerunt qui cum *Eurypbilo Telephi* filio congressus in pugna occubuit.

16. *Peneleo* mortuo *Tisamenus Thersandri* filius *Thebis* regnavit. Filius ejus *Autesion* ad *Dorienses* migravit, in cujus locum electus est *Damasichthon*, *Ophelta* filius, *Penelei* nepos, quem sequutus est *Ptolomæus*. *Agmen* claudit *Xanthus* à *Melantho Messenio* in singulari certamine occisus, quo tempore, de *Celenā* in confinibus sitis, *Thebanis* cum *Atheniensibus* bellum oriebatur, ut alibi diximus. Hoc autem accidit annis 56 ab *Ilio* exciso, ante *Heraclidarum* reditum 24°, ante *Codrum* occisum 57°, ante *Olympiades* ab *Iphito* restitutas 252, *A. M.* 2877.

17. *Xan-*

17. *Xantho* occiso, unà cum *Celænis Thebani* Monarchiæ renunciarunt, cùm illis visum esset non unius sed multorum Imperio subesse. *Pausania* teste, ex quo tamen scriptore parùm constat, qualis Reipub. forma constituta fuerit, sive scil. *Oligarchia*, sive *Democratia* quæ tandem obtinuit, cùm *Persæ* rerum summam adepti essent, *Græciaque* ipsa maximè floreret, quo tempore de *Thebanis* plura.

CAP. VI.

Origo & Regnum Romæ Imperio Babylonico Contemporanea.

SECT. I.

Origo Urbis Romæ.

1. Urbs *Roma* in *Latio* sita est Occidentali *Italiæ* tractu ad fluvium *Tibrim*. Locum *Siculi* primùm incoluisse dicuntur. Hos expulêre *Aborigenes Oenotriorum* soboles ita dictorum quod auspiciis *Oenotri Lycaonis* filii ex *Lycaonia* (postea *Arcadia*) ad sedes novas quærendas egressi sunt.

2. *Pelasgis*

2. *Pelasgi* quidam se *Aboriginibus* adjunxerunt, qui ex *Hæmonia* (*Thessalia* tandem dicta) fugerunt; atque *Arcades* qui *Evandrum Mercurii* & *Themidis* Nymphæ filium sequuti sunt à *Palantio* oppido cujus nomen colli dederunt, super quem posuerant sedes suas. Non longo abhinc tempore *Hercules* ex *Hispaniis* reversus *Peloponnesios* quosdam reliquisse dicitur qui collem *Saturnium* vel *Capitolinum* incoluêre, regnante jam super *Aboriginibus Fauno*.

3. *Fauni* pater *Picus* dicitur filius *Saturni* qui *Creta* ab *Jove* filio in *Italiam* fugiens a *Latendo* nomen *Latii* huic regioni attribuit. Quidam *Stercen* hunc hominem dictum & *Picum* cognominatum volunt, ex quo *Laurentinum* Regnum (à *Laurento* urbe sic appellatum, sicut hæc à *Lauro* arbore) originem traxit.

4. *Faunus* hic seu *Fatuus* sororem habuisse dicitur, atque eandem uxorem *Faunam* seu *Fatuam*, quæ furore correpta res prædicere solebat, unde tales fatuari dicti sunt. Sed cùm filius *Martis* & sub *Baccho* in *India* meruisse dicatur, cùm audiat *Sylvanus* & *Invius* atque etiam *Pan*, ipse *Pan Arcas* omninò habendus est cujus cultum in *Italiam Euander* attulit. Tantum abfuit ut in *Latio* regnaret.

5. Post *Faunum Latinus* regnasse dicitur à quibusdam hujus, ab aliis *Herculis* filius habitus. Anno autem *Latini* 35°, ab *Herculis* decessu 55°, *Æneas* post varios errores cum

Trojanis

Trojanis ſuis *Laurentum* appulit propè *Tiberis* oſtium. *Æneas* filius *Anchiſæ* fuit, *Capis* nepos, pronepos *Aſſaraci* fratris *Ili* & *Trois* Regis filii. Cum *Trojanorum* res jam deploratas vidiſſet, in arcem ſe receperat, ex qua, *Græcis* in urbe expugnanda occupatis, ſe cum turba quadam ad *Idam* montem ſubduxit.

6. Inde facultate decedendi impetrata, mari & ventis ſe committens poſt varios errores, locis multis fruſtra aditis, tandem anno ſecundo cum turba 600 hominum in *Italiam* venit. Quum enim *Virgilius* Poeta non niſi anno 8° demum eam in *Italiam* veniſſe canat, multaque de *Didone* quæ anno quidem 310 à *Troja* capta *Carthaginem* condidit, hæc haud aliter ac poetica figmenta habenda ſunt & gratis dicta.

7. *Æneas*, agro accepto, opem *Latino* contrà *Rutilos* tulit, quibus devictis, *Laviniam* filiam ejus uxorem duxit, unde urbs poſtea condita *Lavinium* eſt vocata. Socero in prælio contra *Rutilos* qui rebellaverant occiſo, ſucceſſit anno ſequenti, ſubditoſque ſuos omnes tam in ejus honorem, quam ut animos eorum mutuò ſociaret, *Latinos* nuncupavit. Anno demum 7° à *Troja* exciſa, à *Latino* mortuo quarto, cùm *Mezentius Hetruſcorum* Rex rebus ſuis timens contra eum bellum moveret, in prælio acerrimo quod nox ſola diremit, diſparuit, ſive occiſus ſive fluvio *Numicone* abſorptus. In cœlum tamen à ſuis recipi creditus delubro honoratus eſt ſub titulo *Jovis Indigitis*.

8. *Æneæ*

8. *Æneæ* ſucceſſit filius *Aſcanius Eurylcon* dictus antequam in fuga nomen commutaretur; ſive autem ex *Creuſa* ſive à *Lavinia* ſuſceptus fuerit perquàm eſt obſcurum. Anno circiter triceſimo à *Lavinio* condita hanc urbem novercæ relinquens coloniam eduxit condiditque *Albam Longam*. *Aſcanio* poſt annos 28 ſucceſſit *Sylvius* frater, *Laviniæ* filius quæ poſthumum hunc metu illius in *Sylvis* abſcondita peperiſſe dicitur.

9. *Iulus Aſcanii* filius de Regno litem movebat, ſed placuit populo ſacerdotium apud eum poſterosque ejus manere. Ex *Sylvio* ſucceſſores omnes *Sylvii* cognominati ſunt qui hoc ordine recenſentur, *Æneas Sylvius*, *Latinus*, *Alba*, *Capetus*, *Capys*, *Calpetus* ſeu *Carpentus*, *Tiberinus* (qui in *Albula* ſubmerſus nomen *Tiberis* fluvio impoſuit) *Agrippa*, *Alladius* (ſeu *Aremulus* & *Romulus*) *Sylvius*, *Aventinus*, *Procas Sylvius*.

10. *Procas Albæ* Rex 13 filios duos reliquit *Numitorem* & *Amulium* quorum hic, fratre majori ſolio dejecto, Regnum occupavit. Filium ejus occidit, filiamque *Rheam* (ſeu *Sylviam* vel *Iliam*) ſacerdotem *Veſtæ* (ne ſobolem haberet) conſecravit. Anno autem Sacerdotii quarto, ab aliquo compreſſa geminos peperit *Romulum* & *Remum* qui, matre vel necata vel carceri perpetuo mandata, in fluvium, Regis juſſu, projiciuntur.

11. Accidit autem ut ab aqua ſubſidente in arida relictis lupa ubera admoveret, donec

à

à *Faustulo* bubulco Regio inventi fuerint qui eos inter regios pastores educavit. Quidam existimant *Accam Laurentiam* quæ authore *Faustulo* eos nutriebat, non hujus uxorem sed amicam fuisse, & cùm *Lupa* diceretur (ut & fœminarum ex corporibus quæstum facientium ædes *Lupanaria Romanis* dictæ) inde fabulam ortam eos ex *Lupa* fuisse nutritos.

12. Pueri postquam adolevissent de origine sua certiores facti *Amulium* occidunt avumque *Numitorem* restituunt Regno. *Pacatis* jam *Albæ* rebus, coloniam educendi eos cupido incessit, *Numitorque* consilium eorum probans agrum ubi educati fuerant illis impertiit, cum civibus quoscunque fratri noverat addictiores & quotquot novis sedibus patriam posthaberent. *Trojanorum* plerique nomina sua professi sunt (quorum familiæ 50 usque ad *Dionysii Halicarnassei* tempora manserunt) locique ipsius incolæ *Palantium* & *Saturniam* habitantes in album colonorum sunt adscripti.

13. Fratres opus novum aggressi de urbis loco in maximam discordiam inciderunt, dum montem *Palatinum*, in quo educati fuerant, *Romulus*, *Remurium* verò *Remus* eligeret. Res tandem avi judicio permissa, cujus monitu, ex auspicio lis tota tollenda erat. *Remus* monte *Aventino* sex vultures primus habuit, *Romulus* autem duodecim in *Palatino*. Hinc crevit discordia dum ille tempore, hic numero se potiorem diceret, & uterque Rex à suis est salutatus. Tandem ad pugnam ventum

qua

qua *Remus* vitam pariter & Regnum amisit. Tunc pro arbitrio *Romulus* omnia administrans *Aventinum* montem muro circundare liberè potuit.

14. Hæc quidem de urbis origine receptissima atque sententia maximè probabilis est inter quamplurimas. Quidam ex *Romo Æneæ* filio, alii ex *Ænea* ipso, nonnulli ex *Latini* & *Romæ* cujusdam filiis, quidam ex *Remo Circe* & *Ulysse* genito, atque etiam ex aliis alii *Græci* eam conditam scripserunt. Nec *Romanis* quidem scriptoribus inter se de patria convenit. Quidam *Æneæ* filios conditores nominant, alii ejus ex filia nepotes. *Antiochus* denique *Syracusanus* *Romæ* cujusdam ante bellum *Trojanum* conditæ meminit, adeò ut quibusdam videatur hæc urbs non semel condita, vel condita semel ab aliis denuò reparata.

15. Sive autem nova colonia ex *Albanis* deducta sive urbs vetus reedificata fuerit, de postremæ ædificationis tempore valde diversa est scriptorum sententia. *Timæus Siculus* *Romam Carthagini* æqualem facit atque conditam anno 38° ante primam *Olympiadem*. Eorum autem quorum sententiæ magis probantur quidam eam conditam volunt *Olympiade Sexta* cujus annum primum præfert *Velleius Paterculus*, annum tertium nonnulli, atque *Varro*, tam *Græcorum* quàm *Romanorum* doctissimus, quartum, ex sententia scil. *Tarrutii* Mathematici egregii.

16. M.

16. *M. Porcius Cato* urbis æram ex *Olympiadis* Septimæ anno primo deduxit. *Fabius Pictor Olympiadem* Octavam, & *L. Cincius* Duodecimam prætulit. Ex his omnibus *Varronis* rationem sequi magis rationi consentaneum videtur, quæ *Romam* ut diximus conditam vult, *Olympiadis 6ª* anno 4°, *Jothami* Regis *Judæ* 6°, *Pekæ* verò *Israelis* 7°, eodem tempore quo *Ephori* Spartæ creati sunt, cùm *Charops* primus *Archontum Decennalium Atheniensibus* præesset. *A. M.* 3252.

SECT. 2.

Ab urbe condita usque ad Regnum eversum. Spatium Annorum 245.

1. ROmulus annos 18 natus urbis fundamenta posuit. 11° *Calendas Maias* (*Octobris* 4° anni *Juliani*) inter horas 11 & 12, cùm *Sol* esset in *Libra*, *Luna* in *Jugo*, *Jupiter* in *Pisce*, *Saturnus*, *Venus*, *Mars*, & *Mercurius* in *Scorpione* ut *Tarrutius* quidem Mathematicorum nobilissimus rationem putavit. *Varro*, *Ovidius*, aliique *Romam* fundatam volunt, *Parilibus* seu *Palilibus*. *Parilia* à pariendo dicuntur, atque adeo *Hyades*, sub quibus urbs condita est, *Parilicium* & *Palilicium* sydus nominantur. *Pales Romanis* Dea pabuli fuit, cui Sacra *Calendis Maiis* facta *Palilia* vocantur. *Cappellus* à primo *Januarii* & *Capricorni*

turni novilunio post menses tres à fundamentis jactis, ex *Tarrutii* sententia urbis annum primum cæpisse putat.

2. Colonia ex equitibus 300 peditibus 3000 tantùm constabat, quibus, ut major numerus accederet, omnibus transfugis apertum est *Asylum*. Populus secundùm numerum in tribus tres divisus, tribus singula in 10 curias, atque curia singula in totidem *Decurias*; secundùm dignitatem in *Patricios* & *Plebeios* patronatûs & clientelæ jure invicem devinctos. *Senatus*, quem populus elegit ex Patriciis 100 constitit, à *Senio* ita dictus, vel à *Sinendo*, si *Festo* fides habeatur. Juvenes etiam 300 in satellitium Regis electi sunt, *Celeres* dicti vel à *Celeritate* consiliorum exequendorum, ut plerique, sive à *Celere* eorum Præfecto, ut *Valerius Antias* scripsit.

3. *Politia* autem Regni hujusmodi fuit. *Regis imprimis erat superstitionem curare, leges item & consuetudines sive scriptas sive ex Juris naturalis fontibus emanantes; jus dicere in rebus gravioribus, levioribus senatus arbitrio permissis, in quem etiam* Regi *jus erat, Senatum habere, populum convocare, sententiam suam primo loco proferre, & quod pluribus videretur ratum esse jubere.* Domi quidem Regi erant præscripti nimis angusti potestatis cancelli, militiæ autem potentia limitibus nullis circumscripta.

4. *Senatus erat de propositis à Rege deliberare & statuere. Populi in concione congregati Magi-*

stratus

ſtratus creare, leges ferre deque bello jubere quæ Rex proponeret, adeo tamen ut Senatûs authoritas intercederet. Cùm enim Curiæ ſuffragia ſua tuliſſent, Plebiſcitum ad Senatum relatum eſt, qui mos poſtea videtur mutatus, dum non Senatus Plebiſcita, ſed Populus Senatus conſulta confirmaret.

5. *Romulus* leges plures eaſque laudandas tulit, quarum pleræque haud ſcriptæ ſunt. Siquis ager hoſti adimeretur, eò coloniam deducendam voluit, atque incolas *Romam* transferendos & civitate donandos. Adeo autem de matrimonio bona jura conſtituit ut per annos 520 divortium nullum factum fuerit, donec *Olympiade* 137ª *M. Pomponio* & *C. Papirio* Coſſ. *Sp. Carvilius* uxorem ſuam dimiſerit. Quamvis etiam id prolis cauſa feciſſet, ut cenſoribus juravit, odio tamen populus cum ſemper eſt proſecutus.

6. Nimiam quidem poteſtatem in liberos parentibus permiſit; prohibuit artes ſordidas & luxui inſervientes, Militiam & Agriculturam ſolas exerceri volens, & nundinas intra ſpatium dierum 9 ſemel tantum concedens. Ipſe, in foro tribunali conſtituto Celeribus 300, & Lictoribus, faſces ſecurium & virgarum geſtantibus, in majeſtatis reverentiam ſtipatus, jus dicebat.

7. *Romulus* ſecum reputans quàm gravi invidiâ gentium vicinarum premeretur, affinitatem earum quæſivit. Sive fœminarum inopiam metuens ſeu quòd belli occaſionem captaret, ludos ſolennes inſtituit, ad quos, cùm multi

multi undiquaque confluerent, signo dato, virgines eorum rapiendi suis author fuit. Raptæ sunt 683, ob eamque causam grave bellum conflatum, cum *Sabinis* præcipuè qui, Capitolio proditione capto, *Romanos* vehementer premebant.

8. Cùm uterque populus de eventu anxius esset, fœminæ, quarum causa inimicitiæ ortæ fuerant, legatione suscepta, parentes cum maritis in gratiam reduxerunt his legibus. 1. Ut *Tatius Sabinorum* Rex æquali Majestatis jure cum *Romulo Romæ* regnaret. 2. Ut urbs quidem *Roma* à *Romulo*, cives autem à *Curibus*, Patria *Tatii*, *Quirites*, audirent. 3. Quicunque *Sabinorum* vellent civitate donarentur.

9. *Tatius* Regni *Romani* particeps factus post quinquennium à *Laviniis* interfectus est, propterea quòd latrones quosdam dedere recusaret. *Romulus* moderatè satis ferens Collegæ cædem injuriâ affectis satisfecit: *Fidenates*, *Crustuminos*, & tandem *Vejentes* devicit, quibus victoriis aliisque rebus gestis elatus, cùm prosperâ in omnibus fortunâ usus fuisset, Tyrannus est factus, Senatu nunquam nisi ad placita ejus sancienda habito. Hinc tantam invidiam ex isto ordine in caput suum conflavit, ut, concione ad *Capræ* paludem celebrata, verba ad populum faciens disparuerit ilico, in cœlum rapi dictus cùm à Senatoribus discerperetur.

10. Annos vixit 55, regnavit 57, urbem magnis incrementis auxerat, peditum 46000, equitibus verò 1000 relictis. Avo mortuo in

Albano

Albano Regno ſucceſſerat quod per alios administrabat. Nonis quintilis obiit ſeu *Juliani* anni *Maii* 26°, qui dies *Nonæ Caprotinæ* dictus à loco cædis, & *Fuga Populi* quòd *Plebs* conſternata ſe in fugam conjeciſſet.

11. Poſt interregnum anni unius, quo Senatus Reipub. præfuit, *Numa Pompilius Sabinus* in Regem electus eſt. Hic urbem armis conditam legibus ornavit, *Jano* Templum ædificavit quod bello ſemper pateret, clauderetur pace. *Celeres Romuli* exauctoravit. *Flaminibus* duobus *Jovis* & *Martis* tertium *Romuli* addidit. Pontifices, Veſtales Virgines & Fæciales inſtituit, annumque reformavit, *Januarium* & *Februarium* decem reliquis Menſibus addendo vel ſaltem præponendo.

12. Religio ejus *Pythagoræorum* cultui maxime accedebat, cùm aliis in rebus, tùm quòd Dei imaginem nullam haberi permiſit; numen enim immortale & inviſible mente ſola percipitur, neque quidem per annos 170 imago ulla *Romànis* in uſu fuit. Cùm autem *Pythagoræ* conſuetudinem habuiſſe dicatur, vel inde falſi hoc arguitur, quòd Philoſophus non niſi poſt annos 100 à morte ejus natus fuerit. *Pythagoras* autem *Lacedæmonio* quodam familiari uſus eſt qui de ordinanda Repub. conſilium illi dedit, in *Italiam* profectus *Olympiade* 16a, à cujus anno tertio *Plutarchus* ſcribit *Numam* Regnum ſuum auſpicatum fuiſſe.

13. *Numa*, postquàm annos regnasset 43, vixisset 80, successit *Tullus Hostilius Olympiadis* 27æ anno 2, qua stadio vicit *Eurybates Atheniensis*, *Archonte Leostrato*, *Manassis Judæ* Regis 31°, *A.V.C.*83. *A. M.* 3333. Filius *Hostilii* fuit qui ad Capitolium fortiter se gessit contra *Sabinos*, atque ex ea gente *Hersiliam* duxit. Divisione agrorum gratiam populi captabat, Montem *Cælium* intra pomærium constituit, bellicosus etiam omnes rationes belli quærebat.

14. Cùm *Albani* ex agro *Romano* prædas agerent, inde ansam bellandi *Hostilius* arripuit, *C. Cluilio* eorum Dictatore haud aliter erga pacem affecto. Ex quo autem *Cluilius* mortem obiisset, animos *Albani* deposuerunt, quamvis *Metius Suffetius* in ejus locum suffectus ad res miscendas se totum applicaret, præcipue quòd *Fidenates* eventum expectantes tam in horum quàm illorum perniciem conspirarent. Convenit itaque ut duo fratrum terniones *Horatii* & *Curiatii* pugna inita litem dirimerent. Principio duo *Horatiorum* occisi sunt, tertiusque coactus fuit cum tribus congredi, ita tamen se recipiens ut cum singulis per vices pugnaret, victoriam obtinuit, victrixque in eo *Roma* triumphavit.

15. *Hostilius Albanos* haud crudeliter tractavit; sed propterea quod *Suffetius* summâ perfidiâ usus cum *Fidenatibus* & *Vejentibus* conjurationem inivisset, eum damnatum supplicio capitali affecit, *Albam* ipsam complanavit, *Romæ* quamvis Metropolim & oppi-

dorum aliorum 30, (circiter) postquam per annos stetisset 487.

16. *Hostilius* autem, *Fidenatibus* devictis, *Sabinos* etiam vicit, atque bellum cum *Latinis* suscepit, quòd *Romanis*, qui Metropolim subjugârant, nollent obedire. Moderatè admodùm res utrinque gesta est per quinquennium, jamque de pace cogitari cœptum, cum è medio sublatus est *Tullus* seu fulmine cum tota familia ictus, seu ex successoris insidiis (quod plerique crediderunt) postquam annos regnasset 32.

17. *Tullo* mortuo atque *Interrege* electionem administrante, Rex electus est *Ancus Martius Numæ* ex filia nepos anno 2° *Olympiadis* 35ᵃ, in quo stadio vicit *Sphædrus Lacedamonius*, *Archonte Damasia*, *A. V. C.* 115. *Ancus* sacris & paci se totum devovens, atque propterea timidus & segnis habitus, statim suscitatus est à Latinis qui, multâ prædâ captâ, bellum redintegrabant.

18. Ille autem hos facile superavit, necnon *Fidenates*, *Volscos*, *Vejentes*, & *Sabinos*. Ponte *Romam Janiculo* junxit. Carcerem ad fontes puniendos fecit in urbe media. Pomærium produxit, atque etiam *Romanæ* ditionis fines usque ad Mare, ubi ad *Tiberis* ostium *Ostiam* condidit mercimonii causa. Annos regnavit 24 eorum qui præcesserant nulli secundus.

19. *Anco* successit *Lucius Tarquinius* origine *Græcus* filius *Demarati Corinthii* è *Bacchidais* oriundi, qui, *Cypseli* Tyrannide constitutâ, in *Hetruriam* venerat, ubi ex matrona

Hetrusca

Hetrusca duos filios susceperat *Aruntem* & *Lucumonem*. *Aruns*, nondum natis liberis, decessit, at posthumus in lucem editus est puer *Egerius* dictus ex paupertate.

20. *Demaratus* enim, brevi post filii obitum, dolore confectus moriebatur, atque adeo *Lucumo* hæreditate totâ additâ ditissimus factus, cùm honores in *Hetruria* nullos consequi valeret, *Romam* venit, ubi ab *Anco* humaniter exceptus nomen ex *Lucumone* in *Lucium* mutavit, addita ex patria *Tarquinia* cognomine. Uxor etiam *Tanaquil Gaia Cæcilia*. fuit appellata.

21. *Tarquinius* ab *Anco* Rege Senatorum albo inscriptus Populi gratia valdè floruit bello & pace clarus, Rexque fidem ejus & integritatem satis perspectam omnibus existimans, eum tutorem filiorum suorum reliquit. Ille autem, pueritiâ horum spretâ, oratione ad Populum habitâ, Regnum qua potuit arte petebat. Quòd peregrino honor iste satis competeret ex *Tatii* & *Numæ* exemplis docuit, sed liberalitatem maxime suam prædicans voti compos est factus, anno 2° *Olympiadis* 41^æ^, qua stadio vicit *Cleonidas Thebanus*, *Archonte Eniochide*, *V. C.* 139. *Josiæ Judæ* Regis 30°, *A. M.* 3390.

22. *Tarquinius* Latinos pacem petere coegit, *Sabinos* bis devicit, atque etiam *Hetruscos* novem annorum bello, qui in fidei testimonium illi Majestatis insignia miserunt ultrò, Coronam auream, sellam eburneam, sceptrum cujus summo aquila insidebat,

 tunicam

tunicam purpuream auro intertextam togamque purpuream prætextatam figuræ semicircularis in qua à *Lydorum* & *Persarum* Regum vestimentis differebat: Atque his nonnulli secures 12 addunt pro tot urbibus. Moris enim fuit ut cujusque oppidi Magistratus unam haberet, dux autem exercitus 12 secures ante se gestatas.

23. *Romulus* ex viris centum, ut diximus, Senatum constituit. His adjecti totidem *Sabinorum* erant civitate donatorum *Patres Conscripti* inde apellati. His ducentis addidit alios centum *Tarquinius Patres Minorum* gentium dictos. *Vestalium Viginum* numerum à quatuar ad septem auxit. Forum ornavit: Muros antea raptim extructos reparavit lapidibus, quorum singuli plaustra singula onerarent; & cloacas fieri curavit ad fordes in *Tiberim* devehendas; opus adeo Magnificum ut *Censores* in iis repurgandis mille talenta elocaverint

24. Equitum tres centurias totidem à *Romulo* institutis addere decrevit, sed ab *Actio Nævio* Augurum Clarissimo jussus ne à *Romulo* invecta mutaret, numerum hominum geminauit, tribus centuriis ut antea relictis. Tandem cùm annos regnasset 38, vixisset 80 vel circiter, ab *Anci Martii* fi iorum insidiis occisus periit, *Priscus* cognominatus ex quo *Nepos* ejus ob morum pravitatem *Superbi* nomen accepit.

25. *Tarquinio Prisco* successit *Servius Tullius* anno quarto *Olympiadis* 50ᵃ qua in stadio vicit

vicit *Epitelides Laco*, *Archont: Archestratide*, *A. V. C.* 176. *A. M.* 3427. *Servius* dictus est quòd ab *Ocrisia Serva* natus uxore Regii cujusdam viri, quam gravidam relictam (cùm maritus in *Corniculi* Latinæ urbis expugnatione occubuisset) *Tarquinius* Reginæ donaverat. In domo *Tarquinii* natus & educatus, indolis egregiæ quotidiè documenta dedit, unde dignus habitus qui tam domi quam militiæ rebus præsset, ob mores & prudentiam Populo Charus, atque *Tarquinii* demum gener est factus.

26. Cùm *Tarquinii* filiorum nullus superesset, nepotes tantùm infantes duo; Regina artibus suis effecit ut puerorum tutor constitueretur, quod consequutus adeo plebis gratiæ velificavit, ut Senatus authoritate parvi habitâ, ringentibus patribus conscriptis, *Comitiis Curiatis* in Regem eligeretur. Regno confirmato agrum publicum egenis distribuit, leges 50 in *Comitiis Curiatis* tulit de contractibus & injuriis, Colles *Viminalem* & *Esquilinum* addidit quinque reliquis omnesque 7 muro circundedit, urbem in 4 partes distinxit & tribum quartam addidit.

27. Sicut *Romulus* Populum secundùm sedes & communionem in sacrificiis in *Tribus* & *Curias*, hic secundùm facultates in 6 classes distribuit, quorum prima ex iis constabat qui numerare potuerant asses 110000, quatuor aliæ eos continebant quorum census erat graduatim ex quarta parte minor, & ultima hos qui nihil vel parum possidebant.

 28. Classes

28. Classes autem 6 in Centurias 198 distributæ sunt, quarum prima 98 continebat, equitum scil. 18 & peditum 80; secunda 22, Artificibus annumeratis; tertia 20; quarta 22; quinta 30; & sexta unicam constituit Centuriam. Census tam hominum quam facultatum secundùm Centurias faciendus erat, unde quamvis divites numero inferiores essent, in plures tamen Centurias distincti plus æris & hominum bellis contribuebant.

29. Nec pauperes hinc quod gloriarentur habuêre, omni imperio eodem instituto exuti. Cùm enim in *Comitiis Curiatis* antea numero suo pollerent: *Servius* in rebus gravioribus Centuriarum Comitia haberi voluit. Primùm ad suffragia ferenda vocanda erat Classis prima quæ ex Centuriis 98 ditissimorum constabat. Hæ, si ejusdem essent sententiæ, vicerunt, quia reliquarum omnium numerum superabant, sin vero suffragia diversa tulissent, aliæ Classes vocatæ sunt donec Centuriæ 97 concordarent.

30. Sin autem hoc non accideret, postquam suffragia tulisset Classis quinta, tandem ultima pauperrimorum unicam Centuriam continens vocata est, quod rarissime fiebat. Notandum enim Tironibus vocem hanc *Centuriam* non centum homines sed hominum divisionem certam denotare, atque in his *Centuriatis Comitiis* non singulum hominem sed *Centuriam* singulam, ex hominibus quotcunque constiterit, suffragium tulisse.

31. Cùm

31. Cùm censum *Tullius* instituisset ex quo tàm hominum numerum quam facultates perspicere posset, *Lustrum* ordinavit à *Luendo* ita dictum ut *Flustrum* à *Fluendo*, *Varrone* judice. Censu facto, cives armati in *Campo Martio* coibant, in sua quisque Classe & Centuria propria, atque *Solitaurilorum* (seu *Suovetaurilorum*) sacrificio urbs lustrata est, porco, ove & bove mactato.

32. His factis, *Lustrum* conditum est quinquennio quoque iterandum, quinto enim anno *Census* seu pecuniæ solutio fiebat, atque hinc *Lustrum* à *Luendo* seu solvendo dici videtur. Post Reges pulsos, *Consules* & demum *Censores* opus istud peragebant. Distinguendum autem inter *Lustrum Romanum Vetus*, & *Novum* sive *Julianum*, ex annis *Julianis* quatuor constans, quorum postremus dies 366 continet absque ulla horarum accessione. Manifestum enim videtur *Lustrum* vetus & Proprie dictum quinquennium absolutum fuisse complexum, atque cum *Olympiade* nullo modo quadrare posse.

33. *Lustro* primo, 84700 Cives *Romani* censi sunt, ad quorum numerum augendum Seniorum manumissionem induxit, quos pileo donatos in tribus 4 distribuit. Primùm quidem non nisi ob graves causas postea verò ob maleficia à dominis malis manumissi sunt. Adeò ut non immeritò urbi rerum Dominæ *Dionysius* succenseat, quòd *Censores*, Senatoribus & Equitibus loco suo motis, nunquam perspexerint quis dignus esset cui Civitas daretur.

34. *Tullius* non *Patriciorum* & *Senatus* tantùm authoritatem sed *Regium* etiam jus valde diminuit, ut *Populi* potentiam augeret. *Latinis* author fuit *Templum Dianæ Romæ Ædificandi*, ubi quotannis convenientes festum agerent, litesque mutuæ judicio publico tollerentur; idem quod ab *Amphyctionibus Græcis* factum, à *Consilio Ionum Ephesi* celebrato & *Doriensium* consessu *Epitropii* habito. Nummum primus pecudis imagine signavit unde *Pecunia* dicta, cùm antea *Romani* rudi massâ solâ usi fuissent.

35. Ita res domi administravit *Servius*. Foris cum *Hetruscis* bellum gessit, quos post tres triumphos iterum subjugavit. Qui autem publicas inimicitias facile superaverat domesticis prorsus impar fuit. Cùm enim filias suas duas tot *Tarquinii* nepotibus conjunxisset, nequissimam bono, bonam autem pessimo, illa huic persuasit ut, mutuo parricidio conjugibus sublatis, matrimonium inirent; quo facto *Servius* qui Regnum dolis & absque Patrum consensu occupaverat tollendus erat, populus verò in hanc rem conciliandus.

36. Cùm autem *Servii* gloria conatus omnes facile superasset, *Tarquinius*, uxore impellente, socerum è medio tollere decrevit. In Senatulum veniens Senem ex sella Regali januam usque traxit, & in Comitium præcipitem dedit, postea domum revertenti percussores immisit. Filia nequissima super patris cadaver media in via jacens currum suum agi voluit, unde locus, *Cyprius* Vicus antea,

Vicus

Vicus Sceleratus appellatus eſt. Hunc finem habuit *Servius* poſtquàm annos 44 regnaſſet vir moderatus qui invidiam à regno occupato contractam modeſtis moribus aboleverat. Potentiam Populo permiſſurus videbatur, quod Patritii ſentientes *Tarquinii* partibus ſe adjunxerunt, ut Senatûs authoritatem ſartam tectam conſervarent.

37. *Lucius Tarquinius* vi Regnum *Romanum* obtinuit anno 4° *Olympiadis* 61ª in qua *Agatharchus* ſtadio vicit, *Heraclio* ſeu potiùs *Heraclide Archonte*, *Cyri* 26°. *V. C.* 220 *A. M.* 3471. Ex ingenio violento *Superbi* cognomen habuit, omnia enim pro arbitratu ſuo egiſſe dicitur, ſublatâ Senatus & Comitiorum authoritate, cædibuſque & rapinis urbe completâ. Bellum contra *Volſcos* ſuſcepit quod non niſi poſt 200 annos finitum eſt, & *Sabinos* devicit. Cum *Æquis* & *Hetruſcis* fœdus inivit. Ex *Volſcis Gabios* urbem cepit & *Sueſſam Pometiam*, cujus ſpoliis ædificationem Capitolii aggreſſus eſt, ut votum *Tarquinii* avi ſolveret, qui bello contra *Sabinos* ultimo, Templa voverat *Jovi Junoni* & *Minervæ*, & magnis impenſis lævigârat rupem.

38. *Tarquinio* anus quædam libros novem attuliſſe dicitur, quos cum rejiceret ob pretii magnitudinem, abiit, tribuſque igni traditis, ſex reliquos reverſa haud minore precio obtulit. Iterùm eam Rex ut inſanam rejecit, at illa, cùm tres tantùm ſupereſſent, hos tertiùm haud minôris indicavit. Hoc demum veluti prodigium ad Augures relatum, quibus

placuit ut hi *Sibyllini* Libri (ita enim audiebant) quantolibet pretio emerentur; quo facto mulier protinus disparuit.

39. Quum libros *Sibyllinos* emisset *Tarquinius*, duos viros illis inspiciendis præfecit, qui soli eos, cum esset opus, adirent, dictique sunt *Duumviri Sacrorum*. Pòst auctus numerus & facti sunt *Decemviri Sacrorum* lege *Sextia Licinia* in contentione ordinum receptâ duobus annis antequam consulatus communicaretur plebi. Multo deinde tempore pòst additi sunt quinqne, qui numerus postea mansit. Ex Senatus consulto hi libri consulebantur cum Resp. seditionibus laboraret, clades magna fuisset bello accepta, vel prodigia apparuissent. Servati sunt in arca saxea sub *Capitolio* eò usque donec locus una cum iis conflagraret. Postea in aliis urbibus & ædibus privatis conquisiti sunt quibus *Romani* uterentur, inter quos cùm nonnulli spurii essent, genuini ex *Acrosticis* dignoscebantur.

40. Propterea autem quòd anus hæc quæ libros *Tarquinio* attulit *Sibylla* audiat (quod nomen mulierem denotat cui *Jovis* consilium communicatum est) de istis mulieribus pauca sunt addenda. Prima *Sibylla* secundùm *Varronem* fuit *Persica*, sive *Chaldæa* vel *Hebræa*, *Noe* nata quæ prope *Mare Rubrum* est, patre *Barosso* & matre *Erymantha*, cui proprium nomen *Sambetha*. Altera *Libyca*. Tertia *Delphica Themis*. Quarta *Cumæa* in *Italia* ex *Cimerio Campaniæ* vicino *Cumis* oppido. Quinta

Erythræa.

Erythræa. Sexta *Samia* nomine *Phyto.* Septima *Cumana* nomine *Amalthea* quæ ab aliis *Herophile* vel *Demophile* nominatur.

41. *Suidas* eam *Hierophilen* vocat, novemque libros ad Regem *Tarquinium* attulisse ac pro eis trecentos postulasse *Philippæos* scribit. *Plinius* 3 non 9 librorum meminit ac combustis duobus tertium superfuisse dicit. Octava *Sibylla Hellespontiaca* fuit in agro *Trojano* nata vico *Marmisso* circa oppidum *Gergetium* quam scripsit *Heraclides Ponticus Solonis* & *Cyri* fuisse temporibus. Nona *Phrygia* quæ vaticinata est *Ancyræ*. Decima *Tiburs* nomine *Albunea, Tiburi* ut Dea culta juxta ripas amnis *Anienis,* cujus in gurgite simulachrum ejus inventum esse dicitur tenens in manu librum.

42. Has *Sibyllas* tradidit *Varro.* Feruntur & aliæ nonnullæ ut *Colophonia Elissa, Cassandra Priami* filia, *Epirotica Sibylla, Thessalica Manto, Tiresiæ Thebani* filia. Posset & *Carmentis Arcas Evandri* mater & *Fauna* (vel *Fatua*) *Fauni* Regis soror & Conjux istis annumerari. *Strabo* duas *Sibyllas Erythris* vixisse vult, quarum altera *Alexandro Magno* regnante floruerit.

43. *Tarquinius* autem Populum ex *Capitolii* structura aliisque operibus vilioribus irritatum, ut animos illis diminueret, præcipue ut avaritiæ suæ inserviret, contra *Ardeam Rutulorum* urbem omnibus rebus abundantem eduxit. Hanc dum arcta obsidione premeret, *Sextus* filius ejus natu maximus vim intulit *Lucretiæ*

Lucretiæ Tarquinii Collatini uxori, ex quo scelere tanta conflata est invidia, ut Rex unà cum stirpe tota & Regno ipso exterminaretur, quod vulgo notissimum. *Tarquinius* hic *Collatinus* dictus est ea *Collatia* quam *Latinis* ereptam *Egerio* nepoti suo *Posthumo*, hujus patri, tradiderat *Tarquinius Priscus*.

44. Exilii Regii authores præcipui fuerunt *Lucretius Lucretiæ* pater, *Publius Valerius* & *L. Junius Brutus*. Hic *Marci Junii* filius erat ex quodam *Æneæ* sociorum oriundi. *Marcus Tarquiniam* duxerat *Tarquinii Prisci* filiam ex qua hunc *Lucium* suscepit, & tandem à *Superbo* unà cum filio Majore natu interfectus est ut in mortui bona Rex involaret. *Lucius*, patre necato, Patrimonio spoliatus, coactus fuit stultum agere ex quo *Bruti* cognomentum accepit, at cùm acri ingenio esset, occasionem Tyrannum tollendi sedulus expectavit. A *Collatino* itaque in consilium adhibitus, postquam *Lucretia* sibi manus intulisset, cultrum cruentum accepit, & per *Martem* aliosque eorum Deos jurare adstantibus persuasit *Tarquinium* se cum progenie tota expulsuros, nec permissuros unquam ut ullus postea *Romæ* regnaret.

45. Ratione consilium exequendi à *Bruto* exposita, conjuratores de forma Reipub. futura disceptarunt. Tandem illius sententia placu[it], qui haud meliorem viam & rationem iniri posse confessus est illâ à *Romulo, Pompilio* cæterisque Regibus initâ, qua Resp. optimè fuerat administrata, donec ab eorum tramite

Tarquinius

Tarquinius deflecteret. Quædam autem, cur Regnum in tyrannidem degeneraverat in causa fuisse existimavit, ideòque in futurum prorsus abolenda. *Regni* etenim nomen in *Remp. Regis* & *Monarchiæ* in modestiora vocabula commutandum.

46. Non unum sed duos rebus præesse voluit, & Majestatis insignia augustiora quæ Populi invidiam excitarent missa prorsus facienda nisi triumphis & festisdiebus. Hujusmodi erant *Sceptra*, *Corona aurea vestisque purpurea auro intertexta*. Sellam autem *Eburneam*, vestem albam purpura fimbriatam *Prætextam* dictam, & lictores fasces & secures gestantes in usu adhuc manere. Addidit potestatem perpetuam nequaquam tolerandam, sed annuam tàm modestiæ quam libertati conducere; Nihilominus Regis nomen, ne interiret, Patritio cuidam tribuendum qui, superstitionis curam gerens, quoad viveret *Rex Sacrorum* diceretur.

47. *Brutus* autem Senatusconsulto in rem facto (prout moris erat) cùm sacrificulorum princeps esset, Populum convocat, & *Lucretiæ* cadaver cruore conspersum concioni spectandum proponitur. Inde ille ansam arripiens omnia quæ potuit in *Tarquinios* exaggeravit, tamque Populum quam Senatum inauditis injuriis affectum demonstravit pluribus. Tam ex filiorum indole quam *Tarquinii* ipsius ingenio haud meliora speranda affirmans, & facili negotio rem quam agebant perficiendam, Plebiscitum obtinuit quo decretum est *Tarquinios*

quinios cum universa progenie profligandos, cautumque capitis periculo nequis verbis vel factis eorum reditum moliretur.

48. Hæc *Comitiis Curiatis* statuta sunt, placuitque præterea viros duos Reip. præficiendos quos Populus in *Centuriatis Comitiis* deligeret. *Brutus* ad Concionem moderandam *Interregem Sp. Lucretium* nominavit qui, ad *Campum Martium* Comitiis remotis, *Brutum* & *Collatinum* eligendos proposuit, quibus Regia potestas in annum demandaretur. Rem suffragiis suis universæ centuriæ approbarunt. Tunc nuncius ad campum est missus qui militum defectionem solicitaret.

49. Rex anteà *Romam*, contentiori quamvis itinere, properans clausis portis repulsam tulit, & campum reversus cùm ibi etiam à militibus rejiceretur, in exilium abiit jam Canus, *A. V.C.* 244° secundùm *Catonem*, 245° autem ut *Terentius Varro* rationem putavit, exeunte *Olympiade* 67a, vel incipiente 68a. *A. M.* 3496. *Plinius Tarquinium* pulsum scribit anno eodem quo *Athenis Pisistratidæ*; & *Clemens* eodem tempore quo *Babylonem* recepit *Darius Hystaspis* filius. Hæc acciderunt circiter 20 annos postquam *Cyrus*, Monarchiâ *Persarum* inchoata, *Babylonico* Imperio finem imposuisset.

Ele-

Elementorum Hiſtoriæ.

LIBER SECUNDUS.

Imperium Perſicum atque huic Contemporanea.

CAP. I.

De Imperio Perſico.

SECT. 1.

Ab initio Imperii uſque ad mortem Cambyſis.

1. C*Yrus*, Imperio confirmato, Captivitatem *Judæorum* ſolvit, facta illis in Patriam remeandi copia, cùm anni 70 à *Jeremia* prædicti jam effluxiſſent. Cum *Zorobabele* principe & *Joſua* Sacerdote, 42462 reverſi ſunt, anniq; Imperii *Perſici* Secundi Menſe ſecundo

cundo fundamenta *Templi Secundi* sunt posita, exædificatio autem *Cuthæorum* astu fuit impedita ad *Darii* usque annum alterum. Hoc affligebat *Danielem* nonagenarium qui jejunio hebdomadum trium se macerans Magnam & ultimam visionem de futuris *Persiæ* Regibus, de *Alexandro* & successoribus ejus habuit. An autem usque ad quartum *Cyri* annum superfuerit parùm constat.

2. De *Cyri* obitu varia & prorsus incerta narrantur. Quidàm illum *Tomyris Massagetarum* Reginæ insidiis oppressum volunt, cujus historia vel pueris nota. *Ctesias* ex vulnere contra *Derbices Scythiæ* Populum accepto mortuum scribit, *Xenophon* autem in pace extrema senectute confectum & de animæ immortalitate inter filios & amicos differentem. Si exercitus totus cum Rege periisset parùm probabile videtur *Cambysem* voluisse, copiis in *Ægyptum* translatis, fines Regni *Scytharum* incursionibus nudos exponere. Scriptores certe qui res gestas *Alexandri Magni* memoriæ tradiderunt *Cyrum Pasargadis* sepultum scribunt, sepulchrumque ab *Alexandro* apertum. *Malela* eum in navali prælio contra *Samios* occisum vult.

3. *Lucianus* usque ad annum centesimum vixisse scribit, cùm vix septuagesimum excesserit. Annos regnavit 30 à *Mediæ* Regno inchoato numerandos. Quot autem regnaverit ab everso *Babylonico* Imperio non plane constat. Quidam decem (circiter) numerant, atqui alii tres tantum, qua de re *Ludovicus*

Cappellus

Cappellus in Chrolonogia Sacra consulendus. Duos filios sustulit *Cambysem* & *Smerdim* seu *Tanaoxarem*, filias verò tres *Atossam*, *Meroen*, & *Artystonam* quibus *Amytin* addit *Ctesias*. *Cambysi* Regnum, *Smerdi* *Mediæ* *Armeniæ* & *Cadusiorum* præfecturam reliquit. Si qua fides *Xenophontis* *Cyropædiæ* habenda sit.

4. *Cambyses* Patri succedens contra *Amasim* *Ægyptium* copias statim duxit, sive quod filiam ejus in uxorem petens *Apriis* filiam accepisset, sive, quod magis videtur, ut successor (belli jure) *Nebuchadnesaris* qui *Ægyptum* subjugaverat; quamvis sacerdotes hoc seduli celarent. *Arabiam* Regis ope secùrè transiens facile voti compos est factus. *Amasi* enim mortuo successerat filius *Psammitichus* qui *Persarum* viribus impar prorsus succubuit & cùm Captivus rebus novis animum adhiberet, taurinum sanguinem bibere coactus est.

5. *Ægypto* in ditionem *Persarum* redacta, *Cambyses*, *Carthaginenses*, *Æthiopas*, & *Ammonios* aggredi statuit: *Phænicii* autem, quibus in re navali maxime confisus est, contra *Carthaginenses* colonos suos pugnare noluerunt. Ipse, *Æthiopas* versus itinere suscepto, cum nullum commeatum sumpsisset, decimo quoque milite comesto, redire coactus est, atque 50000 hominum contra *Ammonios* missa arenæ aggeribus obrui dicuntur. *Memphim* itaque reversus in *Ægyptiorum* sacra sæviit: Sororum suarum unam & alteram duxit.

6. Fratrem

6. Fratrem in *Persiam* remissum, quòd arcum *Æthiopicum* solus intendere valeret, cùm per somnum vidisset nuncium qui *Smerdim* in solio sedere & cœlum vertice attingere diceret, interfici curavit: Sororemque minorem, eum paricidii hujus arguentem, & gravidam calcium ictu necavit. Minime prætermittendum est responsum illud Judicum qui, *Cambysi* quæstionem ferenti, Nullane lege liceret ei sororem ducere, responderunt. *Nullam quidem talem legem Persis esse, extare autem unam qua Regi integrum erat facere quodcunque vellet.*

7. *Cambyse* in suos sic quidem grassante, *Patizithes* Magus, quem familiæ suæ præfecerat, & cui de morte *Smerdis* satis constabat, fratrem habens tam corpore quam nomine Principi necato simillimum, deficiendi occasionem arripuit, Magumque fratrem pro *Cyri* filio venditans caduceatores emisit qui undique hominibus suaderent *Smerdi Cyri* filio potiùs quam *Cambysi* obediendum. *Cambyses*, hoc audito, feróque fratris morte deplorata, *Susas* contendere ad rebellionem reprimendam statuit, equum verò conscendens ab ense vaginâ elapso vulnus in femore accepit, quo putredine correpto, mórtuus est postquàm annos regnasset 7 & menses 5, nulla sobole relicta.

SECT.

SECT. 2.

A Morte Cambysis usque ad Xerxis interitum.

1. SMerdis Magus (*Mardus Sphendadates* & *Oropastes* dictus) 7 illos menses regnavit qui ad Octavum *Cambysis* annum explendum deerant. Quamvis enim Rex in ultimis constitutus totum facinus palam fecerat, obnixè rogans nobiles circumstantes ut Magum castigarent, hi tamen fidem illi non habebant, quòd *Prexaspes* parricidii minister rem adhuc celaret. Postea, cùm *Smerdis* nusquam prodiret, re olfacta, fraus ex *Otanis* filia *Magi* & *Cambysis* concubina detecta est, indicio facto ex mutilatione aurium quas *Cyrum Smerdi Mago* præcidisse *Otanes* meminerat.

2. In *Magos* itaque conspirarunt nobiles *Persæ* septem: *Otanes*, *Aspathines*, *Gobryas*, *Intaphernes*, *Megabyzus*, *Hydarnes*, & *Darius*. In Regiam penetrantes haud magno negotio illos obtruncarunt, deinde de Repub. inivere runt consilium. Variæ formæ laudatæ sunt. Tandem *Darii* de Monarchiâ sententia plurimis arrisit. Cùm Rex eligendus esset, placuit ut in suburbana mane equitarent, & ille cujus equus hinniret primus Imperium *Cambysis* obtineret.

3. *Da-*

3. *Darius* Imperium obtinuit *Oebari* Equisonis sui astu qui equum ejus, nocte superiori, eodem loco feminæ admoverat. Filius *Hystaspis* fuit filii *Arsamnis* qui frater erat *Cambysis Cyri* patris. Quamvis hic regnum obtinuerit, videtur tamen ejus Imperium in modum *Dictaturæ perpetuæ* fuisse, ita ut cæteri *Tribunitiam Potestatem* simul acciperent. Inter *Magorum* enim cædem & ejus regnum tàm in Scriptura sacra quam alibi aliorum Regum mentio fit, atque omnes conjuratores tandem è medio sustulisse dicitur, quod ex metu & invidia eum fecisse nonnullis videtur admodum verisimile. Anno ejus secundo, ædificatio Templi *Hierosolymitani* renovata est, illo ipso authore sumptusque omnes affatim præbente.

4. Regnum in *Provincias* 20 divisit, *Persis Satrapias* dictas, tributumque singulis primus imposuit, unde cùm *Cyrus Pater, Cambyses* vero *Dominus, Darius Institor* audivit. *Intaphernem,* quòd Regiam intrasset, vi janitoribus illatâ, capitali supplicio affecit. Anno ejus 18° *Babylonii* rebellarunt, animis sumptis ex murorum firmitate quos *Cyrus* invictos reliquerat, ex *Cambysis* expeditionibus, & *Magorum* fraude. Mulieribus quibusdam delectis qui panes coquerent, reliquas omnes præter matres suas, interfecerunt, jamque invincibiles sibi visi *Persas* contemnebant quorum conatibus restiterunt per menses 19.

5. Tandem

5. Tandem autem *Zopyrus Megabyzi* filius, naribus suis præcisis, tanquam à *Dario* sic tractaretur, fugam mentitus est, & à *Babyloniis* facile receptus & *Dux* factus urbem Regi prodidit. Muri jam complanantur, civium 3000 in cruces acta, reliquis 5000 fœminæ ex quibus genus suum repararent conquisitæ sunt. Urbs ipsa *Zopyro* in tanti facinoris præmium cessit.

6. *Babylone* recepta, *Darius Scythas* invasit ut pœnas de iis sumeret ob *Asiam* per annos 28, *Cyaxare Medo* regnante, occupatam, vel ob repulsam quam *Lanthii* Regis filiam in matrimonium petens acceperat. Hostem nullo modo assequi valuit, cùm *Scythæ* ad hodiernum usque diem urbem nullam nec oppidum incolentes vagi & errabundi armenta sua pascant, sed illusus & per ambages multas ductus ægre evasit, nullaque re memorabili gesta, domum rediit.

7. *Megabyzum* vero *Zopyri* filium cum exercitu 80000 hominum in *Europa* reliquit. Ille, *Perinthiis* & *Paoniis* victis, ad *Amyntam Macedoniæ* Regem legatos misit qui terram & aquam peterent. Hi ob petulantiam *Alexandri* Regis filii insidiis interempti nunquam redierunt: Atque *Bubares Persa* cum exercitu ad rem indagandam missus, *Gygæa* Regis filia, quam deperibat, in uxorem accepta, ut socero gratum se præberet cædem silentio supprimebat.

8. Anno *Darii* 16° *Otanes* successor *Megabyzo* datus, *Chalcedonem*, *Byzantium*, & *Antandrum*

tandrum urbes recepit unà cum insulis *Lemno* & *Imbro*. Brevi autem post res *Persicæ* decrementum magnum acceperunt ex *Ionum* defectione. Ejus author fuit *Aristagoras Mileti* Tyrannus qui à *Persis* nuper irritatus, solicitatus est etiam ab *Histiæo* socero, quem *Mileti* Principem & ingenio acerrimo pollentem *Darius* rebus suis consulens secum *Susas* abduxerat.

9. *Histiæus* unius oppiduli dominatum splendidæ suæ servituti præponens in *Ionia* statuit excitare flammam, ut ipse ad incendium extinguendum mitteretur. Ideoque servi fidelissimi, abraso capiti, notas certas inussit consilii sui, quem, cùm iterum capilli crevissent, *Miletum* misit jussum ut caput abradendum esse *Aristagoræ* tantùm significaret. Hoc facto *Aristagoras* quod summè cupiverat agnovit & *Iones* ad rebellandum facile perduxit.

10. *Ionum* partibus *Athenienses* adjunxit, quorum *Tyrannus Hippias* in aula *Persæ* tunc temporis agens summa qua potuit ratione *Darium* contra eos irritabat. Illi 20 naves miserunt quibus accesserunt *Eretriensium* quinque. Hinc principium multorum malorum quæ Imperio *Persico* tandem finem imposuerunt. Incidit bellum *Ionicum* in annum *Darii* 19um, *Olympiadis* 69æ secundum, ante *Æram* Christi 507. *A. M.* 3502.

11. *Aristagoras* istis copiis facile *Sardes* expugnavit, (arcem adhuc tenente *Artapherne Darii* fratre) quæ in cineres redactæ sunt

sunt ex unius domus incendio, *Græci* verò in fugam acti cùm ex tumultu circa incendium orto *Persæ* & *Lydi* pugnandi occasionem captassent. Magna strages in fuga est edita, & *Athenienses*, quin domum se reciperent, nullo modo potuit *Aristagoras* cohibere.

12. *Cyprus* quidem ad *Græcos* defecit, & *Histiæus* adeò *Dario* imposuit ut dimitteretur. Omnia tamen in pejus statim ruerunt. *Cyprus*, uno anno elapso, à *Persis* est recuperata, & *Satrapæ* qui Regis filias duxerant urbes *Ionicas* inter se partiti plurimas earum recepe-runt, ex quo *Aristagoras*, in *Thraciam* fugâ adornatâ, occisus est.

13. *Ionibus* omnibus super *Hellespontum* incolentibus in ditionem *Darii* redactis, *Miletum* terra & mari oppugnarunt *Satrapæ*. Contra eorum conatum *Ionum* legati, *Panionio* concilio habito, nullum exercitum terrestrem conscribendum statuerunt, sed classem instructissimam parandam. Adeò tamen Duces *Persici* Tyrannorum *Samiorum* operâ usi sunt ut *Samii*, reliquorum ignaviâ summâ conspectâ, veniæ spe illecti se subduxerint, quòd exemplum cæteri sunt tandem sequuti.

14. *Miletus* obsessa cuniculis & aliis oppugnationum rationibus demum expugnata est & funditùs eversa anno post defectionem sexto. *Histiæus* hùc illùc agitatus in prælio ab *Harpago Persa* capitur. Corpus in crucem actum ab *Artapherne*. Caput ad *Darium* missum qui tanti viri mortem molestè tulit, sic autem tertiùm *Iones* sunt devicti; semel à *Lydis*, bis à *Persis*.

15. Quam-

15. Quamvis *Ionum* motus satis jam essent compressi, & defectores castigati, res tamen nondum *Dario* absoluta videbatur quamdiu *Athenienses* impunè tantam audaciam ferebant, & *Sardium* excidium, quo adeò vehementer in eos excanduit, ut cibum sumenti ter semper à famulo inclamari voluerit: *Here memento Atheniensium.* Primùm Legatos in *Græciam* misit ad terram & aquam à civitatibus petendam; quos *Athenienses* & *Lacedæmonii* in puteos præcipites dederunt. Deinde *Datem Medum* & *Artaphernem* ex fratre nepotem suum, validissimo exercitu instructos.

16. Illis in mandatis erat ut, *Athenis* & *Eretria* vastatis, incolas in conspectum Regis adducerent. *Eretriam* quidem proditione occuparunt: At contra *Athenas* profecti *Campis Marathoniis* magno prælio fusi sunt ab *Atheniensibus* qui sub *Miltiadis* auspiciis dimicabant. Accidit hoc prælium *Olympiadis* 72ª anno secundo vel tertio, quarto vel quinto ante Regis obitum.

17. *Darius*, quamvis contra *Athenienses* rem male gesserat, non desinebat tamen alteram profectionem meditari. Atque cùm anno abhinc quarto *Ægyptii* rebellassent & contra hos & illos apparatus magnificos fecit. Jamque se in militiam accingebat cùm mos patriæ postularet ut Regni successorem declararet, antequam in bellum proficisceretur.

18. Litem movebat *Artibazanes* (*Artamenes* & *Ariamenes* ab aliis dictus) filiorum

ejus

ejus natu maximus ex *Gobryæ* filia unà cum tribus aliis genitus; at *Xerxes* ex *Atossa Cyri* filia susceptus victoriam ex certamine reportavit. *Darium* in *Græcos* jam moturum mors prævenit anno primo ex *Ægypti* defectione exeunte, *Olympiadis* 73ª anno 3°, postquàm annos regnasset 38, ante *Æram* Christi 485. *A. M.* 3519.

19. *Xerxes* (quod nomen *Bellatorem* significat, uti *Artaxerxes Magnum Bellatorem*, *Herodoto* indicante) *Persarum* Rex quartus patri successit in avito Imperio. Cùm omnia in parato haberet ex patre relicta *Ægyptum* statim proximo anno recuperavit, cui sub jugum gravius missæ *Achamenem* fratrem præfecit.

20. Hoc successu elatus *Græcos* aggredi voluit consilio *Mardonii* consanguinei usus & vituperata gravi *Artabani* patrui reprehensione qui modestiam ex rerum Mundanarum inconstantia eum docere volebat. Accedebant hortatus *Alevadarum* seu Principum *Thessalicorum* libertati *Græcorum* invidentium, & *Pisistratidarum* qui *Athenis* inhiabant.

21. In hoc bellum apparatus tanti facti sunt per quadriennium ut *Asia* loco suo moveri videretur: Anno 4° *Olympiadis* 73ª, regni verò sui 5° *Susis* profectus *Sardibus* hyemavit. Ne classis, quæ ex navibus 1200 constabat, circa *Athonem* navigans naufragium faceret, montem hunc insulam fieri curavit fossâ tantæ latitudinis factâ ut per eam duæ triremes simul agi possent. Incunte vere *Abydum* venit,

die in noctem verso ex tenebris absque solis eclipsi ortis. Pontibus super *Hellespontum* stratis, diebus 7 exercitum in *Europam* transmisit & in *Darisci* campos profectus tàm navalium quàm terrestrium copiarum censum egit.

22. Tantus hominum numerus uni militantium nunquam visus nedum auditus. In hoc censu 2317610 capita reperta. Adeo tamen multitudini animalium confidere visus est ut *Darisco Graciam* usque nationes omnes in militiam se accingere cogeret, unde navium 120, hominum 24000 accessio facta, & terrestris exercitus ex myriadibus 30 (sive 300000) auctus est. Numerus itaque universus militum ad 2641610 hoc modo assurgebat, cui par fuisse existimatur servorum aliorumque castra sequentium, ex quo cònficiuntur 5283220 quæ terrestri itinere *Thermopylas*, mari autem *Sepiadem* venerant.

23. Fœminarum verò panes coquentium, concubinarum, eunuchorum, jumentorum & Canum indicorum numerus nullo modo assignari potuit. Inde mirum non adeò videri debet, multitudini huic stupendæ quosdam defecisse fluviolos; mirandum prorsus peste graviori non afflictam, haud seditionibus agitatam & fame non consumptam fuisse.

24. *Græci* motuum omnium haud ignari, (exceptis quibusdam cum *Persa* sentientibus) lites mutuas diremerunt, & fædere pacto ad *Thermopylas* defendendas *Leonidam Spartanum* Regem miserunt, qui exigua manu stipatus viam

viam *Persis* præclusit, donec montibus superatis à tergo cæderetur. Non priùs *Xerxes Græciam* intraverat quam res ejus in pejus ruere cæperint. Navali enim ad *Artemisium* certamine victus est post naufragium.400 navium factum.

25. Exercitus divisi pars una contra *Delphos* missa fulminibus & duabus rupibus abscissis ex *Parnasso* deleta dicitur pæne tota: Altera sub Regis ipsius auspiciis *Athenas* quidem nudas & vacuas cepit & incendit; at brevi pòst classis ejus (aucta quamvis & reparata) ad *Salaminam* insulam in acerrimo prælio cum *Græcis* congressa victa est penitus & amissa.

26. Qua consternatus clade sibi fugiendum prorsus esse statuit, ne *Iones* qui *Græcorum* partibus se adjunxerant pontem ad *Hellespontum* disrumperent. Atque hinc certè judicii divini magnum exemplum extitit. Qui antea enim adeò ferociebat ut ob pontem vi tempestatum fractum mare flagris cædi & catenis vinciri jusserat nunc exigua cymba pavidus & tremebundus idem pelagus trajiciebat.

27. Discessurus *Mardonio* 300000 hominum tradidit quibus bellum continuaret; reliquos *Hellespontum* versùs secum duxit, quorum tanta copia ex peste, fame aliisque calamitatibus periit ut volucrum multitudo ingens escæ gratia castra sequeretur. Et in *Asiam* transmissorum numerus ingens interiit ex nimia potandi licentia, cùm dysenteria graviter laborarent.

28. *Mardonius* qui Author hujus belli fuerat, ut invidiam rei male gestæ declinaret Regi se in *Asiam* recipere persuaserat quod illi noverat esse gratissimum, & in se receperat ultrò tantis copiis totum quod restabat opus perficiendum. Promissi itaque memor, cùm *Græcos* nullo modo ad deditionem adducere valeret, *Thessalia* profectus *Atticam* invasit, *Atheniensibusque* fugatis urbem & agrum iterùm devastavit. Regionem autem, ob asperitatem, equitatui minimè congruam fore perspiciens in *Bœotiam* rediit, atque illuc *Græci* ad eum opprimendum confluxêre.

29. *Græci* myriades 11 seu 110000, *Mardonius* 300000, præter auxiliariorum *Græcorum* myriades quinque, in aciem eduxerunt. Aliquot diebus velitationibus actum donec *Græcis* locum mutare coactis, quoniam *Mardonius* aquandi potestatem interceperat, ipse eos velut fugientes insequutus est atque inde ad prælium acerrimum deventum, quo res magna contentione utrinque gesta.

30. *Mardonio* autem occiso, *Persæ* animos simul & arma abjicientes fugæ se dederunt. *Artabazus* cum 40000 *Hellespontum* citato cursu petebat. Reliqui in castra reversi, expugnati tandem sunt & ad unum pænè concisi. Ex 300000 enim à *Xerxe* relictis, præter eos qui *Artabazum* sequebantur, vix 3000 superfuêre, 10000 ut *Diodorus Siculus* scribit intra munitiones jugulatis. *Græcorum* pauci admodum ceciderunt.

31. Dum

31. Dum hæc in *Gracia* aguntur, *Leutychides Sparta* Rex & classis *Graca* Præfectus eâdem fortunâ usus ad *Mycalen* promontorium contra *Persarum* naves fæliciter pugnavit, quâ victoriâ *Ionia* iterum à *Persis* avulsa est & *Graca* juncta. Cùm acies jam concurrere cœpissent, per *Gracorum* exercitum rumor crevit *Mardonium* in *Baotia* succubuisse, quo vehementer exhilarati milites ingentes tollunt animos & victores fiunt.

32. Mirandum prorsus famam victoriæ tam citò in *Asiam* evolare potuisse, cùm postea constiterit eodem die utroque loco fuisse pugnatum, adeò ut quidam existimaverint hunc rumorem sparsum ad militum animos corroborandos & ab eventu solo confirmatum. Pugnatum est tertio vel quarto die Mensis *Buedromionis* anno, postquam *Xerxes Graciam* invasisset, secundo.

33. *Athenienses*, domum cæteris se recipientibus, *Sestum* obsederunt, & autumno exeunte ceperunt desertam. Nihil præterea hoc anno gestum. Atque adeò bellum hoc *Persarum* seu *Medorum* (ut *Thucydides* vocat) post annos duos finitum est. *Olympiadis* 75ª anno secundo, *Xerxis* 7°. *A. M.* 3526. ante *Christum* natum 477°.

34. *Xerxes* Casum suum molestè ferens in fuga Templis omnibus *Asia* præter *Diana Ephesinum* flammas subjecisse fertur. Cùm in contemptum ex fuga ista turpissima incidisset, invidiam auxit nefarius incestus. *Graci* victoria usi, *Pausania* primùm operâ, posteà

Cimonis, multas urbes ceperunt & terrestribus cladibus *Persas* affecerunt ut pacem facere Rex cogeretur.

35. His malis cumulato nihil nisi ultimum infortunium deesse videbatur quod & tandem accessit. Ex *Artabano* enim *Hyrcanio* Satellitum Præfecto (qui regnum occupare studens *Mithridatem* Eunuchum Cubicularium Regium inescaverat) & septem ejus filiis noctu decumbens strangulatus est, postquam annos 20 regnasset cum aliquot mensibus.

SECT. 3.

A Morte Xerxis & initio Artaxerxis Longimani usque ad Mortem Artaxerxis Mnemonis.

Spatium Annorum 103.

1. XErxe sublato, filii ejus tres *Darius*, *Artaxerxes*, & *Hystaspes*, quoque tollendi erant, antequam facinoris sui *Artabanus* fructum ullum percipere posset. Quamprimùm itaque Regem interfecisset *Artaxerxem* adiens insidias à *Dario* fratre illi tendi affirmavit effecitque ut aliquot è suis mitteret qui fratrem interimerent.

2. *Artaxerxem* autem petens post menses septem (quot eum imperasse vult *Eusebius*) ipse interfectus, unà cùm sociis, perduellionis

onis pænas dedit. Atque hoc modo regnum adeptus est *Artaxerxes* Μακρόχειρ seu *Longimanus* dictus quòd cubitus ejus dexter altero longior esset, *Olympiadis* 78ª anno 4°, vel incipiente 79ª *Archonte Lysitheo*, ante natum *Christum* 463. *A. M.* 3540.

3. Regnante *Artaxerxe*, *Bactri* rebellarunt quas facili satis negotio in ordinem redegit. Major illi contra *Ægyptios* conatus qui *Inaro Libyæ* Rege sibi præfecto *Achamenem Darii* filium numerosissimo cum exercitu missum magna strage edita interfecerant, & copiarum reliquias arcta premebant obsidione. Ad eas liberandas *Megabyzus* (*Zopyri* illius qui *Babylonem* ceperat filius) & *Artabazus* missi sunt, qui obsidione soluta & *Ægyptiis* magno prælio fusis, regionem totam præter palustria quædam loca recuperarunt, Inarumque captum in Crucem egerunt.

4. Atque hîc *Atheniensium* virtus silentio minimè prætereunda, qui cùm, *Ægyptiis* opem ferentes, ante *Byblum* urbem naves in statione haberent, *Persæ*, aqua ex alveo fluvii per fossas derivata, ut classis in arida esset effecerunt. Illi tamen se invicem invocantes & hortati ut nihil nomine *Græco* indignum committerent, naves suas combusserunt, omnique metu abjecto se composuerunt ad pugnam ineundam; quo viso *Persæ*, licèt 6000 homines tantùm essent, eos incolumes dimiserunt. Atque adeò domum reversi sunt postquàm bellum hoc (parùm utiliter) gessissent per sexennium.

5. *Artaxerxes* anno regni sui septimo edictum promulgavit quo *Judæis* permisit *Hierosolymas* adire & habitare ; necessaria omnia larga manu contribuens, ex *Esræ* sacerdotis voluntate collocanda. Quamvis in hoc edicto murorum ædificandorum mentio nulla fiat, vel quòd *Esra* illud ipsum efflagitaverit, quin autem illuc Rex respexerit vix dubitandum est, cùm nulla securitas absque munitionibus vel incolis vel *Templi* ædificatoribus præstari potuerit.

6. Quòd si ita fuerit, *Danielis* hebdomadum 70 initium hinc petendum. Constabant ex annis 490, terminati sunt in morte Domini nostri *Jesu Christi*. Variæ certè de his annis tàm incipientibus quam desinentibus sententiæ occurrunt, sed quæ infirmis innituntur fundamentis. Sin autem ex 7° hoc *Artaxerxis* anno per Regum *Persarum*, *Macedonum*, *Hasmonæorum*, & *Herodis Magni* Imperia rationem supputemus, vel per *Olympiades* & urbis *Romæ* annos, hinc usque ad mortem *Christi* annos 490 inveniemus effluxisse absque magna discrepantia. Cæterum de hac re plura in Institutione diximus.

7. Anno *Artaxerxis* vicesimo *Nehemias Judæus* Regis pincerna, nuncio accepto de muris *Hierosolymitanis* dejectis, portis incensis populoque in summa angustia posito, absque ullo alio edicto, cùm prius sufficeret, missus est ad muros reparandos & Rempub. ordinandam confirmandamque.

8. Ex

8. A novilunio mensis *Nisanis*, qui murorum reparationem sequutus est, usque ad novilunium mensis quo Christus est passus anni *Juliani* 475 effluxerunt, qui annos lunares efficiunt 490. Hoc fuit in causa cur multi viri docti *Africani* sententiam amplecterentur, qui hebdomades *Danielis* ab hoc anno ad mortem Christi numeravit. Atqui ab hoc tempore usque ad *Tiberii* annum 15um annos numeravit 475, cùm effluxerint tantùm 472 Christusque non passus sed baptizatus fuerit anno *Tiberii* decimo quinto.

9. *Athenienses Cimonem* ex Ostracismo exulantem revocarunt & contra *Cyprum Persæ* subjectam miserunt cum navibus 200. Ille 60 ex hoc numero in *Ægyptum* misit ad opem ferendam *Amyrtæo* qui in paludibus regnabat, reliquis obsidebat *Citium*.

10. *Cimon* in hac urbe oppugnanda mortuus est; milites tamen domum redeuntes classem *Persicam* sibi obviam factam adeò gravi clade affecerunt, ut Rex, Convocato consilio, pacem quamprimùm faciendam esse decreverit, qua mutuæ invasiones prohibitæ sunt. Pace cum *Græcis* facta, *Megabyzus* bellum civile suscitavit quod post varia prælia tandem compositum est. *Artaxerxes* cùm annos regnasset 41 mortuus est, *Olympiadis* 89æ anno 2°, antè *Christum* natum 421. *A. M.* 3582.

11. *Artaxerxes* unicum filium legitimum reliquit ab uxore *Damaspia* susceptum, *Artaxerxem* dictum, nothos verò 17, inter quos

Sogdianus Ochus & *Arsites*. Ille patri successit ac die imperii 45° a *Secundiano* occisus est. *Secundianus* odium militum incurrit atque adeò parvi habebatur ut *Arberius* equitatus Magister ad *Ochum* deficeret, quem demum *Arxanes Ægypti* Prorex & *Artoxares Armeniæ* Præfectus *Cidarim* (seu *Citarim*) pileum Regibus & sacerdotibus *Persicis* peculiarem) sumere coegerunt.

12. *Ochus*, imperii insignibus susceptis, *Darius* vocari voluit, vulgò dictus *Darius Nothus*. *Secundianum* ad se allectum in cineres conjecit quale genus supplicii à *Valerio Maximo Dario Hystaspis* filio attributum, alii existimarunt ab illo institutum fuisse. Ab hoc *Dario Medi* defecerunt, at brevi pòst in ordinem redacti sunt. *Parysatida* amitam suam *Xerxis* filiam in matrimonio habuit ex qua privatus adhuc filium *Arsacem* susceperat, filiamque *Amistrim* dictam, Rex autem factus *Cyrum* (sic à sole nominatum) cum 13 aliis. *Cyrum* ad oram maritimam *Satrapam* constituit anno suo 17° (potestate contra alios *Satrapas* data) & ducem copiarum omnium qui *Castali* campis convenire solebant.

13. *Cyro* etiam in mandatis dedit *Lacedæmoniis* contra *Athenienses* opem ferre. *Græcis* enim bello *Peloponnesiaco* & intestinis odiis jam se laniantibus, ex eorum diffidiis *Tissaphernis Satrapæ* operâ, res suas auxit; at *Athenienses* maxime perditos volebat utpote quos rei nauticæ peritissimos noverat, & *Ionibus*, ob originis memoriam, semper faventes.

14. *Cyrus*,

14. *Cyrus*, biennio vix exacto, adeò fortunâ prosperâ elatus est adeòque Regalem animum sumpsit ut *Autobasacem* & *Mitraeum* propinquos suos quòd eum adeuntes manus intra vestimenta non continerent, (prout ad Regem venientibus mos erat) interfici curaverit. Cùm gravis querimonia apud Regem fieret ad patrem vocatus est, qui brevi pòst diem suum obiit, postquàm annos regnasset 19, *Olympiadis* 93ª anno 4°, belli *Peloponnesiaci* 27° & ultimo jam desinente, ante *Christum* natum 403. *A. M.* 3600.

15. *Darium* morientem *Parysatis* uxor valde rogaverat ut *Cyro* Regnum relinqueret, quippe, ut *Xerxes* olim, à patre non privato sed Rege genitus fuerat, sed cùm res iniquissima Regi videretur, repulsam tulit. Patri itaque successit *Arsaces Artaxerxes* dictus & ob memoriam praestantem *Mnemon* cognominatus. *Cyro* civitatum *Satrapia* relicta est, qua minimè contentus animum Regalem haud deposuit sed fratrem statim interimere statuit ad Regnum occupandum.

16. Re totâ comperta, matris lachrymae & ejulatus eum à pœna eripuerunt. At in *Lydiam* Satrapiam suam dimissus eadem consilia, quae prius, agitabat eò magis rebus novandis intentus quò à Regis conspectu remotior. Sub variis speciebus, artibusque omnibus usus, undique auxilia conquisivit.

17. Cùm exercitu *Graecorum* 12800 & barbarorum myriadibus decem (seu 100000) contra Regem profectus est, quem, post castramentationes

mentationes 93, parasangas autem 535, stadia 1630, passuum verò supra 2000 millia emensas, myriadibus 90 (seu 900000) stipatum invenit.

18. Cùm in tuto res ejus essent ob *Græcorum* virtutem, quam *Persæ* nullo modo sustinere valuissent, ipsius temeritas & *Clearchi Lacedæmonii* Ducis, seu segnities, seu pavor ei exitium attulerunt, dum ipse in turmas densissimas se ingereret ad fratrem inveniendum, hic verò *Græcos* suos contra Regem ducturus cessaret. Manu cum Rege consertâ occubuit prælio ad *Cunaxam* à *Babylone* stadiis 500 distantem vir animi Celsissimi regnoque dignissimus habitus eorum omnium qui à *Cyro* Magno originem traxerunt.

19. *Græci* de victoria sola cogitantes, fugatis omnibus, contra quos ipsi steterant, tristem nuncium de *Cyri* Morte acceperunt. *Ariæum Persam*, qui ejus copiis præfuerat, ad Regnum occupandum vocarunt, quod cùm respueret, reditus in patriam erat tentandus. Cùm *Artaxerxes* eos insequeretur, milites ejus in pavorem tantum inciderunt ut hostem cogeretur dimittere & pedem referre. *Tissaphernes Græcos* perdendi onus in se recipiens duces quidem fraudulenter ad colloquium vocatos interfecit, ad quorum munia obeunda aliorum delectu habito, *Xenophon Atheniensis Proxeni* militibus præfectus est.

20. Tandem verò peregrini isti, necessariis omnibus destituti, & regionum penitùs ignari, super montes præruptos, per vias arduas & penè invias, non obstante hostium invidia,

invidiâ, aeris insalubritate & difficultate soli, divinâ providentiâ, (cui inserviebat *Xenophontis* prudentia singularis) evaserunt. Ascensus & Reditus numerantur castrametationes 212. Emensæ sunt parasangæ 1150, stadia 34255, passuum millia 4281. Toti negotio annus unus cùm tribus mensibus attributus.

21. Interea *Parysatis* Mortem *Cyri*, quem unicè amaverat, iniquissimè ferens omni crudelitatis genere in eos sæviit quos exitium illi attulisse suspicabatur. *Statiram* etiam Reginam, cui multis nominibus infensissima erat, veneno sustulit. *Artaxerxes* tamen modestissimè se erga matrem gessit: Quamvis enim eam fratri semper addictiorem noverat, utque patri succederet modis omnibus invigilasse, atque nunc tandem uxori, quam maximè adamabat, attulisse interitum; attamen nec facto nec dicto quidem illam læsit, tantùm, cùm diceret se *Babylonem* profecturam, annuens adlidit se urbem illam non visurum quamdiu illa superesset.

22. *Artaxerxi*, rebus jam pacatis, in animum subiit Civitates quæ defecerant recuperare atque adeò *Tissapherni* hoc negotium datum est non *Pharnabazo* quod nomen in *Diodori Siculi* historiam, (seu librariorum incuria, sive aliquo alio modo) irrepsit. *Iones* rem suam omnino agi perspicientes *Lacdæmonios* in auxilium solicitarunt, qui rebus prosperis elati ex quo *Athenas* expugnassent nihil humile præ se ferebant, sed *Græcorum* qui *Cyrum* sequebantur reditu confirmati ansam hanc

arripiebant

arripiebant invadendi *Asiam*, quam obtinendi ſpem nonnullam jam conceperant.

23. Cùm *Tiſſaphernes* itaque legationem eorum contemneret, *Thimbroni* cum exercitu trajicere mandarunt, qui bellum parùm fæliciter adminiſtrans exauctoratus eſt & in exilium abactus. *Dercyllidas* ejus ſucceſſor, ob egregiam ſagacitatem *Siſyphus* cognominatus, ſe rem habere cùm duobus ducibus perſpiciens, *Tiſſapherne* & *Pharnabazo*, illum ſibi conciliare ſtatuit & tantam invidiam inter eos concitavit ut *Pharnabazus* ad Regem itinere ſuſcepto *Tiſſaphernem* defectionis accuſaret, & *Cononem Athenienſem* curaret claſſi præficiendum. Poſtea cùm *Ephori Cariam*, *Tiſſaphernis* provinciam, invadi *juſſerint*, ad colloquium ventum eſt, quo induciæ ſunt pactæ, ut paci via præmuniretur.

24. Induciæ autem non obſtiterunt quo minùs claſſis nova in *Phœnicia* fabricaretur quam fama erat ad 300 navium numerum eſſe augendam. Hoc audito in *Aſiam* protinus miſſus eſt *Ageſilaus Spartæ* Rex cui legatus militavit *Lyſander* vir in re bellica exercitatiſſimus, qui *Athenienſes* devincendo bello *Peloponneſiaco* finem impoſuerat.

25. *Ageſilaus* rem adeò præclarè geſſit ut præfectura claſſis illi etiam committeretur, *Tiſſaphernem* adeò eluſit, eoque abſente tàm fæliciter pugnavit, ut proditionis iterùm apud *Perſam* accuſatus tolleretur è medio. Cùm, claſſe jam inſtaurata, ſpem magnam conciperet *Aſia* Regem exuendi, *Tithrauſtes*

Tiſſaphernis.

Tissaphernis successor, cui hoc innotuit, nulla alia ratione eum ab incæpto averti posse judicabat quàm domi *Lacedæmoniis* tantum facescendo negotium ut Regem in subsidium patriæ revocarent.

26. *Timocratem Rhodium* itaque 50 auri talentis instructum in *Græciam* misit, ut *Demagogos* corruptos ad bellum *Lacedæmoniis* inferendum alliceret; quod adeò strenuè effectum est ut conjuratio magna intra anni unius spatium contra *Lacedæmonios* fieret, ex qua tam acre bellum est ortum ut cogerentur eum revocare. Urebat eum vehementer quòd, profectionem in Provincias superiores meditatus, (quas omnes vel gloriâ sui nominis devincere vix dubitabat) & cùm laboris & spei fructus omnis percipiendus esset, pedem referre juberetur.

27. Omnibus autem rebus pietati in patriam posthabitis huic laboranti succurrere statuit, Ducem tunc rectè imperare affirmans cùm legibus & Magistratibus obtemperare haud recusaverit. Discedens facetè dixit se à Rege 30000 Sagittariorum ope *Asia* expulsum, significare volens nummos totidem effigie Sagittarii insculptos quibus bellum adversus *Lacedæmonios* Rex excitaverat.

28. Quamvis *Agesilaum* revocarent, *Spartani* tantam cladem tamen à *Conone* mari acceperunt, adeòque domi premebantur, ut veriti ne *Athenienses* pristinam potentiam recuperarent pacem cùm Rege facerent industriâ *Antalcidæ* usi unde *Pax Antalcidæ* nominatur.

tur. *Artaxerxes* bello *Græcorum* liberatus hac pace, quâ rebus suis satis Consuluerat in *Cyprum* arma convertit quam *Evagoras* pæne totam in ditionem suam redegerat.

29. *Euagoras* mari victus est, at cùm duces *Persici* in magnum dissidium incidissent, pax post biennium est facta qua, post 50 talentorum sumptum, *Euagoras* eodem pæne rerum statu gaudere permiserat. Postea *Artaxerxes* contra *Cadusios* parùm utiliter bellum gessit, cùm autem ad *Ægyptum* recuperandam, quæ iterùm à multis annis defecerat, animum suum applicuisset, res ibi fæliciter satis administratæ sunt, donec ex simultate inter *Pharnabazum* & *Iphicratem* duces orta, pessundatæ omnino fuissent.

30. Inter *Græcos* iterùm bellis civilibus se laniantes, ut auxilium sibi contra *Ægyptios* adesset, lites componere studebat, at *Lacedæmonii* Regi infensi quòd *Messenen* in fœdere contineri voluerat, *Acori Ægyptio* Regi opem miserunt; *Græcisque* in *Asiæ* urbibus illi negotium facessentibus, Satrapæ multi etiam defecerunt. Satrapæ quidem ab *Oronte*, quem Ducem suum elegerant, proditi sunt, *Ægyptum* tamen recuperare haud potuit, quamvis factionibus laboraret, dum varii ambirent regnum.

31. *Artaxerxes* filios 115 suscepit, quorum tres tantùm legitimo matrimonio: *Darium Ariaspem* & *Ochum*; cæteri geniti sunt ex concubinis quarum 360 alebat quibus haud contentus filiabus suis incestu corruptis nume-

rum

rum auxit. Grandævus, cùm *Ochum* regnum ambientem deprehendisset, *Darium* natu maximum & quinquagenarium regni participem fecit. Hic autem *Aspasiam Cyri* amicam quæ Regi nupserat in uxorem petens repulsam tulit; & quasi contumeliâ affectus cum fratribus 50 in patris caput conjuravit, quo scelere comperto, ultimo supplicio, unà cum illis omnibus, punitus est.

32. *Dario* sublato, *Ochus* majore regnandi desiderio flagravit, sibi autem ex duobus fratribus valdè timuit *Ariaspe* majore & legitimo atque *Arsame* notho & ob ingenii vires patri charissimo. *Ariaspem*, rumoribus continuis sparsis, eum patris jussu capitali supplicio quamprimùm puniendum esse, ad se veneno necandum impulit; *Arsamem* verò ab *Harpate* filio *Teribazi* (qui in *Darii* crimine ceciderat) interfici curavit.

33. *Artaxerxes* de rebus hisce satis, licèt cognitis, senio confectus quæstionem nullam ferre potuit; sed, ægritudini animi succumbens, protinus occubuit cùm annorum esset 94, anno regni sui 43, *Olympiadis* 104 anno tertio, ante *Christum* natum 360, *A. M.* 3644. Mitissimus à subditis, habebatur atque eò magis quòd parricidarum crudelissimum successorem habuit.

SECT.

SECT. 4.

Ab Artaxerxis Mnemonis obitu usque ad interitum Darii Codomanni.

Spatium Annorum 32.

1. OChus patri succedens in illius memoriam *Artaxerxes* cognominatus fuit. Hic *Achosueros* ille habendus est *Esthera* maritus cujus meminit Scriptura Sacra, cum nemine enim præter eum omnia tam ad amussim quadrant. Patris obitum per menses 10 celasse fertur, donec sigillo regio undique misso *Ochum* Regem fieri *Artaxerxi* placuisse diceretur. Ut Regnum scelere paratum confirmaret scelere, Regiam cædibus nefandis complevit, nulla ratione dignitatis, sanguinis, affinitatis, sexus vel ætatis habita.

2. Ab *Ocho* defecit *Artabazus*, *Græcorumque* ope varios ejus exercitus concidit, quòd Regem ad pacem cum illis ineundam adegit. *Ægyptus* à longo jam tempore jugum servitutis *Persica* excusserat, *Ochus* tamen militiæ minime idoneus talem jacturam facile contemnebat. Anno autem 11°, cùm *Phænices* & *Cyprii* pariter deficerent; & cum *Ægyptiis* armorum societatem contraherent, novam vivendi rationem instituere atque adversus rebelles proficisci decrevit.

3. Ex-

3. Exercitu peditum 300000, equitum 30000, cum classe navium 300, conscripto in *Phœniciam* contendit ubi *Sidonem* à Rege *Tenne* proditam recepit, & proditionis authorem capite mulctavit: Incolæ tamen urbem captam cum seipsis concremarunt, in quo incendio homines 40000 periisse existimantur. *Ochus* successu animatus, eòque magis quòd *Adriei Cariæ* Principis operâ *Cyprum* recuperaverat, *Ægyptum* invasit quam etiam *Mentoris Rhodii* industriâ usus in ditionem suam reduxit *Nectanebo* Rege pulso, magnâque prædâ & rerum gestarum gloriâ domum reversus reditu suo ingentem *Judæorum* numerum secum abduxit, quorum aliquot *Babylone*, alios in *Hyrcania* ad mare *Caspium* collocavit.

4. *Mentor Artabazum* aliosque in gratiam cum Rege reduxit regnumque optimè pacavit; quo tempore *Philippus Macedoniæ* Rex, rebus suis magnopere auctis, *Perinthum Thraciæ* urbem ad *Propontim* sitam arctissima obsidione premebat. *Ochus* ex Rege isto, nunc potentissimo, regno suo timens, cùm deploratæ *Perinthiorum* res essent, *Satrapis* oræ maritimæ imperavit ut obsessis quamprimùm opem ferrent, quo facto *Macedo* spe sua in totum excidit. Hoc postea *Persis* de injuria questis ab *Alexandro Philippi* filio inter alia objectum est.

5. *Ochi* anno nono *Mausolus Cariæ* Regulus diem suum obiit, nullâ prole relictâ, in cujus memoriam *Artemisia* conjux tantum sepul-

chrum

chrum extruxit, ut, ab illo artis ſtupendæ ædificia *Romanis Mauſolea* audirent. *Bagoas* autem Eunuchus, in potentiam tantam à Rege evectus ut omnia pro arbitratu ſuo diſponeret, vel quòd *Ochi* crudelitatem metueret, vel quòd *Apim Ægyptium* Rex occidiſſet (cùm ipſe *Bagoas Ægyptius* eſſet) vel ut potentiam majorem adipiſceretur, Medici operâ eum veneno ſuſtulit, poſtquam annos regnaſſet 23. Felibus mortuum devorandum projecit, alio cadavere in Regio Monumento ſepulto; utque Regis ingenium crudele exprimeret, ex tibiis ejus gladiorum capulos fieri curavit.

6. *Ochi* necati filium *Arſem* Regem fecit, Regiis liberis omnibus reliquis occiſis, ut Rex novus amicis deſtitutus Regicidæ ceu fulcro inniteretur. *Bagoas* certè regnavit, omnibus, præter nomen merum, uſurpatis, cùm autem videret *Arſem* rebus agendis, præter morem, attentum, veritus ne ad judicium ipſe vocaretur, eum quoque interfecit cum liberis omnibus, regni triennio nondum exacto.

7. Scelus ſcelere cumulans & parricidium parricidio Regiam familiam adeò deſolatam reddiderat, ut vix ullus ſupereſſet cui regnum deferret. *Codomannum* itaque quendam delegit amicum ſuum quem aliqui non è Regia ſtirpe ortum ſed *Aſtandam* ſeu tabellarium alii autem contendunt *Arſamis* fuiſſe filium *Ochi* nepotem ex *Siſygambe* eorum ſorore, vel potiùs conſanguineâ, genitum. *Curtius* ſcribit

scribit hujus fœminæ patrem unà cum filiis 80 ab *Ocho* crudelissimè fuisse interfectum.

8. *Codomannus* dicitur bello *Cadusio* se fortiter gessisse, hoste quodam singulari certamine superato, atque propterea à Rege plurimis præmiis & Armeniæ Satrapiâ ornatus, à populo tandem in Regem electus, & *Darius* in nominis majestatem majorem appellatus. *Bagoa* autem brevi pòst facti pœnituit cùmque jam callidus admodum esset Regicida, *Darium* sublatis Principibus annumerare voluit. At venenum sibi paratum Rex intelligens sceleris authorem ad poculum hauriendum compulit.

9. *Darius* in ea tempora easque rerum rationes incidit, & in tales angustias quibus difficillimè vel sagacissimus quisquàm potuisset se explicare, sin autem hominis ingenium cum adversarii indole compares exitus planè fuit impossibilis. *Macedoniæ* jam Regnum ad supremum potentiæ culmen, quod intra *Græciam* illi obtingere potuit, evectum erat. *Græciam Philippus* ad nutum suum redegerat atque adeò ditionis suæ facto, armorum & disciplinarum gymnasio tàm *Martem* quàm *Mercurium* in sua castra traduxerat. *Persarum* autem *Imperium* senio pæne confectum ex propriæ gravitatis onere nutabat. Succus & sanguis disciplinarum & virtutis in luxuriæ vapores evanuerant.

10. Offensiones multæ inter *Persas* & *Græcos* ortæ fuerant. Præter odia inveterata, à priscis temporibus ob fœminarum raptum

inter

inter *hos* & *Asiaticos* contracta, *Atheniensium* adversus *Sardes* protectio inchoaverat, *Xerxis* autem ausum confirmaverat novas simultates. Opes *Asiaticæ Græcorum* animos vehementer alliciebant. Turpe videbatur tanta à talibus possideri, ferrumque *Græcum Asiatico* auro præstantius videntes, ex quo *Xenophon* per tot provincias exiguam manum reduxerat, *Græci* vehementi desiderio (seu œstro perciti) ad divitias illarum regionum diripiendas flagrabant.

11. *Cimon Græcorum* Ducum quidem agmen clauserat; at *Philippus Macedoniæ* Rex vir solertissimus simul & bellicosissimus, Ducum gloriosissimorum gloriam æquaverat *Græciam* sub libertatis specie hoc tempore mancipatam tenens. Hic cùm bellum contra *Persas* meditari se significaret ab universis pænè dux electus est, militumque census per singulas civitates sunt habiti.

12. Sequenti vere *Parmenionem, Amyntam* & *Attalum* præmisit in *Asiam* sub *Græcarum* urbium liberandarum prætextu, ipse secuturus autem à *Pausania* quodam interfectus est dum filiæ nuptias celebraret. Illo extincto, securus jam sibi *Darius* videbatur, *Alexandrum Philippi* filium & successorem parvi pendens, annorum viginti juvenem.

13. *Alexandro* autem, cui magnitudo animi invincibilis, nihil ad Patrimonium augendum deerat. Difficultatibus omnibus in *Græcia* superatis, cùm peditum 31000 equitibus vero 5100 *Hellespontum* transiit.

Darius

Darius mediocria haud negligenda ratus exercitum ad resistendum conscribi jussit, adeò tamen omnia prospera sibi promittens ut, juvenili isto ardore floccifacto, suis imperasse dicatur puerum hunc virgis priùs cæsum demum in conspectum suum adduci.

14. *Memnon Rhodius* in rebus bellicis exercitatissimus, quem *Persæ* exercitui suo præfecerat, cum *Alexandro* nullo modo concertandum esse affirmavit, sed regiones devastandas ubicunque veniret ne pergeret ulteriùs, bellumque si fieri posset in hostis regnum transferendum, impressione in *Macedoniam* facta, qua ad propria tutanda revocaretur. *Persæ* autem hoc sanum consilium ut nimis humile ac eorum nomine & virtute indignissimum minimè probabant, sed honestius omnino existimantes ad manus venire, *Alexandrum*, cùm *Granicum* fluvium superasset, aggressi sunt & magna strage cæsi ad hominum 12000.

15. *Alexander* hujus victoriæ famâ facilè *Asiam* superavit, *Gordiumque Phrygiæ* urbem veniens, cùm *Midæ* nodum solvere non posset gladio dissecuit, atque adeò Oraculum vel implevit vel elusit. *Darius Memnoni* Duci exercitum novum conscribendi classemque navium 300 instaurandi negotium dedit, at ille ipso in certamine mortuus est, & cum eo res *Darii* interierunt. Rex itaque, cùm neminem inveniret cui officium tantum committeret, exercitus ductum ipse suscepit. Assumptis peditum 400000 equitum supra 100000 (cum matre, uxore, filio sexenni, filiabusque duabus

duabus viro maturis) *Babylone Ciliciam* verfùs proficifcitur.

16. *Darius Alexandrum* ut à prælio abhorrentem (ita affentatores illi perfuadebant) infecutus ufque ad *Ciliciæ* pylas, prope *Iffum* invenit, ubi viribus omnibus concurrens magno prælio fufus & fugatus eft equæ infidens quæ nuper pepererat. *Perfarum* 10000 cæfa funt & 40000 capta. *Macedones* vix 300 perierunt. Mater uxor & liberi *Darii* funt capti. Incidit hoc Prælium in menfem *Mamacterionem*, *Archonte Nicoftrato* (feu *Nicocrate*) *Olympiadis* 111ª annum 4ᵘᵐ, *Darii* 4ᵘᵐ, *Alexandri* etiam 4ᵘᵐ. *A.M.* 2672.

17. *Dario* ad *Iffum* victo Præfectorum ejus multi ad *Alexandrum* defecerunt. Ipfe tamen ad *Macedonem* de fuorum redemptione fcripfit non ut victus jam bis quidem fed veluti partes ejus potiores effent, nec Regem eum appellare dignatus eft, cui alter Regis inftar & animofè fatis refpondit. *Alexander Syriam* ftatim in ditionem fuam redegit *Phæniciamque* totam, *Tyro* excepta quam ut expugnaret inauditam prorfus rationem inivit.

18. Cùm enim urbs in infula fita effet, hanc continenti aggerum ingeftione adjunxit. Incolæ ftrenuè fe defendentes ad 7000 cæfi funt.; captorum 20000 in cruces acta, fœminæ & pueri in fervitutem redacti. *Sidonii* autem 15000 hofpitio exceperunt ex quibus gens iterùm fuit propagata. *Tyri* expugnatio facta eft menfe *Hecatombæone*, *Archonte Anniceto* (*Nicerato* & *Niceta* dicto) *Olympiadis* 112ª anno

anno primo, *Darii* quinto, & quinto *Alexandri*. *A. M.* 3673.

19. *Tyro* expugnata *Darius* pacis conditiones *Alexandro* obtulit, quas hic parùm moratus *Judæam* invasit, cujus Incolæ, cùm *Darii* in verba jurassent, victori se dedere recusabant. *Judæis* nunc imperitabat *Jaddus* Pontifex cujus frater *Manasses* filiam *Sanballati Samariæ* à *Dario* præfecti duxerat. Cùm hoc contra leges patriæ fecisset atque eam dimittere recusaret, socer *Sanballatus* in *Gerizimo Samariæ* monte templum extruxit, quo Pontificis munere fungeretur.

20. *Alexandro* autem responso *Judæorum* graviter commoto excidiumque universæ genti minanti Pontificalibus vestimentis indutus occurrebat *Jaddus*, quem, simul ac conspiceret Rex equo desiliens adorabat atque de ratione facti à *Parmenione* rogatus respondit hujus Deum se adorare qui, cùm anxius adhuc de bello in *Græcia* deliberaret, tali habitu apparuisset & cunctantem ad profectionem hanc suscipiendam hortatus fuisset. De *Danielis* vaticinio edoctus quod de Rege clarè satis loquitur Deo sacrificavit, immunitatesque multas genti ultrò indulgens, permisit *Judæis*, quotquot militare vellent, propriæ uti religionis cultu.

21. *Gazâ* captâ (ubi vulnus in humero accepit) *Palæstinam* totam ditionis suæ fecit & in *Ægyptum* properavit quæ absque ullo certamine in manus ejus devenit. Hic inter lacum *Maræotin* & Mare *Ægyptium*, in loco,

quo vicus *Rhacotis* dicta steterat, novam urbem condidit quam à seipso appellari voluit *Alexandriam*, *Dinocratis* (seu *Stasicratis*) operâ usus. Fundata est autem hæc urbs, postea clarissima, anno *Alexandri* 5°, *Olympiadis* 112ª anno primo, *Nabonasaris* 417°, ex quo Mense *Thoth Darii* verò quinto *Æram Alexandri* inchoavit *Ptolomæus* Mathematicus insignis hujus urbis, anno ante *Æram* Christi 329°. *A. M.* 3673.

22. *Ægypto Alexander* ad Oraculum *Hammonium* profectus est ubi *Pythia*, seu ignorantiâ *Græca* linguæ lapsa, sive corrupta, eum *Jovis Filium* salutavit. Ille ansam arripuit se supra hominem efferendi, adeò ut tanquam numen quoddam adorari voluerit & ex *Arabibus Dulcarnajin* obtinuerit nomen.

24. *Darius* interea ad aliud prælium se accingens copias tantas conscripsit ut earum quæ ad *Issum* pugnabant numerum geminarent. *Alexander* qua potuit celeritate usus *Euphraten* & *Tigrim* superavit, in quo postremo transeundo cùm velocissimus sit, adeò laborarunt milites ut *Darius* facile satis victori obstare potuisset. *Sed Imperii *Persici* jam in extremis constituti fatum eum vehementer premebat.

24. *Statira Darii* uxor ex itineris tædio in partum immaturum incidit & interiit, quam *Alexander* lachrymis est prosequutus. Hæc humanitas adeò *Persam* movebat ut 30000 talentorum & universam *Asiam* intra *Hellespontum* & *Euphraten* cum filia *Statira* illi offerret.

25. Cùm

25. Cùm has pacis conditiones ut parùm æquas rejiceret ad fluvium *Bumelum* iterùm concurrerunt prope vicum *Gaugamelam*, ubi *Darius*, ut antea, levi negotio fusus est & fugatus, magno suorum numero amisso, de quo tamen parùm inter se scriptoribus convenit. Pugnatum est Mensis *Boedromionis* die quinto, *Alexandri* anno 6°; *Darii* item 6°, *Archonte Aristophane*, *Olympiadis* 112æ anno secundo. *A. M.* 3674.

26. *Alexander*, cùm *Darium* fugientem assequi non valeret, *Arbelæ* venit ibique Rex *Asiæ* declaratur. Inde *Babylonem* progressus urbem magnâ pompâ intravit. Hinc *Susas* iter suscipit, ubi thesaurus ingens ei traditus; *Susis* verò *Persepolin*, quam cùm à Militibus diripi permitteret Regiam etiam *Thaidi* meretrici obtemperans & vino madidus cremari voluit, illa facem primam admovente.

27. Hinc *Pasargadas* (quod nomen *Exercitum Persarum* sonat) à *Cyro* conditas in memoriam victoriæ quam super avum *Astyagem* obtinuerat, progressus est. Hic sepulchrum *Cyri* aperuit quo lectus aureus, mensa, pocula cùm corbe aureo, mundi magna copia & vestes margaritis ornatæ reperiebantur. Tunc *Persiam* universam seu vi sive aliis rationibus domuit circa *Pleiadum* exortum quo veteres æstatis principium exordiri solebant.

28. *Darius*, quo meliùs bellum ex longinquo redintegraret, versùs *Bactriam* fugiebat. Eum *Bessus* ejusdem regionis *Satrapa* & *Na-*

barzanes equitum *Tribunus* compedibus vinciebant, cùmque, *Alexandrum* non longè abesse audirent, lethaliter vulnerarunt. Jumenta etiam quæ currum trahebant vulneribus pænè confecta, cùm absque ullo auriga essent, & viâ aberrarent, in eum locum veniebant in quem *Polystratus Macedo* siti pæne oppressus venerat ad aquam galea hauriendam.

29. Hic *Darium* in curru spirantem adhuc invenit, cui cùm petenti aquam turbidam (uti erat) & cadaveribus inquinatam dedisset, negabat unquam se bibisse jucundiùs, vix enim sitiens unquam biberat. *Alexandro* ob summam humanitatem gratias agi voluit, cui Imperium totius orbis apprecatus est. Tam illius quàm aliorum Principum interesse multum affirmans mortem suam non inultam fore, manu *Polystrato* porrecta, cum gratiarum actione expiravit.

30. De splendore deliciis & luxu *Darii* mira scriptores narrant, quæ temporibus corruptissimis magis quam illi attribuenda sunt. Omnis generis coquos, cupedinarios, fartores, artifices Magistrosque gulæ &, unguentarios habebat in castris, ne quid ad corporis voluptatem omninò deesset. Quantus enim fuerit alioqui Regum *Persarum* splendor & apparatus in quotidianis epulis non ab uno memoriæ proditum est.

31. Solebant plures uxores habere, his autem civitates attribuere, ut hæc mulieri redimiculum præberet, illa hunc vel illum ornatum. *Dario* autem sic interfecto, *Imperium*

Persicum

Persicum eversum est anno ab ejusdem initio 203°, Regni *Darii* 7°, ætatis ejus quinquagesimo, Mense *Hecatombæone*, *Archonte Aristophonte*; *Olympiadis* 112ª anno tertio ante *Æram* Christi 328, *A. M.* 3675.

Imperio Persico Contemporanea.

CAP. II.

Res Græcorum inter se gestæ durante Imperio Persico.

SECT. 1.

De iis Rebus quæ ab initio hujus Imperii usque ad Xerxis transitum acciderunt.

1. CYro Magno regnante, *Polycrates Sami* Tyrannus floruit qui ex sordido loco eò fælicitatis evasit ut neminem æqualem ex omnibus *Græcis Tyrannis* habuerit.

2. *Tyranni* nomen *Suidas* ex *Tyrrhenis* Populo Italico crudeli & latrociniis dedito deducit, alii à *Tyro* urbe opibus & gloriâ florentissimâ.

rentiſſimâ. Principio nihil mali denotavit, cùm apud antiquos Poetas, *Homero* excepto, Reges boni & laudati *Tyranni* audiant. Poſtea ex quorundam vi & crudelitate, qui abſque ullo jure Reſp. invaſerant & dominos civitatum ſe conſtituerant, ut in malum ſenſum *Tyrannus* acciperetur effectum eſt. Atque ex quo tempore nominis uſus deterior fuit raró niſi talibus quidem applicandus legitur.

3. *Polycrates* verò, civibus in ſtatum ſervitute pejorem redactis, adeò proſperâ fortunâ eſt uſus, ut ubicunque ſe converteret victoriam ſemper reportaret. Vicinos omnes abſque ullo diſcrimine invaſit aſſerens *Amico ſuo ſe magis gratum facere ablatum reſtituendo quàm ſi nihil omninò auferret*. *Amaſis* autem *Ægyptius*, cum quo amicitiam contraxerat, fælicitatem hanc ſtupendam finem aliquem horrendum habituram affirmans, amico perſuaſit ut quod Chariſſimum eſſet abjiciendo mutationem aliquam fortunæ afferret.

4. Ille navim conſcendens annulum ſignatorium, quo ſmaragdus inerat, in mare abjecit, accidit autem ut, in piſcis venuſtæ magnitudinis *Tyranno* oblati ventre annulus reperiretur. Quo audito, *Amaſis* amicitiæ illius renunciavit ne aliquando de amico miserè perdito ſibi eſſet lugendum. Nec *Amaſin* quidem augurium ſuum fefellit.

5. *Orœtes* enim *Perſa*, *Sardium* ſub *Cambyſe* Præfectus, cùm probè noſſet hominis ingenium, pecuniæ multa vi oblata, qua *Græciam* ſubjugaret, eum in *Aſiam* allectum, in crucem

crucem egit, sive gloriam ex *Tyranno* tollendo captans, seu *Samum Persico* Imperio Studens adjungere. Post *Polycratem* tamen *Samiis* imperitavit *Maandrius* ejus Præfectus, quo sublato *Darii Persæ* operâ, *Syloson Polycratis* filius *Tyrannus* factus est. Huic, etiam *Persis* adjuvantibus, successit filius *Æaces*, cui, cùm *Aristagoras Milesius* (quo meliùs *Ionas* in rebellionem pelliceret) tyrannides civitatum solveret, abdicata potestas est anno *Darii* filii *Hystaspis* 18°.

6. Anno tertio *Olympiadis* 66ᵃ, *Darii* 8°, motus magni *Athenis* facti sunt qui *Tyrannidis* exitium accelerarant. Ibi *Pisistratidæ* rebus adhuc præerant huc usque moderati satis. Nunc autem accidit, ut *Hipparchus* eorum secundus *Harmodium* quendam amans eumque ad stuprum solicitans ab eo & amasio ejus *Aristogitone* occideretur. Hoc facinore *Hippias* natu maximus vehementer commotus, quamvis authores in ipso conamine oppressi fuerant, populum ut ægrè se ferentem severiorem in modum tractavit. Hinc simultates ortæ quæ *Alcmæonidarum* operâ *Atheniensibus* attulerunt libertatem.

7. *Alcmæonidæ* progenies erant *Alcmæonis Nestoris* abnepotis, qui *Messeniâ* ab *Heraclidis* exuti cùm *Athenas* venissent hinc etiam à *Pisistratidis* in exilium pulsi sunt. Hi *Pythiam* adeò muneribus corruperant ut *Lacedæmoniis* Oraculum *Delphicum* consulentibus semper diceret *Athenas è Tyrannorum manibus recuperandas esse.* Quo motu *Lacedæmonii*

 bis

bis ad illos pellendos exercitum miserunt. Tandem cùm filii *Pisistratidarum* fugientes caperentur, parentes, ad liberos redimendos, exilium pacti *Athenis Sigæum* & illinc *Lampsacum* discesserunt.

8. *Pisistratidis* jam pulsis, *Athenienses* in duas factiones abierunt quarum duces fuere *Clysthenes* & *Isagoras*. Ille ut æmulum superaret Populo sibi conciliando totus incubuit. Ex tribubus 4 decem fecit; *Isagora* cum suis pulso, *Solonis* leges restituit, & ne quis potentiâ nimiâ se in *Tyrannum* efferret *Ostracismum* induxit quo cuique potentiâ vel gloriâ præcellenti ex urbe absentia in decennium imposita est. *Ostracismus* dicebatur quòd Populus ad concionem vocatus nomina eorum quos abesse vellet *Ostreæ* testæ inscripsit.

9. Cum *Isagora Lacedæmonii* sentiebant quorum præsidiarii unà cum illo ejecti sunt. *Cleomenes* itaque eorum Rex injuriâ se affectum dicens, contra *Athenienses* iterùm profectus est, at re infecta rediit. Brevi post *Ionibus* qui rebellaverant in ordinem redactis, *Darius* ad terram & aquam petendam legatos misit in *Græciam*, quibus morem gesserunt *Æginetæ* cum insulanis reliquis. *Cleomenes Spartanus* ad principes defectionis deprehendendos *Æginam* venit, *Demarati* autem Collegæ opera, cum quo simultates exercebat, nihil potuit efficere: Hinc adeò excanduit ut *Spartam* reversus *Demaratum* sub specie illegitimationis exauctorari fecerit, *Leutychide* in ejus locum suffecto.

10. Illatæ

10. Illatæ autem *Demarato* injuriæ utrerque pænas dedit, *Leutychides* enim proditionis damnatus in exilio obiit. *Cleomenes* verò *Phreneticus* factus seipsum, à pedibus incipiens, dissecuit & ex intestinorum vulnere interiit. Cum *Æginetis Athenienses* bellum renovarunt; quòd, quùm hi illorum obsides adhuc detinerent, illi triremem *Delphos* quotannis *Athenis* navigare solitam intercepissent; at *Xerxe* jam *Græciæ* inhiante pax facta est.

11. Dum hoc bellum gereretur, pugna ad *Marathonen Atheniensibus* cum *Darii* copiis accidit, qua *Græci*, auspiciis *Miltiadis*, victoriam obtinuerunt. Cùm autem *Miltiades* iste *Cimonis* filius & *Chersonesi* nuper *Tyrannus* inutilem profectionem contra *Parios* suasisset, multo ære damnatus est, & cum solvendo non esset, in carcere mortuus. Cadaver etiam tàm diu detentum donec *Cimon* filius defuncti se obsidem daret, qui non nisi ære soluto tandem è custodia liberatur.

12. *Xerxes* brevì pòst *Græciam* invasit; belli autem hujus ut *Athenienses* authores præcipuè extiterunt ità onus ejus maximè sustinuerunt. *Themistoclis* sagacitati & industriæ victoria in totum pænè est tribuenda. Ille enim civibus classem fabricare persuasit, *Peloponnesios* domum reversuros detinuit, *Xerxemque* ad fugiendum incitavit.

13. Huic se conjunxit *Aristides* ob morum ἀκρίβειαν *Justus* cognominatus quem licet *Ostracismo* urbe pepulisset, curaverat tamen

 revocari

revocari in hoc patriæ discrimine. Post *Xerxis* fugam *Græci Mardonium* ejus Ducem in pugna ad *Plateas* fuderunt simul & occiderunt. Quibus contra hostem publicum gestis, pauca quidem domi, nisi ad hæc spectantia, acciderunt.

14. Quod ad viros doctos attinet. Quidam 7 sapientum, regnante *Cyro*, floruerunt. Hi septem autem fuerunt *Pittacus Mitylenæus*, *Bias Prienæus*, *Chilon Lacedæmonius*, *Cleobulus Lindius*, *Thales Milesius*, *Solon Atheniensis*, & *Periander Corinthiorum Tyrannus*.

15. Eodem tempore (circiter) inveniuntur *Xenophanes Colophonius*, *Phocylides*, *Anacreon Teius* Poeta, *Anaximander Milesius* Physicus, *Anaximenes* Discipulus ejus, *Theagenes Rheginus* Chronographus Antiquissimus, *Democedes Crotoniata* Medicus qui tàm *Dario* quàm *Atossæ* uxori medicinam salutarem, sibi vero utilem, fecit captivus ad eos ductus.

16. His annumerari possint *Cadmus Milesius* Historiographus; *Hecatæus* qui *Herodoto* Historico facem prætulit, *Phrynichus Atheniensis* Poeta Tragicus, *Heraclitus Ephesius Scotinus* dictus; *Zeno Eliensis* seu *Veliensis* ex *Italia*, & *Pythagoras Samius*.

17. Septem illi priores post *Theologos Poetas* (in quibus *Orpheus* maximè omnium claruit) *Sophi* sive *Sapientes* præcipue appellati sunt. *Pythagoras* verò, haud tantum sibi tribuens, non *Sophus* seu *Sapiens*, sed *Philosophus* sive *Sapientiæ Amator* primus vocari voluit.

Natus

Natus est *Sidone* in *Phœnicia* circa *Olympiadem* 53, mortuus *Metaponti* in ea parte *Italiæ* quæ *Magna Græcia* dicitur. *Olympiadis* 70ª anno quarto.

SECT: 2.

De his quæ inter Græcos acciderunt à pugnis ad Platæam & Mycalen usque ad bellum Peloponnesiacum.

Spatium Annorum 48.

1. PErsis tam mari quam terrâ ex *Europa* fugatis, iisque qui *Mycalen* promontorium fugerant prorsùs concisis, *Leutychides* *Spartanus* Classis *Græcæ* Præfectus cum *Peloponnesiis* sociis domum rediit. *Athenienses* unà cum *Ionibus* & *Hellespontiacis* *Sestum* obsederunt, qua recepta hi etiam domum reversi sunt.

2. *Athenienses*, liberis & uxoribus in urbem reductis post *Mardonii* cladem, *Aristidis* operà Imperium *Democraticum* restituunt. *Themistoclis* consilio impulsi murorum restaurationem aggrediuntur, cui *Lacedæmonii* vehementer obstare conati ejus astu & industriâ elusi sunt. *Paulo* pòst *Pausanias Lacedæmonius* qui victoriam ad *Platæam* obtinuerat multas *Persarum* urbes cepit, regno autem *Græciæ* affectato, secretò societatem cum *Xerxe* inivit

qui

qui filiam suam ei obtulerat in proditionis mercedem.

3. Hujus proditionis & *Helotarum* in seditionem tractorum reus in *Minervæ* Templum tanquam ad *Asylum* confugit, ubi portâ opertâ fame interiit. Eodem tempore *Themistocles*, quem *Lacedæmoniorum* invidia in exilium pepulerat, apud *Artaxerxem Longimanum* fato functus est qui exulanti ad victum urbes nonnullas assignaverat. Anno quinto, postquam ille in exilium abiisset, mortuus est *Aristides* cujus abstinentia in eo apparuit, quòd mortuo tam curta supellex esset ut filiæ ex publico elocarentur.

4. Ex *Aristidis* mansuetudine, *Pausaniæ* verò fastu effectum est ut rerum *Græcarum* summa tam mari quam terrâ à *Lacedæmoniis* ad *Athenienses* transferretur. Socii enim hujus mores exosi ad illum omnes confluebant qui, hac occasione capta, sub specie *Xerxem* ulscisceendi tributum singulis civitatibus imposuit. His navium numerus, illis pecunia, impositus est. *Delos* insula assignata thesauro servando, cujus colligendi simul & administrandi, *Atheniensibus* solis jus datum.

5. Ab *Aristide* 460 talenta indicta sunt, à *Pericle* 600, at ab hujus obitu tributum ad 1300 excrevit. Ad communem utilitatem institutum ad proprios usus *Athenienses* traduxere, quodque pro civitatum commodo elocandum erat contra civitates administrarunt.

6. *Athenienses* novâ potentiâ elati *Thasios* oppugnarunt, quos auri & argenti fodinas possidentes ægre ferebant. *Thasii Lacedæmonios* in auxilium vocarunt, at hi rebus suis nimis occupati erant, contra quos post terræ motum ingentem, *Helotæ Messeniorum* reliquiæ, *Ithome* occupata, rebellaverant. *Thasii* itaque hostium arbitrio se permittere coacti sunt.

7. *Lacedæmonii* etiam, qui 3000 hominum, & ædium multarum, ex terræ motu jacturam fecerant, *Atheniensium* opem petierunt. Hi copias quidem auxiliares miserunt, illi autem sinistra quadam interpretatione usi eas statim remittebant, qua re vehementer offensi *Athenienses* & quasi contumeliâ magnâ affecti cum *Argivis* eorum hostibus contrahunt societatem, servis ex *Ithome* anno demùm decimo pulsis, *Naupactum* habitandam dant, & *Megara*, quæ *Lacedæmoniis* contra *Corinthios* conjuncta fuerant, occupant. Hinc odia inter *Athenienses* & *Spartanos*, inter illos etiam & *Corinthios*, originem traxerunt.

8. Eodem tempore *Mycenæ* ab *Argivis*, quòd jugum eorum cives ferre nollent, captæ & excisæ sunt. Inter *Athenienses* & *Corinthios* certamen de *Megaris* renovatum ex quo illi victoriam reportarunt. *Phocensibus* autem contra *Dores* & *Lacedæmonios* opem ferentes parùm prosperè bellum gerebant, tamque *Ægypto* quàm in aliis locis adeò ut inducias cum *Peloponnesiis* pacisci cogerentur, *Bœotiamque* missam facere, quo tempore *Eubœa* etiam insula ab illis defecit.

9. *Eubœam*

9. *Eubœam* tamen recuperavit illis *Pericles Xanthippi* filius qui *Peloponnesiorum* Duces adeò corruperat ut domum ab *Attica* invasa redirent. Hic successus partes utrasque ad fœdus triginta annorum ineundum compulit. Non multò pòst *Pericles Samum* insulam subjugavit, cujus clade adeo territi sunt *Byzantii* ut urbem suam *Atheniensibus* dederent.

10. *Olympiadis* 85ª anno secundo, *Artaxerxis Longimani* verò 25° isti motus acciderunt, qui bello *Corinthiaco* occasionem præbentes *Peloponnesiaci* velut semina fuere. *Corinthiorum Corcyræi*, horum *Epidamnenses* coloni erant. *Epidamnenses* seditionibus laborantes, cùm exules suos superare non valerent, se contulerant ad *Corcyræos* ut patronos suos, qui vel exulibus faventes vel agentes aliud eorum res negligebant. Hinc *Corinthum* Metropolin confugientes ejus opem implorant. *Corinthii* de Colonorum suorum fastu multa antehac questi hanc eos castigandi ansam arripuerunt; illi vero *Epidamnensium* res ad se spectare affirmarunt & ægerrime tulerunt *Corinthios* iisdem se miscentes.

11. Itaque cùm *Corinthii* præsidium *Epidamno* imposuissent, *Corcyræi* urbem expugnant, illisque impares cum *Atheniensibus* contrahunt societatem. Et *Athenienses* quidem hanc rationem sibi ineundam statuebant, quòd cum *Peloponnesiis* bellum sibi futurum prospicerent, & *Corcyram* insulam rebus gerendis opportunam hoc modo possent occupare

pare, ex qua hostium vires etiam obtundi vel labefactari voluerunt simul & sperarunt.

12. Eorum auxiliis *Corcyræi* adjuti navali pugnâ *Corinthios* superabant. Præterea, cùm hos graviter commotos nossent, ne negotium sibi in *Thracia* (urbes à fide abstrahendo) facesserent, *Potidæatas* in isthmo *Pallene* sitos *Corinthiorum* verò colonos inducere ut Magistratum illuc quotannis à *Corintho* mitti solitum pellerent & præsidium à se reciperent, conati sunt. *Potidæatæ* mandatum hoc facere nolentes terrâ marique arctè sunt obsessi.

13. Hinc *Corinthii* indignari & sociorum implorare fidem, quorum legati *Lacedæmonem* ad *Athenienses* accusandos confluebant. Ibi de bello iis inferendo actum & conventum est, & legati mittuntur ad ea postulanda quæ eos nunquam concessuros satis noverant. Ad hoc bellum suscipiendum *Lacedæmoniis* author fuit *Sthenelaidas Ephorus*, *Atheniensibus* verò *Pericles*; hic ut Populum rebus agendis distineret, quò minùs multæ pecuniæ ratio exigeretur, quam in publicos sumptus acceptam in usus privatos absumpserat. Huc usque sine caduceatore disceptatum est, non obstantibus his diffidiis. Hæc autem cùm fædera perturbarent, bello gravissimo subministrarunt occasionem.

14. Docti multi hoc temporis intervallo floruerunt, *Æschylus Tragicus*, *Iccus* Medicus *Tarentinus*, *Anaxagoras Clazomenius* à *Pericle* Discipulo defensus, *Panyasis* Poeta. *Pericles Atheniensium* Dux & Orator

præ

præstantissimus, quem dicendo fulgurare, tonare & permiscere *Græciam* ait *Aristophanes*: Nam iidem erant olim virtutis & eloquentiæ Magistri. *Charondas Thuriorum*, *Zaleucus Locrorum* Legislator, uterque *Pythagoræ* Discipulus.

15. *Melissus*, *Protagoras*, *Empedocles*. *Herodotus Halicarnasseus* quem *Cicero* vocat historiæ patrem. *Euripides* Tragicus, & *Sophocles Atheniensium* Dux. *Phrynichus* Comicus, *Pindarus Thebanus* Lyricorum Princeps. Anno bellum *Peloponnesiacum* præcedente, *Archonte Apsende*, *Meton Atheniensis* cyclum suum Lunæ (seu aureum numerum) 19 annos complectentem inchoavit.

SECT. 3.

A belli Peloponnesiaci initio usque ad ejus finem.

Spatium Annorum 27.

1. Anno 15° ex quo *Eubœam Athenienses* recuperaverant, induciæque in annos triginta fuerant pactæ; mense sexto ex pugna inter *Athenienses* & *Corinthios* ad *Potidæam* commissa, anno 48° Sacerdotii *Chrysis Argivæ*, *Ephoro Ænesia*, *Archonte Pythodoro*, *Olympiadis* 87ª anno primo, *Artaxerxis Longimani* 33°, *A. M.* 3573°. bellum *Peloponnesiacum* geri

geri cœpit, cùm nullum jam commercium absque Caduceatore intercederet, vique omnia administrarentur.

2. Regiminis *Pythodori* mense secundo, vere ineunte, *Thebani* bellum oriturum suspicati *Plataam*, ut sibi valde opportunam, occupare certabant; sed ab oppidanis insurgentibus statim oppressi sunt eorum milites quorum numerus opinione minor intra muros penetraverat. Hinc *Athenienses* injuriâ se affici clamantes utpote quibus cum *Plataensibus* amicitia & Societas intercedebat, *Bœotios*, ubicumque occurrebant, captivos fecere, atque fœdere utrinque violato, ad arma convolatum. *Græcorum* verò plerique *Lacedæmoniis*, qui *Græciæ* vindices audiebant, se adjunxerunt.

3. Ex eorum partibus steterunt *Peloponnesii* omnes præter *Argivos* & *Achæos*. Inter hos etiam *Pallenenses Spartanos* in principio sequuti sunt, quorum exemplum reliqui *Sb*postea sunt imitati. Extra *Peloponnesum* verò *Megarenses*, *Phocenses*, *Locrenses*, *Bœotii*, *Ambraciotæ*, *Leucadii*, *Anactorii*. *Athenienses* sequebantur *Chii*, *Lesbii*, *Plataenses*, *Messenii Naupactum* incolentes, *Acarnanum* plerique, *Corcyræi*, *Zacynthii*, reliquæque urbes tributariæ, *Cares* maritimi, *Dores* eorum vicini, *Iones Hellespontum* versùs loca incolentes, *Thraciæ* urbes variæ atque alia oppida haud pauca. Insulæ intra *Peloponnesum* & *Cretam* orientem versus, *Cycladesque* omnes præter *Melum* & *Theram*.

4. Socii

4. Socii ad *Isthmum* congregati *Atticam* sub auspiciis *Archidami Spartani* Regis invadunt, quos ut averterent *Athenienses* in *Peloponnesum* copias prædatum mittunt, & *Æginæ* incolis ejectis coloniam ex suis imponunt. Æstate secunda *Archidamo* in *Atticam* reverso pestis horrenda regionem totam devastavit, ex qua plurimi, & inter cæteros ipse *Pericles*, interierunt, *Atheniensibus* autem in tot ærumnis positis *Potidæa* dedita est; singulis annis per sexennium *Peloponnesii* *Atticam* invaserunt quo temporis spatio, *Mitylenen* *Atheniensis*, *Plataam* verò *Lacedæmonii* deditione acceperunt.

5. Anno sexto, cùm *Agis* filius *Archidami* in *Attica* adhuc hæreret, *Demosthenes Atheniensis Siciliam* versùs navigans *Pylum Laconiæ* promontorium occupavit & fortiter munivit. Hoc auso *Spartani* vehementer perturbati copias suas ex *Attica* revocant, & ad *Pylum* expugnandam contendunt terrâ marique totis viribus. Insulam promontorio objectam, *Sphacteriam* dictam, occupant, quo rem faciliùs gerere possint. *Atheniensium* autem classis accersita, numero navium cùm pollere, facilè superior alteram *Lacedæmoniorum* in portu oppressit, hosque obsessores in insula *Sphacteria* obsedit.

6. *Lacedæmonii* suos recuperandi gratiâ *Athenas* miserunt legatos ad inducias paciscendas, *Cleonis* autem hominis vafri & turbulenti operâ fructum nullum ex hoc consilio perceperunt, atque adeo obsessi se dedere coacti,

coacti sunt; atque ab *Atheniensibus* statutum eos capite plectendos quamprimum *Atticam Lacedæmonii* invasissent. Ita quidem *Athenienses* rebus prosperis elati sunt ut pacem sub legibus honestissimis oblatam prorsus respuerent.

7. Brevi autem pòst tempore *Bœotios* illos adjuvare conati qui Populi Imperium inducere studebant, ad *Delon* magnam acceperunt cladem atque alteram ad *Amphipolin Thraciæ* urbem ubi *Brasidas Spartanus* eorum res valde affligebat: Hinc contemptum metuentes eos instituti pænituit pacique haud iniqui fuere. *Lacedæmonii* quoque qui *Atticam* invadendo rem totam se confecturos vix dubitaverant, se vana spe delusos agnoscebant, cladem in insula acceptam ponebant sibi semper ante oculos, excursiones à *Pylo* & *Cythera* insula (quam *Laconiæ* adjacentem *Athenienses* occupaverant) tulerunt molestissimè, verebantur ne *Argos* urbs potentissima, quam *Spartano* nomini infensissimam noverant, induciis finitis, cum hostibus se conjungeret, captivitatem autem suorum in insula captorum minimè videbantur toleraturi.

8. De pace itaque in quinquennium conventum est hac lege præcipuè: Ut utrinque tam locorum quam hominum restitutio fieret, paucis urbibus exceptis. De hac pace autem, ut iniquâ prorsùs, civitates variæ conquestæ sunt, odiumque suum ab *Atheniensibus* hostibus notissimis ad *Spartanos* injustissimos amicos transtulerunt. Præsertim *Corinthii* se injuriâ affectos exclamabant, seque cum *Pelopon-nesiis*,

nesiis cæteris, *Argivis* conjunxerunt, atque eo magis quòd *Lacedæmonii* cum *Athenienfibus* arctum societatis fœdus nuper inierant veriti nempe ne hi ad *Peloponnesiorum* partes traherentur, quo facto, de se actum fore certissimè noverant.

9. *Spartani* civitatum iram deprecati sunt, at *Scyllam* vitantes in *Charybdim* inciderunt. Studentes enim *Athenienfibus* morem gerere nihil pæne præstiterunt, cùm loca restituenda nondum traderentur quæ non in eorum sed sociorum potestate erant. *Athenienses* de hac re soliciti multis eos arguebant, *Pylumque* restituere planè recusabant. Illi vero hanc recipiendi studiis continuis exagitati à *Bœotiis Panactum* obtinuerunt *Athenienfibus* reddendam, sed hac conditione ut cum illis societatem inirent, & nudam prorsus munitionibusque privatam. Duplici itaque nomine eorum offensam incurrebant quos sibi statuebant conciliare, cùm ob oppidum vacuum restitutum, tùm ob fœdus cum *Bœotiis* percussum, quod cum arctæ societatis legibus manifeste pugnabat.

10. Dum *Athenienses* indignarentur, anxiique adhuc tàm de pace quàm bello cogitarent, artibus *Alcibiadis*, juvenis nobilissimi *Periclisque* ex sorore nepotis, ad arma propulsi sunt; *Ephorique* ipsi paci adeò adversi erant ut qui partibus conciliandis incumbebant parum proficerent. *Athenienses* itaque, cum *Argivis* aliisque *Peloponnesiis* inita societate, *Alcibiadi Peloponnesum* invadendi negotium dant.

dant. Æstate sequenti, *Lacedæmonii* Regem *Agidem* ad *Argivos* castigandos miserunt, qui re male gesta censuram gravissimam incurrit, veniâ autem factâ, saltem ut famam redimeret, secundùm manu conserta magno eos nobilissimoque, ut *Thucydides* ait, vicit prælio.

11. Quamvis hac victoriâ *Spartani* longe superiores fierent, *Argivorum* tamen etiam ipsi societatem ambiebant, & Oligarchicorum operâ fœdus quidem initum est; at brevi pòst cùm populus rerum summam recuperasset, id ut nullis legibus innixum nihili habuit, aliud autem cum *Athéniensibus* eandem Reipub. formam colentibus, pactum renovavit. Hactenus adeò minutæ *Lacedæmoniis* res suæ videbantur, ut quamvis *Athenienses Melum* eorum coloniam aggrederentur (quam expugnatam posthac crudelissimè tractarunt) & ex *Pylo* in *Laconiam* impressiones fierent, fœdus tamen violatum haud agnoscebant, edici solùm jubentes subditis suis integrum esse ex *Atheniensium* terris prædas agere. Atque æstas anni decimi cum his rebus exiit.

12. Belli autem hujus anno quarto *Athenienses*, licèt aliàs satis occupati, classem in *Siciliam* expedierant, verbo quidem ut *Leontinis* adesset contra *Syracusanos*, reverà ut insulam illam ditioni suæ adjicerent, quo commodiùs possent perdomare *Græciam*; cùmque subinde copias mitterent & factiones alerent, *Hermocrates Syracusanus* author fuit *Siculis*, ut, omni deposita simultate, in unum contra illos conspirarent qui libertati *Siciliæ* insidias

insidias tendebant. Hoc factum hujus belli anno septimo.

13. *Hermocratis* verò conatus non adeo profecit quin offensiones repullu'arent quæ *Egestanos* commiserunt cum *Selinuntiis* quibus *Syracusani* opitulati sunt. *Egestani* qui societatem cum *Athenienfibus* contraxerant eorum fidem & auxilium nunc implorabant, sumptibus ad copias alendas ultrò oblatis. Illi occasionibus omnibus invigilantes imperii angendi quosdam miserunt qui de tantis *Egestanorum* facultatibus fidem pleniorem facerent: Nuntii vero reversi falsa multa de eorum divitiis prædicarunt, & Populus hac spe elevatus opem supplicibus mittendam decrevit sub auspiciis *Niciæ*, *Alcibiadis* & *Lamachi*: Jamque apparatibus bellicis strenue incumbitur.

14. Classe solutura Hermæ (sive *Mercurii*) statuæ absque brachiis januis civium adstantes noctu mutilabantur, quo facto Populus vehementer excanduit, & suspicio de *Alcibiade* fuit, qui cùm animo esset celsissimo Populi imperio infensus videbatur. Ille metuens ne absens inimicorum operâ damnaretur, judicium ante discessum suum subire volebat, hi vero quibus satis perspecta fuerat illa gratia quam cum militibus inierat ante profectionem noluerunt litem movere. Appropinquante ad *Siciliam* classe tamen revocatur & *Lacedæmonem* fugiens damnatur unà cum amicis, quorum nonnulli capitali supplicio affecti sunt.

15. *Selinuntiis*

15. *Selinuntiis* autem & *Syracusanis* contribuerunt auxilia *Spartani* & *Corinthii*, & *Gylippus Lacedæmonius* tam opera quam consilia *Niciæ* vehementer perturbavit. *Nicias* patriæ suæ deesse noluit, at à *Demosthene* collega culpatus quòd *Syracusas* belli arcem nondum aggrederetur, ejusque authoritate motus, *Epipolas*, locum aditu difficillimum, occupare tentavit, sed, totis licet viribus usus, clade accepta, pedem referre coactus est.

16. Qua clade consternatus *Demosthenes* decedere protinus volebat, *Nicias* vero plebis ingenium satis perspectum habens quòd omnia consilia secundùm eventum pensitet, vitæ suæ & fortunæ discrimen tantum adire noluit. Verùm, nuncio accepto *Gylippum* cum novis copiis adventare, contrarium planè consilium admisit, & decessuri jam erant, cùm lunæ deliquium accideret. Hoc adeò iterùm *Niciam* commovit, ut superstitioni cedens ante diem 27um decedere nollet, quo audito *Syracusani* gestientes fugam eorum impedire decreverunt, saltem cogere ærumnosos ad locum alium se transferre. Castra primùm oppugnarunt, postridie ad pugnam tam mari quam terrâ ineundam eos compulerunt. Acerrimum prælium ad portus introitum committitur quo *Eurymedon* alter *Niciæ* collega occubuit.

17. Cùm *Syracusani* ad fugam hostium intercipiendam portus introitum vallo munire decrevissent, *Athenienses* iterum mari pugnare statuerunt, quod si minùs succederet, navibus combustis iter terrestre erat instituendum.

dum. Castra verò classe conjungenda erant, cui incæpto adeò obstiterunt *Siculi* ut classes iterùm congrederentur, taleque oriretur certamen quale nusquam ferè mortalibus visum. Ab hac pugna milites naves conscendere plane recusabant; ideoque terrestris fuga accelerauda penitus erat. Si citissimè quidem decessissent, meliùs prospexissent rebus suis, *Hermocratis* autem *Syracusani* dolis circumventi usque ad diem tertium moras traxerunt.

18. Fuga lamentorum, doloris, miseriæ & rerum humanarum vicissitudinis spectaculum egregium exhibuit. *Gylippus*, navibus 130 in portu captis, fugientes in duas turmas divisos se dedere tandem compulit. Die uno 18000 cæsi sunt 700 capti & ad metalla damnati qui tamen postea venundati sunt. *Nicias* & *Demosthenes* vel carcere necati vel sibimetipsis manus intulerunt. Atque talem habuit exitum *Atheniensium* ambitio, qui, dum omnia adipisci voluerint, omnium pænè jacturam fecerunt.

19. Quantus hinc *Atheniensium* dolor qui imperio se decidisse videbant, tanta pænè reliquorum *Græcorum* exultatio & gaudium. Qui enim cum illis bellum gesserant de hostibus crudelissimis simul & superbissimis jam sibi triumphare videbantur, illi vero qui iis militaverant eorum dominatu & fastu tantùm non oppressi, jugo servitutis excusso, gestiebant. Hoc tempore *Alcibiades* in exilium abactus multa in patriam commentabatur. Brevi autem pòst *Peloponnesiis* suspectus &

Agidi

Agidi Regi, cujus uxorem corruperat, perditè odiosus (cùm *Astyocho* Duci eum occidendi negotium daretur) ad *Tissaphernem* fugit quem, reditum meditans, à *Peloponnesiis* alienavit, talia *Satrapæ* suggerendo quæ in utilitatem Regis prorsus cederent.

20. *Peloponnesiorum* enim statum totum aperiens, drachmam, quam Rex in alimoniam quotidianam militis singuli elocabat, in tres obolos illi commutare persuasit, quorum portionem aliquam etiam detinendam dixit, ut militem sui observantem redderet stipendii causâ. Ne autem *Athenienses* à *Lacedæmoniis* penitùs opprimerentur summis viribus enitendum affirmavit, & has duas civitates seu in æquilibrio ponendas, ut vires mutuò contererent, majorem verò *Atheniensium* rationem habendam, utpote qui maris dominio contenti ulteriùs non procederent, cùm *Lacedæmoniorum* ambitioni termini nulli assignari possent, qui etiam *Græcos* universos à *Persico* jugo liberare in consiliis habebant.

21. *Tissaphernes* hæc præcepta haud aliter ac oraculi cujusdam effata respiciens ad ea se totum composuit. Quamobrem fidem, qua se obstrinxerât naves suas cum *Græcorum* classe conjungere, nunquam liberavit, copiisque eorum, stipendia detinendo, nervos intercidit. *Alcibiades* qui ad reditum se jam totum applicabat cum quibusdam per literas de eo egit, significabat autem se ægrè reversurum nisi Populi dominatus, sub quo in exilium pulsus fuerat, tolleretur.

L 22. Hoc

22. Hoc quidem Oligarchici præstiterunt, nondum tamen ejus res maturæ satis erant ob *Tissaphernem* ab eo alienatum. Ad exercitum itaque qui in *Samo* tunc agebat, & hanc Reip. mutationem molestissimè ferebat, se convertit & a militibus revocatus est. Gliscebat autem tanta invidia inter exercitum & Oligarchicos, quorum 400 rei summam tenebant, & tantæ seditiones exortæ sunt, ut *Athenienses*, mari iterùm magna clade accepta, funditus periissent, nisi *Lacedæmonios*, ad agendum segnes & imparatos, habuissent hostes.

23. Hac clade consternati, ut cum exercitu in gratiam redirent, viris 400 imperium abrogarunt, quod 5000 traditum est legibus quidem talibus ut Remp. *Atheniensium* nunc demum optime fuisse constitutam *Thucydides* judicet, tàm ab Oligarchia quàm plebis nimia & effreni potentia abhorrentem. Hoc facto, successu aliquo erecti sunt in meliorem spem, ne de rebus suis adeò desperarent. *Alcibiades* autem *Tissaphernem* invisens ab eo captivus est factus ut *Satrapa* gratum Regi faceret qui ne commoveretur verebatur *Lacedæmoniorum* querelis.

24. Ex custodia tamen evasit & *Cyzicum* veniens *Mindarum* Spartanum ducem tam terrâ quam mari devicit, captis omnibus *Peloponnesiorum* navibus, adeò ut literæ *Lacedæmonem* versus missæ interceptæ fuerint hac formulâ, secundum *Laconicam* brevitatem scriptæ: *Perdita sunt omnia, Mindarus interiit. Milites fame contabescunt, quid faciendum sit nescimus planè.*

25. Qu

25. Quia rerum mutatione *Lacedæmonii* percûlsi *Athenas* ad pacem petendam miserunt legatos qui *Cleophonis* cujusdam operâ auditi non sunt, tanta futurorum necessitas *Athenienses* premebat. Et parumper quidem res fæliciter administrarunt, *Alcibiadem Athenas* revertentem honoribus immensis cumularunt, Ducemque suum constituerunt. Brevi autem pòst (quæ est plebis insana temeritas) hominem, quòd eo absente navium Rector infæliciter pugnasset, potentiâ privarunt, ducesque crearunt decem quibus classis & exercitus cura demandata est. Hi *Callicratidam* Spartanum, qui *Lysandro* successerat, navali prælio vicerunt, at propterea quod milites quidam navibus pessundatis periissent, cum honoribus affici meruissent ad necem sunt damnati, eorumque sex capitali supplicio affecti, inter quos *Pericles Periclis* filius.

26. *Peloponnesiis* autem nunc res suæ nutare videbantur, quapropter aliam consilii rationem ineuntes *Lysandrum* classi restituendum decernunt, qui cùm ex patriis legibus bis classi præesse non posset, his elusis, seu *Araci* cujusdam legatus mittitur. Hic *Atheniensium* classem ad *Ægospotamon* fluvium nullo ordine, custodiâ nullâ, securum & incompositum aggressus facile devicit, ex navibus 130 omnes cepit præter octo, milites vero 3000, qui omnes, uno *Adimanto* excepto, necati sunt.

27. *Lysander* præsidiarios *Atheniensium* undique ex urbibus ejecit, quos omnes *Athe-*

nas misit ut urbs illa plenior mortalibus facta magis obsidioni tolerandæ impar foret. *Democratia* soluta *Oligarchiam* ubique induxit, ut, amicis suis summæ rei præfectis, Tyrannidem quandam in *Græcia* obtineret. Copiis tandem *Sparta* accitis *Athenas* mari & terra obsedit, quæ, postquam cives extrema omnia perpessi fuissent, his conditionibus deduntur.

28. *Muri longi & Piræi munitiones demoliuntor, Naves omnes præter 12 deduntor, Exules recipiuntor, Athenienses Lacedæmonios bello sequuntor, atque unà cum iis pacem vel bellum colant.* *Lysander* naves & muros occupavit *Munichionis* mensis die decimo sexto; illæ crematæ sunt, hi vero complanati ad tibiarum sonitum undique conquisitarum. Ex his annus 27 & bellum quidem ipsum finem accepit, (quo Duces *Græcorum* plures quàm in omnibus fermè aliis interierant) anno 780 à bello *Trojano*, *Olympiadis* 93æ 4°, *Darii Nothi* 19°; *A. M.* 3600.

SECT.

SECT. 4.

Ab exitu belli Peloponnesiaci usque ad Philippi Regis Macedoniæ initium.

Spatium Annorum 44.

1. ANno sequenti quo celebrata est *Olympias* 94ª quâ (in stadio) vicit *Crocinas Thessalus, Endico Ephoro, Archonte Pythodoro Athenis,* triginta viri ad leges condendas & Reip. ordinandam electi sunt. Potentiam, *Lysandri* operâ, adepti nihil antiquius habuerunt quam potentiam suam stabilire Tyrannidemque tam horrendam constituerunt qualis nusquam memoratur. Omnia cædibus & rapinis complentes, delectis civibus in quorum occisorum bona invo'arent, *Theramenem* etiam collegam, quòd eorum nequitiam perditè exosus his malis obviam ire conaretur, judicio (quo magis publico eo iniquiori) damnatum cicutam bibere coegerunt.

2. Magnus civium numerus in exilium abiit quorum facultates Tyrannorum fisco addictæ sunt. Inter illos erat *Thrasybulus* qui 30 Virorum tantùm auxilio usus primùm *Phylen* in *Attica* arcem, postea, aucto exulum illuc confugientium numero, *Piræum* occupavit, quo facto, illi qui in urbe adhuc hærebant Tyrannis Imperium abrogarunt. Tyrannis

Lacedæmoniorum opem implorantibus adfuit statim *Lysander* & *Pyræum* obsidebat; at cùm pessima contra exules statueret, à *Pausania* Rege qui *Athenas* secundùm devincendi gloriam illi invidebat, conatus ejus irriti sunt facti. *Pausaniæ* operâ, omnia in integrum *Atheniensibus* restituuntur, Tyrannis in exilium pulsis Populo imperium redditur, & omnium *Amnestia* decernitur communi suffragio, quæ *Xenophonte* observante, pacis & concordiæ vinculum magnum ac solum extitit, his temporibus apprimè necessarium.

3. Talem quidem exitum habuit 30 virorum *Tyrannis* qui ex Senatus decreto, ut quidam ait, rei summæ præfecti, cives 1400, causâ inauditâ necarunt, plures verò 5000 abegerunt in exilium. Intra urbem autem eorum rabies nequaquam se continuit, in *Asiam* perrexit ubi *Alcibiadi* patriæ spei exitium attulit; verebantur enim ne aliquando foret ut *Athenas* liberaret, nullamque securitatem sibi promittentes quamdiu ille superesset, *Lacedæmonios* obnixè rogarunt ut aliqua saltem ratione curarent eum è medio tollendum. Hi sive hominem eodem nomine odissent sive *Agidi* Regi, cum cujus uxore stupri consuetudinem habuerat, pergratum facturi *Pharnabazum* ad cædem perpetrandam perpulerunt. Mortuus est *Alcibiades* ætatis suæ flore; utpote qui vix quadragesimum annum excesserat, vir ingenii stupendi & formæ egregiæ. In eum *Socrates* verum *Platonicum* amorem exercuit, at visus est parum

profecisse,

profeciſſe, cùm ſatis conſtet neminem tàm vitiis quàm virtutibus *Alcibiadem* ſuperaſſe.

4. *Cyro* minore in prælio ad *Cunaxam* occiſo, *Aſiæ* Civitates *Græcæ* contra *Tiſſaphernem* opem *Lacedæmoniorum* implorarunt. Hi *Thimbronem* in *Aſiam* miſerunt, nuncio autem accepto claſſem ingentem in *Phœnicia* fabricari, *Ageſilaus* Rex profectionem ſuſcepit. Hic *Agidis* nuper defuncti frater & ped: claudus in certamine de ſucceſſionis jure, *Lyſandri* operâ, *Leotychidam* ſuperaverat, quem haud *Agidis* genuinum filium ſed ab *Alcibiade* genitum fuiſſe haud levis erat ſuſpicio.

5. Quamprimùm in *Aſiam* venit, *Lyſandri* dignitate & rerum geſtarum gloriâ ſe planè obſcuratum ſenſit, quapropter ejus poſtulatis ſemper abnuebat ut gratiam imminueret, atque ad alia adminiſtranda eum procul amandavit. Rex verò adeò ſtrenuè res ſuas geſſit ut de ipſo Orientis imperio jam certamen ſubiturus eſſet, cùm *Perſæ* eum vel ab *Aſia* extrahendum vel de ſe actum fore perſpicientes, civitates *Græcas* auro ad bellum *Lacedæmoniis* inferendum corruperunt; quo ille ad patriæ ſuccurrendum redire cogeretur.

6. Contra *Thebanos*, qui primi vim *Lacedæmoniis* intulerant, *Pauſanias* Rex & *Lyſander* miſſi ſunt, quorum hic, *Orchomeno* à *Thebanorum* ſocietate prius abducta, *Haliartum* oppugnans occubuit, homo crudelis & vafer qui nunc jure nunc injuriâ uſus ad res ſuas

 pro-

promovendas dicere solebat, ubi leonis exuviæ non sufficerent pellem vulpinam illis assuendam esse. *Pausanias* autem, quòd opem illi promissam non citò tulisset, & ob alia objecta damnatus, *Tegeam* fugit ubi postea ex morbo interiit. *Ephori* verò & *Aristodemus* Regis *Agesipolis* tutor hominibus 15000 sociorum exercitum ex 20000 constantem fuderunt, octo tantùm viris desideratis ex suorum numero.

7. *Agesilaus* in *Græciam* reversus Socios magno prælio in *Bœotia* fudit ad *Charoneam* ubi *Bœoti*, *Athenienses*, *Argivi*, *Corinthii*, *Eubœenses*, *Ænianes*, & *Locrenses* utrique congregabantur. Contra *Argivos* fæliciter belligeravit, sed *Conon Atheniensis* res patriæ *Persarum* ope variis modis promovens & cùm *Pharnabazo* conjunctus *Lacedæmonios* navali prælio ad *Cnidum* superavit, & longiùs progressurus videbatur, ita ut pacem omnino petendam hi judicarent, quam, postquàm res huc illuc agitata fuisset; tandem impetrarunt. Pax ista prima post bellum *Peloponnesiacum* inter *Lacedæmonios*, *Athenienses* cæterosque sancita *Antalcidæ* Legati nomine insignita est. Proditio autem magis *Græcorum* Civitatum est vocanda, ob quarum libertatem asserendam *Agesilaus* (specie saltem) *Asiam* invaserat.

8. *Lacedæmonii* qui pacem obtinuerant jam valde se efferebant, & castigare volebant sociorum illos qui in hostes proniori fuerant animo. *Mantineos* complanare muros urbis

&

& in vicos decedere, *Phliasios* exules suos recipere coegerunt. Contra *Olynthios* bellum susceperunt *Acanthiorum* & *Apolloniatarum* querelis adducti qui eos cum *Athenienfibus* & *Thebanis* conjurationis initæ insimulaverant. *Olynthii* omnino formidandi nunc erant, utpote qui *Macedoniæ* partem majorem occupaverant, *Pellam* Metropolin ceperant, idemque studium, quod olim *Lacedæmonii*, *Græcas* civitates liberandi præ se ferentes, *Amyntam* Regem toto pæne exuerant regno.

9. In *Thraciam* adversus eos cum 2000 militibus *Eudamidas* missus est qui *Potidæam* recepit & pro tantis viribus satis quidem profecit. Eum *Phæbidas* frater cum exercitu sequitur & in itinere *Thebas* digressus, *Thebanis* jam seditione laborantibus, *Cadmeam* arcem à *Leontida Polemarcho* proditam occupat. Hoc socii ipsi minime probabant, sed cùm *Agesilaus Thebanis* infensissimus facti patronum se præberet, & illi contra *Lacedæmonios* ne hiscere quidem auderent, Legatos suos mittebant qui tribus *Spartanorum* conjuncti *Ismeniam* collegam *Leontidæ* cum *Persa* sentiisse dictum capitis damnabant & urbis imperium tradebant *Leontidæ* ejusque sociis.

10. *Olynthum Lacedæmonii* ceperunt & *Phliasios* debellarunt *Agesilao* Duce; sed cùm omnia illis ex voto succedere viderentur, *Thebas* illicò exules recuperabant, & cùm horum dolis *Sphodrias Spartanus* ad *Atticam* invadendam inductus fuisset, *Agesilaus*

 filii

filii *Archidami* precibus cedens, factum ejus defendebat, quo *Athenienses* commoti (quod exules volebant) *Thebanis* se adjunxere marique haud semel victoriam obtinebant. *Agesilaus* contra *Bœotos* bis missus parùm feliciter bellum gessit atque post eum alii, quorum fugâ *Thebanos* confirmatos atque ex his certaminibus bellicis exercitatos indies à se defendendo ad imperium *Græciæ* quærendum ipsa fòrtuna manuduxit.

11. Anno sequenti, in quem *Olympiadis* 101* annus secundus *Artaxerxis Mnemonis* vero trigesimus incidit, *Archonte Hippodamo*, *Artaxerxes* auxilia *Græcorum* sibi contra *Ægyptios* adesse cupiens pacem inter eos fieri curavit. *Thebani* autem rebus prosperis elati hac pace obligári nequaquam volebant, nec *Bœotiæ* civitates liberas esse jubere, civium suorum virtute bellica animati, inter quos eminebant *Pelopidas*, & *Epaminondas* qui ex Philosopho paupere omnium *Græcorum* Ducum clarissimus evasit.

12. Nec ii quidem qui pacèm ambiebant eà frui vel intra illius terminos se continere potuerunt. Qui enim, *Lacedæmoniorum* jugo rejecto, *Democratiam* recuperabant summo *Oligarchicos* odio prosequuti sunt, cædesque horrendæ indies fiebant, dum nunc hi nunc illi plurimum poterant, remque summam occupabant: Nec cessarunt seditiones istæ inter *Græcos* donec sub unius Imperii clientelam redacti essent.

13. Cùm

13. Cùm autem *Lacedæmonii* paucorum dominatûs, *Athenienses* verò popularis, uti semper, nunc patroni essent; ad arma statim convolatum est, nihili fœdere habito. *Thebani* in res suas eò magis attentiores quò inter illos magis gliscere dissidia videbant, *Plateas* & *Thespias* vrbes, quod viderentur cum *Atheniensibus* sentire, occupatas solo æquarunt, eodem anno quo *Helice* & *Bura* *Achæorum* urbes ex terræ motu & hunc maris inundatione secuta interierunt.

14. Anno proximè sequenti, in quem incidit *Olympiadis* 102ª annus primus, qua stadio vicit *Damon Thurius*, *Archonte Alcisthene*, pax iterùm *Artaxerxis* operâ inter civitates coaluit, qua tamen *Thebani* minimè obligari voluerunt, iisdem rerum momentis quibus antea inducti. In eos itaque, ut *Græciæ* hostes, bellum gerere statuebant Spartani, quibus cùm omnes alii auxiliares copias mitterent, de *Thebanis* actum planè videbatur.

15. Non autem percipiebant cum *Epaminonda* sibi rem fore qui Dux constitutus unà cum *Bæotarchis*, *Cleombrotum* Regem qui *Bæotiam* invaserat, &, postquam nova auxilia recepisset, induciis vim tulerat, ad *Leuctra* prælio vicit & occidit. Cum *Cleombroto* ceciderunt sociorum 4000 *Thebani* verò 3000. Incidit hoc prælium in annum trigesimum quartum á bello *Peloponnesiaco*, *Olympiadis* 102ª annum secundum, *Artaxerxis Mnemonis* 34, *Archonte Phrasiclide*, *A. M.* 3634.

16. *Lace-*

16. *Lacedæmonii*, nuncio hujus cladis accepto, egregiam tamen animi magnitudinem retinuerunt. *Archidamum* Regem ad *Bœotiam* iterùm invadendam mittunt quò cùm venisset ab *Jasone Thessalorum* Principe induciæ factæ sunt. *Epaminondas* vero à *Leuctrica* victoria, *Arcadibus* omnibus ut in unam civitatem coirent author fuit, quæ *Megalopolis* est dicta. In *Siciliam* quoque, *Italiam* insulasque *Euesperidas* & alias regiones ubicunque *Messenii* habitabant præcones misit qui eos in sedem majorum revocarent, quæ, incolis suis veteribus restituta, *Messene*, ut priscis temporibus, vocatur. Hæc *Messeniorum* restitutio in annum 298 ab *Ira* capta incidit, *Olympiadis* 102æ annum tertium, *Archonte Dysc\ineto*. Per totum hoc temporis intervallum ritus suos & *Doricam* Dialectum servabant. Hæc scripsit *Pausanias*, *Diodorus* autem *Megalopolin* conditam vult secundo demùm abhinc anno.

17. *Arcades* à *Lacedæmoniis* lacessiti, cùm ab *Athieniensibus* non possent, opem à *Thebanis* impetrabant. *Epaminondas Laconiam* invasit & *Messenen* in integrum restituit, cùmque, diebus 85 in profectione positis, domum rediret, reditum ejus *Iphicrates Atheniensis* impedire conabatur, quem fugatum usque ad urbis mænia insecutus est. Serò tamen reversus, quòd Duces novos creari ad *Bucatii* mensis initium leges præceperint, in judicium vocatur.

18. Mor-

18. Mortem quidem se haud ægrè subiturum dixit modo tumulo inscribi curarent quæ quantaque (modulo recitato) fecerat; Populus verò rerum ab illo gestarum memoriâ vehementer delectatus reum libentissime absolvit. Brevi post in *Peloponnesum* reversus, postquàm multa sociorum causâ fecisset & multa recepisset oppida *Corinthum* oppugnavit, at à *Chabria* repulsus *Thebas* rediit.

19. *Arcades* indignum prorsus existimantes se [illegible]igenas solos in bello *Thebanos* sequi ab horum societate se subtraxerunt *Atheniensium* amicitiam amplexi: Cum *Eleis* bellum gesserunt *Pisatæ* qui fabulosis quibusdam argumentis ludorum *Olympicorum* administrationem vendicabant. Atque *Olympiadis* 104æ quidem exercitiis præerant, quæ idcircò inter *Olympiades Eleorum* annalibus conscriptas annumerata non est, & parùm constat, cùm varii nominentur, quis ejus stadio vicerit. *Arcades* autem templum *Olympicum* in potestate sua habentes pecunias ibi inventas in stipendia militum converterunt.

20. *Mantinenses* contra sacrilegium hoc vehementer protestati sunt atque hinc adeo gliscebat invidia ut *Thebani* vocarentur qui impedirent ne *Arcadia* tota in manus *Lacedæmoniorum* veniret. *Epaminondæ* *Arcades* castigandi iterùm negotium datur, at *Arcades*, tàm *Mantinenses* quàm reliqui, *Peloponnesum* à *Thebanis* subjugandam esse perspicientes *Atheniensium* & *Lacedæmoniorum* fidem & opem implorant. *Epaminondas* *Agesilaum* videns cum

cum viribus *Spartæ* universis *Arcadibus* adesse *Spartam* contendit ut urbem vacuam & inermem occuparet, & vacuam quidem atque inermem occupasset nisi divinâ providentiâ (ita scribit *Xenophon*) factum fuisset, ut vir quidam de hoc consilio Regem certiorem faceret, qui cives de futura impressione citissimè admonuit promittens insuper se quamprimùm patriæ adfuturum.

21. *Epaminondas* consilium suum de *Sparta* occupanda minùs successisse videns *Lacedæmoniorumque* & *Arcadum* copias in ejus opem advolaturas, *Mantineam* vero inermem relinqui, citato cursu ad hanc opprimendam retrocessit. Quominus urbem caperet, *Hegelochus Atheniensis* cum hominum 6000 obstabat; nihilominus se non honestè nisi prælio commisso rediturum statuens sociorum omnium reditum expectabat.

22. Exercitum *Tegeam* versus ducens hostes inopinantes, cunei in modum acie formata, aggressus est & ubicunque veniebat stragem magnam edidit. Dum autem contentiùs & negligentiùs pugnaret, vulnus in pectore accepit, & cùm telum in vulnere hæreret, in castra moribundus defertur, ubi postquam comperiisset, clypeum suum integrum esse & suos victoriam obtinuisse, ferrum è corpore extrahi jubens ilicò expiravit vir tam hominis & Philosophi quam Ducis omnibus officiis perfunctus, *Græciæ*, *Bœotiæ*, *Militiæ* simul & *Scholæ* summum decus & ornamentum.

23. Quantus

23. Quantus fuerit *Epaminondas* ex eo constat quòd cum *Thebani* ante eum nihil memoriâ dignum fecerint, eo sublato, ex uno ad aliud incommodum devoluti totius statim fortunæ naufragium passi fuerint. Hoc autem prælio effectum est ut neutra partium vinceret, quamvis utraque se vicisse ex trophæis erectis ostentare vellet, atque divinâ providentiâ curante, ut *Xenophon* scribit, multùm aliter ac homines putarunt, res cecidere. *Artaxerxe* Rege Authore nunc *Græcia* tota fœdus inivit ex quo *Messenios* excludendos *Agesilaus* frustra contendebat.

24. *Agesilai* quidem dignitatem haud parum diminuere videbatur quòd belli desiderio flagrans *Græciam* adhuc dilacerari permitteret, atque illud augebat infamiam quòd senio pænè confectus lucelli gratiâ *Nectanebo Ægyptio* Tyranno militaret. Omnia autem posthabens patriæ incolumitati, postquàm cum dignitatis suæ dispendio, pecuniam quærens, stipendia quædam fecisset, in reditu diem suum obiit annos natus 84, cum regnasset 41. vir egregius, tam belli laude quam aliis virtutibus vix ulli secundus. Eodem anno mortuus est Rex *Artaxerxes*, altero nempe ab *Epaminondæ* interitu.

25. Hoc temporis intervallo floruerunt *Hippocrates Coüs* Medicorum Princeps, *Democritus* Abderita Philosophus, *Socrates Atheniensis*, *Plato*, *Sophocles* & *Euripides* Poetæ, *Ctesias* Medicus & Historicus, *Aristoteles* Stagirita Peripateticorum Princeps, *Demosthenes*

Atheniensis Orator, *Eudoxus Cnidius* Mathematicus, *Zeno Citieus* Parens Stoicorum, *Thucydides* Historicus *Atheniensis*, & *Xenophon* ob eloquentiam *Musa Attica* dictus Philosophus egregius atque talis in rebus bellicis, ut *Græcorum* à *Cyri* Minoris interitu reductio *Alexandri* Magni res gestas, si non rei mole, stratagematum certè & solertiæ varietate, haud injuriâ, longe superasse videatur.

SECT. 5.

A Philippi Regis Macedoniæ initio usque ad Alexandri filii ejus Monarchiam.

Spatium Annorum 31.

1. MAcedonia olim *Emathia* dicta *Pelasgos* incolas habuit & nomen demum *Bœotiæ*. In *Pæonia* regnavit *Telegonus* pater *Astriopæi* bellatoris clarissimi qui *Priamo* militavit. In alia parte imperavit *Europus*. *Caranus* autem *Argivus* decimus sextus ab *Hercule*, quinto anno circiter ab interitu *Sardanapali* ab Oraculo monitus coloniam in hanc regionem deduxit & vi regnum stabilivit. Hunc secuti sunt Reges 15 usque ad *Amyntam Tharalei*, seu *Philippi*, filium.

2. *Amyntas* ab *Illyriis* victus, cùm statum suum recuperare desperaret, regni partem magnam *Olinthiis* tradidit, quam postea rebus

suis

ſtis refarcitis repetebat. Illi reddere quod donatum fuerat plane recuſabant, & quamvis à *Lacedæmoniis* auxilium obtineret, victus tamen Magnam Regni portionem & *Pellam* Metropolin amiſit. Ex uxore *Eurydice* tres ſuſtulit filios, *Alexandrum*, *Perdiccam*, & *Philippum* filiamque *Euryonen* ſeu *Exionen*. Ex *Gygæa* vero uxore altera *Archelaum*, *Argæum* & *Menelaum* à *Philippo* fratre tandem interemptos. *Alexander* patri ſuccedens à *Ptolomæo Alorite* tam regno quam vitâ exutus eſt matris inſidiis, ut nonnulli tradunt; quæ cùm antea maritum tollere voluiſſet ut huic *Ptolomæo* genero ſuo nuberet, liberorum communium gratiâ, veniam obtinuerat.

3. Poſt triennium *Perdiccas Alexandri* frater, *Ptolomæo* occiſo, regnum avitum obtinuit, quod poſtquam per quinquennium tenuiſſet vel prælio contra *Illyrios* occubuit vel matris inſidiis interemptus eſt. *Perdiccas* filium infantem reliquit cui tutor datus eſt *Philippus* frater anno *Ochi* ſecundo, *Olympiadis* 105æ anno primo *Archonte Callimede*. *Philippus Thebis* obſes per annos aliquot habitus in *Epaminondæ* convictu tam bellicæ quam civilis virtutis fundamenta poſuiſſe dicitur. Ad tempus certum Tutoris officio functus, cùm bellis undique *Macedones* peterentur, quibus pueri authoritas & vires omnino impares erant, ex Tutore Rex declaratur.

4. *Macedones* enim Magnam acceperant cladem ab *Illyriis* qui etiam aliam profectionem meditabantur. *Pæones* impreſſiones faciebant;

Rex

Rex *Thraciae Pausaniam*, *Athenienses* verò *Argaeum*, (ambos *Aeropii* qui regnum usurpaverat filios) in solium evehere conabantur. *Philippus* autem ab omnibus hisce angustiis se explicavit, benignum se erga subditos praebendo. Disciplinam militarem restituens instituit *Phalangem Macedonicam*, *Paones* & *Thraciae* Regem pecuniâ, *Argaeum* & *Athenienses* armis, submovit. Hos etiam *Amphipolin* liberando atque erga captivos clementiam prae se ferendo sibi conciliavit.

5. Quum autem regnum sibi satis stabilivisse videretur, *Paones* subjugavit, *Illyrios* devicit, *Amphipolin* recepit, *Olynthios*, quorum amicitia jam necessaria videbatur, postquàm *Potidaeam* cepisset, *Pydnâ* dono datâ sibi devinxit: *Crenidas* accessione novorum civium auctas à seipso *Philippos* nominari voluit fodinasque auri ibi inventas adeò in rem suam administravit, ut 1000 talentorum quotannis inde proventus fieret, ex quo magnum incrementum res ejus cepere. Ex hoc enim auro nummum illum signabat *Philippicum* dictum, magnas copias conduxit & *Graecos* plurimos corrupit ad patriam prodendam. Eò autem faciliùs res suas augebat ornabatque quòd *Athenienses* bello sociali occupati *Amphipolin* aliasque *Graeciae* res curare haud potuerint.

6. Bellum autem *Sociale* originem habuit ex *Chiorum Rhodiorum*, *Coorum*, & *Byzantiorum* defectione ab *Atheniensibus*. Per triennium gestum est tandemque compositum

quòd

quòd *Athenienses Persarum* cum rebellibus conjunctionem metuerent. Hoc bello floruerunt *Iphicrates*, *Chabrias* & *Timotheus* cum quibus Ducum *Græcorum* gloria extincta prorsus & sepulta jacuit.

7. *Philippus* anno superiori *Olympiadem* duxerat *Neoptolemi Molossorum* Regis filiam *Arymbæ* autem (seu *Aribbæ*) qui tunc regnabat non sororem (ut apud *Plutarchum* legimus) sed neptim. Cum successum ejus molestissimè ferrent *Thracum Illyriorum* & *Pæonum* Reges, quod singuli non poterant conjunctis viribus efficere conabantur. Palantes autem eos & incompositos aggressus Rex superavit facilè & reduxit ad obsequium.

8. Eodem anno, *Olympiadis* 106ª primo, *Artaxerxis Ochi* sexto, *Archonte Elpinice*, *Alexander Philippi* & *Olympiadis* filius *Pellæ* natus est, Mense *Attico Boedromione*, siquidem annos natus 32, menses vero 8, penultimo mortuus fuerit *Thargelionis*. Eodem die Templum *Dianæ Ephesinum* conflagravit homuncione quodam flammam subjiciente qui tanto facinore se posteritatis memoriæ transmissum volebat. Consilii autem publici *Asiæ* (seu *Panionici*) decreto Cautum est nequis illius omninò mentionem faceret, & nihil quidem certi de ejus nomine ad nos pervenit; quamvis enim *Herostratus* nonnullis sit, nonnunquam tamen *Lygdamis* vocatur.

9. Anno sequenti, *Archonte Callistrato*, *Bellum Phocicum* seu *Sacrum* exortum est.

Lace-

Rex *Thraciæ Pausaniam*, *Athenienses* verò *Argæum*, (ambos *Æropii* qui regnum usurpaverat filios) in solium evehere conabantur. *Philippus* autem ab omnibus hisce angustiis se explicavit, benignum se erga subditos præbendo. Disciplinam militarem restituens instituit *Phalangem Macedonicam*, *Pæones* & *Thraciæ* Regem pecuniâ, *Argæum* & *Athenienses* armis, submovit. Hos etiam *Amphipolin* liberando atque erga captivos clementiam præ se ferendo sibi conciliavit.

5. Quum autem regnum sibi satis stabilivisse videretur, *Pæones* subjugavit, *Illyrios* devicit, *Amphipolin* recepit, *Olynthios*, quorum amicitia jam necessaria videbatur, postquàm *Potidæam* cepisset, *Pydnâ* dono datâ sibi devinxit: *Crenidas* accessione novorum civium auctas à seipso *Philippos* nominari voluit fodinasque auri ibi inventas adeò in rem suam administravit, ut 1000 talentorum quotannis inde proventus fieret, ex quo magnum incrementum res ejus cepere. Ex hoc enim auro nummum illum signabat *Philippicum* dictum, magnas copias conduxit & *Græcos* plurimos corrupit ad patriam prodendam. Eò autem faciliùs res suas augebat ornabatque quòd *Athenienses* bello sociali occupati *Amphipolin* aliasque *Græciæ* res curare haud potuerint.

6. Bellum autem *Sociale* originem habuit ex *Chiorum Rhodiorum*, *Coorum*, & *Byzantiorum* defectione ab *Atheniensibus*. Per triennium gestum est tandemque compositum quòd

quòd *Athenienses Persarum* cum rebellibus conjunctionem metuerent. Hoc bello floruerunt *Iphicrates*, *Chabrias* & *Timotheus* cum quibus Ducum *Græcorum* gloria extincta prorsus & sepulta jacuit.

7. *Philippus* anno superiori *Olympiadem* duxerat *Neoptolemi Molossorum* Regis filiam *Arymbæ* autem (seu *Aribbæ*) qui tunc regnabat non sororem (ut apud *Plutarchum* legimus) sed neptim. Cum successum ejus molestissimè ferrent *Thracum Illyriorum* & *Pæonum* Reges, quod singuli non poterant conjunctis viribus efficere conabantur. Palantes autem eos & incompositos aggressus Rex superavit facilè & reduxit ad obsequium.

8. Eodem anno, *Olympiadis* 106ª primo, *Artaxerxis Ochi* sexto, *Archonte Elpinice*, *Alexander Philippi* & *Olympiadis* filius *Pellæ* natus est, Mense *Attico Boedromione*, siquidem annos natus 32, menses vero 8, penultimo mortuus fuerit *Thargelionis*. Eodem die Templum *Dianæ Ephesinum* conflagravit homuncione quodam flammam subjiciente qui tanto facinore se posteritatis memoriæ transmissum volebat. Consilii autem publici *Asiæ* (seu *Panionici*) decreto Cautum est nequis illius omninò mentionem faceret, & nihil quidem certi de ejus nomine ad nos pervenit; quamvis enim *Herostratus* nonnullis sit, nonnunquam tamen *Lygdamis* vocatur.

9. Anno sequenti, *Archonte Callistrato*, Bellum *Phocicum* seu *Sacrum* exortum est.

Lace-

Lacedæmoniis, ob *Cadmeam* absque ulla juris specie occupatam, *Amphyctiones* pecuniâ mulctaverant, *Phocenses* etiam talentis multis ob *Cirrhæam* possessam, agrum quendam ad Templum *Delphicum* pertinentem. *Philomelus* autem vehementer *Phocenses* concitavit, ex duobus *Homeri* versibus probare volens Templum olim in illorum patrocinio fuisse, & Dux cum plenissima potestate constitutus *Lacedæmonios*, quasi eâdem injuriâ affectos in belli societatem pertraxit.

10. Templum & Oraculum *Delphicum Apollinis Pythii* vetustum admodùm fuit. Poeta enim ante *Troicum* bellum *Agamemnonem* illud consuluisse canit. Oraculi locus *Græciæ*, atque ipsius mundi, umbilicus habebatur, fabula de duabus aquilis (vel Corvis) relata quæ à *Jove*, hæc in *orientem*, in *occidentem* illa, demissæ, hùc tandem, æquali via emensa, convolaverint. Origo Oraculi ex Capris ducta quæ ad hunc specum pastæ gestus & sonos insuetos edebant.

11. Principio quidem alius alii indiscriminatim responsum dedit, at cùm multi furore correpti se præcipites in speluncam darent, machina tripos inventa est quâ tuta mulier stare posset. Mulier hæc ab interrogando *Pythia* dicta, primaque omnium fuit *Phemonoe*. Virgines ad hoc officium destinabantur, donec, quadam ab *Echecrate Thessalo* stuprata, fœminæ quinquaginta annorum electæ fuerint quæ tamen virginum habitu responsa dederant. Priscis temporibus Templum celebre admodum

admodum fuit ob Oraculum, *Amphyctionum Confessum, Ludos Pythios* & *divitias*; *Strabonis* ætate fama ejus valde diminuta erat.

12. *Philomelus* nihil nisi justum & honestum præ se ferens *Lacedæmonios* & *Athenienses* in belli societatem traxit, reliqui autem ferè omnes *Græci* Templum armis vindicandum existimantes se cum *Thebanis* conjunxerunt, *Amphyctionesque* decreto suo eorum consilium approbarunt, *Mulctâ* talentorum 1000 insuper *Lacedæmoniis* impositâ, quòd alteram intra tempus definitum non solvissent. *Philomelus* autem Sociorum copias coeuntes contra *Thebanos* perspiciens Templi thesaurum occupavit, quo militibus conductis, infæliciter pugnavit, & re male gesta vel prælio cecidit, vel, ne in hostium potestatem vivus veniret, è rupe præcipitem se dedit.

13. *Philomelo* successit *Onomarchus*, qui *Lycophroni Pheræorum* Tyranno contra *Thessalos* & *Philippum* opem ferens bis illos in prælio vicit & *Charoneam* cepit, demum verò à Rege victus captus & strangulatus est. Hunc excepit *Phayllus* frater qui, cùm civitates *Græciæ* Majores nummo distributo ad auxilium conferendum corrupisset, absque ulla alia re memorabili gesta ex tabe interiit. *Philippus* autea *Methonam* ceperat; quam dum oppugnaret oculum ex sagittæ ictu amisit, *Pheræorum* Tyrannos potestate exuit & *Hellespontiacis* civitatibus aliquot devictis *Olynthios* aggressus est, virium jam satis sibi esse existimans ad illos superandos quorum potentiam

tàm

tàm ipse quàm Majores ejus, reformidaverat, quosque modis omnibus sibi conciliare studuerat.

14. Urbem, civibus bis victis, à Magistratibus proditam diripuit, incolas & prædam vendidit, unde ingentem vim pecuniæ comparavit qua *Græcos* ad patriam prodendam corrumpens pergeret in incæpto. Proditores enim in civitate quaque invenit & palàm profiteri non dubitavit se auro magis quam ferro res suas ornasse & auxisse. *Athenienses* monitu *Demosthenis* inducti huic arti occurrere statuerunt, quicquid autem conati fuerint, ille fidei *Græcæ* argenteis (vel aureis) telis pugnans quotidiè spolia amplissima reportavit; atque de *Atheniensibus* ipsis triumphavit, à quibus pacem in annos septem, pecuniâ inter *Demagogos* (inter quos nonnulli *Demosthenem* recensent) distributâ, obtinuit, donec *Thracicis* rebus explicatus liberiùs posset *Græciæ* inhiare.

15. Reversus ex *Thracia* à *Bœotis* de auxilio sollicitatus est,& *Phocide* invasa bellum absque prælio finivit. *Phalecum* enim Ducem *Phocensium* ad hos deserendum nominis sui gloriâ compulit,copiâ factâ cum exercitu discedendi. Cùm bellum *Phocicum* itaque post decennium talem exitum habuisset, de *Phocensium* pæna ad *Amphyctiones* relatum est. Hi decreverunt illorum suffragium duplex, quod in consilio, obtinuerant, *Philippo* ob tam fidelem operam Templo navatam transferendum esse, illos Templo arcendos, nec arma nec equitatum habituros

habituros priùs quàm thesauros ablatos restituissent, exules eorum omnes & quotquot Sacrilegi erant piaculares habendos & è quovis loco auferendos; urbes eorum solo æquandas, incolas vero in vicos dispertiendos quorum singuli ex familiis 50 constarent stadii longitudine separati; solvendum denique ab illis talentorum 60 tributum annuum eò usque donec ablata pecunia restitueretur.

16. Ita quidem *Phocenses* mulctati sunt, *Abais* exceptis qui soli sacrilegio se non contaminarant. *Philippus* autem gloriâ clarior indies factus omnibus modis gratiam captabat qua totius *Græciæ* Imperator contra *Persas* eligeretur; in hos enim à longo jam tempore bellum meditabatur. *Illyrios* & *Thraces* devicit ad quos reprimendos Castella extruxit. Anno sequente *Philippi* verò 18 *Arymbas Molossorum* Rex mortuus est relicto filio *Æacida Pyrrhi* patre. *Philippus* puerum adhuc *Æacidam* regno privavit & *Alexandrum Olympiadis* fratrem in ejus locum promovit, quem nonnulli, vivo adhuc *Arymba* & regno exuto, Regem fuisse factum scribunt.

17. *Philippus* posthæc *Perinthum* & *Byzantium* parùm fæliciter oppugnavit, illa enim urbs à *Persicis Satrapis*, hæc ab *Athieniensibus* & eorum sociis obsidione liberata est, *Græcique Athieniensium* operâ in societatem adeò firmam coaluere ut pacem cum illis facere cogeretur. Sub hoc tempus *Ateas Scytharum* Rex ab *Istrianis* oppugnatus *Philippum* in auxilium

vocavit

vocavit, pacta, in mercedem, succeffione in regnum fuum: *Iftrianis* autem fe recipientibus pacto ftatim renunciavit. Hoc *Philippus* irritatus *Scythiam* invafit & magnam prædam obtinuit, qua in reditu à *Triballis* obviàm factis privatus eft vulnere in femore accepto per quod equus transfixus protinùs interiit. *Ifocrates* Orator, hac anfa arrepta, fecunda epiftola Regis animum ad pacem flectere conabatur, at conatu prorfus irrito.

18. Clade enim ifta ad ulteriùs audendum potiùs excitatus cum *Græcorum* plerifque focietatem inivit, quumque *Athenienfes* fibi folos obftare videret, quo minùs quod in confiliis habebat obtineret, illos bello domandos & inopinantes opprimendos ftatuit. *Elateam* itaque in *Phocide* occupavit, quo cafu fubito *Athenienfes* confternati fe tamen pro ratione temporis muniebant & *Bæotos* fibi conjungebant. *Bæotos* Rex invafit cum peditum 30000 equitum vero 2000 & hofte tàm militari prudentiâ quàm militum numero fuperior (Duces enim *Græcis* nulli jam fupererant) ad *Chæroneam* maximo prælio fudit. Hîc libertatis *Græciæ*, hic gloriæ antiquæ terminus & finis. Victoriâ erga Captivos *Athenienfes* moderatè ufus *Thebas* munivit; contra *Thebanos* tamen eum fæviiffe *Juftinus* fcribit. Accidit hæc ad *Chæroneam* pugna *Olympiadis* 110æ anno tertio, *Archonte Charonide* (feu *Charonda*) *Arfis* Regis *Perfarum* primo.

19. Hæc

19. Hæc victoria facilè effecit ut, concilio *Corinthi* habito, Dux *Græciæ* contra *Persas* eligeretur, pecuniâ & militibus Civitatibus singulis indictis, quarum *Lacedæmonii* soli eum pacisque conditiones contempserunt. Sic autem foris florentis res domesticæ in pejori statu erant ob *Olympiadi* nuncium remissum *Cleopatramque Attali* neptim ductam; illa enim filium suum *Alexandrum* ad summam invidiam non desiit incitare. Insequente vere, postquàm responsum, adeo ambiguum ac *Cræsus* olim, ab Oraculis de bello consultis accepisset, *Attalum Amyntam* & *Parmenionem* Duces sub specie Civitates *Gracas* liberandi in *Asiam* præmisit.

20. Ipse cum exercitu secuturus filiæ *Cleopatræ* cum *Alexandro Epirota* nuptias magnificentissime celebravit. Dum autem ostentaret Majestatem suam & populi captaret favorem spectaculis & epulis, à *Pausania* quodam vulnus in latere accepit, ex quo ilicò mortuus concidit. *Pausaniam* ebrium factum *Attalus* stupraverat & aliis prostituerat, contra quem, cum nihil miser apud regem valeret, injustum judicem hoc modo mulctavit. Talem finem habuit *Philippus* postquam annos regnasset 24, vixisset 46, vir egregius qui maximis difficultatibus se exemerat, tantum imperium sibi comparaverat, virosque tot bellicosos & laureâ dignissimos instituerat, ut tàm *Marte* quàm *Mercurio* stipatus earum rerum quæ à filio postea gestæ sunt laudem vel præcipuam meruisse videatur.

21. *Philippo* ſucceſſit filius *Alexander* annos viginti natus *Olympiadis* 111ª anno primo qua, ſtadio vicit *Cleomantes*, *Archonte Pythodoro*, *Darii Codomanni* anno primo, *A. M.* 3669. Genus paternum ab *Hercule*, maternum ab *Achille* duxit. A puero ſpiritus altiſſimos gerens ab *Ariſtotele* in diſciplinis ingenuis inſtitutus fuit, cùmque adoleſceret virtutis ſpecimina egregia edidit. Funere patris Regali pompâ deducto, ad Remp. accedit regnumque à Regicidarum ſupplicio auſpicatur. Omnibus anguſtiis ſe explicavit ſingulari humanitate & animi incredibili magnitudine uſus quæ per totum vitæ decurſum illi nunquam defuit.

22. *Athenienſes*, authore *Demoſthene*, in novum Regem conjurabant cum *Attalo* quem *Olympiadis* in *Cleopatram* & filiolum horrenda immanitas graviter irritaverat. *Ætoli* reſtituere decreverunt *Acarnanes* à *Philippo* in exilium pulſos. *Ambraciotæ* præſidium ſibi impoſitum ejecere, & *Thebani Cadmeam* recuperare ſtudebant. *Arcades*, ut patrem antea, nunc filium contemnebant: *Peloponneſii* vero cæteri ad libertatem defendendam erant paratiſſimi. His malis acceſſit tumultus gentium circa *Macedoniam* jugum excutere ſummè cupientium.

23. In fatis erat ut *Alexander* vel gratiâ, vel armis omnia ſuperaret. A *Theſſalis* primùm deinde ab *Amphyctionibus* ipſis ſe Ducem *Græcorum* renuntiari curavit, tunc ducto in *Bœotiam* exercitu cæteros adeo terruit ut

Concilio

Concilio *Corinthi* convocato Dux eligeretur, ad bellum cum *Persis* gerendum. Vere autem sequenti dùm *Thracibus* domitis contra *Pæones* & *Illyrios* fœliciter pugnaret, civitates quædam defecerunt, & *Thebani*, *Cadmeâ* expugnata, *Atheniensibus* se associarunt, *Demosthene* in *Alexandrum* quotidie (ut in *Philippum* olim) debacchante, quem *Pueri* & *Stulti* cognominibus cohonestavit.

24. Verùm, Rege in *Bœotiam* cursu citato contendente, *Athenienses* animos deposuerunt. *Thebani* tamen flocci factis conditionibus omnibus oblatis ad obsidionem tolerandam se componunt. *Alexandrum* quidem urebat quod à *Persicis* rebus distineretur, & moræ impatiens conditiones pacis haud facilè spernendas obtulit, cùm verò ad nihil aliud se proficere videret nisi ut scommatis & modis omnibus indignissimis exciperetur, pervicaciam illorum molestissimè tulit & severissimè castigare statuit. Urbem facili negotio cepit, aditu per ostiolum quoddam neglectum patefacto *Amphyctionum* decreto, captivi omnes, quòd cum *Persa* sæpius conspirassent, venundati vel necati sunt, *Pindari* progenie excepta, cujus ædes solas victor superesse voluit. Urbs enim hæc celebris ex eodem decreto complanata est die ultimo *Eleusiniorum* ab *Atheniensibus* celebratorum, *Boedromionis* mensis vicesimo, postquàm in eodem fermè statu durasset per annos octingentos.

25. *Alexander* edictum promulgavit quo *Græcis* exulum receptione interdixit, cui

Athenienses se iminorigeros gesserunt. Hinc simultates recruduerunt quæ, deprecantibus illis iram victoris, alio jam moventis, diminutæ potiùs (si non consopitæ tantùm) quàm sublatæ sunt. His rebus administratis, in *Macedoniam* revertitur ubi ad *Persicum* bellum omnia parat. Nec ab incepto vel gravitate rei vel sobolis quærendæ gratiâ flecti potuit. Vere itaque exercitum 34000 peditum, equitum 4000 ad *Hellespontum* duxit, secundùm illorum rationes qui vires majores huic profectioni attribuunt. Ad has copias alendas non supra 70 talenta eum habuisse *Aristobulus* scripsit, commeatum in dies 30 tantùm *Datis*, & 200 talenta eum insuper debuisse non nemo asseruit.

26. Ante decessum tamen *Macedoniam* pænè totam inter Duces distribuit, & *Perdiccæ* percontanti quid sibimet relinqueret respondit *Spem*. Exercitum in navibus 60 *Troadem* transvexit, primusque, hastâ in terram dejectâ, tripudiantis in modum exiliens *Asiam* veluti cepit anno regni sui secundo, *Darii Codomanni* item secundo, *Olympiadis* 111[æ] anno tertio, *Archonte Enæneto*, (tertio nempe mense antequam, Magistratu deposito, locum daret *Ctesicli*, quo Principe profectionem hanc susceptam scripsit *Diodorus Siculus*) *A. M.* 3670.

27. *Antipatro* rerum Cismarinarum Administrationem commisit, cum peditum 12000, equitibus 1500. *Lacedæmonii* post Regis decessum rerum novandarum occasionem avidi

expectabant,

expectabant, à prælio verò ad *Arbela* commisso pleræque Civitates extrema omnia pro libertate tentanda statuebant, antequam *Persarum* vires penitùs conciderent. Dum *Antipater* itaque seditionibus in *Thracia*, quas *Memnon* suscitarat, distineretur, *Lacedæmonii* tempus opportunum adesse rati *Græcos* ad defectionem impulerunt. At *Antipater*, rebus *Thraciæ*, quomodo licebat, compositis, contra eos profectus est, Magnoque prælio fudit, in quo *Agis* Rex *Spartanus* & Copiarum Dux inter alios multos occubuit.

28. *Antipater* hoc successu usus bello finem imponendum duxit ne longiùs procederet quàm subditi modestia pateretur. Probè enim *Alexandri* ingenium noverat, cui victoria, non autem victor gratus erat, & qui tantum à sua gloria detrahi putabat quantum alterius famæ accederet. *Lacedæmonios* itaque pacem petentes ad *Græciæ* Concilium remisit quod, auditis utrinque querelis, ad Regem ipsum rem totam detulit. Illi, obsidibus 50 *Antipatro* traditis, *Alexandrum* versùs, ad veniam petendam, legatos miserunt.

CAP. III.

De his quæ in Sicilia acciderunt durante Imperio Persico.

SECT. I.

Nomina atque Incolæ hujus insulæ unà cum iis rebus quæ Imperium Persicum præcesserint.

1. SIcilia insula est Maris Mediterranei è regione *Italiæ* posita. Eam in circuitu patere quantum navis magna possit obire intra dies octo & à continenti distare *Thucydides* ait viginti stadiis.

2. *Trinacria* primùm à figura triangulari, deinde *Sicania*, tandem *Sicilia* nominata est. Indigenæ fuerunt *Cyclopes* seu *Læstrygones*, *Sicani* etiam & *Siculi*; cum pro fabula omninò habendum sit quòd illi ex *Hispania* hi vero ab *Italia* huc migraverint. Non enim origine sed loco distinguebantur. A *Græcis* Coloniæ multæ deductæ sunt & multæ civitates conditæ. *Phœnices* etiam loca maritima, circa *Lilybæum* præcipuè, occupabant. Atque ab his tàm insulam ipsam quàm præcipuum quemque fluvium & locum nomina accepisse multis docet *Samuel Bochartus* vir Clarissimus.

3. *Cyclopibus*

3. *Cyclopibus* extinctis, *Cocalum* insulâ fuisse potitum scribit *Justinus*, ad quem à *Minoe* Cretensi fugit *Dædalus Architectus Atheniensis* celeberrimus. *Talum* nepotem & discipulum suum in arte præstantiorem futurum occiderat & in *Cretam* se receperat ubi Regis odium incurrebat in re quadam ad *Pasiphaen* reginam spectante. *Minos* ad *Inycum* seu *Camicum Cocali* regiam eum insequutus est, ubi ab hujus filiabus in domum allectus in balneo necatur. *Dædalus* ope *Pasiphaes* evasisse in navi existimatur & vela invenisse (cùm remi antea in usu soli fuissent) unde alis sibi factis avolasse dicitur: *Icarusque* filius in alio navigio patrem sequutus, cùm novum inventum rectè administrare non potuerit, submersus creditur. *Minois* autem hujus junioris interitus in *Herculis Græci* tempus incidit & ætatem tempora *Troica* antecedentem.

4. Post *Cocalum* civitates in manus Tyrannorum devenêre quorum regio nulla feracior fuit, inquit *Justinus*. Cum vero *Tyranni* isti qui civitates *Græcas* opprimebant *Græci* fuerint, *Cocalus* autem ætate bellum *Trojanum* præcedente vixerit, & Civitas prima *Græca* in *Sicilia* non fuerit ante *Olympiadem* 11 fundata, inter *Cocalum* & Tyrannos 500 vel 600 anni omninò intercesserunt. Per annos enim multos vix fieri potuit quin Coloniæ istæ eâdem Reip. formâ, qua Metropoles, usæ fuerint, donec *Phalaris* apud *Agrigentinos* Tyrannidem invaserit circiter *Olympiadem* 54.

5. *Phalaris Astypalea* natus infans adhuc *Laodamum* patrem amisit. *Erythiâ* ductâ paulò antequàm nasceretur filius *Paurolas* in exilium pulsus est, rebusque adversis vehementer pressus & ab *Agrigentinis* seditione laborantibus vocatus summam rerum tandem occupavit. Quibus artibus (fraude nempe & crudelitate) Tyrannidem adeptus fuerat iisdem retinuit. Huic ad homines vivos comburendos *Perillus* Statuarius *Atheniensis* insignis machinam nobilem, taurum æneum, obtulit, cujus ipse primus periculum facere meritò coactus est.

6. Hoc immanissimo supplicii genere se 37 homines affecisse Tyrannus epistolis suis fatetur. Portentum certè quoddam fuit ad hominis nequitiam castigandam ortum, crudeli odio, & crudelitate prorsus inaudita, animo tamen erga amicos beneficentissimo, tantamque virtutis rationem habente, ut hujus solius gratiâ injuriis veniam faceret, atque in gratiam rediret. Non ex insidiis interiit, ut alii multi tyranni, sed in eum *Agrigentinorum* multitudo impetum fecit postquam crudelitatem exercuisset per annos 16.

SECT.

SECT. 2.

De Imperio Persico Contemporaneis.

1. PHalaride oppresso, libertatem suam conservabant *Agrigentini* donec *Theron* filius *Ænesidami* Tyrannidem invaderet. Eodem tempore *Panætius Leontii, Cleander Gelæ* se dominum fecit. Huic post septennium successit *Hippocrates* qui *Naxios, Zanclæos, Messanæ* incolas & *Leontinos* subjugavit. Cum *Syracusanis* bellum gessit à quibus ademit *Camarinam*, & post annos septem in prælio contra *Siculos* occubuit. Liberos *Gelonis* fidei commisit, qui, fide posthabita, *Gelæ* se dominum constituit & postea, seditione inter populum *Syracusanum* & Magistratus orta, ab his exulantibus de auxilio solicitatus plebem dolis delusit &, factione utraque tandem oppressa, summam rei occupavit, *Olymyiadis* 72. anno secundo, *Archonte Hybrilide, Darii* 31°, eodem anno quo inter *Græcos* & *Persas* ad *Marathonen* pugnatum.

2. *Syracusæ*, *Ortygia* primùm dictæ *Ætolorum* quorundam sedes erant. Hi à *Siculis*, *Siculi* à Colonia pulsi sunt quam deduxit *Archias Corinthius* circiter *Olympiadem* undecimam, *Romulo Romæ* regnante & fervente jam bello *Messenico*. Confluentibus verò multis ab aliis *Peloponnesi* locis, in tantam crevit ista civitas, ut *Cicero* eam omnium *Græcarum*

urbium maximam & venustissimam appellaverit. Ex urbibus 4 constabat *Insula*, *Acradinâ*, *Tychâ*, & *Neapoli*. In circuitu patebat stadia 180. Præter suburbana portus duos habuit. Primi incolæ Insulam habitabant *Ortygiam* dictam. Aristocratica Reip. forma in usu fuit coloniæ ab *Archia* deductæ; talis enim tunc temporis *Corinthi* vigebat sub *Bacchiadis*. Postea Populus ferociens & omnia confundens seditionibus & mutationibus plurimis *occasiones* præbuit, & quo magis Monarchiam fugiebat eò plus Tyrannidem expertus est.

3. *Gelon* autem adeò moderatè potentiâ suâ utebatur ut amandus omnibus, nemini timendus esset, & *Siculorum* omnium animos sibi ita conciliavit ut triremibus bis centum & exercitu tàm ingenti, quàm *Græcia* universa contra *Xerxem* armare valeret, *Græcis* bello Medico implicatis opitulari paratus esset, modò vel Classis vel terrestris exercitus præfectura sibi committeretur. Repulsam ferens vires suas convertit in *Carthaginienses* ab *Egestanis* in *Siciliam* vocatos quos tanto prælio vicit eodem die, quo *Græci* ad *Salaminam* prosperè pugnabant, ut ipso *Themistocle* haud inferior haberetur. Quandoquidem *Carthaginiensium* hìc mentio fit, de origine Civitatis illius pauca sunt dicenda in hoc loco, ut videatur quemadmodum ex parvis initiis creverit, & tantos progressus fecerit, ut de summa rerum constituenda demùm litem intentaret.

4. *Carthag*,

4. *Carthago* à *Tyriis* condita est qui priscis temporibus maris dominio potiti colonias in omnia loca maritima deduxerunt. Ex variis partibus constabat diversis temporibus conditis, unde occasio nata est *Epochas* diversas faciendi. *Appianus* ante *Trojam* captam anno circiter quinquagesimo eam conditam vult à *Tsoro* & *Carchedone*, cùm *Tsor* & *Zor* nomina *Phœnicia* Metropolis sint, *Carchedon* vero urbis ipsius, *Carthada* enim *Phœnicio* sermone urbem novam sonat. *Strabo* ad columnas *Herculis* usque Colonias deduxisse vult *Phœnices* circa *Troica* tempora, quibus *Didonem* vixisse & *Æneam* vagum hospitio excepisse *Virgilius* canit, aut poeticâ fingendi licentiâ usus aut ignorantiâ ductus, vel *Servio* judice.

5. *Eusebius Carthaginem* conditam secundùm rationes quorundam scribit ad annum 143 post *Trojam* eversam, & *Davidis* 23. *Menander Ephesius* autem qui *Tyriorum* annales in Sermonem Græcum convertit *Didonem* hanc urbem condidisse scripsit anno *Pygmalionis* 7°, post templum *Herosolymitanum* ædificatum annis 143 & mensibus 8 exactis, annis 300 post *Trojam* excisam; post tempus autem ab *Eusebio* assignatum 164.

6. Dicendum itaque *Cothonem* seu partem primam portui adjacentem ante *Troica* tempora ædificari potuisse, *Megaram* verò (quæ etiam *Magalia* & *Magaria* aut habitationes in terra aliena significans) intra annos 144 à *Troja* eversa; & *Byrsam* seu arcem à *Didone*

post

post annos demum 166. Ex quo enim *Cananaitæ* sedibus ab *Israelitis* pulsi & loca maritima incolentes *Phœnices* appellati sunt, Colonias deducere non desierunt, atque alias præter hanc urbes in *Africa* condiderunt, inter quas *Utica* vel *Ityca* quæ dialecto *Phœnicia Vetus* est.

7. *Dido* autem *Pygmalionis* soror, fuit *Tyri* Regis, uxor *Sichæi* (vel *Sicharbi*) *Herculis* sacerdotis, quo à Rege perempto, ipsa cum divitiis in *Africam* fugiens parricidam prædâ fraudavit. Appulsam fama est tantum agri à *Libybus* petiisse quantum corio bubulo circundari posset, atque hoc concesso in tenuissimum funiculum corium dissecuisse quo viginti jugera circundata sunt, ubi *Arx* condita atque inde *Byrsa* nominata. Verùm narratio ista fabulosa à viris doctis habetur, commentumque inde natum suspicantur: quòd *Bosra* locum munitum significans ἀσφαλείας gratiâ in *Byrsam* mutari videtur, cùm literas *S* & *R* conjunctas *Græca* lingua ferre non possit.

8. Regina tandem, ne *Hiarbæ* Regi *Mauritaniæ* nubere cogeretur, manus sibi ipsi intulit. Antequam *Dido* vel *Amabilis*, seu (ut alii interpretantur vocem) *Erratica*, *Elissa* sive *Mulier divina* & *Virago* appellabatur. *Virago* autem vox Latina Græce *Ouirago* scripta apud *Eusebium* corrupta invenitur in *Origo*, quæ ad urbem non ad mulierem attinere visa *Josephum Scaligerum* & alios multùm divexavit.

9. *Carthago*

9. *Carthago* igitur à *Didone* reparata seu aucta est circa *A. M.* 3132. regnante *Johaso Judæ* Rege, & *Jehu Israelis*, à *Troja* excisa anno 310, ante primam *Olympiadem* 97°, ante *Romam* conditam 120. Reges primum habuit, posteà Monarchiam excussit, unde diù seditionibus aliisque malis laboravit quæ effrenem Populi potentiam sequuntur. Philosophus Remp. hanc cum *Cretarum* & *Lacedæmoniorum* Politiis comparat, affirmans eam ex *Aristocratia* & *Politia* fuisse mixtam. *Polybius* ex *Regali Aristocratica* & *Democratica* potentia compositam vult.: *Isocrates* domi *Oligarchiçam*, militiæ *Monarchicam* fuisse.

10. Ut *Spartæ* Reges, ita *Carthagine* duo rebus præfuerunt *Suffetes* dicti vel lingua sua *Sophetim* quo nomine *Judices Israelitici* appellantur. Apud *Aristotelem Polybium* aliosque, *Reges* audiunt, in annum autem unum creati sunt, unde *Livius* cum Consulibus *Romanis* eos confert. His etiam *Senatus* adjungebatur (cum altero *Spartanorum* ab *Aristotele* comparatus) qui si ejusdem cum illis sententiæ esset, decretum vim legis obtinuit, sin minus, de ea re ad Concionem referebatur. In concione duo à Philosopho reprehenduntur; unum quòd cuique homuncioni sententiam suam dicere & Magistratibus contradicere integrum erat; alterum quòd contra plebiscitum quamvis iniquissimum nihil tutò obiici posset.

11. Præter *Senatum* alius fuit *Consessus* virorum 104 à numero rotundo *Centumviratus* dictus,

dictus, quem quum *Aristoteles* cum *Ephororum* Collegio comparet *Judices* & libertatis custodes habendi sunt. *Censores Morum* in hac Repub. inveniuntur atque *Prætores*, qui tributa curabant legesque ferebant, cum Magistratibus aliis. Inter alia vitia *Aristoteles Suffetum* ob divitias electionem incusat, & quòd unus idemque munia varia obiret. Illud detestandum prorsùs quòd rebus adversis pressi *Carthaginienses* filios suos mactarent, quem superstitionis ritum ex *Phœnicia* videntur attulisse.

12. Absurdum etiam illud quòd *Græcè* callere nemini liceret, quia *Suniator* quidam *Græci* Sermonis ope cum *Dionysio* Majore Consilia communicaverat. Laudandum quòd civitas ebrietatem ferre noluerit, atque annulis aureis milites honoráverit. Populus ingenio morosus admodùm fuit, Magistratibus obedientissimus, erga subditos Tyrannicus, rebus in adversis timidus, cùm irasceretur crudelissimus, in conciliis inconcussus, adeò tamen infidus ut *Fides Punica* in proverbium abiret.

13. Quo tempore & quibus rebus inducti *Carthaginienses Siciliam* primùm ingressi sint, obscurum est. *Livius* insulanorum seditionibus eos allectos & vocatos primùm scribit, *T. Quintio Cincinnato* & *Cn Julio Mentone Coss.* anno *Romæ* conditæ 323°, quadragesimo circiter à *Xerxis* transitu, *Peloponnesiaco* bello jam inchoato: Hallucinatio gravis, cùm *Gelon Carthaginienses* ad *Himeram* vicerit eodem tempore

pore quo *Græci Xerxis* classem ad *Salaminam* profligarunt.

14. *Justinus* ex *Trogo* Historico refert eos, postquàm longo tempore in *Sicilia* parùm fæliciter belligerassent, in *Sardiniam* arma convertisse, numine irato quòd humanas hostias immolarent. Hic etiam acceperunt magnam cladem quâ vehementer offensi *Mazæo* duci cum exercitus reliquiis reditu interdixerunt. Milites vero exilium moleste ferentes, *Carthagine* obsessa & demum capta, de consilii authoribus pænas sumpserunt.

15. *Mazæo* ob affectatam tyrannidem capitali supplicio affecto successit *Mago* qui militarem disciplinam ordinando Imperii fundamenta posuit. Filios duos reliquit *Asdrubalem* & *Amilcarem*. Horum auspiciis Resp. in *Sardinia* bellum gessit & pugnavit cum *Africanis* qui annuum tributum pro urbis area exigentes nunc tamen illud obtinuerunt. *Asdrubal* dictaturis 11 & triumphis 4 clarus in *Sardinia* ex vulneribus interiit. Ab ejus morte hostes animos sumpserunt, *Siculique* injuriis continuis affecti *Leonidæ Spartani* Regis fratris opem implorarunt, unde bellum acre conflatum quo Marte vario pugnatum est

16. Hoc tempore *Darius Histaspis* filius per legatos imperavit ne hostias humanas immolarent, ne humanis carnibus vescerentur, ne mortuos cremarent potiùs quàm humarent, atque ut ipsi auxilium contra *Græcos* mitterent: In quibus omnibus eos morem gessisse

præter

dictus, quem quum *Aristoteles* cum *Ephororum* Collegio comparet *Judices* & libertatis custodes habendi sunt. *Censores Morum* in hac Repub. inveniuntur atque *Pratores*, qui tributa curabant legesque ferebant, cum Magistratibus aliis. Inter alia vitia *Aristoteles Suffetum* ob divitias electionem incusat, & quòd unus idemque munia varia obiret. Illud detestandum prorsùs quòd rebus adversis pressi *Carthaginienses* filios suos mactarent, quem superstitionis ritum ex *Phœnicia* videntur attulisse.

12. Absurdum etiam illud quòd *Græcè* callere nemini liceret, quia *Suniator* quidam *Græci* Sermonis ope cum *Dionysio* Majore Consilia communicaverat. Laudandum quòd civitas ebrietatem ferre noluerit, atque annulis aureis milites honoraverit. Populus ingenio morosus admodùm fuit, Magistratibus obedientissimus, erga subditos Tyrannicus, rebus in adversis timidus, cùm irasceretur crudelissimus, in conciliis inconcussus, adeò tamen infidus ut *Fides Punica* in proverbium abiret.

13. Quo tempore & quibus rebus inducti *Carthaginienses Siciliam* primùm ingressi sint, obscurum est. *Livius* insulanorum seditionibus eos allectos & vocatos primùm scribit, *T. Quintio Cincinnato* & *Cn Julio Mentone Coss.* anno *Romæ* conditæ 323°, quadragesimo circiter à *Xerxis* transitu, *Peloponnesiaco* bello jam inchoato: Hallucinatio gravis, cùm *Gelon Carthaginienses* ad *Himeram* vicerit eodem tempore

pore quo *Græci Xerxis* classem ad *Salaminam* profligarunt.

14. *Justinus* ex *Trogo* Historico refert eos, postquàm longo tempore in *Sicilia* parùm fæliciter belligerassent, in *Sardiniam* arma convertisse, numine irato quòd humanas hostias immolarent. Hic etiam acceperunt magnam cladem quâ vehementer offensi *Mazæo* duci cum exercitus reliquiis reditu interdixerunt. Milites vero exilium moleste ferentes, *Carthagine* obsessa & demum capta, de consilii authoribus pænas sumpserunt.

15. *Mazæo* ob affectatam tyrannidem capitali supplicio affecto successit *Mago* qui militarem disciplinam ordinando Imperii fundamenta posuit. Filios duos reliquit *Asdrubalem* & *Amilcarem*. Horum auspiciis Resp. in *Sardinia* bellum gessit & pugnavit cum *Africanis* qui annuum tributum pro urbis area exigentes nunc tamen illud obtinuerunt. *Asdrubal* dictaturis 11 & triumphis 4 clarus in *Sardinia* ex vulneribus interiit. Ab ejus morte hostes animos sumpserunt, *Siculique* injuriis continuis affecti *Leonidæ Spartani* Regis fratris opem implorarunt, unde bellum acre conflatum quo Marte vario pugnatum est

16. Hoc tempore *Darius Histaspis* filius per legatos imperavit ne hostias humanas immolarent, ne humanis carnibus vescerentur, ne mortuos cremarent potiùs quàm humarent, atque ut ipsi auxilium contra *Græcos* mitterent: In quibus omnibus eos morem gessisse

præter

præter ultimum scribit *Justinus*, quod si fuerit, mutasse eos postea consilium ex *Platone, Diodoro* & *Plinio*, abunde constat. Non longo pòst tempore *Amilcar* in *Sicilia* occisus est, tribus filiis relictis, *Amilcone, Hannone*, & *Gisgone*: *Asdrubal* etiam totidem reliquerat, *Annibalem*, *Asdrubalem*, & *Sapphonem*.

17. Hic *Amilcar* ille est qui in prælio cum *Gelone* commisso occubuit anno *Xerxis* sexto, ex qua clade ad res *Carthaginiensium* digressi sumus. Unà cum illo militum 150000 ceciderunt, & *Carthaginienses* pacem petere coacti sunt, cùm in hoc bellum fuissent inducti eo consilio (sicut quidam existimarunt) ut Civitates *Siculæ* à *Græcis* adjuvandis arcerentur. Oblatum postea *Siciliæ* regnum *Gelon* respuit atque inde gloriam suam magnoperè auxit. Principatum tenuit per annos 13.

18. *Olympiadis* 75ª anno tertio *Geloni* mortuo successit *Hiero* frater qui *Catanam* reædificatam *Ætnam* nominavit cujus nominis mons hoc tempore (ut ante annos 50) flammas eructavit. Principio avarus, crudelis, suspicax & turbulentus doctorum virorum præceptis melior factus est. Contra *Pœnos* in *Siciliam* reversos prospere pugnavit & *Thrasydæum Agrigentinum*, postea in civium odium incidens *Catanam* profectus ibi mortuus est *Olympiadis* 78ª anno secundo, cùm principatum obtinuisset per annos 11 & menses 8. *Hierone* mortuo *Thrasybulus* frater ejus potentiam occupavit omnium Tyrannorum fœdissimus, qui

post menses decem à *Syracusanis* pulsus *Locros* in ora *Italiæ* concessit, ubi sibi ipsi manus intulit, & cives libertatem recuperarunt.

19. *Syracusani*, libertate recuperata, in seditionem gravem ilicò inciderunt æqualia Reip. jura denegantes iis quos *Gelon*, rerum suarum promovendarum gratiâ, civitate donaverat. Hos bello in ordinem redegerunt atque eodem tempore per universam insulam è Civitatibus advenæ pulsi sunt qui *Messanam* advolarunt. Ea hoc tempore Reipub. *Syracusanæ* forma fuit quam *Aristoteles Politiam* vocat ex *Oligarchia* & *Democratia* compositam. Quàm autem infirmis fundamentis inniteretur statim ex eo apparuit, quòd parum abfuerit quin *Tyndarides* vulgi favore captato Tyrannidem occupasset, & quamvis ille in tumultu occideretur, alii tamen idem consilium amplexi sint.

20. His malis, ut remedium efficax, *Petalismum* adhibuerunt, quo (*Athenienses* imitati) absentiam imposuerunt iis in quinquennium qui potentiâ vel gratiâ alios supereminerent: Atque inde appellationem sortitus est quòd nomen ejus quem quis pulsum voluerit vel oleæ folio vel laminæ cuidam inscriberet. Remedium autem ipso morbo periculosius compertum est, dum optimates & rebus gerendis idonei à Rep. arcerentur quæ in hominum spurcissimorum & impudentissimorum manus devenit. Hinc omnia ruere cæperunt, & Populus legem *Petalismi* tandem abrogavit.

21. Ab

21. Ab his rebus sic domi gestis ad bellum *Syracusani* se converterunt, quo Civitatibus plerisque subactis, *Leontium* quoque, cùm *Siciliæ* imperio inhiaret, ceperunt & complanarunt, optimatibus *Syracusas* translatis & turbâ in exilium pulsâ. Ex his motibus domesticis in bellum cum *Atheniensibus* inciderunt *Olympiadis* 91ª anno primo, de quo à nobis satis dictum. *Syracusæ* autem adeò cædibus & impensis fuerunt exhaustæ, ut *Gylippi Spartani* solius operâ tantis malis superfuerint & *Atheniensibus* summam cladem & periculum intulerint. Populus illâ victoriâ elatus iterùm ferocire cæpit, & majorem ambire potestatem rebus præsentibus minime contentus.

22. Populo author fuit *Diocles* homo severus eloquens & prudens ut Magistratus non suffragiis sed sorte designarentur. Hac ratione summa rei nonnunquam ad imperitissimos deferebatur, quod cùm legislatoris sapientiæ nequaquam congruum sit, nonnulli eum iniquitate temporum ad hanc legem ferendam impulsum putant, & Repub. ordinata huic iterùm vires infregisse. Hoc memorandum omninò quòd sub capitis periculo cavens ne quis armatus in concionem prodiret, ipse memoriâ lapsus hoc crimen incurreret, & ne legem suam ipse irritam faceret, ferro statim stricto seipsum occideret. In vitiis corrigendis inexorabilis fuit & rigidus, justissimus tamen, tantique leges ejus sunt habitæ ut in plerisque *Siciliæ* locis receptæ fuerint; & quamvis

Cephalo

Cephalo atque *Polydoro* legum condendarum postea negotium daretur, non *Legumlatores* sed *Commentatores* in ejus leges habiti sunt.

25. Verùm mala quæ *Democratiam* sequuntur non sic quidem tollenda erant, dum qui sapientiâ præstabant minùs, vulgus autem imperitum magis, valerent. Hinc simultates, invidia, & studium partium quibus Tyrannis demùm exorta est. *Dionysius* enim *Hermocratis* filius artifex egregius simulandi dissimulandique adeò plebem orationibus suis inescavit, ut ad corporis custodiam satellitio acquisito, rei summam occupaverit, anno ab *Atheniensium* clade octavo, *Olympiadis* 93ª quarto, eodem quo *Athenæ* in *Lysandri* manus venerant.

26. Gratiæ cum plebe ineundæ in bellis cum *Carthaginiensibus* gestis fundamenta posuit. Hi sub auspiciis filiorum *Amilcaris* & *Asdrubalis* contra *Mauros* & *Numidas* fæliciter pugnaverant, & *Africanos* ad tributum, pro solo solvi solitum, remittendum compulerant. Cùm etiam numerosissimâ illa familia libertati periculum intentare videretur, ex Senatoribus Judices centum elegerant, qui à Ducibus exigerent rerum gestarum rationes. *Amilcari* successerat filius *Amilco* qui, post varias victorias, exercitu pestilentiâ consumpto, sibi manus intulit. Hunc excepit *Hannibal* ex fratre nepos, *Gesconis* (seu *Gisgonis*) filius.

27. *Hannibal* propter avum *Amilcarem* interfectum versùs *Græcos* animo infensissimo

erat,

erat, *Siciliamque* ingressus magna vi eos adortus est & *Selinuntem* cum *Himera* expugnavit. Illo autem ex peste mortuo, *Amilcar* Collega *Agrigentum* urbem tam hominibus quam omnium rerum copiâ refertissimam cepit, & ornamenta multa in *Africam* transportavit, inter quæ æneum illum *Phalaridis* taurum, quem post annos demum 260 *Scipio Africanus* Minor, *Carthagine* Capta, *Siculis* reddidisse fertur. Quum tota *Sicilia* ab *Agrigenti* excidio cladem accepisse videretur, duces *Syracusani*, ad opem obsessis ferendam missi inter alios, officii neglecti accusati sunt.

28. Defectionis autem apertè eos insimulavit *Dionysius* quasi obsidionem solvere potuerint, & puniendos statim ante tempus per leges statutum affirmavit. Hinc etiam Optimates accusandi ansam arripuit, ut Oligarchiam unà cum Ducibus affectantes, patronum se plebis & libertatis venditans. Et Militum gratiam captans Ducem cum aliis, & postea Collegis falsò accusatis & remotis, solum se renunciari curavit. Nunc conjurationem gravem in se fieri clamitans 600 hominum, in corporis custodiam, satellitium obtinuit, quo pro arbitratu aucto, & inimicis publico decreto oppressis, ex scriba & infimæ sortis homuncione, se maximæ Civitatis *Græcæ* dominum constituit.

29. *Amilcar* verò, *Agrigento* complanato, *Gelam* cepit, & profecturus ulteriùs videbatur, cùm peste gravissima compulsus esset, facta cum

cum *Dionysio* pace, exercitus reliquias in *Africam* trajicere. Contra *Dionysium Syracusani* omnia tentabant, at ille. se strénuè defendit &, rebus confirmatis, contra *Carthaginienses* bellum redintegravit, à quibus Civitates multas alienavit. Illi, vere sequenti, *Amilconem* cum numerosissimo exercitu in *Siciliam* miserunt qui, re fæliciter administrata, urbes multas cepit & *Syracusas* obsidione cinxit.

30. Classem tamen eorum *Syracusani* fuderunt, capta prætoria navi, quo successu elati frustrà iterùm libertatem suam recuperandi consilia inibant. Atqui pestilentiâ tandem incredibili *Pœnorum* exercitus adeò consumptus est, ut fugæ omni ratione à *Syracusanis* prærepta, eam redimere talentis 300 Dux fuerit coactus à *Dionysio* qui res *Carthaginiensium* non magis cupiebat attritas, ne subditi, securi ex hac patre redditi, Tyranno plus negotii facesserent.

31. *Carthaginienses* itaque, novis copiis in *Siciliam* transmissis, bellum renovabant, quod tamen iterùm in Tyranni commoditatem compositum est. Rebus prosperis superbus *Rhegium* ter oppugnabat à civibus contumeliâ affectus, quos tandem fame victos vendidit. In otio jam positus poësi se totum addixit, atque inter alios Philosophos *Platonem* ad se vocavit, qui, cùm de viri Principis officio liberè fuisset locutus, in maximum vitæ periculum venit & libris quinque væniit, quem Philosophi, in id venientes, redemerunt. Ab

hoc

hoc otio bellum cum *Carthaginiensibus* redintegratum est & vario Marte gestum, cui cum induciæ succederent, brevi post *Dionysius* obiit seu ex Crapula sive Majoris filii operâ necatus, postquam *Syracusis* præfuisset annos 38, *Olympiadis* 103ª primo, ante *Æram* Christi 366°. *A. M.* 3637.

32. Hic *Tyrannus* ille celeberrimus est, qui non propinquis sed convenis quibusdam & feris hominibus atque barbaris custodiam corporis committebat: Qui tondere filias suas docuit, ne tonsori collum committeret: Qui ferrum ab iisdem, cùm essent adultæ, removit, instituitque ut candentibus juglandium putaminibus barbam sibi & Capillum adurerent, qui noctu sic ad uxores ventitabat, ut omnia specularetur & perscrutaretur antea, qui cùm in communibus suggestis consistere non auderet, concionari ex turri solebat: Qui denique *Damocli* Parasito, cujusmodi esset sua fælicitas, quam ille prædicaverat, ostendit, cùm in summis deliciis omnique rerum copia & luxu accumbenti gladium fulgentem è lacunari setâ equinâ appensum dimitti jusserit, ut illius cervicibus appenderet.

33. *Dionysius* uno eodemque die duas uxores duxerat *Dorida Locrensem* & *Aristomachen Hipparini* filiam, *Dionis* sororem. *Dion* in ultimis constitutum Tyrannum pro nepotibus solicitaturus erat, ut in partem regni saltem succederent, quod *Dionysius*, ex uxore priori susceptus & ad ætatem maturam jam provectus, subolfaciens medicos adegisse

dicitur

dicitur ad medicamentum patri propinandum, quo in so[p]orem conjectus nunquam expergefieret. *Dionysius* itaque, summâ rei occupatâ, patri successit.

34. Principio virtutis quadam specie omnium expectationem ex[c]itavit: *Platonem* inter Philosophos alios bis accivit. At paulatim ad luxum & pigritiam devolutus virtuti se infensum reddidit, *Platonem* modis indignissimis tractavit, & *Dionem* in exilium pepulit. Hic *Corinthi*, Mercenariorum manu coacta, *Siciliam* invasit & Tyrannum, auctis indies copiis, in exilium abegit. *Syracusani* autem libertatis vindici gratiam male retulerunt & Milites Stipendiis defraudarunt; cùm autem præsidiarii in arce à *Dionysio* relicti in urbem impetu facto, eos male mulctarent & reprimi non possent, in auxilium vocatus est, & repressis hostibus Dux creatus. Inimicitias autem graves & continuas cum æmulis exercens atque inde in angustias magnas conjectus, tandem à *Callicrate* homine perfidissimo & nequissimo circumventus & percussoribus immissis interfectus fuit, anno ætatis 55° &c, postquàm ex *Peloponneso* rediisset, quarto.

35. *Callicrates*, *Dione* sublato, Tyrannidem occupavit, quem post menses 13 expulit *Hipparinus Dionysii* Majoris ex *Aristomache* filius, summamque rei tenuit per biennium. Hunc sequutus est *Nasæus* quidam quem summè securum *Dionysius* potentiâ exuit & *Syracusarum* imperium recuperavit anno exilii sui decimo. Hoc temporis intervallo

Locrorum

Locrorum in ora *Italiæ* maritima se dominum fecerat, & cives per sexennium cædibus rapinis & stupris valde oppresserat. Hi *Locrenses* illi sunt quorum Remp. *Zaleucus* ille legislator celeberrimus ordinavit, de quo multa alibi diximus.

36. Eodem tempore quo *Dionysius* Tyrannidem recuperavit *Syracusani* in *Icetam Leontii* dominum proniores erant, ille tamen potentiam retinuit; *Carthaginienses* verò *Syracusanos* seditionibus laborantes adorti sunt. Hi in angustiis tantis positi *Corinthi* Metropolis opem implorarunt, unde *Timoleon* missus est vir in Tyrannidem odio acerrimo, qui fratrem summam rerum affectantem occidi permiserat. *Syracusas* veniens *Carthaginienses*, *Icetam*, & *Dionysium* haud magno negotio expulit, quorum hic *Corinthum* decessit ubi vitam in magna penuria exegit *Pædagogus*. *Philippo Macedoni* percontanti cur potentiam illam magnam à patre relictam non retinuisset respondisse fertur: *Patrem Principatum quidem non autem fortunam sibi reliquisse*. Hic fuit Tyrannidis *Dionysiorum* exitus post annos 64, *Olympiadis* 109ᵃ anno secundo, *A. M.* 3661.

37. *Icetas* verò *Syracusis* inhians *Carthaginienses* ad urbem expugnandam reduxit, Hos primùm ab obsidione rejectos prælio maximo vicit & ad omnes pænè concidit *Timoleon*, cùmque *Icetas* & *Mamercus Catanæ* Tyrannus in insulam eos revocassent, vires unitas illorum attrivit, *Icetam* cum filio cap-

tum

tum supplicio affecit, *Carthaginienses* ad pacem petendam compulit, & *Mamercus* quidem fugiens posteà seipsum dedidit & necatus est. Urbes reliquas omnes à Tyrannis *Timoleon* liberavit, atque, *Syracusis* bellis & cædibus pæne exhaustis, per præconem in *Græcia* edici jussit Populum *Syracusanum* agrum & domos cuique offerre, quo factum est ut, multis confluentibus, frequentissimè urbs habitari cæperit.

38. *Timoleon* bellorum curâ liberatus Reipub. ordinandæ totus incubuit quam *Democraticæ* formæ restituit, *Cephalo* cuidam & *Dionysio Corinthis* negotio dato leges *Dioclis* interpretandi. Magistratum novum & annuum à Populo eligi voluit & *Jovis Olympii Famulum* nominari in libertatis recuperatæ memoriam. Oculis captus Reip. tamen deesse nolebat. Extrema senectute confectus tandem universo *Siculorum* concursu sepultus est, atque ut *Hero* cultus. Obiit anno regiminis sui 38°, *Olympiadis* 110æ ultimo, *Philippi Macedonis* etiam ultimo, *Arsis Persæ* secundo, ante exortum *Imperii Macedonici* septimo, *A. M.* 3668.

CAP. IV.

Res Romanorum Imperio Persicò Contemporanea.

SECT. I.

A Regis Regnique exilio primaque Regiminis mutatione ad Secundam à Decemviris factam.

Spatium Annorum 57.

1. PRofligatis Regibus rei summa ad *Consules* defertur à *Consulendo* dictos, seu Consilium *Petendo*, sive *Judicando*, vel *Prospiciendo*. *Prætores* verò primùm, postea *Judices*, tandem *Consules* sunt appellati.

2. Potestas Consulum eadem Principio quæ Regum fuit: A *Cicerone Regia Potestas* & *Imperium Regium* dicitur, & apud *Græcos* ὕπατοι seu *Præcellentes* audiunt. Diminuta est hæc duorum hominum annua potestas *Provocatione* & *Intercessione*. *Provocationem* à Consulibus ad Populum instituit *Valerius Poplicola*: Intercesserunt postea *Tribuni Plebis*. Repub. durante negotiis publicis omnibus Consules

Consules præfuerunt & Magistratus præcipui sunt habiti. Postquam Princeps Magistratuum omnium, Consulum verò & Tribunorum imprimis, jura usurpasset, Senatum habere, jus dicere, tutores dare, servos manumittere, tributa locare, & ludos publicos celebrare consueverunt: Atque ex eorum nominibus, nota anni characteristica, ut prius, desumpta fuit. Florente adhuc Rep. cùm arduum quid & periculosum accidisset, summa illis potestas tributa est Senatusconsulto in hanc formam facto: *Viderint Consules nequid detrimenti Resp. capiat.* Cætera de Coss. ex Institutione nostra Tirones petant.

3. Consulatum primi omnium auspicati sunt *L. Junius Brutus* & *L. Tarquinius Collatinus* initio *Olympiadis* 68ª qua, in stadio vicit *Ischomachus Crotonensis*, *Archonte Isagro*. Hi novi Consules, cùm uterque secures 12, ut Rex ipse, ante se gestatas haberent, ad invidiam diminuendam ordinarunt, ut unus secures, alter fasces virgarum haberet; & *Servii* leges, populi in gratiam, velut postliminio reduxerunt. Ad *Tarquinium* autem restituendum conjuratio gravis facta est, qua per *Vindicium* servum patefacta, *Brutus* filios suos *Titum* & *Tiberium* securi percussit; conjuratores vero cæteros Collegæ, cujus erant affines, puniendos reliquit.

4. Hi, cùm *Tarquinius* æquior illis videretur, *Publii Valerii* operâ ad supplicium sunt damnati, consul vero ipse seu ob clementiam sive gentem suspectus magistratu novo priva-

tus in exilium mittitur. Hoc *Cicero Democratiæ* addictissimus defendit ut justè factum & patriæ tum utile tum honestum fuisse dicit, ut memoria *Tarquiniorum* & regni tolleretur. S. *Augustinus* autem illud scelus, *Tarquinium* verò bonum & innocentem virum nominat.

5. *Tarquinio* in Consulatu successit *Valerius* vir acerrimo in Regem odio. *Consules* bona Regis populo diripienda exposuerunt, ædes ejus complanarunt, & Campum Martium quem occupaverat publico juri restituerunt. Rex, cùm legationibus & dolis se parum profecisse videret, exercitum *Hetruscorum* numerosum in rebelles duxit, atque acre prælium committitur quo *Aruns* ejus filius & *Brutus* certamine singulari ambo pariter ceciderunt. Victoria tamen ex *Romanorum* partibus stetit & *Valerius* triumphans *Romam* rediit.

6. *Valerio* Populus graviter succensebat quòd solus absque Collega Reip. præesset, & tanquam libertati iniquior ex ædibus regalibus latis & superbis Regis instar pompâ magnâ procederet. Domum itaque suam complanavit, secures â fascibus removit, fasces ipsos in comitia veniens Populo submisit, & Consulatum petendi cuipiam copiam fecit, postquàm plurima in plebis fecisset gratiam, & *Democratici* imperii posuisset fundamenta. Ex consulibus enim ad Populum provocationem induxit; sub pœna capitis sancivit, nequis, populi injussu, Magistratum capesseret, & pauperibus succurrebat tributi remissione.

Le-

Lege alia in Consules pervicaciam punivit, Senatum virorum 164 accessione auxit, & Tyrannidem affectantem interficere cuiquam permisit, modo crimen demonstrari posset. Cumque ad belli sumptus à populo pecuniam conferri oportuerit *Ærario* duos præesse voluit *Quæstores* dictos.

7. *Quæstores* à quærendo nominati sunt, ut inquit *Varro*, quòd de pecunia publica inquirerent, atque de Maleficiis. Nonnulli eorum originem altiùs petunt, tàm *Romulum* quam *Numam* *Quæstores* suos habuisse contendentes. Si vero habuerint uidentur tantùm ad fontes puniendos creati (ut postea Triumviri de rebus capitalibus) atque *Ærario* demum, Regibus pulsis, præfuisse quo tempore opes publicæ magis auctæ sunt. Duo primi *Urbani* sunt dicti, postea finibus imperii productis plures creati, donec *Cæsar* tandem 40 creaverit. *Quæstorum* erat pecuniam publicam colligere atque administrare, signa bellica aurea & argentea in *Ærario* servare, prædam vendere, legatos hospitio excipere & ex publico alere.

8. Senatusconsultorum etiam curam *Augustus* illis commisit. Principes habuerunt *Quæstores* suos *Candidatos* & *Quæstores Principis* nominatos. Ex his *Quæstores Palatii* traxerunt orignem, qui cum custodes velut & Præsides legum sint nunc demum *Cancellarii* audiunt. Quod autem ad *Ærarium* attinet, principio *Saturni* Templum nummo publico asservando assignatum est quo *Libri Elephantini*,

quibus inſcribebantur tribus 35, & Senatus-conſulta, aſſervabantur: Libri autem *Lintei* ſeu *Annales* curæ Pontificum commiſſi. *Ærarium* poſtea *Fiſcus* à *Fiſcellis* appe:labatur. Primum *Advocatum Fiſci* creavit *Adrianus*.

9. His ordinatis *Lucretius* pater *Lucretiæ Bruto* ſuffectus eſt, cui mortuo poſt dies aliquot ſucceſſit *Marcus Horatius*. Hic, Collega abſente, *Capitolium* jam abſolutum *Idibus* Septembris dedicavit, atque eo Conſule fœdus primum inter *Romanos* & *Carthaginienſes* pactum eſt. Anno ſequenti, *Valerio* (quòd Populum coleret *Poplicola* cognominato) ſecundùm & *Tito Lucretio Tricipitino Coſſ. Porſena Cluſii* Rex ad *Tarquinium* reſtituendum copiis magnis adductis *Romam* obſedit. Velitationibus aliquot Conſules ambo vulnerati ſunt, & *Hetruſci Romanorum* fugientium terga premebant ſuper pontem. Ibi *Horatius Cocles* hoſtium multitudini ſe oppoſuit donec pons à tergo diſrumperetur, quo facto in fluvium diſiliens ad ſuos ſoſpes enatavit.

10. Anni inſequentis *Coſſ. Poplicola* & *M. Horatius Pulvillus Porſenam* prælio magno fuderunt, 5000 ex ejus militibus deſideratis. Honor tamen belli componendi totus ad *Mutii Cordi* virtutem attinebat, qui *Hetruſco* habitu aſſumpto pugione Regem transfodere ſtatuit, &, Scriba pro domino interfecto, manum ardenti foco impoſuit, ſpectantibus omnibus. Hujus virtute Rex perculſus, audito etiam 300 alios in caput ſuum conjuraſſe,

hominis

hominis facinori non ignovit solùm sed, pace cum *Romanis* facta, eos obsidione pressos omnium rerum copiâ recreavit.

11. Anno urbis conditæ 250°, à *Tarquinio* pulso 5°, primo *Olympiadis* 69æ, qua, in stadio vicit *Ischomachus Crotonensis*, *Archonte Acestoride*, *Darii Hystaspis* filii 18°, *A. M.* 3501, *M. Valerio* (*Poplicolæ* fratre) & *P. Posthumio Tuberto Coss.* bellum cum *Sabinis*, qui ex agro *Romano* prædas egerant, ortum est. *Valerius* præliis maximis eos bis vicit, & proximo anno *Poplicola* jam *Consul* quartùm, quamvis *Latinos* sibi adjuxerant eâdem fortunâ pugnavit. Quo facto mortuus est vir plebi charissimus, ex publico sepultus, atque intra pomœrium quod illi & posteris ejus solis indultum. Horum tamen nemo jure suo uti voluit, in forum enim funere ducto, simul ac ignis subjiceretur, mortuus sublatus est, & extra urbem deportatus ad sepulturam.

12. Bello jam fervente ad *Romam* venit *Actius Clausus Sabinorum* nobilissimus 5000 familias secum adducens, cùm gentiles suos à vi inferenda revocare frustrà conatus esset. Ab hoc *Clausiorum* (vel *Claudiorum*) gens clarissima originem traxit. Eodem anno quo *Poplicola* mortuus est, *Sabini* ad muros usque penetrarunt, quibus resistens *Posthumius* Consul magnum suorum numerum desideravit. Pòst Consules conjunctis copiis eximiam victoriam obtinuerunt, & nox sola in causa fuit quod hostes ad internecionem usque non cæderentur.

13. Consulibus ob res præclarè gestas honores sunt decreti: *Menenio* quidem *Triumphus*, *Posthumio* autem *Ovatio* quia cladem nuper acceperat. *Ovationem* ex *O* litera, quam milites *Ovantes* ingeminare solebant, deducit *Festus*; ex *Evaste Græco* nomine perperam pronuntiato *Dionysius*. A Triumpho differebat quòd Dux non eques sed pedes ante milites urbem intrabat, prætexta toga, non veste auro intertexta amictus, laureatus non sceptrum manu tenens, & myrto coronatus cùm bellum vel non denunciatum fuisset vel sine sanguine compositum. Anno sequenti *Sabini* magna strage iterùm cæsi pacem petierunt. *Camarina*, etiam capta & complanata.

14. Anno primo *Olympiadis* 70ª qua *Nicæas Opuntius* in stadio vicit, *Archonte Myro*, *Posthumio Cominio* & *Tito Largio* (seu potiùs *Lartio*) *Coss.* *Latinorum* urbes 30 contra *Romanos* conjurarunt à *Mamilio Octavio Tarquinii* Regis genero in hoc consilium inducti. *Romani*, quo magis res suas curarent, *Fidenas* obsederunt & tandem expugnarunt, quo incæpto *Latini* vehementer irritati in bellum se promptiùs offerebant. *Romani* hac difficultate pressi seditionibus etiam laborabant, propterea quòd pauperes à creditoribus suis, donec nomina liberarent, haud aliter ac mancipia tractarentur.

15. Hinc nonnulli auro corrupti in Regis reditum conspirarunt, qui quamvis re maturè patefacta oppressi fuerint, delectu tamen militum habito, pauci admodum nomina sua profiteri

fiteri voluerunt. Huic malo cùm remedium nullum adhiberi potuiſſet ob Provocationem ad Populum à *Poplicola* inſtitutam, alius Magiſtratus creatus eſt qui in ſex Menſes abſolutam poteſtatem & nullis legibus ôbnoxiam obtineret.

16. Magiſtratus hic ſummus *Dictator* appellabatur, ſeu quòd à Conſule *dictus*, ſive à *dictando* vel præcipiendo; *Magiſter* etiam *Populi* & *Prætor Maximus*, ex *Albanis* deſumptus. Ad bellum gerendum, clavum peſtilentiæ tempore figendum, Comitia conſularia habenda, ludos celebrandos, quæſtionem ferendam, ſenatores eligendos, vel quandocunque gravis ullus caſus exigeret, nominabatur à *Conſule*, ſenatu præcipiente, abſque Populi ſuffragiis. Dictatore renuntiato Magiſtratibus aliis omnibus, Tribunis exceptis, imperium abrogatum eſt. Conſularem aliquem vel Prætorium virum *Magiſtrum Equitum* fecit, qui eandem poteſtatem in *Equites* & *Accenſos* obtinebat. Dictatori in Populum ipſum jus erat, unde *Magiſter Populi* dicebatur; cæteri, quod Minoris eſſent momenti, non *Magiſtri* ſed *Magiſtratus* vocabantur uti ex *Albo Albatus*, ut ſcribit *Varro*. Poſtea tamen ab illo ad populum provocatum eſt.

17. Dictator primus fuit *T. Largius*, *Magiſter Equitum Sp. Caſſius*. Ille faſcibus & ſecuribus Populum terruit, & cenſu acto exercitum numeroſiſſimum conſcripſit, quem educens inducias cum hoſte in annum fecit.

His finitis *Latini, precibus Tarquinii*, & *Mamilii* cedentes se iterum armarunt, at ab *Aulo Posthumio* Dictatore secundo maxima strage cæsi ad lacum *Rhegillum* pacem petierunt, quæ ægre fuit concessa. *Tarquinius*, omnibus jam suis amissis, pæne nonagenarius, cùm *Latini Hetrusci* & aliæ Civitates liberæ eum rejicerent, *Cumas* ad *Aristodemum* Tyrannum migravit, apud quem brevi post diem suum obiit.

18. *Romani* bello liberati in seditiones reciderunt, dum creditores nomina exigerent, pauperes vero se non solvendo esse clamitarent. Hinc simultates tantæ exortæ sunt ut plebei Sacramentum contra *Sabinos* accipere nollent, se patriam deserturos affirmantes. Et quamvis contra hostes educi se tandem passi fuerint, domum tamen reversi cum nihil levaminis obtinere potuerint, Sacramenti conscientiâ obstricti signa deserere quidem nolebant, at in montem sacrum secesserunt armati. Urbs hinc tota graviter perturbata, & Patres in diversas sententias abibant. Tandem, ingenti indies ad exercitum defectione facta, *Menenius Agrippa* pervicit ut legati mitterentur paciscendi potestate instructi, absque ulla ad Senatum relatione.

19. Promisso facto ut iis qui solvendo non essent debita remitterentur, resque in posterum Communi Senatus & populi consensu ordinaretur, alacres reversuri erant, cum *Sicinius* & *L. Junius* eos ad Magistratus proprios efflagitandos excitarent, quibus ab injuriis pro-

protegerentur. De hoc, cum maximi videretur momenti, ad Senatum retulerunt legati, cujus decreto demum multis manibus pedibusque in sententiam contrariam euntibus, concessum & religiosè confirmatum est. Comitiis itaque curiatis delecti sunt *L. Junius Brutus* (sic voluit cognominari) & *L. Sicinius Bellutus*, quibus accesserunt *C.* & *P. Licinii* & *Spurius Icilius Ruga. Idibus* Decembris Magistratum novum inibant, anno 16° à *Tarquinio* pulso, secundùm *Dionysii Halicarnassei* rationes.

20. Magistratus isti (si modo Magistratus audire debent) *Tribuni Plebis* dicebantur, quòd ex Militum tribunis primi electi essent. Anno *V. C.* 297. illorum numerus decennalis factus. Ex plebe semper *Plebei* (duos excipit *Livius*) electi sunt. Potestas vulgus defendendi principio illis tributa, cujus, in audaciam incredibilem provecti, terminos valde ampliarunt. Senatusconsultis & Magistratuum edictis intercesserunt, hoc verbo *Veto* solenniter pronuntiato. Pòst *Sacrosancti* lege lata facti, Senatum habere, Populum convocare, leges ferre & Magistratus ipsos ad carcerem ducere sunt ausi. Solum contra eos auxilium erat quòd unus aliis intercederet, nisi enim totum collegium consentiret, nihil valebant.

21. Viri turbulenti potentiâ tantâ ornati magnas turbas ciebant, adeò ut quamvis ad jus tuendum creati fuerint, *Lucanus Turbantes jura* eos ritè dixerit. *Sulla* nervos iis intercidit; at illo mortuo, *Aurelii Cottæ, Pompei* &

& *Crassi* legibus in integrum potentia restituta perduravit donec Principes ad Remp. accesserint, sub quibus nomen tantùm inane obtinuerunt. Nec Prætextam nec Lictores nec Sellam Curulem habuere; anni initio Munus suum non capessebant, nec deponebant Dictatore nominato. Hinc conjecerunt nonnulli eos non *Magistratus* fuisse sed in tales ordinatos. Præter *Tribunos Plebis* autem & *Tribunos Celerum*, fuerunt *Tribuni Militum*, & *Tribuni Ærarii* in Rep. Sub Imperatoribus *Tribunus Voluptatum*, *Tribunus Matrimoniorum*, *Trlbunus Chartariorum*, *Tribunus Provinciarum* & *Tribunus Scholarum*, de quibus *Cassiodorus* in Epistolis.

22. Plebs ultrà obtinuit ut ex se crearentur duo alii qui, *Tribunorum Ministri* cùm essent, de causis aliquot etiam cognoscerent, ædificiorum curam gererent & annonæ. *Ministri Tribunorum* primùm, postea *Ædiles* sunt dicti ab *Ædibus* Curandis quibus deponebantur *Plebiscita.* His *Ædilibus Plebis* pòst multos annos additi sunt ex *Patritiis* duo *Curules* dicti à *Sella Curuli* cujus usus illis permittebatur. Anno *V. C.* 710. duo alii à *Julio Cæsare* adjecti ex *Patritiis Cereales* appellati quod commeatibus prospicerent: Atque hi sex usque ad *Constantini* tempora perdurarunt. *Ædiles*, inquit *Cicero*, *Urbis, annonæ* & *ludorum solennium* curatores sunt. Fabulas inspexerunt antequam agerentur, atque alia scripta videntur examinasse. Post victoriam commeatus *illis* à Ducibus traditus,

ut

ut *Prætori* Captivi, & nummus *Quæstori*. Scribit etiam *Livius* curasse *Ædiles* nequi nisi *Romani Dii*, neve isti alio more quam patrio colerentur.

23. Ab his rebus *Plebei* sponte nomina sua apud Consules profitebantur & contra *Volscos* pugnabant. *Longulam* & *Polustiam* facilè ceperunt, & *Coriolos* Metropolin virtute *Marcii Patritii* cujusdam cui hinc *Coriolani* cognomentum attributum. Fœdus hoc anno cum *Latinis* renovatum, quòd fideles se præstitissent dum *Romani* malis domesticis & hoc bello premerentur: Supplicationes à Senatu decretæ & Tertia addita duabus *Feriis Latinis* quarum unam *Tarquinius*, *Hetruria* domita, alteram *Populus*, illo pulso in exilium, instituerat. Census nunc actus quo 110000 civium capita censa sunt.

24. Anno proximo fames magna ex seditionibus nuperis orta urbem invasit quæ plebem conjecit in tumultum gravem. Nec pauperum animi conciliari potuerunt lege in Comitiis Tributis lata qua Tribunis concionantibus contradicere prohibitum erat. Ad annonam itaque in *Sicilia* emendam mittuntur legati qui cum frumenti copiam magnam attulissent, quidam dixerunt illud pauperibus vendendum modico pretio, alii consiliis usi severioribus vulgus acerbè tractandum quod ex otio indulgentiaque nimia ferociebat. Inter hos liberrimè locutus est *Marcius Coriolanus* Patriciæ dignitatis fautor eximius & ob repulsam in Comitiis Consularibus acceptam

irritatus.

irritatus. Non solùm nihil in frumento Plebi indulgendum contendebat, sed Tribunatum ipsum protinùs esse tollendum è medio.

25. *Tribuni* eum statim ad pœnam deposcere, &, cùm *Patritiorum* globo defenderetur, diem illi dicere quo populo coram responderet. Ægre quidem permittebant *Patritii* ut sui ordinis quenquam Populus judicaret, at cùm Tyrannidis affectatæ reum peracturos se *Tribuni* significarent ultrò se obtulit ad causam dicendam. Atque facile quidem crimen illud diluebat & miseratio magna populum subiit, Multis, quos vir egregius in bello servarat, illius in seipsos & Remp. merita demonstrantibus, adeo, ut plane constaret eum quam citissimè esse absolvendum.

26. *Tribuni*, hoc perspecto, quem aperte non poterant, dolis opprimere statuebant, vitio vertentes quod prædam in bello captam nec *Quæstori*, quod leges jubebant, tradidisset, nec pecuniam in *Ærarium* retulisset, sed distribuisset inter amicos. - Hoc factum ad gratiam captandam, qua satellitium sibi compararet, interpretabantur ; & quamvis ad animos militum roborandos, & publicæ levandæ calamitatis causâ id fecerat, patriâ seditionibus laborante, Populus adeo excanduit ut ex 21 tribubus 11 eum damnaverint ad exilium perpetuum.

27. Hæc prima sententia *Populi* fuit in *Patritium* lata. Ab hoc tempore *Tribuni* diem, dicere cuique folebant & *Plebeiorum* potestas magnopere

magnopere est aucta, *Patrum* authoritate indies diminuta, donec, tandem Senatus, Magistratus & Sacerdotia communicarentur plebi, Patritiis partim necessitate prudentiâ partim ad morem gerendum adductis. *Coriolanus* autem ad *Volscos* fugiens maximum belli incendium in patriam ingratam excitavit, atque multis locis captis ipsi exitium allaturus videbatur. Nullis legationibus flecti potuit, atque matris & uxoris precibus & lachrymis ægre cessit. *Antium* reversus *Tulli* æmuli operâ occisus est, vir omnium, hac ætate, bellicâ gloriâ florentium bellicosissimus, sed qui rigida severitate patriam in summum discrimen, sibimet exitium attulit.

28. *Coriolano* interfecto, *Volsci* ad pacem petendam compulsi sunt & *Hernici* devicti, qui fœdus obtinuerunt cujus Leges *Cassii* Ducis arbitrio fuerunt permissæ. Hic civitatem illis dedit & Plebem omnibus modis demereri studuit viam sibi parans ad Tyrannidem. *Legem Agrariam* de agris populo viritim dividundis proposuit, Patritiorum autem coitione facta impeditus, damnatus & è Tarpeia rupe præceps datus est, *Olympiadis* 742 anno primo, qua, in stadio vicit *Astylus Syracusanus*, *Archonte Leostrato*, *Xerxis* primo, *Q. Fabio* & *S. Cornelio Coss.*

29. *Cassio* oppresso, Patritii elatiores, Plebei vero ferociores sunt redditi. Redintegrato bello *Tribuni* illis qui Sacramentum respuebant opem tulerunt, quorum Intercessionem ut inutilem redderent in *Campum*

Martium

Martium ſellas ſuas tranſtulerunt Conſules; illi enim extra Pomœrium nemini valebant ſuccurrere. Hinc magna invidia quæ ad pugnorum certamen jurgia & minas proceſſit, quibus tollendis Dictator nominandus videbatur. Hic fuit *Sp. Largius* qui Conſules tam Plebi quam Nobilibus gratos creando aliquantum malis inteſtinis adhibuit remedii.

30. Anno ſequenti in quem incidit *Olympias* 75a & *Xerxis* in *Græciam* tranſitus, *Archonte Calliade, Cæſone Fabio* ſecundùm & *Sp. Furio Coſſ.* *Æqui* & *Vejentes* in *Populum Romanum* ſe armarunt. Hi quidem, *Hetruria* tota concitata, Conſules haud ſemel vicerunt atque excurrerunt ad urbem uſque. Senatus neceſſarium apprime duxit fines præſidiis muniri; exhauriebatur autem *Ærarium*, privatorum tributa publicis ſumptibus erant imparia, & parùm erat ſperandum in militiam tam diutinam ullos ſponte nomina ſua profeſſuros. His in anguſtiis *Fabia* gens, Authore Conſule, totum onus in ſe ſuſcepit & *Cremeram* caſtellum in finibus munivit.

31. At à *Vejentibus* qui prælio victi pacem obtinuerant, nunc vero bellum redintegrabant, *Fabii* omnes ad numerum 306 cæſi ſunt. Fama eſt totam gentem interiiſſe ſuperſtite ſolo impubere domi relicto qui familiam deſolatam propagavit, quod argumentis manifeſtis falſi arguit *Dionyſius*. De cladis tempore varii varia ſcripſerunt. *Macrobius* 17° Calendas *Sextilis* eam accidiſſe vult, *Plutarchus* *Quintili* Menſe circa plenilunium poſt ſol-

ſolſtitium æſtivum; *Livius*, & *Tacitus*, 15° Calendas *Sextiles*, *Ovidius* vero *Idibus Februarii.*

32. *Vejentes* à *Fabiorum* excidio ferocientes ad *Janiculum* uſque penetrarunt, uno tamen vel altero anno elapſo tot clades ipſi acceperunt ut pacem iterùm peterent. Leviſſimum autem hoc bellum videbatur cum civilibus diſſidiis comparatum. Urbs maximâ rerum penuriâ laborabat quòd, *Janiculo* ſuperiori anno à *Vejentibus* obſeſſo, nec agros exercere nec mercimonium *Romani* potuerint. Hinc magni tumultus *Genutio Trib. Plebis* de lege *Agraria* turbas maximas ciente, & *P. Volerone* ſucceſſore ejus aliam rogante qua Tribuni in Comitiis Tributis crearentur. Inter *Comitia Curiata* autem & *Tributa* hoc erat diſcriminis, quòd in illis confirmarentur tantùm à *Curiis* quæ Senatus ante juſſerat auſpiciis bonis: His vero omnia tranſigerentur nullo interveniente Senatuſconſulto, auſpiciis nullis, ex Tribuum ſuffragiis ſeparatim collectis.

33. De hac lege ferenda ſummâ contentione actum eſt inter ordines. *Patritii* impudentiâ Tribuni vehementer offenſi ſunt, atque eo magìs quòd *Ædiles* etiam in Tributis Comitiis creari & omnia tranſigi ad Plebeios ſpectantia voluerit, quod eò ſpectabat apertè, ut poteſtas tota à Senatu ad Populum transferretur. *Appius* Conſul in adverſum præcipuè nitebatur, *Plebi*, ex ingenio familiæ, infenſiſſimus, qui in concionando nullis op-

probriis

probriis aut verbis contumeliosis abstinuit, quibus omnia miscebat cùm *Quintius* Collega vir mitissimus sermone blando partes tantùm non composuisset. Tribuni Consulem ad carcerem duci jusserunt, sed à *Patritiis* defendebatur, atque ad manus & Saxorum jaculationes, fœdum in modum, ventum est.

34. *Quintius* tamen rebus moderandis totus incumbens à Tribunis obtinuit, ut res Senatus arbitrio permitteretur, cùm populus capitolium jam occupasset, ibique diu & noctu excubias egisset. Senatus legem approbavit, quâ a Comitiis confirmata, Consules exercitus eduxerunt; *Quintius* contra *Æquos*, *Appius* verò in *Volscos*. Utrique Consuli res successit ut succedere par fuit. Exercitus enim *Quintii* lenitatis ejus & æquitatis amore promptus erat ad omnia imperata facienda, & plurima pericula sponte suâ, nullo jubente, adibat ut duci suo gloriam & honorem pararet. Qui vero *Appio* militabant, odio quo eum prosequebantur, datâ operâ ignaviter rem gesserunt, & in aciem producti cum hostibus manus conserere noluerunt, vociferantes & se ex hostico abduci jubentes.

35. *Appius* ex hostico exercitum deducere coactus antequàm in patriam rediret legum severitate in contumaces utebatur. Centuriones enim quorum cohortes fugerant, atque antesignani & signiferi qui signa amiserant partim securi percussi partim fustibus cæsi & necati sunt. Ex reliqua verò multitudine pro aliis decimus quisque miles sorte ad supplicium

plicium abductus. Hæc enim pæna apud *Romanos* solennis erat in eos qui ordines deseruerant, vel signa projecerant & amiserant.

36. Anno sequenti iterùm de *Agraria* in Senatu actum Consulibus referentibus de agri publici divisione & Tribunis adjuvantibus. *Appius* verò contrarium sentiens Senatores fermè omnes in sententiam suam pertraxit. Tribuni itaque diem illi dixerunt litem capite æstimantes. *Patritii* omni studio parati erant ad reum servandum & *Appium* hortati sunt ut tempori cedens habitum fortunæ presenti convenientem sumeret: At negabat quidquam se facturum quod esset illiberale & indignum, nec quidquam de pristina magnanimitate remittens, ut vidit totam Civitatem judicii expectatione erectam & suspensam, paucis ante judicium diebus manus sibi intulit. Filio ejus populus permisit, reluctantibus licèt Tribunis, patrem, more Majorum, oratione funebri laudare.

37. Per annos aliquot contra *Æquos*, *Sabinos*, & *Volscos* prosperè *Romani* pugnabant. *Olympiade* autem 80 qua, in stadio vicit *Torymbas Thessalus*, *Archonte Phraside*; *P. Volumnio*, *Ser. Sulpicio Camerino Coss.* Tribuni iterum plebem concitarunt docentes hominibus liberis eam esse optimam Reip. formam ubi dicendi libertas omnibus ex æquo esset, atque omnia tam privata quam publica ex legum præscripto administrari volebant, illud perficere statuentes quod *C. Terentius Trib.* Plebis anno superiori tentaverat. Legem rogarunt,

garunt, inconsulto Senatu, qua *Decemviri* à populo legitimis Comitiis electi atque ætate & prudentiâ præstantissimi de rebus omnibus tam publicis quàm privatis conscriptas leges promulgarent, leges vero ab illis conscriptæ in foro proponerentur, & tam Magistratus annui quàm privati cives mutuas controversias ex earum præscripto dirimerent.

38. *Patritii*, minimè permissuri ut absque ullo Senatusconsulto leges ferrentur, vi impediebant quo minùs celebrarentur comitia, & inter alios juvenes plurimùm potuit *Cæso Quintius* filius *L. Quintii Cincinnati*. Hic in Plebeios vehementer invehebatur à nullis verbis contumeliosis temperans cui diem dixerunt Tribuni. Pater eum parùm feliciter defendebat, nam Tribuni, videntes juvenum insolentium audaciam in posterum intolerabilem fore nisi ille pœnas daret, ficti criminis eum accusarunt, & judicio dilato cùm datis vadibus dimitteretur, & vadimonio deserto in *Hetruriam* fugeret, à vadibus pecunias quas pro vadimonio spoponderant, exegerunt. Pater maxima bonorum parte vendita, quum vadibus restituisset pecunias quas pro reo numeraverant, ruri (unicus enim agellus reliquus illi erat ubi humilem quandam casam habebat) cum paucis servis suum agrum colens vitam laboriosam & ærumnosam tolerabat, atque præ dolore & inopia nec urbem invisebat, nec amicos salutabat, nec diebus festis celebritates adibat, nec ullis publicis hilaritatibus se immiscebat.

39. Cæterùm Tribunos sua spes valde fefellit.

fefellit. Non solùm *Cæsonis* calamitas nihil profecit ad reprimendam juvenum insolentiam, sed etiam ob eam illi longe insolentiores & ferociores sunt redditi, factis dictisque legem oppugnantes. Tribuni, itaque cum legem ferre non valerent, conjurationem in Plebem gravem fieri clamabant sed fictam hanc ab illis esse *Claudius* Consul demonstravit. Domestica hæc mala incrementum ceperunt, *Herdonio Sabino*, qui cum hominibus 4000 Capitolium occupaverat, servos ad pileum vocante. Reip. tamen in hac difficultate positæ opem ferri Tribuni non permiserunt antequàm *Valerius*, Consulum alter, juramento promisisset confecto bello se Plebeiorum postulatis satisfacturum. In Capitolio autem expugnando occubuit, & *Claudius* multa causabatur donec *L. Quintius Cæsonis* exulis pater Consuli occiso succederet.

40. *L. Quintius Cincinnatus* ab agello suo ægrè avulsus authoritate seditiones compescuit & justitiâ Plebem magnopere conciliavit. Anno proximo contra *Æquos* qui *Tusculum* occupaverant *Dictator* creatus intra decimum sextum diem, ex quo Magistratum acceperat, Consulis obsessi castra servavit, florentem hostium exercitum profligavit, urbem eorum diripuit, ibi præsidium reliquit, & belli duce aliisque viris illustribus catenis vinctis & triumpho ductis, se à Magistratu abdicavit, nihilque eorum quæ Senatus offerebat accipiens ad agellum suum rediit, laboriosam vitam Regiæ anteponens & ob paupertatem

se

se magis efferens quam alii ob divitias.

41. Sequenti anno Collegium Tribunatus ad numerum Decennalem auctum fuit, *Plebeis*, nisi hoc fieret, contra *Sabinos* & *Æquos* pugnare recusantibus. Hoc tamen impetrato nondum quieverunt, sed contentiones inter Consules & Tribunos insequentis anni renovatæ sunt, quibus hi illorum potestatem diminuebant. Nam cùm antea Tribunis concionis solùm habendæ & in ea apud Populum agendi jus esset, Senatum verò habere aut sententiam suam dicere non liceret (qui honor Consulum solorum erat) illius anni Tribuni Senatum convocare ausi sunt, authore *Icilio* viro industrio & facundo. Hic etiam enitebatur ut collis *Aventinus* ambitu non minore quam stadiorum 12 comprehensus, qui publicus erat & Sylvestris materiæ plenus, plebi ad ædes in eo fabricandas d. videretur.

42. *Tribunus* petens ut rogationem suam Senatusconsulto confirmatam liceret promulgare, Consules, cùm rem differrent & protraherent tempus, missum apparitorem ad Collegium sequi & Senatum convocare jussit, atque è lictoribus unum, qui jussu Consulum apparitorem repulisset, parum abfuit quin comprehensum de saxo dejecisset: Nec enim vim afferre nec eum qui abducebatur eripere potuerunt Consules licèt se gravi contumeliâ affectos putarent, sed aliorum Tribunorum opem implorabant; at unanimi consensu res administrare conjuraverant. Senatu à Consulibus habito, omnia *Icilius* excusavit, docensque

que legem suam utilem fore, ad sedandam præcipuè pauperum seditionem exortam ob agrum publicum à Patritiis invasum, Senatusconsultum obtinuit.

43. Civilis autem seditio quæ jam consopita videbatur à Tribunis suscitata est sequenti anno, & bella quædam exorta sunt, quæ nullo incommodo Remp. affecerunt, cui hoc familiare erat, ut si bello premeretur domesticis malis esset libera, sin pace frueretur seditione laboraret. Et recte quidem Consules sentiebant, turbam externâ militiâ esse distinendam, at in reliquis peccabant quòd in vitiosa civitate non moderatos delectus haberent, sed summa severitate, nullam excusationem admittentes, uterentur: Hanc occasionem concitandæ plebis Tribuni arripientes contra Consules vehementer loquuti sunt, qui Cives *Romanos Tribunitiæ* potestatis opem implorantes ad carcerem duci jusserant, & tumultu majore indies facto; donec tandem ad manus ventum sit, Consules ad causam dicendam citarunt, non solum Tribunitiæ potestati sed etiam Sacrosanctis Tribunorum corporibus injuriam factam clamantes.

44. Plebs tam vehementer concitata fuit, ut si Tribuni aliquid in Consules vel Senatum facere voluissent, nihil impedire potuerit quin civitas se ipsa perdidisset, adeò omnes ad arma & bellum civile erant parati. Tandem convocato Populo illi culpam in se admissam condonare dicebant in gratiam multorum ac proborum virorum, sed injuriam

plebi

plebi factam ulturos & prohibituros; promulgaturos enim se *Legem Agrariam* per annos 30 dilatam & rogationem de æquando jure quam superioris anni Tribuni frustà tulerant. Multis in Comitiis multa dicentibus, nemo populum magis commovebat quàm *L. Siccius Dentatus* vir aspectu admirando & annos natus 58 qui, permultis & magnis facinoribus suis commemoratis, effecit ut plebs ne contradicentium quidem vocem admitteret.

45. Vir iste honoribus pænè & officiis omnibus militaribus defunctus atque ad miraculum usque strenuus, 40 annis quibus continenter militaverat, pugnaverat centies vicies, vulnera 45 adversa, (nullum autem aversum) acceperat, quorum 12 eo die quo Capitolium, ab *Herdonio Sabino* occupatum, & receptum fuerat. Fortitudinis præmia ex præliis variis retulerat: Coronas civicas 14 quibus cives ab illo servati eum coronabant, unam obsidionalem, tres murales quòd primus muros hostium ascendisset eosque occupasset, & 8 alias quibus ob operam in acie navatam à summis Imperatoribus ornatus fuerat, præterea torques aureos 83, armillas aureas 60, hastas 18, phaleras insignes 25, inter quas 9 erant quas ex hostibus reportaverat qui *Romanos* provocaverant ad singulare certamen. Huic *Dionysii* relationi *Gellius* alteram obsidionalem coronam addit, armillarum numerum ad 160 auget, hastarum ad 22, phalerarum ad 29. *L. Sicinium Dentatum* eum dicit & *Achillem Romanum* fuisse appellatum.

46. *Siccius*

46. *Siccius* in tot tantisque facinoribus se operam navasse Reip. dixit, præmium vero laboris totum à *Patritiis* ereptum qui agrum bello acquisitum possidebant, aliisque additis legem omnino ferendam ajebat, nihilque adversus eam audiendum. Atque concio quidem adeò erat commota ut nihil admissura videretur, cui *Icilius Tribunus* tamen assurgens, hominem laudibus magnis prosequutus, iniquum prorsus dicebat eos qui aliorum injustitiam redarguebant illud ipsum in se crimen admittere: Cùm nihil enim justius esset quam ut quisque sententiam suam liberè proferret, comitia ad alium diem distulit, quo paratus quisque adesset.

47. *Patritii* autem si precibus minùs possent, vi saltem legem impedire statuentes, ne Populus in Tribubus coiret effecerunt, vasa & calculos eripientes etiam Ministros abegerunt, & à Tribunis vociferantibus & in medium se projicientibus abstinentes, iis qui sequebantur resistebant, atque adeo eorum officium inutile reddebant. Inter hos juvenes *Posthumii, Sempronii* & *Clælii* maxime laborabant, qui etiam obstabant potissimùm & in causâ fuerunt quòd Lex *Agraria* plebiscito non confirmaretur.

48. Tribuni, vehementer licèt commoti, statuebant tamen nemini præter illos diem dicere, & litem facultatibus solùm æstimabant quæ à *Patritiis* redemptæ dominis restitutæ sunt. Legem iterùm laturi erant cum *Æqui* ad *Tusculum* usque penetrantes à contentioni-

bus domesticis ad bellum populum provocarent. Inter alios *Siccius* in militiam profectus est 800 militibus emeritis stipatus qui eum honoris causâ sequebantur. Illum Consules perditum volebant ut Patriciæ dignitati gravissimum ob rerum gestarum gloriam. Negotium itaque dederunt homini hostium castra oppugnandi, tali ratione præscripta quam exitium illi allaturam certissimè noverant. Ille tamen alio modo castra expugnavit & ad prælium descendens maximum momentum ad victoriam attulit. Quo facto *Romam* reversus rem totam populo exposuit, & tantam consulibus invidiam vel ex ipsis *Patritiis* excitavit ut triumphum petentes repulsam ferrent. *Siccium* vero Comitiis proximis *Plebs Tribunum* creavit.

49. *Siccius* eo ipso die quo Magistratum inibat, peractis pro salute sacris solennibus, antequàm rem ullam publicam aggrederetur pro Concione *T. Romulio* superioris anni Consuli diem dixit, quo tribus missæ in suffragia, cùm orationem haberet non humilem nec tempori convenientem, eum damnarunt. Mulcta tamen pecuniaria erat assium 10000; atque hoc non sine consilio provido *Siccius* fecisse videtur. Paucis pòst diebus *Veturius* Collega ejus damnatus est, cui etiam irrogata fuit mulcta pecuniaria cujus proportio erat sesquialtera seu 15000 assium.

50. Hujus itaque anni Consules magnus incessit timor ne consulatu deposito eodem modo à plebe acciperentur. Plebi igitur aper-

perte favebant ac primùm Comitiis Centuriatis legem tulerunt qua Magistratibus omnibus liceret eos mulctare qui facinus aliquod insolens aut iniquum præter disciplinam & leges Reip. in illorum potestatem admisissent: Nam ad illum usque diem non omnibus sed solis consulibus id licebat: Mulctæ tamen modus non ipsorum arbitrio permittebatur, sed statutum est ne maxima mulcta duos boves & triginta oves excederet; quæ lex diu apud *Romanos* obtinuit.

51. Deinde Consules de legibus quas Tribuni in communem totius populi *Romani* usum & in perpetuum servandas scribi maximo studio laborabant, cognitionem Senatui permiserunt. Ibi *T. Romulii* sententia vicit, qui quasi sui dissimilis factus morem Plebi gerendum esse contendebat. Et ne quis miraretur, haud illi æquiorem esse se quàm antea professus est, at cùm rem in eo statu positam manifestò videret, quo Patritiorum potestas labaretur, pro rerum conditione fortunæ accommodandum esse asseruit. Author igitur illis fuit ut Legatos eligerent quos partim in *Græcas* quæ erant in *Italia* urbes, partim *Athenas* mitterent, qui leges optimas atque *Romanis* moribus & institutis convenientes inde afferrent. Illis verò reversis, ut consules ad Senatum referrent de Legislatoribus elgendis & de eorum imperio, quodnam esset futurum & quàm diuturnum, & de cæteris rebus prout ipsis conducere videretur.

52. Senatorum pars maxima *Romulii* sententiam amplexa est. Facto itaque Senatusconsulto & per plebiscitum confirmato, Legati legum à *Græcis* petendarum causâ creati sunt *Sp. Posthumius*, *Ser. Sulpicius*, & *A. Manlius*, quibus triremes cum ornamentis omnibus quæ amplam Imperii *Romani* Majestatem indicarent, ex ærario assignatæ sunt. Tertio anno demùm reversi sunt, & Tribuni vehementer rogarunt Consules ut de legibus ad Senatum referrent. Consules tamen tempus trahebant optimatum potentiam nolentes tollere, & rem distulerunt ad Comitia, quibus, longè maturius solito, consules designarunt *App. Claudium* & *T. Genutium*. Deinde deposita omni Reip. cura quasi ad alios nunc pertineret, Tribunis ampliùs aures non præbebant, reliquum temporis consulatus sui dolosè ac inaniter terere cogitantes.

53. Tribuni ad Consules designatos se conferre coacti *Appium* honoris novi promissis inescatum in Plebis partes pertraxerunt. Ille, Collega in sententiam suam ducto, populum adeo concionibus concitavit ut *P. Sestius* Consul, *L. Menenio Collega* decumbente, Senatum convocare solus cogeretur & de legibus referre. Sententia Consulum designatorum vicit quam *Appius Claudius* primo loco rogatus (prout moris erat) dixit, ut *Decemviri* Senatorii ordinis nobilissimi elligerentur, eorumque Imperium esset annuum & totius Reip. administrationem haberent cum potestate Consulari quam Reges multò ante habuerant:

erant: Cæterisque omnibus Magistratus abrogaretur donec tandem restitueretur ex legibus; atque ut de contractibus privatis cognoscerent & publica negotia procurarent.

54. Ubi dies Comitiorum adfuit, Consules designati se Consulatu abdicarunt, quos populus laudibus & admiratione prosequutus primùm elegit. Et creati sunt Centuriatis Comitiis præter *Appium Claudium* & *T. Genutium*, *P. Sestius*, hujus anni Consul & tres legati *P. Posthumius*, *Ser. Sulpicius*, *A. Manlius*, & *T. Romulius* qui à populo damnatus sententiæ tamen popularis author fuisse videbatur: Ex Senatoribus reliquis *C. Julius*, *T. Veturius* & *P. Horatius* pro quo *Livius Historicus P. Curiatium* nominat, omnes Consulares. Tribunis verò, Ædilibus, Quæstoribus & omnibus aliis Magistratibus potestas abrogata.

SECT. 2:

A Decemviris creatis usque ad bellum cum Privernatibus, quod incidit in ultimum annum Darii Codomanni.

Spatium Annorum 121.

1. SEcunda Reip. *Romanæ* mutatio facta est *Idibus Maiis* anno *V. C.* 302°. secundum *Catonis* rationes, 303° autem uti *Tarrutius* &

Varro rationem putarunt, qui incidit in annum secundum & tertium *Olympiadis* 82*, *Artaxerxis Longimani* decimum quartum, ante *Æram* Christi 449. *A. M.* 3554.

2. Penes unum *Decemvirorum* fasces aliaque Consularia insignia erant. Hic patres convocavit, confirmavit decreta, atque alia fecit ad Magistratum Principem spectantia. Reliqui ad invidiam evitandam habitu non multùm à privatis differebant quibus *Accensus* tantùm præibat: Deinde alius rursus ei in potestate succedebat, hoc autem vicibus servatis perpetuò fiebat, idque ad certum dierum numerum præstitutum. Remp. justitiâ summâ & æquitate administrabant, legesque decem tabulis proponebant magis conspicua fori parte, ære incisas ut scribit *Dionysius*, ebore verò ut *Pomponius Ictus*. Sic *Minos* olim &, longo pòst tempore, *Solon Atheniensis* leges suas tabulis inscribi curavit quæ *Cyrbes* & *Axones* appellantur.

3. Anno sequenti cùm quædam adhuc deesse viderentur, præcipue vero quòd Tribunatus, Patritiis adeò molestus, abrogaretur, ea Patrum sententia vicit quæ censebat *Decemviros* iterùm creandos. Plebs alacriter consentiebat decepta *Appii* summa dissimulatione qui totius administrationis laudem reportabat salutando & appellando comiter, aliisque officiis populum demerens. Ut ille Magistratum retineret Plebs maximè contendebat, cujus conatui ægre annuere videbatur & tanquam precibus victus omnesque alios

calum-

calumniatus amicis suis apertè favebat. *Centuriatis* itaque *Comitiis* iterùm Decemvir creatus est, & cum eo *Q. Fabius Vibulanus* &, quos charos habebat, *M. Cornelius, M. Servilius, L. Minutius, T. Antonius, Manius Rabulejus*, Patritii omnes: Ex Plebeiis verò *Q. Petilius, Cæso Duillius,* & *Sp. Oppius.* Hos enim *Appius* sibi assumpserat ut majorem cum plebe gratiam iniret.

4. *Appius Claudius* ejusque Collegæ, acceptа Consulari potestate *Idibus Maiis* (Menses autem pro cursu lunari tunc observabant, & plenilunium in ipsas *Idus* incidebat) elanculari fœdere inito conjurarunt ut Imperium perpetuò retinerent, omnesque pari honore & potestate essent, quod uni placuisset id omnes firmum ratumque haberent, Senatusconsultis & Plebiscitis non nisi raro & urgente necessitate uterentur, maximam vero rerum partem pro Imperii sui potestate agerent. Duas alias legum tabulas prioribus decem addiderunt, unde omnes collectim *Leges duodecim tabularum* sunt dictæ, de quibus & *Juris Civilis* universi ordine, Institutionem nostram Tirones consulant.

5. Decemviri autem omnia vi administrantes cædibus & rapinis urbem compleverunt; potestate in sequentem annum retenta, cives plerosque melioris conditionis vel necabant vel in exilium pellebant. Tempus hoc opportunum sibi fore *Sabini* & *Æqui* existimantes agrum *Romanum* & *Latinum* invadebant, contra quos exercitu ducto *Decem-*

viri in ea crimina inciderunt quæ Tyrannidi demùm finem afferebant. *Appius* enim, qui in urbe mansit, cùm videret *Siccium Dentatum Achillem* illum *Romanum* in Remp. attentiorem, cum in castra misit legati titulo & perfidè à Collegis interfici curavit. Deinde *L. Virginii* Civis *Romani* filiam deperiens, ut ea potiretur, Clientis sui servam esse judicavit; pater autem perspiciens filiam suam Tyranni libidini prostituendam esse cultro eam trajecit & castra citato cursu petens milites ad deficiendum induxit. Quæ res tritæ sunt & in medio positæ.

6. *Decemviris* igitur à Senatu (cui, & Reip. jam exercitus militabat) potestas est abrogata, & res ad Consules rediit *Valerium Potitum* & *M. Horatium* plebis partibus addictos, quod legibus latis abunde demonstrarunt. Harum una jubebat leges à populo in Tributis Comitiis latas, ex æquo omnibus esse latas & eandem vim habere, quam quæ Centuriatis Comitiis ferrentur. In Tributis enim Comitiis Patritii à Plebeis & pauperibus vincebantur, in Centuriatis verò illi hos superabant licèt hi numero essent longè superiores. Pœna in eos qui hanc legem aut abrogarent aut violarent, si convicti fuissent, Capitale supplicium & bonorum publicatio.

7. *Appio* à *Virginio* Tribuno Plebis, *Decemviris* vero aliis ab aliis, dies dicti sunt. *Appius* ante judicium in carcere vel à Tribunnis necatus est vel seipsum interfecit; *Oppius* etiam sibi manus intulit. Octo reliqui ibant

ibant in exilium, & *Claudius* qui *Virginiam* ut servam suam vendicaverat exilio perpetuo mulctatus est. Ex cæteris, qui *Decemviris* iniquam operam navarant, nemo publicum judicium subibat, venia omnibus data. Consules postea contra *Æquos Volscos* & *Sabinos* fœliciter pugnabant, triumphum vero petentes à Senatu repulsam tulerunt, quam iniquo animo ferentes & se gravi contumelia affectos dicentes multitudinem ad concionem convocarunt, quumque oratione longa Senatum accusassent, & Tribuni illis patrocinati fuissent ac rogationem tulissent, à populo triumphandi potestatem acceperunt & primi omnium *Romanorum* consuetudinem hanc induxerunt in Rempublicam.

8. Ex his quæ diximus satis constat quemadmodum Plebs *Romana* potestatem ad se arripuerit, Patritiosque tandem exuerit pænè Imperio. Nondum tamen acquisitis contenta indies fecit ulteriores progressus quo plus haberet eo siti vehementiori affecta. Nunc enim consulatum sibi communicari voluit, cùmque bellum ingens ab *Æquis*, *Sabinis*, *Vejentibus*, & *Ardeatibus* ingrueret, Tribuni eos omnes ex Consulum manibus eripuerunt quos ad militare Sacramentum ducebant, nec permiserunt ut pænas ullas de contumacibus sumerent. Cùm nec tempori cederent, imo aliis in rebus Senatui se adversaturos dicerent, nec ullum Senatusconsultum de ulla re factum sanciri passuros, nisi priùs de lege à se promulgata Senatusconsultum

fieret, *Claudius* Senator rationem novam excogitavit qua *Plebeiorum* ambitioni satisfieret & Consulatu non communicato, *Patritiorum* dignitati esset consultum.

9. Patribus enim persuasit ubi ad necessitatem redacti essent, Plebeios maximæ potestatis & imperii participes facere, at Magistratus Tribunos militum dictos creare in quorum numero non pauciores essent Patritii quam Plebeii. Hæc sententia, secretò prolata primùm, à Tribunis & aliis cum magno gaudio excepta est, & permissum Plebeiis, quotquot vellent, unà cum Patritiis Magistratum petere. Cupiditas autem sine ratione res est adeo levis & quæ confestim in alteram partem inclinet (præcipuè vero turbæ cupiditas) ut ii qui antea omninò & quavis ratione ad Magistratum admitti volebant, & qui nisi à Patritiis hoc impetrassent aut urbem deserturi ut antea, aut armis eam occupaturi erant, quum quod petebant ipsis concessum fuisset, continuò à sua cupiditate recesserint, & studia sua in alteram partem contulerint.

10. Quum enim Plebeii multi Tribunatum Militum peterent & magno studio preces adhiberent, illi eorum neminem hoc honore dignum judicabant, sed suffragiorum jus penes se habentes Patricios qui eum Magistratum petebant viros illustres Tribunos Militum creabant: *A. Sempronium Atratinum, L. Atilium Longum*, & *T. Clælium Siculum*. Hi primi Proconsulare Imperium ac-

acceperunt *Olympiadis* 84ª anno tertio, *Archonte Diphilo*, secundùm *Dionysii* rationes, ut alii autem rationem putant, *Olympiadis* illius primo, *V. C.* 310. *Artaxerxis Longimani* 21, *M. Genutio* & *C. Quintio*, vel *L. Papyrio* & *L. Sempronio*, Coss.

11. *Tribuni Militum* principio tres numero fuerunt, posteà sex, tandem octo creati; *Pomponius Ictus* viginti & suprà aliquando fuisse scribit, qui vel hallucinatus est, vel locus pro corrupto habendus ex *Seni* in *Viceni*. Cùm multi numero essent & Plebei tandem irreperent, quamvis Consulari potestate donati fuissent & Consulum haberent insignia, dignitas tamen eorum dissimilis videbatur & veluti *Proconsularis*. Nunc hi nunc Consules creati sunt donec anno *V. C.* 388°, *Q. Sextio* Plebeio in Consulem electo, in usu amplius esse desinerent. Primi tres per dies tantùm 73 Imperium retinebant, quòd signa quædam apparuissent. Populus nunc Consules elegit, *L. Papyrium Mugilanum* & *L. Sempronium Atratinum*.

12. Anno sequenti, cùm Populo placuisset ut Consules crearentur, idibus *Decembris*, *M. Geganius Macerinus* secundùm & *T. Quintius Capitolinus* quintùm Consulatum inibant. His Magistratibus Censores instituti sunt, quorum officium describi lucidiùs potuisset si *Dionysii Halicarnassei* Narrationis telam non abrupisset temporis injuria. Consules Senatum edocebant cùm multas alias res, ob Consulum continuas expeditiones, fuisse neglectas,

neglectas, tum verò id quod maxime omnium necessarium erat institutum, nimirùm census fortunarum quo cognoscebatur & numerus eorum qui ætate militari essent, & facultatum Magnitudo pro quarum modo oportebat quemque tributa ad bellicos usus conferre; nullo censu per 17 annos habitò à *L. Cornelii* & *Q. Fabii* Consulatu, ita ut viri probi & utiles censerentur & in expeditionibus versarentur, flagitiosissimi verò & improbissimi quique relinquerentur incensi, & alium locum, priore mutato, caperent, ubi pro arbitrio ipsis vivere liceret.

13. Patres itaque ex suo ordine duos voluerunt Creari *Censores* dictos vel quòd secundùm eorum *Censionem* Populus *Census* esset, ut *Varro* scribit, vel tanti facultates uniuscujusque æstimarentur quanti illi *Censuissent*, quod *Festus* tradidit. Principio in quinquennium creati sunt. Postea *A. V. C.* 320. intra sesquianni terminos officium illorum fuit contractum. Primi census & lustri administrationem sumpserunt, pòst morum etiam cura *Censoribus* erat demandata, adeò ut noxiis Senatum, Equos publicos & Tribum adimere potuerint, atque ad *Ærarios* redigere sic appellatos quod Cives solummodo haberentur ut pro capitibus suis tributi nomine *æra* solverent. Censores etiam temporis progressu vectigalia locabant, opera publica curabant; vias publicas, & impensas publicorum sacrificiorum. Coloniæ etiam suos subcensores habuere, qui illis rationem homi-

num

num & facultatum reddiderunt ad tabulas publicas deferendam. Censores post bellum *Punicum* secundum Consularis dignitatis fuerunt, Consulum habuerunt insignia, imò his honestiores sunt habiti.

14. Plebei verò à Tribunis suis quotidie irritati molestissimè jam ferebant connubium cum Patriciis interdictum atque ad æquum jus seduli aspirabant. Hoc animatus *Sp. Mælius* largitione frumentaria tempore famis regnum quærebat, sed *L. Quintius Cincinnatus* Octogenarius Dictator factus per *C. Servilium Halam* Equitum Magistrum eum interfecit ejusque domum complanavit *A. V. C.* 315. Ejus mortem Tribuni ægre ferentes voluerunt Tribunos Militum anno proximo creari, ut Plebei nunc saltem in Magistratum hanc irreperent, at de spe sua deciderunt. Hoc anno *Fidenæ*, Colonia *Romana* se *Tolumnio Vejentum* Regi tradidit, atque authore illo Legatos *Romanos* violavit. In hoc bellum *Mamercus Æmilius* Dictator nominatus est, sub cujus auspiciis *Corn. Cossus* Tribunus *Tolumnium* occidit & secundus *Opima Spolia* obtinuit.

15. *Opima* ab *Opibus Varro*, ab *Opere Plutarchus* dici vult. Consecrata sunt *Jovi Feretrio* sic dicto vel quod spolia in *Feretro* veherentur, vel à *Feriendo*. Honor iste tribus tantum contigit ad tempus usque *Plutarchi*, *Romulo* scil. qui *Acronem Caninæ*; *Cosso* qui *Tolumnium Vejentum*, & *Marcello* qui *Britomartum* (sive *Virdumarum*) *Gallorum* Regem occidit & spoliavit. *Fidenæ* autem brevi

captæ

captæ denuò defecerunt ad quas subigendas Tribnni Militum sunt missi qui cum plures essent æquali potestate præditi, dum non idem sentirent nec dicerent, rem gesserunt pessimè. Dictator igitur creatus est *Æmilius* tertiùm, Magister vero equitum *Cossus*, qui, *Hetruscis* victis, *Fidenas* ceperunt.

16. Consules & Tribuni Militum, pro Populi voluntate, sibi mutuò succedebant. Tribuni Plebis brevi pòst *Quæstores* tres ex plebe & demùm Tribunorum Militum unum (*P. Licinium Calvum*) eligi curabant. Cum *Vejentibus* bellum adhuc fervebat, qui *Fidenates* iterùm ad defectionem pertraxerant, & *Vejorum* obsidio per decennium continuata est. Anno decimo Dictator eligitur *Furius Camillus* qui antea *Tribunus Militum* bis & *Censor* fuerat. Hic *Vejos* facile cepit & *Romam* reversus triumphavit, curru 4 equis albis tracto vectus quem honorem *Jovi* peculiarem solus *Romanorum* sibi assumpsit. Invidiam ex hoc contractam auxit laborando ne *Plebs* à *Patritiis* separata *Vejos* decederet, quæ adeo in eum excanduit, ut, quasi prædâ *Hetrusco* bello captâ ærarium fraudasset, in exilium ejectus & *Æris* 15000 (vel 1500 potius) mulctatus esset. *Æs* enim *Romanis* solum hoc tempore in usu erat, & *denarius* inde dictus quòd asses ejusdem *decem* contineret.

17. *Camillus* in exilium decedens manibus versùs Capitolium extensis precatus est, ut si injuriâ afficeretur, ingratæ patriæ pœnitendi præberetur occasio, ut videri posset quantum

Romani

Romani præsentiam ejus desiderarent, quod & non longo pòst. tempore effectum. *Galli Celtæ*, quibus fines nimis erant angusti, multos emiserant ex suis ad sedes novas quærendas. Horum, qui inter *Pirenæos* & *Alpes* consederant, posteri, *Italico* vino degustato, flagrabant vehementi desiderio terram illam subjugandi potus talis feracem, atque *Alpibus* superatis, in illam *Italiæ* partem migrarunt quam antea *Hetrusci* obtinuerant, & postea *Senones* dicti sub *Brenni* Regis auspiciis *Clusium Hetruriæ* urbem obsederunt. *Clusiis Romani* eorum opem implorantibus, legatos tres (*Fabios* omnes) miserunt ad litem dirimendam, qui, cùm *Galli* nulla alia ratione ad pacem flecti possent nisi agrorum partem acciperent, irati ad pugnandum extra urbem prodibant, quo deprehenso *Brennus* jus gentium violari clamat & *Romam* versùs proficiscitur.

18. Legatos sibi tradi postulans repulsam tulit, quam injuriam ferro vindicandam statuit, & Tribunos Militum ad fluvium *Alliam* facile profligavit. *Romam* à plerisque desertam invenit & vastavit, *Capitolium* verò obsedit. *Camillus* hoc tempore *Vejis* agens à *Romanis* exulibus *Dictator* fuit electus & ab iis qui *Capitolium* tenebant confirmatus urbem *Gallis* liberavit quos fudit & fugavit. Atque adeò *Roma*, quæ *Idibus Quintilis* circiter à *Gallis* improvisò occupata fuerat, recuperata est *Idibus Februarii*, anno *V. C.* 365°, *Artaxerxis Mnemonis* 16°.

19. Tribuni

19. Tribuni Plebis de decessione & ad *Vejos* migratione litem iterùm moverunt, cui malo ut mederetur, *Camillum*, Patres per annum integrum, licet contra morem esset, retinere *Dictaturam* voluerunt. Ille Plebem detinuit atque ad urbem reædificandam induxit quæ citissimè extructa facta est potiùs ædium exaggeratio quàm urbs bene ordinata, atque aquæductus qui antea in plateis, nunc sub ædibus erant positi. Anno sequenti *Camillus Volscos Æquos* & *Hetruscos* secundum *Dictator* factus devicit, *Volscos* verò ad deditionem compulit postquam bellum contra eos durasset per annos 70.

20. Anno abhinc tertio *Camillus* Tribunus Militum creatus eos iterùm vicit & *Latinos* qui à pugna *Rhegillensi* ad hoc usque tempus in fide permanserant. Hæc maximam invidiam concitarunt in *M. Manlio* qui famam ex Capitolio defenso largitionibus auxit ad plebem demerendam quo viam ad Tyrannidem muniret. A Dictatore autem *Cor. Cosso*, seu à *Quinctio Capitolino* (quem *Livius* adhuc Magistrum equitum vocat) oppressus est, indignante Plebe.

21. Posthac fœliciter iterùm contra *Latinos* & *Volscos* pugnatum, Plebs verò de ære alieno admodum est conquesta. Tribuni simultates auxerunt, maximè verò *Fabius Ambustus* Patritius, qui cùm filiam unam Patritio, alteram verò Plebeio in matrimonio locasset, huic ægerrime ferenti se sine honoribus esse, affirmavit fore ut familia ejus honore

honore etiam afficeretur. Cum *Licinio Stolone* genero & *L. Sestio* de Consulatu Plebi communicando consultavit. Hi duo *Tribuni Plebis* creati tumultus adeo ingentes & inauditos suscitarunt, ut per quinquennium Magistratus nullus Princeps fieret. Per annos novem duravit hæc seditio, atque ad discessionem iterum deventum fuisset, ni *Camillus* authoritate sua partes aliquantùm conciliasset. Pòst Dictator quintùm factus *Gallos* ad *Anienem* fluvium rursus profligavit.

22. *Romam* autem reversus in magnas difficultates incidit, Plebe de Consulatu litem iterùm movente & parum abfuit quin ipse tàm rerum gestarum gloria quàm Magistratu Maximo ornatus violaretur. Patribus igitur persuasit ut temporibus cedentes consulum alterum ex Plebeis crearent. Patritiis etiam concessum fuit ut ex iis *Prætor* ad jus in urbe dicendum eligeretur. Ob res sic compositas *Concordiæ* templum dedicatum est quod *Camillus* antea voverat, *Feriis Latinis* dies quartus additus, & *Ludi Majores* celebrati, quos cùm *Ædiles* recusarent administrare, ex *Patritiis* duo creati sunt & *Curules* à sella *Curuli* nominati. Sellam istam quidam ex curru, in quo posita est, *Curulem* appellatam volunt, alii vero à *Curibus Sabinorum* urbe. Forma ejus numismatibus impressa perquam similis est sellis Hispanicis, quibus utuntur hodierni Principes. Pedes curvatos habuit, per gradus ad eam ascendebatur. Ebore obducta erat & variè insculpta.

23. *Prætor*

23. *Prætor* autem à *præeundo* dictus, quo nomine Consules primùm & plerique Magistratus appellati sunt. Consulibus in bellis plerumque occupatis, *Prætor* ad jus dicendum creabatur, Anno abhinc 112°, *V. C.* 500. circiter, alter additus fuit *Peregrinus* dictus quòd de *Peregrinorum* rebus cognosceret. Tandem *Sardinia*, *Sicilia*, *Hispaniis*, *Narbonensi* quoque in provincias redactis, tot *Prætores* facti quot Provinciæ erant, donec tandem ad 18 & supra numerus auctus fuerit, qui postea imperio decrescente diminutus est, & ad tres lege *Valentiniani* & *Marciani* reductus. *Prætor* autem *Urbanus*; *Præfectus Urbi* etiam dictus, *Consulum* absentium munere fungebatur, atque ad eum ludi, sacrificia & judicia pertinebant. Eadem quæ Consules habuerunt insignia, nisi quod sex tantum iis fasces præirent. Potestatis & dignitatis gratiâ, & propterea quòd iisdem crearentur auspiciis, *Consulum Collegas* eos appellat *Livius*.

24. *Plebeius* primus *Consul* erat *L. Sextius*; *Prætor* primus, *Sp. Furius Camilli* filius. *Ædiles Curules* primi, *Cn. Quintius Capitolinus*, & *P. Cornelius Scipio*. *Sextio* Collega datus est ex Patritiis *L. Æmilius Mamercus*, atque ità post annos demum 23 *Consulatus* rediit qui fuit ex Regibus pulsis Octogesimus octavus; Tribuni Militum vero in æternum exularunt postquàm quadragies octies Remp. administrassent, & quindecies à Consulibus ad eos & ab iis ad Consules summâ rei devoluta fuisset.

fuisset. Præter istas mutationes, à Regibus ad Consules, à Coss. ad *Decemviros*, & ab his retrò ad Coss. Resp. transferebatur, Dictaturæ etiam 20 intercesserunt, præter interregna innumera ferè, quibus in dies quinque Interreges præibant cum Consulari potestate. Tot rerum mutationes acciderunt intra Spatium annorum 134, à Tarquinii Regis exilio.

25. Patritii verò Consulatum à Plebeis invasum adeo molestè tulerunt, ut à Senatu contra *Gallos* apparatus nulli fierent: Plebei etiam indignabantur quòd illi Magistratus tres obtinuissent, & Prætoris quidem potestas invidiosa videbatur: Ædilitas igitur *Curulis* Plebi communicata est. Anno sequenti pestilentia gravis ingruebat qua *Camillus* & alii multi interierunt. Cùm nullum remedium adhiberi potuisset, ludi *Scenici* instituti sunt, *Ludionibus* ex *Hetruria* accitis, seu *Histris*, unde *Histrio Romanis* dictus. Paulò pòst *M. Curtius* in terræ hiatum in foro se projecit, quo tempore prosperè pugnatum est contra *Hernicos, Gallos, Hetruscos*, & *Latinos*.

26. *Plebeis* autem per annos novem Consulatu potitis, *Patritii*, indignati quòd anno superiori *C. Martius Rutilius Dictator* fuisset factus, in ordinem suum eum transtulerunt: Plebs verò adeo graviter commota est ut Patres tàm Consulatum restitutere quàm æs alienum pauperum ex ærário solvere cogeret. Atque anno sequenti Censorum alter ex *Plebeis* eligitur.

27. Huc

27. Huc usque bella *Romani* non longè gesserant, nunc verò arma sua ultrà terminos consuetos transtulerunt à *Campanis* solicitati de auxilio contra *Samnites*, quos Consul *Valerius* devicit & pacem petere coegit. Contra *Latinos* etiam qui inimicis *Samnitum* (jam Sociorum) opem tulerant, bellum susceperunt, quo *P. Decius Mus* Consul prò exercitu Populi *Romani* se devovit, & in confertissimam turbam hostium irruptione facta confossus interiit. *T, Manlius* etiam (*Torquatus* cognominatus quòd *Gallum* singulari certamine victum torque spoliaverat) filium suum qui injussu suo, quamvis fœliciter, pugnaverat, securi percussit. Hinc mandata duriora *Manliana* sunt dicta; *Manlio* verò *Latinis* devictis revertenti juvenes obviam procedere noluerunt.

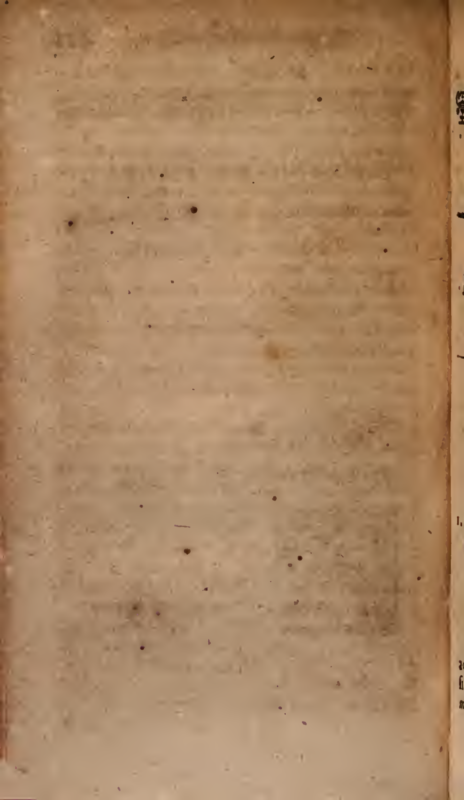
28. Consules sequentis anni *Latinos*, qui ob agrum sibi ademptum defecerant, cladibus novis affecerunt. Cùm autem Senatus horum uni *Æmilio* paulò iniquior esset, & Dictatorem vellet nominari, *Q. Publium Philonem* Collegam suum plebeium nominavit, cujus Magistratus Patribus gravis admodum erat & vel eo nomine, quod leges tres tulerit quarum prima ipsam Reip. formam immutare videbatur. Hæc jussit ut Plebiscita Quirites omnes obligarent. Secunda tamen voluit ut quæ in Comitiis Centuriatis rata fierent à Patribus proponerentur: Tertia censorum unum, ut minimùm, ex Plebeis fieri. Latæ sunt *A. V. C.* 416°, *Arsis Persarum* Regis primo, *Philippi Macedonis* 23°.

29.

29. Anno sequenti *Latium* universum debellatum, & *Antiatibus* naves auferuntur quarum rostris templum, quo orationes haberi solebant, ornatum inde *Rostra* audivit. Anno proximo *Q. Publius Philo* ex Plebeis Prætor est factus, Patritiis parùm motis, à quibus jam quidem omnia jura & dignitatis insignia fuerant erepta. Paulò pòst *Sidicini* & *Ausones* devincuntur, censuque celebrato *Mesia* & *Scaptia* Tribus novæ factæ, ad novos cives recipiendos.

30. Eodem tempore fæminæ 170 artis veneficæ damnatæ & necatæ sunt, quod cùm prodigium haberetur, Dictator nominatus est ad clavum figendum. Tunc bellum cum *Privernatibus* ortum quos concitaverat *Vitruvius Gallus* vir Magnus inter *Fundanos*. Anno primo quidem victi sunt, secundo *Vitruvius* captus & *Privernum* in *Romanorum* ditionem venit. Illo cum sociis capite mulctato, cives reliqui civitate donantur. Primus autem hujus belli annus in ultimum *Darii Codomanni* incidit Regis *Persarum* ultimi, *V. C.* 424, *L. Papyrio Crasso* secundùm & *L. Plautio Venoce* (seu *Venonne*) Coss.

Elemen-

Elementorum Historiæ.

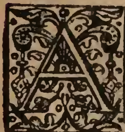
LIBER TERTIUS.

De Imperio Macedonum atque illi Contemporaneis.

CAP. I.

Ab Imperii Macedonici initio usque ad Alexandri mortem.

Spatium Annorum 6 *&* *Mensium* 10.

1. *Lexander* viso *Darii* Cadaveri illachrymavit. *Bessum* frustrà persequutus *Hecatompolin Parthiæ* urbem rediit, ubi Milites in Patriam revertendi vehementi desiderio flagrantes ad pergendum excitavit. Tunc *Mardos* invasit quos dimittere coegit *Bucephalum Damarati Corinthii* donum. *Zadracartam Hyrcaniæ*

niæ Metropolin veniens *Thaleſtrin Amazonum* reginam excepiſſe dicitur, cum nec *Ptolomæus Lagi* filius nec ſcriptor probatæ fidei iſtorum temporum ullus hujus congreſſus meminerit, & *Alexander* ipſe literis ad *Antipatrum* datis & multis aliis commemoratis, hac de re nihil omnino ſcripſerit.

2. Hinc in *Ariorum* inde in *Zarangæorum* regionem venit, ubi conjuratio in eum fuit patefacta, quam cùm *Philotas Parmenionis* filius Regi revelare vel noluerit vel ceſſaverit capite pœnam luit, atque ipſe *Parmenio Mediæ* Præfectus jam ſeptuagenarius & optime de Rege meritus, ſeu criminis ſuſpectus ſive quod necem filii ulturus videretur, interfectus eſt. Rex verò *Beſſum* perſequutus, qui in *Bactris* purpuram cum titulo *Artaxerxis* Regis *Perſiæ* acceperat, monte *Paropamiſo* ſuperato, in *Bactra* venit & *Beſſum* ſibi proditum accepit, quem *Oxyarti Darii* Regis fratri tradidit tormentis necandum.

3. Circa hoc tempus urbem *Branchidarum* cum incolis omnibus deſtruxit ut pœnam de illis ſumeret ob Scelus quoddam ante annos 150 admiſſum, cùm *Xerxi* fugienti theſauros *Didymæi Apollinis* traderent, atque eum ſequuti locum hunc acciperent eorum Majores. Fluvio *Tanai* ſuperato, qui ex Monte *Caucaſo* in mare *Hyrcanum* decidit, vulnus in femore accepit; at *Scythæ Abii* per legationem ſe dedere coacti ſunt, & *Marcandam* recepit quam *Præſidiariis Macedonibus* occiſis *Sogdiani* multi cum aliis occupaverant.

paverant. Hìc vino gravis *Clytum* interfecit, qui, quòd *Philippi* patris res geſtas flocci faceret, cum reprehenderat & paulò indignantiùs diminuerat ejus gloriam.

4. Vere ſequenti, regni anno decimo ineunte, Rupem altiſſimam in *Sogdiana* expugnavit, ubi *Oxyartes Satrapa* habitaverat cujus filiam *Roxanam* ita deperiit ut eam ſtatim duceret.. Rebus ejus indies ſic auctis & defectoribus reductis, tandem honores divinos ſibi aſſumpſit quos *Calliſthenes* Philoſophus *Ariſtotelis* conſobrinæ filius tribuere nolens capite pænam luit. *Indiam* verſus profectus *Aornon* rupem cepit quam antea *Hercules* ſolus ſuperaſſe dicebatur.

5. Anno regni ſui 11°, ex *Darii* morte quarto, *Indiam* invaſit *Indo* flumine trajecto. *Omphis* (ſeu *Mophis*) hujus regionis Rex ſe ſtatim dedidit cui *Taxilis* nomen ſumere permiſit. *Abiſarus* etiam Monticolarum Rex, per legatos ſe regnumque ſuum tradidit, & *Alexander* contra *Porum* profectus eſt qui trans fluvium *Hidaſpem* regnabat. Fluvio, haud abſque labore magno, ſuperato, ad prælium ventum quo *Indus* Elephanto vectus & terribilis aſpectu *Macedonem* aggreditur, qui equo trajecto & multis ſuorum amiſſis ſatellitum ope ſuit ſervatus. *Porus* quidem militibus ſtipatus pugnare non deſiit donec tandem ab omnibus deſereretur. Victor virtutem ejus admiratus regnum reſtitutum terrarum alarum acceſſione auxit. Duas urbes ædificari voluit quarum unam eo in loco ubi *Porum*

vicerat *Nicæam* dictam, alteram ad fluvium in memoriam equi *Bucephali* (qui hic mortuus est cum annos haberet 30) *Bucephalæam* vocatam.

6. Gentibus multis superatis ad *Hyphasim* (seu *Hyparim*) fluvium venit victoriarum terminum; hunc enim ut superarent milites nullo modo inducere potuit. Castra hic triplo Majora, lectos cubitorum quinque singulos, præsepia, arma, fræna atque omnia magnitudinis stupendæ fieri voluit, ut sibi suisque posteri plus æquo attribuerent. *Hydaspem* fluvium regressus Oceanum versus navigavit, exercitu ad utrumque littus partito. *Novembris* initio solvens *Sibaros* recepit, & multis aliis cæsis, qui se dedere noluerant, contra *Mallos* & *Oxydracas* festinavit, cum quibus acre bellum gestum est. Hic etiam in periculum summum seipsum conjecit; muris enim conscensis intra *Mallorum* castellum solus desilire est ausus. Barbari undiquaque eum missilibus petebant, & vulnus in pulmone accepit ex quo, spiritu & sanguine simul exeuntibus, in lipothymiam incidit quæ sanguinis fluxum cohibuit.

7. Cùm ex vulnere convaluisset, ad confluentiam *Hydraotis* & *Acesinis* navigavit (quorum hic in illum influit) & tandem in *Indum*. Inter *Indos* alios, *Brachmannos* subegit, quibus arduas quæstiones proposuit. Mensibus decem in navigatione consumptis in insulam *Pattalenam* venit, ubi *Indus* in duos discedit canales, atque inde solvens tem-

tempestatibus magnis divexatus, tandem in Oceanum, ubi tauris *Neptuno* mactatis sacrisque aliis peractis, navigationem fœlicem apprecatus est classi quàm *Nearcho* duce per Oceanum & Sinum Persicum navigare voluit usque ad *Euphraten* & *Tigrim*. Classe *Pattalæ* (hodie *Pattalæ* in *Cambaia*) relicta, *Arabitarum* regionem transit, *Oritarum* & *Gedrosiorum*.

8. In *Gedrosiorum* regione transeunda majus illi incommodum accidit quàm in toto *Asiæ* circuitu; aquæ enim penuria, caloris vehementia & fames effecerunt ut copiarum vix quartam partem reduxerit quam in *Asiam* transportaverat. Nec quidem difficultatis ignarus fuisse dicitur, at audito *Semiramidem* cum hominibus 30, *Cyrum* cum 7, tantùm ab hac regione frustrà invasa aufugisse, maximo desiderio flagravit gloriam eorum superandi. Incredibili tandem difficultate superata *Catamaniam* evasit, atque interea *Nearchus* à *Pattaleniis* pulsus, postquam rupe quadam perfossa classem in Oceanum deduxerat, *Arabiorum*, *Oritarum*, *Gedrosiorum* & *Ichthyophagorum* finibus emensis in sinum *Persicum* devenit & *Armusiam*, hodie *Ormum*, appulit. Hinc audito Regem non valde procul abesse, iter dierum quinque ad eum suscepit, cui navigationis historiâ expositâ, ad classem rediit, jussus ut ad *Euphratis* ostium atque inde *Babylonem* procederet.

9. Exercitu navibus in *Persiam* transmisso sub *Hephæstionis* ductu, Rex ipse terrestri

itinere. *Pasargadas* (hodie *Chalqueram*) venit ubi fœminis pecuniam distribuit prout Regibus *Persarum* illuc venientibus in more erat, & Sepulchrum *Cyri* violatum restituit. Dum in *Persia* hæreret fontes multos punivit, *Statiram Darii* filiam duxit, & *Macedonum* æs alienum solvit, quod ad 10000 talentorum summam vix assurgebat, singulis quoque, prout meruerant, dona dedit.

10. Militibus tamen minime satisfecit, cùm enim, *Euleo* fluvio ad Oceanum navigato per *Tigrim* ad *Opim* usque reveheretur, ibi, convocatis omnibus, militiæ ineptis in patriam revertendi copiam fecit, multa iis promittens qui ad bellum perficiendum secum perdurarent, quod ita interpretabantur quasi eos despiceret & nihili haberet. Reputarunt secum quòd *Persicis* moribus assuescens habitu etiam uteretur, quòd barbari in amicorum cohortem fuissent admissi, & juvenes circiter 30 ex provinciis electos & *Macedonica* disciplina institutos *Epigonos* vocaret. Ex rebus istis conjicientes se, mores suos, patriamque contemni, missionem petebant hortati Regem ut *Hammonis* patris solius consortio adjutus bellum gereret.

11. Rex in magnam animi perturbationem conjectus 13 statim comprehensos in fluvium jussit præcipitari, reliquos omnes missos fecit, & in tentorium se abdens neminem per biduum admisit. Tertio, *Macedonibus* in castris se continere jussis, barbaros elegit in munia præcipuâ exercitus, quod illos adeo graviter

graviter urebat, ut magnis lamentis per triduum veniam peterent, quam ægre tandem obtinuerunt. Omnes tunc bello minùs aptos dimisit quibus non stipendia tantùm solvit, sed viaticum addidit, atque talentum singulo. *Craterum* etiam ad *Macedoniam* regendam misit qui succederet *Antipatro* copias auxiliares adducturo. Tandem *Ecbatanam Mediæ* Metropolin venit ubi *Hephæstion* ex crapula in febrim incidens & victus tenuis impatiens intra dies 7 interiit. Rex molestissime mortem ejus tulit, *Glaucum* Medicum in Crucem egit, & luctum universum indixit, cujus urbes, ornamentis ex muris remotis, participes erant.

12. *Cossæis* superatis *Babylonem* venit, repugnantibus licet *Chaldæis* qui ex *Belo* dixerunt prædictum, adventum illi funestum fore. Legatis ibi vacavit ex *Asia, Europa*, & *Africa* missis. Classi novæ fabricandæ operam dedit qua lustraret *Arabiam*, portumque novum *Babylone* curavit extrui. Dum hæc fierent, per *Euphratem* in *Pallacopam* vectus in *Arabiæ* fines venit ubi urbem ædificari jussit. Derisis deinde *Chaldæis Babylonem* rediit qua sedem Imperii ponere studebat. Brevi autem pòst ex crapula in febrim incidit & die undecima interiit, cùm annos vixisset 32 & menses 8, regnasset 12 & menses 8. Vixit autem à *Darii* cæde annos 6 & menses 10. Mortuus est *Olympiadis* 114ª anno primo, ante *Æram* Christi 322°, *A. M.* 3681.

23. *Prætor* autem à *præeundo* dictus, quo nomine Consules primùm & plerique Magistratus appellati sunt. Consulibus in bellis plerumque occupatis, *Prætor* ad jus dicendum creabatur. Anno abhinc 112°, *V. C.* 500. circiter, alter additus fuit *Peregrinus* dictus quòd de *Peregrinorum* rebus cognosceret. Tandem *Sardinia*, *Sicilia*, *Hispaniis*, *Narbonensi* quoque in provincias redactis, tot *Prætores* facti quot Provinciæ erant, donec tandem ad 18 & supra numerus auctus fuerit, qui postea imperio decrescente diminutus est, & ad tres lege *Valentiniani* & *Marciani* reductus. *Prætor* autem *Urbanus*; *Præfectus Urbi* etiam dictus, *Consulum* absentium munere fungebatur, atque ad eum ludi, sacrificia & judicia pertinebant. Eadem quæ Consules habuerunt insignia, nisi quod sex tantum iis fasces præirent. Potestatis & dignitatis gratiâ, & propterea quòd iisdem crearentur auspiciis, *Consulum Collegas* eos appellat *Livius*.

24. *Plebeius* primus *Consul* erat *L. Sextius*; *Prætor* primus, *Sp. Furius Camilli* filius. *Ædiles Curules* primi, *Cn. Quintius Capitolinus*, & *P. Cornelius Scipio*. *Sextio* Collega datus est ex Patritiis *L. Æmilius Mamercus*, atque ità post annos demum 23 *Consulatus* rediit qui fuit ex Regibus pulsis Octogesimus octavus; Tribuni Militum vero in æternum exularunt postquàm quadragies octies Remp. administrassent, & quindecies à Consulibus ad eos & ab iis ad Consules summâ rei devoluta fuisset.

fuisset. Præter istas mutationes, à Regibus ad Consules, à Coss. ad *Decemviros*, & ab his retrò ad Coss. Resp. transferebatur, Dictaturæ etiam 20 intercesserunt, præter interregna innumera ferè, quibus in dies quinque Interreges præibant cum Consulari potestate. Tot rerum mutationes acciderunt intra Spatium annorum 134, à Tarquinii Regis exilio.

25. Patritii verò Consulatum à Plebeis invasum adeo molestè tulerunt, ut à Senatu contra *Gallos* apparatus nulli fierent: Plebei etiam indignabantur quòd illi Magistratus tres obtinuissent, & Prætoris quidem potestas invidiosa videbatur: Ædilitas igitur *Curulis* Plebi communicata est. Anno sequenti pestilentia gravis ingruebat qua *Camillus* & alii multi interierunt. Cùm nullum remedium adhiberi potuisset, ludi *Scenici* instituti sunt, *Ludionibus* ex *Hetruria* accitis, seu *Histris*, unde *Histrio Romanis* dictus. Paulò pòst *M. Curtius* in terræ hiatum in foro se projecit, quo tempore prosperè pugnatum est contra *Hernicos, Gallos, Hetruscos*, & *Latinos*.

26. *Plebeis* autem per annos novem Consulatu potitis, *Patritii*, indignati quòd anno superiori *C. Martius Rutilius Dictator* fuisset factus, in ordinem suum eum transtulerunt: Plebs verò adeo graviter commota est ut Patres tàm Consulatum restitutere quàm æs alienum pauperum ex ærario solvere cogeret. Atque anno sequenti Censorum alter ex *Plebeis* eligitur.

27. Huc

27. Huc usque bella *Romani* non longè gesserant, nunc verò arma sua ultrà terminos consuetos transtulerunt à *Campanis* solicitati de auxilio contra *Samnites*, quos Consul *Valerius* devicit & pacem petere coegit. Contra *Latinos* etiam qui inimicis *Samnitum* (jam Sociorum) opem tulerant, bellum susceperunt, quo *P. Decius Mus* Consul pro exercitu Populi *Romani* se devovit, & in confertissimam turbam hostium irruptione facta confossus interiit. *T. Manlius* etiam (*Torquatus* cognominatus quòd *Gallum* singulari certamine victum torque spoliaverat) filium suum qui injussu suo, quamvis fœliciter, pugnaverat, securi percussit. Hinc mandata duriora *Manliana* sunt dicta; *Manlio* verò *Latinis* devictis revertenti juvenes obviam procedere noluerunt.

28. Consules sequentis anni *Latinos*, qui ob agrum sibi ademptum defecerant, cladibus novis affecerunt. Cùm autem Senatus horum uni *Æmilio* paulò iniquior esset, & Dictatorem vellet nominari, *Q. Publium Philonem* Collegam suum plebeium nominavit, cujus Magistratus Patribus gravis admodum erat & vel eo nomine, quod leges tres tulerit quarum prima ipsam Reip. formam immutare videbatur. Hæc jussit ut Plebiscita Quirites omnes obligarent. Secunda tamen voluit ut quæ in Comitiis Centuriatis rata fierent à Patribus proponerentur: Tertia censorum unum, ut minimùm, ex Plebeis fieri. Latæ sunt *A. V. C.* 416°, *Arsis Persarum* Regis primo, *Philippi Macedonis* 23°.

29.

29. Anno sequenti *Latium* universum debellatum, & *Antiatibus* naves auferuntur quarum rostris templum, quo orationes haberi solebant, ornatum inde *Rostra* audivit. Anno proximo *Q. Publius Philo* ex Plebeis Prætor est factus, Patritiis parùm motis, à quibus jam quidem omnia jura & dignitatis insignia fuerant erepta. Paulò pòst *Sidicini* & *Ausones* devincuntur, censuque celebrato *Mesia* & *Scaptia* Tribus novæ factæ, ad novos cives recipiendos.

30. Eodem tempore fæminæ 170 artis veneficæ damnatæ & necatæ sunt, quod cùm prodigium haberetur, Dictator nominatus est ad clavum figendum. Tunc bellum cum *Privernatibus* ortum quos concitaverat *Vitruvius Gallus* vir Magnus inter *Fundanos*. Anno primo quidem victi sunt, secundo *Vitruvius* captus & *Privernum* in *Romanorum* ditionem venit. Illo cum sociis capite mulctato, cives reliqui civitate donantur. Primus autem hujus belli annus in ultimum *Darii Codomanni* incidit Regis *Persarum* ultimi, *V. C.* 424, *L. Papyrio Crasso* secundùm & *L. Plautio Venoco* (seu *Venonne*) Coss.

Elemen-

Elementorum Historiæ.

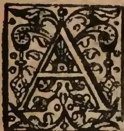
LIBER TERTIUS.

De Imperio Macedonum atque illi Contemporaneis.

CAP. I.

Ab Imperii Macedonici initio usque ad Alexandri mortem.

Spatium Annorum 6 *& Mensium* 10.

1. *Lexander* viſo *Darii* Cadaveri illachrymavit. *Beſſum* fruſtrà perſequutus *Hecatompolin Parthiæ* urbem rediit, ubi Milites in Patriam revertendi vehementi deſiderio flagrantes ad pergendum excitavit. Tunc *Mardos* invaſit quos dimittere coegit *Bucephalum Damarati Corinthii* donum. *Zadracartam Hyrcaniæ*

niæ Metropolin veniens *Thalestrin Amazonum* reginam excepisse dicitur, cum nec *Ptolomæus Lagi* filius nec scriptor probatæ fidei istorum temporum ullus hujus congressus meminerit, & *Alexander* ipse literis ad *Antipatrum* datis & multis aliis commemoratis, hac de re nihil omnino scripserit.

2. Hinc in *Ariorum* inde in *Zarangæorum* regionem venit, ubi conjuratio in eum fuit patefacta, quam cùm *Philotas Parmenionis* filius Regi revelare vel noluerit vel cessaverit capite pœnam luit, atque ipse *Parmenio Mediæ* Præfectus jam septuagenarius & optime de Rege meritus, seu criminis suspectus sive quod necem filii ulturus videretur, interfectus est. Rex verò *Bessum* persequutus, qui in *Bactris* purpuram cum titulo *Artaxerxis* Regis *Persiæ* acceperat, monte *Paropamiso* superato, in *Bactra* venit & *Bessum* sibi proditum accepit, quem *Oxyarti Darii* Regis fratri tradidit tormentis necandum.

3. Circa hoc tempus urbem *Branchidarum* cum incolis omnibus destruxit ut pœnam de illis sumeret ob Scelus quoddam ante annos 150 admissum, cùm *Xerxi* fugienti thesauros *Didymæi Apollinis* traderent, atque eum sequuti locum hunc acciperent eorum Majores. Fluvio *Tanai* superato, qui ex Monte *Caucaso* in mare *Hyrcanum* decidit, vulnus in femore accepit; at *Scythæ Abii* per legationem se dedere coacti sunt, & *Marcandam* recepit quam *Præsidiariis Macedonibus* occisis *Sogdiani* multi cum aliis occupaverant.

paverant. Hìc vino gravis *Clytum* interfecit, qui, quòd *Philippi* patris res gestas flocci faceret, eum reprehenderat & paulò indignantiùs diminuerat ejus gloriam.

4. Vere sequenti, regni anno decimo ineunte, Rupem altissimam in *Sogdiana* expugnavit, ubi *Oxyartes Satrapa* habitaverat cujus filiam *Roxanam* ita deperiit ut eam statim duceret. Rebus ejus indies sic auctis & defectoribus reductis, tandem honores divinos sibi assumpsit quos *Callisthenes* Philosophus *Aristotelis* consobrinæ filius tribuere nolens capite pænam luit. *Indiam* versus profectus *Aornon* rupem cepit quam antea *Hercules* solus superasse dicebatur.

5. Anno regni sui 11°, ex *Darii* morte quarto, *Indiam* invasit *Indo* flumine trajecto. *Omphis* (seu *Mophis*) hujus regionis Rex se statim dedidit cui *Taxilis* nomen sumere permisit. *Abisarus* etiam Monticolarum Rex, per legatos se regnumque suum tradidit, & *Alexander* contra *Porum* profectus est qui trans fluvium *Hidaspem* regnabat. Fluvio, haud absque labore magno, superato, ad prælium ventum quo *Indus* Elephanto vectus & terribilis aspectu *Macedonem* aggreditur, qui equo trajecto & multis suorum amissis satellitum ope fuit servatus. *Porus* quidem militibus stipatus pugnare non desiit donec tandem ab omnibus desereretur. Victor virtutem ejus admiratus regnum restitutum terrarum aliarum accessione auxit. Duas urbes ædificari voluit quarum unam eo in loco ubi *Porum*

vicerat *Nicæam* dictam, alteram ad fluvium in memoriam equi *Bucephali* (qui hic mortuus est cum annos haberet 30) *Bucephalæam* vocatam.

6. Gentibus multis superatis ad *Hyphasim* (seu *Hyparim*) fluvium venit victoriarum terminum; hunc enim ut superarent milites nullo modo inducere potuit. Castra hic triplo Majora, lectos cubitorum quinque singulos, præsepia, arma, fræna atque omnia magnitudinis stupendæ fieri voluit, ut sibi suisque posteri plus æquo attribuerent. *Hydaspem* fluvium regressus Oceanum versus navigavit, exercitu ad utrumque littus partito. *Novembris* initio solvens *Sibaros* recepit, & multis aliis cæsis, qui se dedere noluerant, contra *Mallos* & *Oxydracas* festinavit, cum quibus acre bellum gestum est. Hic etiam in periculum summum seipsum conjecit; muris enim conscensis intra *Mallorum* castellum solus desilire est ausus. Barbari undiquaque eum missilibus petebant, & vulnus in pulmone accepit ex quo, spiritu & sanguine simul exeuntibus, in lipothymiam incidit quæ sanguinis fluxum cohibuit.

7. Cùm ex vulnere convaluisset, ad confluentiam *Hydrautis* & *Acesinis* navigavit (quorum hic in illum influit) & tandem in *Indum*. Inter *Indos* alios, *Brachmannos* subegit, quibus arduas quæstiones proposuit. Mensibus decem in navigatione consumptis in insulam *Pattalenam* veni, ubi *Indus* in duos discedit canales, atque inde solvens tem-

tempestatibus magnis divexatus, tandem in Oceanum, ubi tauris *Neptuno* mactatis sacrisque aliis peractis, navigationem fœlicem apprecatus est classi quàm *Nearcho* duce per Oceanum & Sinum Persicum navigare voluit usque ad *Euphraten* & *Tigrim*. Classe *Patalæ* (hodie *Pattalæ* in *Cambaia*) relicta, *Arabitarum* regionem transit, *Oritarum* & *Gedrosiorum*.

8. In *Gedrosiorum* regione transeunda majus illi incommodum accidit quàm in toto *Asiæ* circuitu; aquæ enim penuria, caloris vehementia & fames effecerunt ut copiarum vix quartam partem reduxerit quam in *Asiam* transportaverat. Nec quidem difficultatis ignarus fuisse dicitur, at audito *Semiramidem* cum hominibus 30, *Cyrum* cum 7, tantùm ab hac regione frustrà invasa aufugisse, maximo desiderio flagravit gloriam eorum superandi. Incredibili tandem difficultate superata *Caramaniam* evasit, atque interea *Nearchus* à *Pattaleniis* pulsus, postquam rupe quadam perfossa classem in Oceanum deduxerat, *Arabiorum*, *Oritarum*, *Gedrosiorum* & *Ichthyophagorum* finibus emensis in sinum *Persicum* devenit & *Armusiam*, hodie *Ormum*, appulit. Hinc audito Regem non valde procul abesse, iter dierum quinque ad eum suscepit, cui navigationis historiâ expositâ, ad classem rediit, jussus ut ad *Euphratis* ostium atque inde *Babylonem* procederet.

9. Exercitu navibus in *Persiam* transmisso sub *Hephæstionis* ductu, Rex ipse terrestri

itinere. *Pasargadas* (hodie *Chalqueram*) venit ubi fœminis pecuniam distribuit prout Regibus *Persarum* illuc venientibus in more erat, & Sepulchrum *Cyri* violatum restituit. Dum in *Persia* hæreret fontes multos punivit, *Statiram Darii* filiam duxit, & *Macedonum* æs alienum solvit, quod ad 10000 talentorum summam vix assurgebat, singulis quoque, prout meruerant, dona dedit.

10. Militibus tamen minime satisfecit, cùm enim, *Eulæo* fluvio ad Occanum navigato per *Tigrim* ad *Opim* usque reveheretur, ibi, convocatis omnibus, militiæ ineptis in patriam revertendi copiam fecit, multa iis promittens qui ad bellum perficiendum secum perdurarent, quod ita interpretabantur quasi eos despiceret & nihili haberet. Reputarunt secum quòd *Persicis* moribus assuescens habitu etiam uteretur, quòd barbari in amicorum cohortem fuissent admissi, & juvenes circiter 30 ex provinciis electos & *Macedonica* disciplina institutos *Epigonos* vocaret. Ex rebus istis conjicientes se, mores suos, patriamque contemni, missionem petebant hortati Regem ut *Hammonis* patris solius consortio adjutus bellum gereret.

11. Rex in magnam animi perturbationem conjectus 13 statim comprehensos in fluvium jussit præcipitari, reliquos omnes missos fecit, & in tentorium se abdens neminem per biduum admisit. Tertio, *Macedonibus* in castris se continere jussis, barbaros elegit in munia præcipuâ exercitus, quod illos adeo

graviter urebat, ut magnis lamentis per triduum veniam peterent, quam ægre tandem obtinuerunt. Omnes tunc bello minùs aptos dimisit quibus non stipendia tantùm solvit, sed viaticum addidit, atque talentum singulo. *Craterum* etiam ad *Macedoniam* regendam misit qui succederet *Antipatro* copias auxiliares adducturo. Tandem *Ecbatanam Mediæ* Metropolin venit ubi *Hephæstion* ex crapula in febrim incidens & victus tenuis impatiens intra dies 7 interiit. Rex molestissime mortem ejus tulit, *Glaucum* Medicum in Crucem egit, & luctum universum indixit, cujus urbes, ornamentis ex muris remotis, participes erant.

12. *Cossæis* superatis *Babylonem* venit, repugnantibus licet *Chaldæis* qui ex *Belo* dixerunt prædictum, adventum illi funestum fore. Legatis ibi vacavit ex *Asia, Europa,* & *Africa* missis. Classi novæ fabricandæ operam dedit qua lustraret *Arabiam*, portumque novum *Babylone* curavit extrui. Dum hæc fierent, per *Euphratem* in *Pallacopam* vectus in *Arabiæ* fines venit ubi urbem ædificari jussit. Derisis deinde *Chaldæis Babylonem* rediit qua sedem Imperii ponere studebat. Brevi autem pòst ex crapula in febrim incidit & die undecima interiit, cùm annos vixisset 32 & menses 8, regnasset 12 & menses 8. Vixit autem à *Darii* cæde annos 6 & menses 10. Mortuus est *Olympiadis* 114ª anno primo, ante *Æram* Christi 322°, *A. M.* 3681.

CAP. II.

De his quæ ab Alexandri excessu inter Duces ejus acciderunt, eo usque donec, Imperio partito, Reges se appellaverint.

Spatium Annorum 17:

1. ALexander filium unum, at nothum, reliquit *Herculem* ex *Barsine Artabazi Persæ* filia genitum; alterum vero in utero *Roxanæ Oxyartis* filiæ quem posthumum natum *Alexandrum* nominarunt. Fratrem habuit spurium *Aridæum* ex *Philinna Larissæa* genitum, soror etiam ejus *Cleopatra Epiri* Regis vidua supererat. Ducibus, post longam de successore eligendo contentionem, tandem placuit ut *Aridæus* Rex salutaretur, *Perdiccas* autem, cui *Alexander* moriens annulum suum tradiderat, Regis, cui mens non satis constabat, tutelam gereret.

2. Provinciæ, his factis, distributæ sunt inter *Duces*, quarum *Ægyptum* facilè occupavit *Ptolomæus Lagi* filius. Perdiccas illi regionem invidens tantam, *Cappadociam* aliasque subactas *Eumeni* tradidit & exercitum *Ægyptum* versus duxit, assumptis Regibus *Aridæo* & *Alexandro* posthumo. Cùm nullam autem

autem in *Nilo* transeundo rationem haberet militum, quorum multi fluctibus absorpti, à crocodilis multi devorati sunt, à quibusdam equitibus occisus est postquàm Regum tutelam gessisset per triennium. In ejus locum *Ptolomæi* operâ *Pithon* & *Aridæus* fuerunt electi, quorum ille *Euridices* uxoris *Aridæi* Regis opprobriis lacessitus potestati renunciavit, cui *Antipater* cum summo imperio successit.

3. *Antipater* ducem *Antigonum* contra *Eumenem* creavit qui in *Asia* relictus à *Perdicca Craterum* in prælio occiderat & ab exercitu hostis fuerat declaratus. *Eumenem* quidem non virtute sed insidiis vicit atque in *Nora* Castello obsedit. *Antipatro* autem mortuo, & *Polysperchonte* (militum *Alexandri* natu maximo) successore relicto, *Antigonus* totum Imperium ambire cœpit, atque *Eumenem*, ut eum sibi conciliaret, ab obsidione liberavit, juramento accepto, quod, absente *Antigono*, in sensum suum accommodabat. Ægre quidem tulit *Antigonus* eum, juramento sic mutato, liberatum, atque iterùm obsideri, at frustrà, voluit. Interea *Cassander* filius *Antipatri Macedoniam* occupandi consilia inivit atque fœdus pegigit cum *Ptolomeo* & *Antigono*, quorum hic operam suam totam promisit, amicitiam summam præ se ferens ut liberiùs posset *Asiam* in suam ditionem perducere.

4. *Polysperchon*, ut *Cassandro* faciliùs resistat, *Eumenem* cum Regibus in societatem

 trahit,

trahit, quem *Olympias* etiam literis, ut familiæ Regiæ patrocinium suscipiat, summè hortatur. *Eumenes* quo vim majorem sibi comparet in Provincias superiores proficiscitur quarum Rectores se, cum exercitu 18700 peditum, equitum verò 4600, illi adjungunt. *Antigonus* eum persequutus, *Paratecenorum* regione prælio commisso, ex suis plures desideravit, at *Antigonianis* occisos primo loco sepelientibus, de victoria controversum est. Ab hoc certamine dolis utriusque res gesta, donec tandem ad prælium secundum ventum fuerit quo *Eumenes* victoriam obtinuit, at victor ab exercitu victore manibus pone ligatis, victis fuit deditus fœdissimum in modum & occisus post dierum trium inediam. Vir solertissimus & bellator nulli secundus, anno octavo à morte *Alexandri.*

5. *Olympias* una cum *Alexandro* nepote suo, *Macedoniam* à *Polysperchonte* & *Æacida Molossorum* Rege reducta, Regem *Aridæum* cum uxore *Eurydice* (filia *Amintæ* illius quem *Philippus* avunculus & Tutor regno, *Alexander* autem vita spoliaverat) è medio sustulit, *Nicanorem Cassandri* fratrem centumque alios ex amicis ejus interfecit. *Cassander* autem ex *Peloponneso* cum exercitu profectus Reginam in *Pydna* obsedit, ad se dedendam compulit, & necandam tandem tradidit iis quorum amicos crudeliter interfecerat. Interea *Antigonus* in Oriente omnia pro arbitratu administrans *Pythonem Mediæ* **Præfectum novis rebus studentem** capitali

supplicio

supplicio affecit & *Seleucum Babyloniæ Satrapam* ratione pecuniæ reddenda adeo terruit ut in *Ægyptum* equitibus 50 ſtipatus aufugeret.

6. *Seleucus* à *Ptolomæo* benignè exceptus effecit ut contra *Antigonum* fœdus ab omnibus iniretur. Juſſus eſt *Cappadociam* & *Lyciam* *Caſſandro Cariæ* Præfecto, *Phrygiam* ad *Helleſpontum* jacentem *Lyſimacho*, *Syriam* totam *Ptolomæo* & *Babylonem Seleuco* reſtituere, atque theſauri illius qui ab *Eumenis* morte in manus ejus perveniſſet, hos, unà cum Ducibus qui præfecturis ſuis exciderant, participes facere. Has pacis conditiones omnes rejecit, & *Polyſperchonte* ſibi fœdere juncto, rebus ſuis ordinandis jam totus incubuit.

7. *Ptolomæus* autem, *Cyrene* & *Cypro* pacatis, filium ejus *Demetrium* ad *Gazam Cœleſyriæ* urbem magno prælio fudit. *Seleucus* cum 800 peditibus, equitibus verò 20 *Babylonem* regreſſus, urbem facile recuperavit, viribuſque auctis, *Suſianam*, *Mediam* aliaſque regiones in ditionem ſuam perduxit, adeò ut Regali jam potentia & Majeſtate acquiſita, ab hoc anno multi *Æram Seleucidarum* ſeu *Græcorum* deduxerint, *A. M.* 3694, *Olympiadis* 117 primo, ante *Æram Chriſti* 309°, à morte *Alexandri* duodecimo.

8. *Antigonus* adverſus *Seleucum Demetrium* filium miſit qui *Callem* ſuperando, (à *Ptolomæo* ad eum *Syria* expellendum miſſum) dedecus omne aboleverat. *Babylonem* deſertam cepit & caſtellum unum expugnavit relicto

vero *Archelao* qui munimenta cætera reciperet, cùm tempus à patre præstitutum elapsum fuisset, ad mare rediit, ubi *Halicarnassum* obsidens à *Ptolomæo* expulsus est, atque in æternum superioribus provinciis valedixit. Hinc *Chaldæi*, forsan, & *Maccabæorum* libri primi scriptor *Æram Seleuci* ex hoc anno inchoaverunt.

9. Paulò post inter *Ptolomæum*, *Cassandrum*, *Lysimachum*, & *Antigonum* fœdus percussum est his legibus: Ut *Cassander* dux esset *Europæ*, *Lysimachus Thraciam* retineret, *Ptolomæus Ægyptum* & regiones cæteras quas nunc obtinebat, donec *Alexander Roxanæ* filius in virilem ætatem perveniret, *Antigonus* vero *Asiæ* præesset & *Græci* legibus suis uterentur. Fœdus tamen istud brevi in fumum abiit cùm quisque ad se omnia rapere conaretur; atque hoc magis potuerunt quandoquidem ille qui omnium dominus erat & cujus administratores anteà videri voluerint, sublatus è medio fuerat. *Cassander* enim, intellecto quòd populus in *Alexandrum* proniori animo esset & apertè loqueretur eum custodia liberatum in paternum solium evehendum esse, adolescentem matremque secretò interficiendos curavit. Atque ita quidem *Alexander* Posthumus, anno à Patris morte decimo tertio, nefariò fuit è vivis sublatus.

10. *Hercules Alexandri* filiorum alter, à *Macedonibus* spurius habitus & annos natus 17 *Pergamo* in *Macedoniam* à *Polysperchonte* vocatur, qui *Cassandro* Principatum *Macedoniæ*

donia invidebat. At cum prælium committendum esset, promissis maximis effecit *Cassander* ut *Polysperchon* juvenem tolleret. *Cleopatra* etiam, *Antigono* proco rejecto (ut in *Ptolomæum* pronior) *Sardibus* fugitura illius insidiis fuit sublata. Brevi pòst *Demetrius Antigoni* filius, *Athenis* liberatis, quas *Demetrius Phalereus* tenuerat, *Menelaum Ptolomæi* ducem in *Cypro* magna clade affecit, & in *Salaminam* compulsum obsedit, cui, cùm opem ferret ipse *Ptolomæus*, 8000 hominum amisit cum classe tota, navibus 8 exceptis, quibus in *Ægyptum* fugit tam urbe quam insula *Demetrio* relictis.

11. *Antigonus* hujus victoriæ gloriâ elatus Regis titulum & diadema ab amicis oblatum accepit, filio *Demetrio* etiam eundem honorem tribuit. *Ægyptii* verò ne res suas pro desperatis habere viderentur, *Ptolomæum* Regem salutarunt. Cæteri etiam *Seleucus*, *Cassander*, & *Lysimachus* Reges appellari voluerunt, *Alexandri* stirpè jam penitùs eradicata.

CAP.

CAP. III.

Ab eo tempore quo Duces se Reges appellaverunt ad mortem usque Seleuci eorum superstitis.

Spatium Annorum 24.

1. ANtigonus successu nupero elatus *Ptolomæum* non ita pridem victum *Ægypto* etiam exuere volebat. Copiis ad *Antigoniam* (ad *Orontem* fluvium in *Syria* conditam) coactis, ad *Nili* ostia profectus est, cùm autem vadum nullum ad transitum inveniret atque milites ejus hostis corrumperet pedem referre coactus est, nec meliùs contra *Rhodios* conatus ejus successerunt. Missus tamen in *Græciam Demetrius* urbes à jugo *Polysperchontis* & *Cassandri* liberavit, unde hic magno timore correptus ad pacem petendam legatos misit, & cùm *Antigonus* nullas conditiones admitteret nisi res suas in tôtum illi referret, *Lysimachum, Ptolomæum,* & *Seleucum* ad Tyranni audaciam reprimendam concitavit.

2. Principum horum copiæ ad prælium illud fatale vere proximo committendum deducebantur. *Antigonus* exercitum duxit peditum 70000, equitum 10000, elephantos verò 75. Fœderatorum copiæ 64000 peditum

1500

1500 equites, elephantos 400 & currus 120 complectebantur. *Antigonus* Regum istorum conventum seu volucrum convolatum lapidis jactu se dissipaturum gloriatus, prælii tempore vehementer contristabatur & colloquebatur cum filio solo (quod antea nunquam fecerat) quem etiam exercitui commendabat. Ad *Ipsum Phrygiæ* oppidum pugnatum est, ubi temeritate sua *Demetrius* res patris pessundedit, *Antiochum Seleuci* filium fugatum tam longe persecutus ut, elephantis interpositis, ad suos se recipere non potuit nec patri succurrere qui, auxilio diu frustrà expectato, tandem missilibus fuit interfectus, anno à morte *Alexandri* 23°, sexto postquam Regis titulum accepisset, *Olympiadis* 119ª anno quarto, *A. M.* 3704.

3. Victores principatum *Antigoni* inter se partiti sunt, at *Ptolomæus* & *Seleucus* plerasque regiones obtinuisse videntur, & cum de præda partienda non bene illis conveniret, litem hanc successoribus suis dirimendam reliquisse. *Ptolomæus Syriam*, *Cyprum* & paulò pòst *Cyrenem* occupavit, filiamque suam *Arsinoen Lysimacho* in matrimonio conjunxit. *Seleucus* urbem *Seleuciam* condidit, & *Antiochiam* ad quam, vel ex patre vel filio nominatam, *Antigoniæ* incolas transtulit. *Demetrii* filiam vero *Stratonicen* uxorem duxit. Anno sequenti *Cassander Macedoniæ* Rex ex hydrope interiit, pediculis fœdum in modum erumpentibus, postquàm regnasset annos 19, anno ab *Alexandri* excessu 26°, *A. M.* 3707.

4. Ex

4. Ex *Thessalonice Philippi* filia susceptos filios tres reliquit *Philippum*, *Antipatrum*, & *Alexandrum.* Ille patri succedens brevi tabe confectus periit, alter matrem occidit quod *Alexandro* magis favisset, quamvis per mammas ut sibi parceretur rogaret, ex quo scelere in certamen magnum fratres inciderunt atque uterque Reges in auxilium vocantes *Macedoniâ* pariter & vitâ exciderunt; Deo sic *Cassandri* scelera puniente ut Ethnici Scriptores observarunt. *Demetrius* ab *Alexandro* vocatus *Macedoniam* obtinuit & consiliis magnis initis *Lysimachum Thraciâ* pellere studuit. A *Pyrrho* autem *Epiri* Rege qui *Thessaliam* invaserat avocatus & multùm lacessitus cum eo pacem fecit, multa ac magna animo volvens & imperio toti patris recuperando sedulus incumbens.

5. Majores apparatus fecit, exercitumque majorem conscripsit quàm ex *Alexandri* morte in unum fuerat coactus, peditum 100000, equitum 12000, navibus 1500 comparatis. *Seleucus* igitur *Ptolomaus* & *Lysimachus* rebus suis valdè timentes fœdus inierunt & *Pyrrhum* junctis precibus induxerunt ad pacem violandam, *Lysimachus* à *Thracia*, *Pyrrhus* ab *Epiro Macedoniam* invasit, atque hic, *Byrrhaa* occupata, à *Demetrii* exercitu *Macedoniæ* Rex salutatur. *Lysimachus* autem adveniens partem regni vendicabat & obtinuit, *Pyrrho Macedonibus* nutantibus parùm confidente.

6. *Demetrius Macedoniâ* exutus & huc illuc adversâ fortunâ jactatus tandem *Seleuco*

genero

genero se dedere fuit coactus. Ab illo humaniter satis, at in custodia libera, exceptus venatu primùm se exercuit, postea potationibus & aleis se tradens, tanquam *Demetrius Poliorcetes* fuisset nunquam, post triennium in morbum incidit ex quo mortuus est annos natus 54. *Lysimachus* brevi *Pyrrhum*, ut alienigenam, *Macedoniâ* expulit, & *Agathoclem* filium natu maximum, uxore impellente, occidit. Hujus uxor aliique, quorum affines juvenem deplorantes interfecerat, *Seleucum* rogarunt ut de Tyranno pœnas sumeret. *Lysimachus* hoc malum procul arcendum ratus in *Asiam* trajecit, ubi prælio acerrimo in *Phrygia* commisso occubuit, & 15 liberis anteâ amissis ruinæ familiæ suæ ultimus accessit, annos natus 80, cùm *Macedoniam* tenuisset 4, à morte *Alexandri* quadragesimo, *Olympiadis* 124æ secundo, *A. M.* 3722.

7. *Seleucus* ex victoria hac se vehementer extulit atque eo nomine magis quòd omnium *Alexandri* Ducum jam solus superesset *Asiâ* *Antiocho* filio traditâ, in *Macedoniam* contendit ubi diem suum obire destinaverat, at *Hellesponto* transmisso *Lysimachiam* versùs profectus, loco quodam *Argo* dicto à *Ptolomæo Ceraunο*, quem *Ptolomæus* susceperat ex *Eurydice* *Antipatri* filia, perfidè interfectus est. *Ptolomæus*, fratre minore sibi prælato, *Ægypto* fugerat ad *Lysimachum* qui sororem ejus duxerat, illo verò occiso, ad *Seleucum* se contulerat, cui benignè acceptus

talem

talem gratiam retulit. Pecuniâ *Seleuci* Militibus datâ, Rex declaratus est, & *Antigono Gonnatæ Poliorcetis* filio, qui *Macedoniam* recuperare studebat, navali prælio superato, res suas confirmavit.

CAP. IV.

Macedoniæ Regnum

A Seleuci interitu usque ad captivitatem Persei & hujus Regni excidium.

Spatium Annorum 139.

1. PTolomæus ad Regnum suum stabiliendum Regum vicinorum amicitiam ambiebat. Sororem suam *Arsinoen* duxit; postea filiis in sinu matris occisis huic, etiam nuntium remisit. Hoc tempore *Gallorum* multi quibus patriæ fines nimis angusti erant, ad sedes novas quærendas sub ducibus tribus profecti sunt: Unam turmam in *Thraciam* duxit *Cerethrius*, alteram in *Pannoniam Brennus* & *Acichorius*, tertiam in *Macedoniam Belgius*, vel *Bolgius*. Hac temere *Ptolomæus* congressus in manus hostium vivus devenit & miserè necatus est postquàm *Macedoniam* tenuisset per annum unum & dimidium.

2. *Ptolomæo*

2. *Ptolomæo* successit *Meleager* frater in menses duos, quibus finitis, ut regno indignus à *Macedonibus* rejiciebatur qui Regem salutabant *Antipatrum Philippi* filium *Etesiam* dictum quòd per dies tantùm 45 regnum obtineret. Posthunc *Sosthenes* quidam, juvenum manu coacta, *Gallos* repressit, at titulum Regis recusavit Sacramentum sibi ut Duci præstari jubens. *Brennus* autem, audito *Bolgium* prædam tam ingentem adeptum fuisse, cum copiis numerosissimis in *Macedoniam* irrupit, cui *Sosthenes* se opponens fusus & fugatus est. *Brennus*, *Macedonia* vastata, cum peditum 152000, equitibus 20400 *Græciam* invasit. Eques singulus duos habuit servos, qui eum sequebantur & mortuo succedebant, qui mos *Trimarkasia* dictus seu potiùs *Trimarasia*, cùm tam lingua *Anglo-Saxonica* quam *Teutonica* veteribus Vox *Marc* totam speciem equorum denotet. *Galli* autem *Delphos* usque progressi ad templum diripiendum, fulminibus, rupium ruinis, aliisque modis plerique dicuntur periisse.

3. *Sosthene* mortuo cùm *Macedoniæ* præfuisset per biennium, *Antigonus Gonnatas*, pace cum *Antiocho Sotere* facta, *Macedoniam* obtinuit, & *Gallos* quos *Brennus* ad fines tutandos reliquerat magna clade affectos repressit. Hoc tempore *Galli* isti qui *Brennum*, *Macedonia* invasa, reliquerant & *Thraciam* intraverant, variis locis in *Asiam* transmissi, in unum exercitum iterùm coiverunt, & opem tulerunt *Nicomedi* Regi contra *Zypæum* qui

partem

partem *Bithyniæ* occupaverat, atque hoc victo, & regione longè lateque vastata, terram diviserunt & circa *Halym* fluvium sedes posuerunt eo loco qui postea ab illis *Gallogræcia* seu *Gallatia* appellata est, *Olympiadis* 125æ anno tertio, *A. M*, 3727.

4. *Pyrrhus Epiri* Rex, bello in *Italia* & *Sicilia* parùm fœliciter gesto per sexennium, domum reversus *Antigonum Gonnatam Macedonia* expulit. Vix autem per biennium eam retinuit; *Cleonymum* enim *Spartanum* à civibus pulsum restituere conatus, *Argis* à vetula quadam, cujus filium erat interfecturus, lapidis ictu est occisus & *Antigonus Macedoniam* recuperavit. *Antigonus* tamen ab *Alexandro Pyrrhi* filio, ad quem milites defecerant iterùm pulsus est, & à *Demetrio* filio restitutus qui *Alexandrum Macedoniæ* exulem regno etiam proprio ad tempus certum privabat. *Antigonus Gonnatas* mortuus est annos natus 80, postquàm *Macedoniam* primùm occupaverat anno 36°, (*Græcis* autem quibusdam civitatibus præfuerat antea per decennium) *Olympiadis* 134æ anno secundo, *A. M.* 3762°.

5. *Antigono Gonnatæ Demetrius* filius successit qui *Ætolos* à se alienavit, *Agronem* Regem *Illyriorum* inducendo ut *Mydionis* ab illis obsessis opem ferret; & post decennium diem suum obiit. *Philippum* filium puerum reliquit cui *Antigonus* defuncti vel frater vel avunculus Tutor datus est, postea se benignum & mitem præbens Rex salutatus. *Demetrio* mortuo

mortuo civitates *Græcæ* caput extulerunt & *Tyrannorum* jugo excusso se Reip. adjunxerunt *Achæorum* qui in corpus unum coaluerant. (ob justitiam & prudentiam in magno pretio apud vicinas gentes habiti) *Olympiade* 124, atque urbes alias contra *Macedonas* excitaverant.

6. *Achæorum* res *Aratus Sicyonius*, qui patriam illis adjunxerat, ornavit magnopere & auxit, *Athenas* etiam *Macedonum* Imperio liberavit. Eorum autem fortunam prosperam iniquis oculis *Ætoli* contemplabantur quibus se adjunxit *Cleomenes Spartæ* Rex qui omnes belli rationes quærebat ad ruinam *Ephororum*, quam animo jam destinaverat, meliùs perficiendam. Bellum quidem grave in *Achæos* conflarunt qui tantis viribus impares *Antigoni Dosonis* opem implorabant. Hic nutantes eorum res restituit, *Cleomene* represso qui urbes multas ceperat & re sæpius benè gesta eum tanto prælio vicit ut abjecta omni spe *Sparta* *Alexandriam* fugeret. Summa humanitate *Spartanos* tractavit, atque iis avitas restituit leges, sed tanta gloria florens coactus est in *Macedoniam* se recipere quam *Illyrii* invaserant. Eos fudit & fugavit, sed in prælio ex vociferatione in sanguinis sputum incidit quo tabes vehementer aucta eum statim è vivis eripuit, postquam *Macedoniæ* præfuisset per decennium, à Morte *Alexandri* anno centesimo, *Olympiadis* 139 anno secundo, *A. M.* 3782.

7. *An-*

7. *Antigono* successit *Philippus* nepos annos natus 16 in quo *Sibyllæ* vaticinium impletum est quod prædicebat fore ut gloria *Macedoniæ*, uti in *Philippo* incœperit, ita terminaretur. Ex *Antigoni* autem morte *Ætoli* metu soluti belli cum *Achæis* gerendi seduli occasionem captabant, cumque injuriis continuis eos sociosque afficerent bellum *Sociale* ortum est. Ab *Arato Philippus* vocatus in auxilium *Ambracum* cepit quam *Ætoli Epirotis* eripuerant, & *Ætoliam* invasit, qua vastata, in *Macedoniam* revocatus est in quam *Dardani* penetraverant, quamque *Scopas Ætolorum* Prætor igne ferroque vastaverat.

8. *Dardani* nominis illius fama territi in patriam se receperunt. Ille reversus loca multa cepit & bellum contra *Ætolos* felicissimè administravit. Tandem audito *Hannibalem Carthaginiensem* ad lacum *Thrasymenum Romanos* vicisse, à *Demetrio Phario*, qui pro *Illyriis* contra Populum *Romanum* bellum gesserat, adductus est, ut, *Ætolis* missis, *Illyrici* res curaret, unde in *Italiam* posset transire & Mundi totius Monarchiam obtinere. Hoc consilio elatus bellum istud composuit ita ut quod singuli jam possidebant retinerent. *Agelaus* etiam *Naupacti* civis *Græcos* incitavit ad litem dirimendam, ne *Carthaginiensibus* vel *Romanis* prædæ essent; sic finitum est bellum post quadriennium, *Philippi* sexto, *Olympiadis* 141ª primo, *A. M.* 3789.

9. *Philippus* in ea quæ *Demetrius Pharius* rerum suarum promovendarum gratiâ suggesserat

gesserat totus intentus classem adornavit qua *Romanos* aggrederetur; at eorum audito adventu classiarii in tantum conjecti sunt pavorem ut cogeretur se recipere. Legatos misit ad fœdus cum *Hannibale* victore ineundum quod sancitum his legibus: Ut *Philippus classe 200 navium vel circiter in Italiam navigaret ad loca maritima vastanda & bellum tam mari quam terra gerendum; ut,* Italia *devicta* Hannibali & Carthaginiensibus *cum præda universa obtingeret, qui in* Græciam *transeuntes quos vellet* Philippus *aggrederentur, qui locis omnibus tam insulis quam continenti occupatis gauderet.* His quidem conditionibus quibus res magnas auspicaretur, contentus est. Legati vero in reditu capti sunt à *Romanis* & alii post missi qui de fœdere Regem certiorem fecerunt.

10. *Philippus* adeò se ob hæc consilia extulit, ut prorsus degeneraret in Tyrannum. Civitatibus *Græcis* se iniquiorem præbere cœpit authore *Demetrio* dicto, qui *Peloponnesum* occupandam affirmavit, præcipuè vero bestiæ illius (sic eam appellabat) cornua duo, *Corinthi* & *Messenes* arces intelligens. *Messenios* itaque inter se committere studebat, & male accepit, illudque ægre ferentem *Aratum* veneno sustulit: *Illyrici* civitates autem aggressum *Lævinus* Prætor *Romanus* 3000 cæsis *Apolloniâ* fugavit & in *Macedoniam* rejecit. Reversus tamen plerasque urbes in ditionem suam redegit, cui *Lævinus* iterùm negotium facessit *Ætolos* à societate ejus abducendo.

Cum

Cum his bellum gessit satis fœliciter donec à *Sulpicio*. Prætore *Romano* *Elide* pulsus in *Macedoniam*, rebus ibi turbatis, revocaretur.

11. Per triennium fortunâ prosperâ in *Ætolos* usus est qui auxiliis destituti *Romanorum*, quibus maxime fidebant, pacem conditionibus à Rege propositis acceperunt. Brevi pòst tempore *P. Sempronius* Proconsul *Sulpicio* succedens pacem etiam, *Epirotarum* interventu, *Romani* populi nomine, cum illo fecit. Cujus leges erant ut *Parthini*, *Dimalum*, *Bargalum*, & *Eugenium* urbes in *Romanorum* potestate essent, *Atintanæ* autem, cùm id flagitarent, in *Philippi* clientela. In hoc fœdere ex Regis partibus inclusi sunt *Prusias* Rex *Bithyniæ*, *Achæi*, *Bœoti*, *Thessali*, *Acarnanes*, & *Epirotæ*, ex partibus *Romanorum*, *Ilienses*, *Attalus Pergami* Rex, *Pleuratus* Rex *Thraciæ*, *Elei*, *Messenii*, & *Nabidis Lacedæmoniorum* Tyranni successor *Machanidas*. Illum enim *Philopœmenes* in prælio occiderat & patriam egregiè tueri inceperat.

12. *Philippus* autem rebus gerendis nunc assuetus & gloriæ inhians quietis impatientissimus fuit. *Philopœmenis* famæ invidens percussores ad eum tollendum immisit quo maximam invidiam in se conflavit. Cum *Antiocho Magno* societatem contraxit & conspiravit ad *Ptolomæum* juvenem regno spoliandum, at ambo ab incepto à *Romanis* absterriti pœnas postea dederunt, ut *Polybius* scribit. Ab *Ætolis* cum quibus in gratiam redierat,

redierat, ne minimam quidem justitiam præ se ferens, *Lysimachiam* abstulit & *Chalcedonem, Cauniorum* verò urbem subjugavit, quo vehementer *Rhodii* offensi hostes ejus deinceps facti sunt & cum *Attalo* se conjunxerunt. Tot tantisque licèt rebus occupatus & tot multatus cladibus animum tamen invictum semper præstitit & spe magna elatum, bellumque cum *Romanis* gerere est ausus quod paucis mensibus à *Punici* secundi fine contra eum decretum fuit, anno circiter 14° à fœdere cum *Annibale* inito, regni sui 23, *Olympiadis* 145ª primo, *A. M.* 3805.

13. *Romani* fœdus ab illo violari dicebant, quod *Ætolis* aliisque sociis injuria affectis *Annibali* & *Carthaginiensibus* in *Africam* auxilia miserat. *Athenienses Athamanum* in gratiam à Rege obsessi illorum etiam auxilium & fidem implorabant; *Attalus* vero & *Rhodii* Civitates in *Asia Græcas* ab eodem oppugnari conquerebantur. *P. Sulpicius Galba* in *Macedoniam* missus est cùm *Philippus Thraciæ Chersonesum* aggrederetur, ubi *Abydensium* facinus memorandum est prorsus, qui se dedere nolentes extrema omnia perpessi sunt. Rex *Athenas* frustra oppugnabat *Ætolosque* in Societatem pertrahere volens nihil omisit quo eorum animos sibi conciliaret; illi verò primùm nutantes, postquàm Regem bis à consule victum vidissent, *Romanorum* partes amplexi sunt.

14. Anno sequenti à *Sulpicio* Consule nihil actum. *Titus Quintius Flamininus* verò successor

cessor ejus post colloquium frustra habitum *Philippum* vicit locosque varios in *Thessalia* cepit. Cùm *Achæi* jam, societate regis deserta, ad *Romanos* se contulissent, Consul vero in urbibus expugnandis procederet, *Philippus* mensium duorum inducias obtinuit, ut Legatos *Romam* pacis causa mitteret. *Græci* etiam miserunt suos, quorum auditis querelis propterea quòd *Chalcidem*, *Demetriadem* & *Corinthum* (quas urbes *Græciæ* vocabat vincula) dedere nollet, Senatus, pace haud concessa, res *Græciæ Quintio* administrandas reliquit. Hic Regem ad *Cynoscephalas* fudit fugavitque, qui clade hac fractus inducias 4 mensium petiit ut legatos *Romam* secundùm mitteret.

15. Pax tandem à Senatu & Populo his legibus data: *Ut* Græciam *libertati in integrum restitueret, captivos omnes & fugitivos traderet, naves omnes tectas præter* 5 *& unam magnam dederet, talentorum* 100 *dimidium solveret hoc anno, reliquum verò intra decennium.* In *Græciam* viri decem sunt missi qui unà cum *Flaminino* Civitatum res componerent, quæ omnes præ gaudio exultabant *Ætolis* exceptis qui decretum vellicantes *Græciam* tantùm dominos mutasse suos clamabant, cum *Corinthus*, *Demetrias*, & *Chalcis Romanorum* essent in potestate.

16. *Philippus* autem temporum victus vi & necessitate fortunam suam molestè tulit & eo præsertim nomine quòd rebelles puniendi sibi facultas adimeretur. Hoc auxit invidiam

quòd

quòd *Thessalorum*, *Athamanum*, & *Eumenis Asiæ* Regis querimoniis cedere & urbes aliquot occupatas juri suo restituere cogeretur. Eum urebat *Romanorum* in *Demetrium* filium suum natu minorem favor, quem obsidem *Romam* miserat, quasi juvenis amicitiæ quam patris plus tribuerent. *Perseus* natu major hinc suspiciones excitavit quasi *Demetrius* affectaret regnum, eòque fictis criminibus & testibus subornatis rem perduxit ut juvenis innocentissimus jussu patris suspicacis & creduli è vivis tolleretur. Uno vel altero anno elapso cùm Rex filii desiderio in mœrorem maximum conjectus langueret, conjuratio tota, operâ *Antigoni* cognati detecta est. Hinc in tantam animi ægritudinem incidit ut, *Antigono Macedonibus* commendato, qui sibi succederet, omnibusque diris *Perseo* devoto, præ dolore vitam finiret, postquàm annos regnasset 44, ab *Alexandri* morte 146°, *Olympiadis* 150æ anno secundo, *A. M.* 3826.

17. Si *Philippus* vitæ fuisset diuturnioris, regnum, ejus studio, *Antigonus* obtinuisset. *Perseus* autem à Medico de patris fato appropinquante certior factus inimicos suos oppressit & rei summam adeptus est. Bellum cum *Romanis* gerendum velut hæreditarium accepit, cui omnia à patre parata fuerant. Nihilque aliud jam meditabatur amicos *Romanorum* qua ratione posset opprimens. Verùm illis arma sumentibus, palinodiam cecinit pacemque petiit, quam obtinere non potuit, bello decreto.

18. *Genthium Illyriorum* Regem in Societatem suam perduxit, cùm autem pecuniam ei, cujus magnam copiam habebat, ad sumptus belli præbere nollet, magnam opportunitatem rei bene gerendæ amisit. *Q. Marcius Philippus* Consul contra eum missus facilè opprimi potuit ob itineris difficultatem summamque rerum omnium inopiam: *Perseus* autem vinci se absque prælio clamans, fugam adornavit, locos angustos deseruit & hosti transitum permisit: *Thessalonicæ* naves suas incendi voluit & thesauros *Pellæ* in mare immergi. *Marcio* succeffit *L. Æmilius Paulus* secundùm Consul qui non procul à *Pydna* prælio Regem vicit exercitum 39000 peditum, equitum 4000 habentem, unà cùm uxore matre liberisque cepit, & in triumpho duxit. Biennio in custodia servatus *Romæ* diem suum obiit. Regnavit annos 11. *Macedonibus* libertate donatis Regnum hoc finem accepit anno 156 à morte *Alexandri*, *Olympiadis* 153ª primo, *A. M.* 3837.

CAP.

CAP. V.

Asiæ & Syriæ Regnum.

A Seleuci interitu eo usque donec Syria in Provinciam Populi Romani redacta fuit.

Spatium Annorum 220.

1. ANtiochus *Seleuci* filius novercam *Stratonicen* filiam *Demetrii* deperibat, adeò ut in febrim Eroticam incideret, qua ab *Erasistrato* Medico detecta, *Seleucus* uxorem ultrò filio cessit, illisque Regibus factis regnum tradidit, in *Macedoniam* reverti ibique mori secum statuens. In itinere autem à *Ptolomæo Cerauno*, quemadmodum suprà docuimus, interfectus est, anno 23° postquam Regis nomen accepisset, ab *Alexandri* morte 42°, annos natus 73, *Nicanor* sive *Nicator* cognominatus ob victorias, atque anchoræ notam femori impressam habuisse dictus, prout omnes qui ab illo traxerunt originem.

2. *Seleuco* successit filius *Antiochus Soter* cognominatus ob *Gallos* repressos qui à *Mithridate Bithyniæ* rege vocati magnam *Asiæ* partem occupaverant. Filiam *Apameam Magæ Cyrenes* regi & *Ptolomai Philadelphi* uterino

 fratri

fratri in matrimonio conjunxit atque ejus precibus inductus fœdus cum *Ægyptio* factum violavit, Impressionem autem meditantem, missis in *Asiam* copiis, *Ptolomæus* distinuit. Contra *Eumenem Pergami* Regem parùm prosperè pugnavit..

3. *Eumenes* hic nepos ex fratre erat *Philotari* Eunuchi qui *Lysimachi* thesauro *Pergami* asservando custos adhibitus, ab eo defecit quo tempore filium *Agathoclem* occidi jusserat, & tam loci ipsius quam pecuniæ dominum se fecit, Regibus se mutuò laniantibus; dominatum vero in regnum mutatum nepoti reliquit." *Antiochus* urbes duas condidit *Apameas* vocatas à matre & uxore, tandemque filiorum uno occiso, altero successore relicto, mortuus est postquàm annos regnasset 19, *Olympiadis* 129 secundo, *A. M.* 3742.

4. *Antiocho Soteri* successit *Antiochus* filius *Theos* impiè à *Milesiis* cognominatus quos ex *Timarchi* tyrannide liberaverat. Ab illo primùm defecerunt *Parthi* qui ex *Scythia* exules (idiomate enim *Scythico Parthus* exulem significabat) *Medis* & *Persis* rerum summam obtinentibus perquàm obscuri & contemnendi erant, & ab *Alexandro* victi cùm, illo extincto, duces Majores eos nihili facerent, *Stesagenoris* advenæ cujusdam, sed *Macedonum* amici, imperio subjecti sunt. Militabant *Eumeni*, *Antigono*, & *Seleuco*, hujusque successoribus se submittebant ad hoc usque tempus, quo rebellabant authore *Arsace*. Hujus enim fratri *Tiridati* harum regionum præfectum

præfectum *Agathoclem* ftuprum inferre conatum interfecerunt *Macedonesque* abegere. Eodem tempore defecit etiam *Theodotus* 1000 *Bactriarum* civitatum Præfectus, cujus exemplum imitati Orientis Populi è jugo *Macedonum* fe pariter fubduxerunt.

5. Cum *Ptolomæo Philadelpho* bellum geffit, cujus filiam duxit *Berenicen* uxore *Laodice* repudiata, ex qua duos fufceperat filios *Seleucum* & *Antiochum*. Ad has nuptias *Danielis* vaticinium refpexiffe exiftimatur: Quòd filia Regis *Auftri* ad Regem *Boreæ* veniret pacis gratiâ, non retineret autem brachii potentiam, nec ille quidem nec ejus brachium ftaret. *Philadelpho* enim mortuo *Antiochus Laodicen* recepit, quæ levitatem & inconftantiam mariti verita eum veneno fuftulit poftquàm annos regnaffet 15.

6. *Laodice*, Regis morte celata donec ad *Seleucum* filium regnum transferret, *Berenicen* æmulam in *Daphne* obfedit. Civitates *Afiæ* mifericordiâ motæ opem miferunt obfeffæ, & *Ptolomæus* advolavit ilicò ad fororem liberandam, illa autem, antequàm auxilium adveniret, feipfam dedens perfidè necata eft cum filiolo. Facinus tantum Civitates abhorrentes ad *Ptolomæum* defecerunt, qui in *Syriam* longe penetrans *Laodicen* interfecit, *Cœlofyriam*, *Syriam*, *Seleuciam* & penè *Afiam* totam occupavit *Bactra* ufque, nihilque obftabat quo minus regnum *Seleuci* totum occupaffet, præter feditionem domefticam qua ab incœpto tanto revocatus eft. *Seleucus* claffem ad civi-

rates recuperandas paratam totam naufragio amisit; quo ejus infortunio tactæ se ultrò dediderunt.

7. *Seleucus*, ex naufragio tanto percepto fructu, bellum contra *Ptolomæum* suscepit, at re male gesta, *Antiochiam* fugit ubi in iisdem angustiis positus eundem evadendi modum non invenit. *Antiochum* fratrem in auxilium vocavit qui licèt juvenis admodùm esset, hanc totum regnum occupandi ansam arripuit, adeoque in invadendo & arripiendo audacem se præstitit, ut *Hierax* inde cognominaretur. *Ptolomæus*, ne cum utroque sibi res esset, pacem cùm *Seleuco* in decennium fecit. *Antiochus* hac pace facta *Gallos* conduxit & in fratrem se convertens, eum vicit. *Galli* autem, *Seleucum* prælio occubuisse rati, ut *Seleucidas* omnes tollerent in ipsum *Antiochum* insurgebant, nec nisi armis aureis tandem cesserant. *Asia* undiquaque sic carptâ *Eumenes* etiam *Bithynus* partem ejus ditioni suæ adjecit.

8. *Arsaces* etiam nuntio de *Seleuci* infortunio accepto, defectionem *Parthorum* perfecit. In *Parthiam* enim cum latronum manu penetrans *Andragoram* Præfectum occidit, & regioni huic occupatæ *Hyrcanorum* adjecit regnum, resque suas adeo auxit, ut post annos aliquot, *Seleuco* fuso & fugato, imperium suum prorsus confirmaret. Hujus victoriæ diem ceu libertatis initium *Parthi* quotannis celebrarunt, & *Arsaces* eodem loco iis habitus est quo *Cyrus Persis* & *Alexander*

ander Macedonibus, ejusque nomine Reges illorum appellantur. *Arsacis* autem initium ponitur ad *Olympiadis* 135 annum primum *Romæ* conditæ 510, *Seleuci* 2, *Ptolomæi Evergetis* 3, *A. M.* 3761.

9. Quamvis *Seleucidarum* res indies in pejus ruerent, fratresque principatu pænè excidissent, inimicitias tamen exercentes domesticas neglexerunt publicas, bellumque renovarunt civile, quo tandem *Antiochus* victus, cùm nec apud *Ptolomæum* nec *Artamenem Cappadocem* socerum suum, ad quos fugerat, in tuto esse posset, in latronum manus incidens interfectus est. *Seleucus* eodem tempore regno exutus & ab equo excussus vitam finiit postquam annos regnasset viginti vel circiter, anno à morte *Alexandri* 98°, *Olympiadis* 138æ tertio, *A. M.* 3779. Ex victoriis *Callinicus*, ex barba *Pogon* cognominatus.

10. Duos filios reliquit *Seleucum* & *Antiochum* quorum ille patri successit *Ceraunus* dictus, *Antigoni Dosonis* anno septimo. Hic *Asiam* cis *Taurum* ab *Eumene Pergameno* occupatam recuperare conatus ex *Apaturii Galatæ* cujusdam & *Nicanoris* insidiis veneno sublatus est cùm vix per triennium rebus præfuisset. *Achæus* Dux, *Laodices* Reginæ ex fratre nepos, parricidis punitis, adeò egregiè res administravit, ut *Asiam* totam reduceret ad obsequium, & tantam cum Populo gratiam inivit ut regnum occupare facillimè potuerit, at *Antiochum Seleuci* fratrem patrimonio

suo fraudare noluit. *Antiochus* hic, *Magnus* postea cognominatus, superstite adhuc fratre, in Provinciis superioribus agebat, nunc autem *Babylone* accersitus ad Remp. capessendam annos natus circiter 15 *Achæum* illi regioni quam nuper recuperaverat, *Molonem Mediæ*, & *Persidi Alexandrum* præfecit.

11. *Antiochus* statim in magnas difficultates incidit, *Hermiæ* aulici cujusdam potentiâ nimiâ laborans, quam *Molon* & *Alexander* fratres molestè ferentes Provincias superiores à fide alienarunt. Adversus hos Regem profectionem meditantem *Hermias* contra *Ptolomæum Philopatorem* abduxit, qui securitatem sibi summam ex juventute illius promittens se totum voluptatibus tradiderat. Bello autem hoc parum succedente, *Molone* vero ulteriores faciente progressus, pedem referre fuit coactus, & rebellibus facile oppressis, *Hermiam* etiam rebus novis studentem maturè sustulit. Eodem tempore *Achæus*, modestiâ priori excussâ, diadema & Regis titulum sumpsit, *Antiochus* tamen bellum cum *Ptolomæo* ob *Cœlosyriam* redintegravit, quam tenuerant *Ægyptii* ex quo *Euergetes* ad sororem *Berenicen* liberandam profectus eam occupaverat.

12. *Seleuciam* proditione cepit, multosque alios locos fecit ditionis suæ, sed nuncio de *Achæi* successu accepto, inductus est ad inducias paciscendas quibus colloquium de pace institueretur. Multis autem utrinque objectis, cum Rex neuter alteri cederet vere se-

quenti

quenti bellum recruduit & *Antiochus* urbes multas domuit. Elapso autem anno, *Ptolomæus* cum peditum 70000, equitum 5000 & elephantis 73, *Gazam* usque venit, cui ille cum 72000 peditum, equitum 6000, elephantis verò 102 obviàm progressus eos omnes contra quos stabat fudit fugavitque, at juvenili ardore longiùs in fugientes provectus, cùm referret pedem, totum suum exercitum profligatum jnvenit, & *Raphiam* se recipiens in regnum rediit. *Cœlosyria* tota victori *Ægyptio* se dedidit qui, ne victoriam prosequeretur, *Antiochus* metuens, ad pacem petendam legatos misit. Hi *Ptolomæum* facilem satis imò proclivem ad fœdus ineundum invenere, & luxuriæ aliisque vitiis deditum, licèt magnam jam opportunitatem nactum ad *Antiochum* regno spoliandum.

13. *Antiochus* de bello securus *Achæum* aggreditur & in *Sardibus* obsidet, qui benevolentiæ specie deceptus & proditus in manus Regis devenit. & defectionis pænas dedit. Anno uno vel altero elapso, *Antiochus* in provincias superiores profectus, quasdam regiones ad fidem reduxit, ditionis suæ fecit urbes quasdam & dynastias cis *Taurum* Montem, in rebus etiam administrandis prudentiâ usus magnam apud subditos opinionem sui excitavit, qua eos meliùs in officio continuit. *Ptolomæo Philopatore* mortuo, in puerum Regem cum *Philippo Macedone* conjuravit, *Judæam* occupavit, at statim amisit. *Attali* etiam *Pergameni* fines ingressus à Populo

Romano domum se recipere jussus est.

14. Populo *Romano* molem gerere nunc quidem statuit ejus armis prorsus impar, brevi tamen illas exercuit cum gente ista simultates quæ tandem in bellum prorupere. *Cœlosyriâ* enim devictâ *Græcas* in *Asia* Civitates aggressus est, quorum tutelam *Romani* suscipientes, ut ab iis abstineret edixerunt, in *Europam* eum transiturum arbitrati quamprimùm in *Asia* res successissent, atque eò magis quòd *Hannibal*, quem hospitio exceperat, eum ad bellum incitaret & *Italiam* invadendam. *Antiochus* amicos quærens *Ptolomæo* *Cleopatram* filiam in uxorem dedit. *Cœlosyriâ* dotatam, & *Ariarathri Cappadocum* Regi alteram *Antiochin*. Cùm *Romanorum* legati ad pacem obtinendam nihil potuissent, *Ætolis* se adjunxit, qui, *Philippo* victo, de præda cum *Romanis* contendentes ab eorum societate recesserant, nunc autem Principes omnes contra eos concitabant.

15. In *Græciam* transiens *Chalcidi* virginem obscuram duxit & exercitum enervari permisit deliciis loci. A *Glabrione* Consule ad *Thermopylas* profligatus *Ephesum* fugit; Consul verò *Phocidem*, *Bœotiam* & *Eubœam* recepit. Ad res marinas animo nunc applicato, multas clades mari accepit & *Pergamo* quam obsidebat rejectus est. *Scipione* autem Consule appropinquante cum magnis copiis, ex *Lysimachia* præsidiarios suos abduxit qui *Romanis* negotium magnum facessere potuissent, & tanquam mente captus, liberum

Consuli

Consuli in *Asiam* permisit transitum.

16. Eum de pace per legatos solicitans belli impensas solvere est jussus, & non *Æolide* & *Ionia* tantùm sed & *Asiâ* universâ cis *Taurum* montem decedere. Has conditiones duriores censens prælio rem committere statuit, quo victus paucas leges præter dictas accepit. Post cladem dicere est solitus, ut *Cicero* narrat, benignè sibi à Populo *Romano* esse factum quòd nimis magna procuratione liberatus modicis regni terminis uteretur. Post biennium in Provincias superiores profectus *Jovis Beli* templum in *Elymaide* spoliavit, cujus rei atrocitate moti incolæ eum oppresserunt cum toto exercitu; quamvis dicatur etiam postquam trans *Taurum* rejiceretur, à sodalibus suis occisus quos ebrius pulsaverat. Mortuus est postquam annos regnasset 36, *Olympiadis* 148° anno secundo, ante *Æram* Christi 185°, *A. M.* 3818. *M. Æmilio Lepido* & *C. Flaminio* Coss.

17. *Antiocho Magno* successit filius *Seleucus Philopator* cognominatus anno *Philippi Macedoniæ* Regis 35°. *Romanorum* metu domi se continuit & post annos 12 *Heliodori* insidiis periit. Filium puerum reliquit, *Demetrium* nomine, quem *Romam* versus miserat obsidem *Antiocho* fratri successurum, obsides enim novos mittere pro *Romanorum* arbitrio subinde debebat. *Antiochus* reversus regnum occupavit *Epiphanes* à *Syris* appellatus quòd *Seleucidarum* regnum ab *Heliodoro* occupatum recuperasset, ab aliis verò

Epimanes

Epimanes ob fanaticos gestus; ab Angelo Domini *Vilis Homo.*

18. *Antiochus Epiphanes*, cùm *Ptolomæi Philometoris* avunculus esset, qui mortuo patri nuper successerat, tutorem se pueri professus oppimere eum & rei summam ad se transferre statuit, quaterque in *Ægyptum* descendit ad facinus istud perficiendum. At intellecta fraude, *Romani* de auxilio solicitati legatos miserunt *C. Popilium Lænatem* cum duobus aliis. Is cum in colloquium venisset, *Antiocho* Populi *Romani* nomine denunciat, ut ab *Alexandria* quam nunc obsessurus erat, decederet: Qui cùm deliberandi spatium peteret, ille *Virgulto* stantem circumscripsit & quod facturus esset clarè jussit antè respondere quàm ex ea circumscriptione excederet. Ita perterrefactus, quòd populi *Romani* potentiam non ignoraret, pacem promisit.

19. Quumprimùm ex *Ægypto* reverteretur *Hierosolymas* obsessas cepit &, *Judæorum* 80000 cæsis, totidem vendidit, audito illos super rumorem de morte ejus allatum gaudio exultasse. Prophanato templo, talentisque 1800 ablatis, reliquit Tyrannidis suæ Ministros qui populum graviter affligerent, exactoque biennio *Apollonium* eò misit hominem crudelem cui in mandatis datum erat ut, puberibus omnibus occisis, pueros cum mulieribus venundaret. Postremùm ab *Ægypto* rejectus edictum promulgavit quo *Græcorum* religione uti subditi ejus omnes sunt jussi sub capitis periculo, missis certis hominibus

qui

qui undique hunc cultum exigerent. In *Judæam* senem quendam *Atheniensem* expedit jussum ut Templum prophanatum *Jovi Olympio* dicaret, alterum verò in Monte *Gerizimo* extructum *Jovi Hospitali*, atque incolis legis *Mosaicæ* usu interdiceret. Nunc *Jovis Olympii* idolum in Templo erectum, & Sacræ Scripturæ igni traditæ, quas nequis penes se retineret vel approbaret cautum est.

20. Multi tamen impio morem gerere nolentes mortem alacres oppetierunt: Multique *Mattathiam* sacerdotem sequebantur, qui manu coacta Regis tyrannidi se opposuit, altaria diruit & infantes *Israeliticos* circumcidit. Anno tamen vix exacto, mortuus est *Mattathias* filius *Johannis*, nepos *Simeonis*, pronepos verò *Asmonai* sive *Hasmonai* ex quo posteri *Hasmonæorum* cognomentum acceperunt. *David Psaltes*, *Rex* & *Propheta* per *Hasmannim Legatos* vel *Principes* intelligit. *Judæi* hodierni Purpuratos *Pontificios Romanos Hasmannim* vel *Hasmonæos* vocant.

21. *Mattathiæ* mortuo successit filius *Judas Maccabæus* cognominatus qui *Apollonium Samariæ* Præfectum vicit & interfecit. Morte ejus Rex graviter commotus, cùm destinatum iter ipse suscipere non posset, duces varios numerosissimis copiis instructos misit, quos omnes tamen *Judas* divino auxilio innixus profligavit, *Hierosolymas* veniens Templum repurgavit ab Ethnicis per triennium occupatum, Sacrificioque in novo altari oblato,

lato, festum *Dedicationis* per dies octo celebravit quotannis celebrandum.

22. *Antiochus* in Provincias superiores profectus pecuniæ quærendæ gratiâ, *Artaxiam* Regem *Armeniæ* victum cepit. Nuntio autem allato de cladibus suorum in *Judæa* acceptis, iras & vindicias totus spirans reditum suum accelerabat. Sed morbo divinitùs immisso adeò horrendo percussus est ut vermes viventi adhuc exciderent, corpusque putrefactum adeo malè oleret ut ejus fætorem exercitus ferre non posset. Justo judicio Dei agnito resipuisse dicitur atque epistolas ad *Judæos* dedisse humanitatis plenas. *Philippo*, qui secum fuerat educatus, filii Tutore nominato periit cùm annos regnasset 12, *Seleucidarum* anno 149°, *Olympiadis* 154ª primo, *A. M.* 3841.

23. *Antiocho Epiphani* successit filius *Antiochus* novem annorum puer à *Syris Eupator* vocatus ob patris virtutem. *Lysias*, qui eum educaverat, pulso *Philippo*, omnia pro arbitratu suo ordinavit. Interea *Judas* contra Principes vicinos & præfectos fœliciter pugnavit, cujus gloriâ *Lysias* commotus magnum exercitum in eum duxit, quasi ignominiam à clade antea contractam aboliturus. Re autem male gesta ipse pacem cum *Judæis* fecit, qua violata *Timotheus* aliique duces bellum redintegrarunt & profligati sunt, unà cum *Arabibus* Nomadibus, *Edomæis* & *Philistæis*.

24. *Antiocho Eupatori* hæc graviter bilem commoverunt qui, exercitu numerosissimo conscripto, *Judæam* invasit &, *Bethsurâ* captâ *Hierosolymas* obsedit, at ex *Philippi* apparatu bellico, qui viribus & armis tutelam obtinere statuit, revocatus est, pace cum obsessis facta. *Philippum* quidem facilè oppressit, at à *Demetrio*, *Seleuci Philopatoris* filio qui *Româ* ad regnum occupandum fugerat, brevi oppressus est ipse. *Demetrius* regno recuperato *Soteris* cognomen habuit, cum *Romanis* in gratiam redire modis omnibus conatus. Contrà *Judæos Bachidem* misit & tandem *Nicanorem*, qui *Judam* benevolentiâ singulari primùm prosequutus, postea insidias ei tendit à Rege objurgatus, multaque in templum impie locutus, in prælio occisus, blasphemiæ pænas dedit. Memoriæ tantæ victoriæ *Judæi* diem *Adaris* mensis decimum tertium consecrarunt, ut ait Scriptor posterioris libri *Maccabæorum*, qui hujus rei recensione librorum quinque *Jasonis Judæi Cyrenæi* epitomen absolvit.

25. *Demetrius*, intellecta *Nicanoris* cæde, *Bachidem* in *Judæam* misit & *Alcimum*, qui ad Pontificatum obtinendum contra patriam quævis machinabatur. Cum istis, copias numerosissimas adducentibus *Judas* congressus exigua manu occidit postquàm per sexennium Populo præfuisset, *Demetrii Soteris* anno secundo, *Seleucidarum* 152°, *A.M.* 3844. In ejus locum electus est *Jonathas* frater qui *Ethnicis* repressis jus Populo dixit. *Demetrius*

metrius autem se luxui totum immergens subditorum odium in se concitavit, qui *Attali*, *Ariarathis* & *Ptolomæi* Regum operâ usi, Juvenem quendam sordido loco ortum subornarunt, qui *Antiochi Epiphanis* filium ementitus regnum affectaret.

26. Huic *Balas* sive *Balles* nomen. *Alexander* vero honoris causâ appellatus. Hunc *Heraclides*, quem thesauro *Babylonico* præfectum Rex exauctoraverat, *Romam* ducit & Senatusconsultum obtinet quo ei & *Laodice* ejusdem *Antiochi* filiæ auxilium decernitur ad regnum paternum recuperandum. *Balas*, conscripto exercitu, *Demetrium* fortissimè dimicantem in prælio occidit cum annos regnasset 12, anno *Seleucidarum* 161°, *Olympiadis* 157 secundo *A. M.* 3854.

27. Eventu belli adhuc incerto, ambo *Jonathæ* amicitiam expetentes privilegia multa *Judæorum* genti tribuerunt: *Alexander* autem pontificatum *Jonathæ* cum purpura & corona aurea. Mense igitur septimo anni 161 *Seleucidarum*, ex *Judæ Maccabæi* morte nono, cùm sedes ex *Alcimi* interitu per septennium vacasset, *Jonathas* vestitum sacrum induit *Asmonæorum* primus, Sacerdotali quidem non autem Pontificiâ familiâ ortus, cujus hæreditas spectabat ad *Oniam* qui Majorum dignitate privatus in *Heliopolitana Ægypti* Provincia Templum extrui curaverat.

28. *Alexander Balas*, confirmato regno, *Ptolomei Philometoris* filiam *Cleopatram* in uxorem duxit. Luxui autem & deliciis se totum

totum tradens occasionem præbuit *Demetrio* filio *Demetrii Soteris* regnum paternum ambiendi. Huic se opposuit *Jonathas Judæorum* Pontifex qui copias ejus ab *Apollonia* ductas, magna strage edita, profligavit, at *Ptolomæus*, qui *Syriæ* partem magnam nunc quidem occupaverat filiam suam *Alexandro* ablatam *Demetrio* in uxorem dedit & regnum avitum tradidit. *Alexander* in prælio victus *Abam* fugit ubi caput ejus abscissum *Ptolomæo* missum est postquàm regnasset per sexennium. *Ptolomæus* summo gaudio donum accepit, at ipse, intra triduum vulnere in capite accepto, interiit.

29. *Demetrius*, regno avito recuperato, *Nicanor* sive *Nicator* cognominatur. *Jonatham*, posthabitis ejus accusatoribus, in sacerdotio confirmavit. *Syriam* pacatam esse ratus milites dimisit, quo facto, *Diodotus* quidam, *Tryphon* dictus & *Balæ* dux, hujus filium *Antiochum* ex *Arabia* accersitum Regem salutavit & *Demetrium* prælio victum se *Seleuciam* recipere coegit. *Tryphon* autem, *Demetrii* viribus accisis, regnum ad seipsum transferre decrevit, quod consilium ut meliùs perficeret, sublatis omnibus contrarium sentientibus, *Jonatham* insidiis captum necavit, tandem *Antiochum* puerum à Medicis tolli curavit, & amicos undique, sed frustra, quæsivit. *Jonathæ* successit *Simon* frater qui castello *Hierosolymitano* expugnato & legatis *Romam* missis, cùm triennium circiter in Pontificatu exegisset, instrumento publico, *Pontifex Judæorum*

Judæorum & *Princeps* factus est (eò usque donec *Prophetam* verum suscitaret Deus) insignibus & Majestatis juribus ornatus.

30. *Demetrius* autem, qui *Seleuciam* fugerit, ad desidiam excutiendam bellum *Parthis* intulit à quibus captus est. Exulante eo, *Tryphonis* milites ad *Cleopatram* uxorem ejus defecerunt, quæ, audito maritum suum *Rhodogunam Parthorum* Regis filiam duxisse, *Antiocho Demetrii* fratri nuptias & regnum obtuiit. *Antiochus* hic, *Sedetes* cognominatus regnandi occasione arreptâ, *Cleopatram* duxit & *Tryphonem* ejecit qui *Apameam* patriam suam se conferens ibi occisus est. *Antiochus* in *Judæam Cendebæum* misit quem *Johannes Simonis* filius vicit & profligavit. *Simon* brevi pòst à *Ptolomæo Abubi* filio, quem generum suum factum *Jerichuntis* Provinciæ præfecerat, perfidè interfectus est. Hoc audito, *Antiochus Hierosolymas* veniens eas adeo arctâ obsidione pressit ut anno Sabbatico omnia necessaria civibus deessent. Pacem tamen petentibus his concessit legibus: Ut arma traderent, muros diruerent, tributum pro *Joppa* aliisque extra *Judæam* positis oppidis solverent cum 500 talentis.

31. *Antiochus* bellum cùm *Parthis* gerens victor sæpius fuit & provincias varias recepit, quæ tamen militum insolentiam ferre nolentes defecerunt, atque ipse in prælio cum *Arsace* congressus occubuit. *Arsaces*, ut eum à *Parthia* diverteret, *Demetrium* fratrem ejus dimiserat, quem *Antiocho* victo revocare; at serò

ſerò nimis, voluit. Ille enim citato curſu in *Syriam* venit & regnum facilè recuperavit. At *Antiocheni* illi infenſi *Ptolomæum Phyſconem* ſollicitarunt ut Principem aliquem ad *Syriam* obtinendam mitteret. *Ptolomæus Zabinam* ſeu *Zabinæum* juvenem *Protarchi* Mercatoris filium ſubornavit, qui ſe diceret *Alexandri Balæ* filium. Hic *Alexander* nuncupatus *Demetrium* propè *Damaſcum* vicit. *Demetrius* à *Cleopatra* uxore & filiis rejectus *Tyrum* fugit ubi in Templo ut *Aſylo* latitare ſe poſſe exiſtimabat, at *Cleopatræ* vel *Zabinæ* dolis interiit anno *Seleucidarum* 189°, *Olympiadis* 164æ primo. *A. M.* 3881.

32. *Demetrius* ex *Cleopatra* duos ſuſceperat filios: *Seleucum* quem mater occidit ob diadema ſuo injuſſu ſumptum, & *Antiochum* ab adunco naſo *Grypum* cognominatum. *Alexander* mitem ſe versùs ſubditos præbens magnum populi favorem conciliavit; propterea autem quod *Ptolomæo* ingratus videretur, hic filiam ſuam *Tryphænam Antiocho*, ex ſorore, nepoti ſuo uxorem dedit, copiaſque miſit auxiliares quibus *Alexandrum* vicit & occidit. *Cleopatra* filio, quem viciſſe ægre ferebat, cùm ſola regnare ipſa vellet, potum venenatum obtulit, quem ebibere ipſa coacta eſt, comperta fraude. A Matris interitu per annos 8 ſecurè regnavit donec ab *Antiocho Cyziceno*, *Antiochi Sedetis* filio, (fratre ſuo uterino) *Syriâ* expelleretur. Anno tamen ſequenti rediit atque regni dimidium accepit, & tenuit, bellum quamvis continuum inter

fratres

fratres esset. *Grypus* tandem *Heracleonis* cujusdam insidiis interiit postquam annos vixisset 45, regnasset 26, horum verò unà cum fratre quindecim.

33. *Antiochus Grypus* filios quinque reliquit quorum *Seleucus* natu maximus *Cyzicenum* avunculum oppressit postquàm annos regnasset 18. *Seleucum* tamen *Syriâ* expulit *Antiochus Pius Cyziceni* filius & in *Ciliciam* fugavit ubi à *Mopseatis*, dum pecunias exigeret, vivus combustus est. *Antiochus* & *Philippus* gemini fratres, ejus mortem ut ulciscerentur, *Mopsuestiam* complanarunt, at *Antiocho Pio* victi cesserunt. *Antiochus* à fluvio *Oronte* fugiens absorptus est. *Philippus* regnum affectavit; at *Ptolomæus* Regem salutavit *Demetrium* fratrem natu quartum, cum quo tam ob *Syriam* quam *Damasci* regnum bellum plusquam civile gessit. *Syri* bellis *Seleucidarum* divexati *Tigranem Armeniæ* Regem accerserunt qui *Syriam* obtinuit per annos 18.

34. *Antiochus Pius Syriâ* pulsus in *Cilicia* latitavit. *Selene* uxor ejus cum duobus filiis in *Phœnicia* regnasse dicitur, & parte aliqua *Syriæ* inferioris donec à *Tigrane* capta necaretur. *Tigranes* per annos 14 *Syriam Magadatis* ministerio rexit, quem revocavit tandem postquam, (armorum societate licèt cum *Mithridate* Ponti Rege & socero suo facta) à *Lucullo Romano* cladem accepisset. Hanc opportunitatem nactus *Antiochus Asiaticus Pii* filius, omnium consensu, *Syriam* obtinuit per quadriennium, quo finito, à *Pompeio Magno*

Magno qui *Tigranem* vicerat hæreditate spoliatus est (quamvis de *Romano* Populo haud malè meruisset) & in *Commagena* se continere jussus; *Syriaque* in formam Provinciæ *Romanæ* redacta est *Olympiadis* 179ª anno secundo, *Seleucidarum* 250, à pugna ad *Issum*, ex qua *Alexandri Magni* ditionis fuisset facta, 270, ante *Æram* Christi 61, *A. M.* 3942. *M. Tullio Cicerone*, *C. Antonio Nepote*, Coss.

CAP. VI.

Regnum Ægyptiacum.

Ab obitu Ptolomæi Lagi usque ad interitum Cleopatræ & Ægyptum in formam Provinciæ Romanæ redactam.

Spatium Annorum 254.

1. PTolomæus ex *Eurydice* uxore *Antipatri* filia liberos aliquot susceperat, *Ptolomæo* autem filio, ex *Berenice*, quæ *Eurydicen* comitabatur, genito, regnum reliquit, quem superstes adhuc imperii consortem fecerat, *Ptolomæus* hic *Philadelphus*, ob *Arsinoen* sororem amatam, cognominatus, opibus & potentiâ patrem superavit. Doctus erat bibliothecamque instituit

tuit, voluminum 200000, inter quæ recensentur biblia sacra, quæ cum interpretibus sibi mitti ab *Eleazare* Pontifice petierat. *Eleazar* interpretes, qui in linguam *Græcam* scripturas sacras transferrent, 72 numero misit, qui diebus totidem absque ulla varietate opus suum absolvisse dicuntur.

2. *Ptolomæus Philadelphus* fratrum duos interfecit. Cum *Maga* uterino, *Philippi* cujusdam *Macedonis* filio, quem mater *Cyrene* præfici curaverat, simultates etiam exercuit. Cum *Antiocho Theo* bellum gessit, quod tandem fuit compositum, *Berenice* in uxorem *Antiocho* data, ut alibi diximus. Luxui demum se tradidit, vanaque spe concepta, se qui immortalitatem invenerat, nunquam moriturum, diem suum obiit, postquam annos regnasset 38 solus, unum verò unà cum patre, *Olympiadis* 132 anno secundo, *A. M.* 3758.

3. *Ptolomæo Philadelpho* successit filius *Ptolomæus Evergetes*, (ex *Arsinoe Lysimachi* filia genitus) *Antiochi Thei* anno 16°. Hic ad *Berenicen* sororem suam obsidione liberandam *Syriam* invasit totamque *Asiam* in potestatem suam redegit, at domesticis seditionibus revocatus est ut suprà monuimus. Rege adhuc in *Asia* hærente, *Berenice* ejus uxor, *Magæ* avunculi filia, crines suos Diis devovit si incolumis rediret, eosque *Conon Mathematicus* hoc tempore florens in cælum rapi finxit, atque astrum illud excogitavit quod eorum nomine adhuc insignitur. Eo regnante *Phœnix* dicitur *Heliopolin* advolasse. Ad eum

fugit

fugit *Cleomenes Spartæ* Rex ab *Antigono Dosone* victus & fugatus, cui auxilia promisit ad regnum recuperandum, quod antequàm præstare potuit, mortuus est, cum annos regnasset 24, *Olympiadis* 139ᵉ anno secundo, *A. M.* 3783.

4. *Ptolomæo Evergeti* successit filius *Ptolomæus Philopator* ironicè cognominatus, si *Justino* fides sit habenda, qui eum parentem utrunque necasse scribit. Deliciis immersus Remp. neglexit atque inde *Tryphonis* cognomentum accepit. Fratrem *Magam* exercitui gratissimum matris operâ videns utrunque sustulit. *Antiochum Magnum* in prælio vicit & *Cælosyriam* recuperavit. In reditu templum *Hierosolymitanum* adiens in penetralia tendere ausus est, ubi divinitùs horrore cœco adeo est percussus ut vix ad seipsum redierit. In regnum reversus contra *Judæos* ibi habitantes sæviit, *Eurydicen* sororem, ut *Agathocleâ* concubinâ liberius uteretur, necavit, omnique Majestatis notâ abjectâ, vitiorum se totum mancipium fecit; *Agathoclea*, *Agathocle* ejus fratre & *Euanthe* ejusdem matre regnantibus atque omnia pro arbitratu suo disponentibus.

5. *Ptolomæus* tamen fortunâ prosperâ semper usus omnes difficultates superavit. *Cleomenes Spartanus* custodiâ elapsus populum ad libertatem vocavit, & cum frustrà id faceret seipsum interfecit more *Laconico*, ut scribit *Polybius*. Populus postea defecit, sed ad officium faciendum revocatus est, & Rex dig-

nitatem

nitatem suam retinuit. In *Judæos* sæviit, quos à divino cultu abstrahere studens, multos morte, ignominiâ multos affecit; reliquos autem elephantis 500 devorandos exhibuit, qui duorum Angelorum interventu à belluis erepti sunt; Rexque ab incœpto revocatus eos deinceps demereri studuit. Obiit cum annos regnasset 18, *Olympiadis* 144ª anno primo, *A. M.* 3801.

6. *Ptolomæo Philopatri* successit filius quinquennis ex sorore genitus & *Epiphanes* cognominatus anno *Antiochi Magni* vicesimo. Populus *Agathoclem* unà cum sorore & matre necavit; Regique tutorem dedit *Aristomenem Acarnanem* qui Remp. optime administravit. Contra *Ptolomæum* conjurarunt *Philippus Macedoniæ* & *Antiochus Magnus Asiæ* Rex. *Antiochus Judæam, Cœlosyriam, Phœniciam* aliosque locos in *Cilicia* & *Caria* occupavit, at cum *Romanis* bello suscepto, *Ptolomæo Cleopatram* filiam in uxorem dedit *Judæâ* & *Cœlosyriâ* dotatam, ne hostem à tergo relinqueret, atque ut aditus sibi in *Ægyptum* pateret.

7. In *Ptolomæum* etiam conjuravit *Scopas Ætolus* copiarum ejus Dux, qui unà cum sociis oppressus est. Bonum Principem se principio præstitit, postea ex assentatione improborum pejor factus *Aristomenem* optimè de se & Rep. meritum veneno sustulit, magnumque odium civium incurrit. Tandem, quo meliùs bellum cum *Seleuco Philopatore* gereret, cum *Achæis* societatem contraxit, at

at à ministris suis, qui se spoliatum iri existimabant ad sumptus belli faciendos, veneno sublatus est, cùm annos regnasset 24. *Olympiadis* 150 anno primo, *A. M.* 3825°.

8. Filios duos totidemque filias reliquit. Illorum major patri successit *Philometor* dictus anno octavo *Seleuci Philopatoris*. Hunc *Cœlesyriam* armis vindicaturum *Antiochus Epiphanes* avunculus prævenit & in *Ægyptum* descendens regno exuit. *Philometore* pulso *Alexandrini* fratrem ejus Regem salutarunt & cognominarunt *Euergetem* (*Cacergetem* vero postea ob mores pravos) *Physconem* etiam dictum ob ventris magnitudinem. Cùm *Philometorem* reversum cives iterùm expellerent, *Antiochus* sub specie eum reducendi bellum continuavit, at *Alexandriam* expugnare non valens in *Syriam* decessit, *Ægypto* tota *Philometori* tradita præter *Pelusium*, unde fratrum viribus mutuo attritis, sibi aditus pateret. Illi vero rebus compositis simul regnarunt, quod hic ferens iniquè in *Ægyptum* descendit iterùm, at à *Romanis* legatis qui eum hujus rei causâ convenerant tàm *Ægypto* quàm *Cypro* cedere est jussus.

9. Fratres tamen brevi in contentionem acerrimam inciderunt & *Philometor* ab altero pulsus se *Romam* contulit ubi à Senatu ut restitueretur obtinuit. *Euergetes* etiam *Romanorum* voluntatem in supplices pronam esse intelligens ipse ad urbem proficiscitur, & *Cyprum* sorti suæ adjiciendam curat, nec tamen adhuc contentus iter secundum *Romam*

suscepit, ex quo tamen quem fructum perceperit parum constat.

10. *Philometore* regnante *Onias Judæus Oniæ* tertii Pontificis filius, pontificatu à familia sua ablato, decretum obtinuit quo templum in Provincia *Heliopolitana* extrueret *Hierosolymitano* in omnibus simile nisi quod candelabri loco lampadem haberet ex filo aureo appensum qui radios solis in morem circumjecit. Coràm *Ptolomæo* etiam *Judæi* & *Samaritani* de templorum suorum vetustate certarunt, & victi *Samaritani* Oratores, secundùm quod conventum fuerat, capitali supplicio sunt affecti. *Philometor* autem in prælio cum *Alexandro*, quem *Syriæ* Regem fecerat, commisso, vulnus in capite accepit ex quo mortuus est postquam annos regnasset 34. *Olympiadis* 158ª tertio, *A. M.* 3859.

11. Ab ejus obitu mos successionis in *Ægypto* mutatus. Cùm enim patri filius antea successisset, *Physcon Cleopatram* sororem suam & fratris viduam sibi nubere coegit, filiolumque ipso nuptiarum die in sinu matris occidit. Prout inceperat ita perrexit nihil non crudele & horrendum spirans, cædes nefarias ubique perpetrans, nulli vero parcens. *Alexandrini* ob morum summam pravitatem adeò eum male tulerunt ut urbem plerique desererent quam novis civibus replevit. His etiam brevi adeò odiosus fuit, ut regiæ flammis submissis Regem in exilium pellerent regnumque traderent *Cleopatræ* ejus sorori. *Regnum* tamen recepit & cum sorore in gratiam

tiam reversus obiit cùm solus regnasset annos 29, *Olympiadis* 165² anno ultimo, *A. M.* 3888°.

12. Filios tres & totidem filias reliquit. *Apioni* notho suo *Cyprum* testamento legavit, *Ægyptum* uxoris arbitrio permisit cui integrum erat eligere in Regem utrum filiorum vellet. *Alexandrum* minorem sibi morigerum magis fore rata, regni participem secum facere statuit, at renitente Populo *Lathurum* accivit quem tamen postea expulit, expulsumque armis est insecuta ejusque in *Judæa* & *Cœlesyria* conatus omnes fecit irritos. *Alexandro* etiam ab annis aliquot insidias ponens ab eo sublata est qui pœnas paricidii dedit ab *Alexandrinis* in exilium pulsus. Hi revocarunt *Lathurum* à quo *Thebæ* (*Ægyptiacæ*) defecerunt, quibus anno tertio receptis, brevi post diem suum obiit postquàm annos fere regnasset 37 à patris obitu, *Olympiadis* 175² anno primo. *A. M.* 3925.

13. Quis *Lathuro* successerit non abundè constat, videtur *Alexander* minor *Alexandri* filius *Cleopatram* filiam ejus duxisse & cum ea simul regnasse per dies 18, 19° tamen eam necasse & ab *Alexandrinis* pulsum fugisse *Tyrum*, ubi mortuus est in exilio post annos demum 15, Populo *Romano* hærede scripto. *M. Tullio Cicerone* & *C. Antonio Nepote* Coss. Illo pulso *Alexandrini* *Lathuri* filium *Dionysum* & *Auletem* dictum, quod *Bacchi* ritibus & tibiis valde esset addictus, Regem salutarunt. Nothus hic *Auletes* erat atque etiam

frater ejus *Cypri* Rex, cùm *Pausanias* scripserit *Lathurum* præter filiam unam liberos nullos reliquisse legitimos. Annis aliquot elapsis regno eum subditi exuerunt propterea quòd *Cyprum*, qua fratrem ejus *Romani* spoliaverant, vendicare nollet, vel potiùs ob pecuniam multam exactam, cujus ingenti copia horum amicitiam & societatem obtinuerat.

14. *Alexandriâ* pulsus *Romam* *Auletes* venit unde auxilio frustrà petito, quòd *Sibyllini* libri rei adversari viderentur, *Ephesum* decessit ubi multis talentis *Gabinium Syriæ Præsidem* induxit ut eum restitueret. A reditu nihil memoriâ dignùm de illo habetur nisi quòd quadriennio elapso mortuus sit, *Olympiadis* 182ª anno secundo, *A. M.* 3954. Filios duos totidemque filias habuit quorum majores utriusque sexus matrimonio copulatos regnare voluit. Triennio exacto *Ptolomæus* hic *Dionysius* cognominatus sororem suam *Cleopatram* expulit, cui cum exercitu conscripto in *Syria*, revertenti Rex ad *Montem Casium*, & *Nili* ostium *Pelusiacum* castra opposuit, quo tempore *Pompeius Campis Pharsalicis* à *Cæsare* victus ad eum fugit. Regii præceptoris *Theodoti* consilio receptus *Pompeius* in Cymbam & interemptus est, ut *Cæsaris* victoris gratiam captarent.

15. *Cæsar* tamen pecuniam exigens quam *Romanis* *Auletes* debuerat *Alexandrinorum* odium incurrit, & dum res Regis & sororis ejus componere studeret, grave admodum bellum

bellum *Pothini* operâ conflatum est. *Cleopatræ* gratiâ magnas difficultates adiit, *Alexandrinorum* verò tandem variis cladibus affectorum castra cepit quibus Rex ipse fugiens in naviculam, multis tergum ejus prementibus, fluvio submersus periit. *Cæsar* facile *Alexandriam* obtinuit, civibus supplicum in morem se dedentibus, *Ægyptum* verò non Populi *Romani* ditioni adjecit sed *Cleopatræ* restituit cum qua stupri consuetudinem habebat. Illa fratri 11 annos habenti nupsit, quem post quadriennium veneno sustulit ut sola imperaret.

16. Amoribus vehementer dedita est, non *Cæsaris* solius, cui filium peperit *Cæsarionem*, sed, illo digresso, *Pompei* filii *Pompei Magni* consuetudine usa. *Cassio* & *Bruto Cæsaris* percussoribus à *Triumviris* oppressis, *Antonium* cui in *Syria* occurrebat, in *Ægyptum* deduxit ubi libidini & luxui se totos inmersêrunt. Ille quidem seu philtro quodam fascinatus uxori suæ nuntium remisit, *Cleopatræ* verò & liberis ab ea susceptis *Romanas* Provincias tribuere non erubuit & donationis confirmationem à Senatu postulare; quo cum risu & fastidio, ut æquum erat, excepto, bellum tandem in eos decretum est, *Octavii Cæsaris* operâ. Prælio navali ad *Actium* commisso, interesse voluit, primaque fugam adornavit.

17. Hac clade accepta, in sinum *Arabicum* naves transvehi jussit quibus regno pulsa captivitatem fugeret, *Antonius* tamen de ter-

 restrium

terrestrium copiarum defectione nondum nuntio accepto, ab hoc consilio eam revocabat. Tunc ad luxuriam pristinam, reversi invitarunt omnes qui vitam nihili facerent ad rebus præsentibus & jucundis utendum. Illa tamen *Cæsaris* amorem captare non destitit, *Pelusio*, classe & equitatu proditis, quod licet suspicaretur *Antonius* subinde tamen fœminæ blandæ sermonibus elusus & deceptus fuit. *Cæsare* jam *Alexandriæ* imminente quosdam ad *Antonium* misit qui dicerent, se manus sibi victoris metu intulisse, quo ille audito seipsum in ventre vulneravit, & mortuus est fœminæ lamentis & ejulatibus deploratus.

18. *Cleopatram Cæsar* vivam capere maximè studebat ut ex mancipio tanto gloria inaudita triumpho accederet. Viva quidem in ejus manus devenit, animum tamen, artificio suo, victoris vincere non valens, licèt de tot tantisque viris spolia ampla reportasset, brevique se in *Italiam* mittendam intelligens, ut *Cæsarem* prædâ optatâ fraudaret nihilque regnó & Majestate indignum pateretur, Aspidum morsu tanquam in somnum soluta sibi mortem attulit, mulier virili prorsus animo, & egregiis naturæ dotibus ornata. Annos vixit 39, regnavit ex patris obitu 22, *Antonii* consuetudine per quatuordecim usa. Atque unà cum *Cleopatra* interiit *Ptolomæorum Regnum*, quo in *Romanæ* Provinciæ formam redacto, *Imperium Macedonum* penitus extinctum est, à morte *Darii Codomanni* & *Alexandri* Monarchia incœpta anno 300°,

ab

ab *Ægypto* à *Ptolomæo Lagi* filio occupata 293°, *Olympiadis* 187ᵃ tertio, ante *Æram* Christi 28. *A. M.* 3975. *Octavio Cæsare* quartùm & *M. Licinio Crasso* Coss.

Imperio Macedonum Contemporanea.

CAP. VII.

Regnum Judaicum vel Principatus Asmonæorum.

Ab Antiochi Sidetis ex Hierosolymis discessu usque ad Herodis initium.

Spatium Annorum 98.

1. ANtiochus Sidetes *Hierosolymis* contra *Parthos* profectus ex vulnere in prælio accepto interiit. Eum *Johannes Judæorum Princeps* simul & *Pontifex* in militiam sequebatur atque ab *Hyrcanis* victis (quod maxime videtur) cognomen *Hyrcani* obtinuit. *Seleucidis* de regno contentiones continuas moventibus, inde occasionem nactus est principatum confirmandi, multisque *Syriæ* urbibus captis, *Idumæos* etiam subjugavit & ritum Circumcisionis recipere coegit. Cum *Romanis* fœdus à *Juda Maccabæo* initam renovavit, *Samariam* expugnavit

& funditus evertit. Cum *Pharisæis* graves exercuit simultates, *Saducæis* æquior unde populo parùm erat gratus, quem tamen in seditionem prolapsum facili negotio reduxit ad officium. Prædixisse fertur filios suos duos majores rerum brevi tempore potituros. Principatu Pontificatu & Prophetia illustris obiit pòstquam annos regnasset 31, ante natum *Christum* 104, *Olympiadis* 160æ ultimo, *A. M.* 3899.

2. Cùm de *Pharisæis* hic mentio fiat, de diversis *Judæorum* sectis pauca libet addere Tironum in gratiam. *Pharisæorum Josephus* primùm meminit *Archæologiæ* libri decimi-tertii capite nono. Quòd sectæ istæ à reditu ex captivitate *Babylonica* exortæ sint parùm est dubitandum. Quidam à litera legis sibi non discedendum existimarunt iique *Karraim* sunt dicti, alii opera alia spontanea addenda, unde *Hasidim* seu *Sancti* sunt nominati. Ex his quidam exorti sunt non vulgo solùm sed & *Hasidæis* cæteris sanctiores habiti, qui secedentes ab aliis *Peruschim* (seu *Pheruschim*) dicti sunt, à *Græcis Pharisæi*. Sicut autem ex *Hasidæis Pharisæi* sic ex *Karræis Sadducæi* traxerunt originem, à *Sadoco* nominati. *Antigonus Sadoci* Præceptor, *Simeonis Justi* discipulus docuerat homines se non, ut servos qui lucri gratiâ dominis serviunt, erga deum gerere debere, hoc innuens quòd ex amore, non autem præmiis inducti Deo obedientiam præstare debemus.

3. Sadoc

3. *Sadoc* autem (ſive *Saiduc*) & *Baithus* piam hanc ſententiam in hunc malum ſenſum diſtorſerunt, quaſi nullum poſt funera nos præmium maneret, atque adeo ſtatum futurum denegarunt & hæreſi dederunt originem, ut ſcripſit Rabbinus *Abrahamus*, quod quidem ut fabuloſum rejicit *Montacutius* noſtras, Saducæos à *Sadec* (juſtitia) derivans. Tertia ſecta *Eſſæorum* ſeu *Eſſenorum* fuit ex *Phariſæis* oriunda, quo tempore autem initium ſumpſerint parùm conſtat. Quidam *Eſſæos* quaſi Ὁσίους à Sanctitate dictos volunt vel ex nomine *Syriaco Haſi* ex quo vox *Græca* derivari existimatur. Vox *Hebræa* eos denotat qui à ſtrepitu procul remoti vivunt, quod *Eſſæis* maximè convenit, qui *Pythagoræorum* in modum ſilentium coluerunt atque in vicis & pagis ab aliis ſeparatim agebant. Cùm medicinæ operam darent, ex *Hebræo Aſa*, quod *Sanare* ſignificat, alii illos denominatos volunt. Hæc Secta *Phariſæis* poſterior fuit & Sanctior habita, atque hoc tempore videtur exorta quando *Hyrcani Saducæi Phariſæorum* quidam iram & invidiam fugientes in deſertum ſe receperint.

4. *Hyrcanus* autem quinque reliquit filios quorum natu maximus *Ariſtobulus Philellen* cognominatus & patri ſuccedens, principatum in regnum mutavit diademate ſumpto, anno circiter 481° à *Judæorum* ex *Babylonia* reditu. Hic matrem regni conſortem inedia necavit, fratrumque alterum ſuſtulit, reliquis uxoris ejus inſidiis in cuſtodia ſervatis, atque

intra anni unius spatium magna animi ægritudine vitam finiit, *Ituræis* subjugatis & *Judaicos* ritus recipere coactis. Illi *Jannaus* sive *Alexander* frater successit, qui fratrum unum novis rebus animum adhibentem interfecit. Rebus domi confirmatis *Ptolomaidem* obsedit, at à *Ptolomæo Lathuro* qui *Judæam* invaserat in prælio fusus est, quem tamen mater *Cleopatra*, fœdere cum *Alexandro* inito, ab ulteriori successu revocavit.

5. *Alexander*, *Lathuro* digresso, *Cœlesyriam* iterùm invasit, variisque locis captis, *Gazam* sibi proditam recepit & complanavit. Contra *Arabes* pugnans exercitum totum desideravit vixque evasit *Hierosolymas*, ubi à Subditis male acceptus est qui bellum cum eo gesserunt & tandem victi sunt & male mulctati. Ditioni suæ multum adjecit in *Syria*, *Phœnicia*, *Idumæa* regionibusque aliis ubi urbes multas obtinuit, quarum pleræque à *Josepho* memorantur. Tandem ex ebrietate in febrim quartanam incidit, qua per triennium laboravit, rerum tamen suarum curam non remisit, at *Ragolâ* in *Gerasenorum* regione trans *Jordanem* obsessa ibi vi morbi interiit anno regni 27°, ætatis suæ 49°, *Olympiadis* 175ᵉ anno tertio, ante natum *Christum* 76°. *A. M.* 3927.

6. In extremis constitutus *Alexandram* uxorem monuit ne mortem suam palàm faceret, priusquàm cepisset castellum; pòst ut *Hierosolymas* triumphantis in modum reversa cadaver *Pharisæis* traderet, quàm indignè vellent

vellent tractandum, atque ut illorum consiliis uteretur; quòd ipse & pater cum iis simultates exercentes ex populi gratia excidissent. *Alexandra* hac ratione usa *Pharisæos* sibi devinxit. Illi regnum maritus tradiderat quamvis *Hyrcanum* & *Aristobulum* relinqueret ex ea genitos. *Pharisæis* autem nullo modo utentibus in adversariis multandis seditio gravis exorta est & *Aristobulus* regnum affectans his turbis se immiscuit, matreque jam ægrotante Regis titulum sumpsit. Illa ex hoc morbo interiit cùm annos regnasset 9, vixisset 73, mulier sapientiâ, fortitudine & industriâ insignis.

7. *Hyrcanus* Pontificatum auspicatur *Olympiadis* 177ª anno tertio, *Q. Hortensio* & *Q. Metello Cretico* Coss. at à fratre prælio propè *Jordanem* commisso fusus & regno exutus est. Privatus nunc, cùm otium meditaretur atque ad illud se juramento obstrinxisset ab *Antipatro Idumæo, Idumææ* Præfecto, à torpore excitatur, qui *Alexandri* potentiam metuens illi ad *Aretam* Regem *Arabiæ* fugere persuasit. *Aretas* ad *Judæam* invadendam facile inductus *Hierosolymas* obsedit, at à *Scauro Pompei Magni Quæstore* rejectus est quem *Aristobulus* in id talentis 400 conduxerat.

8. Brevi ad *Pompeium*, qui *Damascum* venerat, uterque legatos misit, cùmque illi se mutuò, *Judæi* verò (imperium regium deprecantes) utrunque criminibus onerarent, *Pompeius* æquior factus est *Hyrcano*, ob violentiam *Aristobulo* succensens, quem propterea

terea quòd, nunc etiam instituto colloquio, vi res suas stabilire conaretur, fugientem sequitur & *Hierosolymis* intratis obsidione cingit Templum in quod amici ejus se receperant, licèt ipse ad *Pompeium* reversus esset. Atque Templum expugnavit *Pompeius* mense tertio, jejunii die in memoriam rotulæ à *Jehoiakimo* combustæ celebrati, *Olympiade* 179ª, ante natum *Cristum* 62°. *A. M.* 3942. *C. Antonio* & *M. Tullio Cicerone* Coss.

9. *Pompeius Hyrcano Pontificatum* & *Principatum* restituit ea tamen lege, ne ampliùs diadema gestaret; seditionis authoribus morte punitis *Judæos Romano* Populo tributarios fecit, urbes quas in *Cœlesyria* tenebant abstulit, super gentem Præfecturam instituit, successibus nuperis elatam intra fines proprios contraxit, *Aristobulumque* secum abduxit. In itinere *Alexander* ejus filius custodiâ elapsus in *Judæam* rediit ubi manu hominum collecta cum *Gabinio* pugnavit qui eum vicit, obsedit, cepit. Ipse etiam *Româ* fugiens bellum parùm prosperè redintegravit ab eodem captus & *Romam* remissus; *Alexander* vero sui juris factus iterùm pugnans exercitum amisit. *Crassus* successor *Gabinii*, itinere per *Judæam* versus *Parthiam* facto Templum talentis 10000 spoliavit, paulòque pòst insidiis hostium circumventus pœnas dedit sacrilegii.

10. *Cæsar*, *Pompeio* & *Senatu* ab *Italia* pulso, *Aristobulum* legionibus duabus instructum misit ad *Syriam* subigendam, at in itinere

itinere à *Pompeianis* veneno sublatus diu insepultus jacuit, atque non longò pòst *Alexander Antiochiæ*, mandatu *Pompeii*, securi percussus est. Eodem tempore *Antipater Idumææ* Præfectus admodùm claruit, societate cum multis Principibus inita. Ex *Cypride* nobili fœmina generis *Arabici* quatuor filios genuit, *Phasaelum, Herodem, Josephum*, & *Pheroram* quos omnes in *Arabiam* misit bellum gerens cum *Aristobulo*.

11. *Antipater* opem tulit *Cæsari* bello *Alexandrino* implicato qui eum cùm aliàs tùm procuratione *Judææ* remuneravit, & *Hyrcanum* de se bene meritum confirmavit in Pontificatu, parvi habitis *Antigoni*, filii *Aristobuli*, criminationibus, murosque *Hierosolymarum* permisit reparari. *Antipater*, cùm *Hyrcanus* hebeti prorsus esset ingenio, *Phasaelum* filium suum *Hierosolymis*, *Galilææ Herodem* præfecit qui annnm decimum (potiùs vicesimum) septimum vix excedebat, ut *Josephus* quidem scribit.

12. *Herodes* à puero spiritus celsissimos gerens *Ezechiam* occidit latronem insignem qui *Syriam* infestabat, & à *Judæis* ob id ad judicium vocatus adiuit quidem, sed stipatus militibus & ab *Hyrcano* absolutus est. *Judicium* tamen hoc indignissimè ferens adeò excanduit ut pænas graves de judicibus esset sumpturus ni à patre & fratribus impeditus fuisset. Paulò pòst *Cassius* bellum cum *Triumviris* gerens in *Judæam* venit, ubi tantam pecuniæ exegit vim ut urbes multæ una cum civibus venirent

venirent ad summam conficiendam. *Antipater* hoc tempore à *Malicho* quodam veneno fuit sublatus, quòd eò usque à filiis dissimulatum est donec parricida *Judaeae* affectans Principatum tàm ambitionis quum parricidii, jussu *Cassii*, paenas daret.

13. *Herodes* qui *Malichum* interfecerat apud *Antonium* à *Judaeis* accusatus facilè, pecuniae vi, gratiam & veniam obtinuit, & omnia quae acciderant ad res suas augendas facilè accommodavit. *Antigonus* filius *Aristobuli Parthos*, qui *Syriam* jam occupaverant, talentis 1000 & foeminis 500 conduxit ut sibi regnum recuperarent. Cùm *Hierosolymas* obsiderent, *Hyrcanum* & *Phasaelum* ad se legatos missos detinuere.

14. *Herodes* autem *Hierosolymis* elapsus in *Arabiam* fugit ad opem implorandam, ubi precibus parùm succedentibus *Romam* proficisci est ausus ibique ad *Antonium* se conferens fortunam suam deploravit. *Antonius* gratiâ *Antipatri*, pecuniâ autem oblatâ praecipuè motus Senatum induxit ad regnum ei deferendum, rem promovente *Octavio Caesare*. Atque adeò, cùm ipse dignitatem hanc non sibi sed *Alexandro Mariamnae* uxoris suae fratri, *Aristobuli* filio, censuisset petendam, utpote qui honori tanto impar esse sibimetipsi videbatur, omnibus paene attonitis, Rex *Judaeae* fuit declaratus atque intra dies septem ab *Italia* dimissus, *Olympiadis* 185ae anno primo, ante *Christum* 37°, *A.M.* 3965. *Domitio Calvino* secundùm & *C. Asinio Pollione* Coss.

15. *Siloni*

15. *Siloni* & *Ventidio* in mandatis datum est ut *Herodi* ad regnum obtinendum adessent. Obsedit *Hierosolymas*, at ingruenti hyeme copias in hyberna reduxit, & *Ventidio* minimè fidens ad *Antonium* proficiscitur *Samosatæ* ad fluvium *Euphratem* sitæ tunc temporis agentem, qui eum honorificè exceptum *Sosii* curæ commendat. *Hierosolymæ* itaque legionibus undecim & equitum 6000 expugnatæ post menses quinque sunt. *Antigonum* captum *Antonius*, flagitante id *Herode*, *Antiochiæ* securi percuti jussit, atque *Asmonæorum Imperium* finem habuit, postquàm annos 98 à *Syrorum* jugo *Judæa* fuisset libera, *Herodes* verò alienigena rerum potitus est. *Hierosolymæ* captæ sunt, mense tertio, jejunii die, eodemque quo à *Pompeio*, ante anno 27, Templum fuisset receptum, *Olympiadis* 185æ anno ultimo, *M. Agrippa* & *Canidio Gallo* Coss.

CAP.

CAP. VIII.

Res Siciliæ Imperio Macedonum Contemporaneæ.

A Timoleontis obitu usque ad bellum Siculum seu Punicum Primum.

Spatium Annorum 73.

1. CUm *Timoleontis* leges & instituta, ad *Democraticam* rerum formam spectarent, & plebs effræni licentia uteretur; *Sicilia* haud diu pacata fuit, Principum enim legitimo imperio destituta, Tyrannorum insidiis patuit, inter quos *Agathocles* meritò locum primum obtinet ob sagacitatem, immanitatem & rerum gestarum magnitudinem. Patrem habuit *Carcinum* figulum, à quo expositus, quòd *Carthagini* & *Siciliæ* magnarum calamitatum authorem eum fore Oraculum prædixerat, à matre fuit servatus. Adolescens à *Dymante* copiarum Præfecto alebatur ob formam egregiam, tandemque creabatur *Militum Tribunus* ejusque pòst viduam duxit. *Crotonem Italiæ* urbem in potestatem suam redigere frustrà conatus *Syracusas* venit ubi Tyrannidem affectare visus in exilium est pulsus. Exercitu autem comparato adeò

adeò cives terruit ut eum revocarent juramento obstrictum nihil contra Populi potentiam moliturum.

2. Revocatus Dux statim creatur, plebe Orationibus ejus Democratiam puram spirantibus inescata. Exercitu in urbem ducto optimatum stragem magnam edidit, notâ illis inustâ Aristocratiæ affectatæ. Millibus quatuor hac ratione cæsis 6000 in fugam se conjecerunt, & *Agathocles* Dux solus ab insana plebe creatur. Potentiâ his insidiis occupatâ, humanitatem summam præ se tulit &, exercitu numerosissimo conscripto, *Siciliam* longe lateque subjugavit, *Carthaginiensibusque* bellum intulit, quibus, cùm in insula esset, inferior, *Africam*, inermem veluti & vacuam, invasit, & quam primùm appulisset naves suas combussit, ut omni fugæ spe sublata, miles, desperata aliàs salute, se fortiter gereret.

3. *Carthaginienses* audaciâ tantâ attonitos & perculsos magnis effecit cladibus, eorum rebus in *Sicilia* nunc parùm prosperis. *Amilcaris* enim ducis, cùm *Syracusas* secundùm obsideret, capti & necati exercitus in factiones duas secessit. *Agathocles* verò, militibus qui in seditionem inciderant pacatis, victor sæpe ex præliis evasit, atque *Ophellum* ex *Alexandri Magni Ducibus* unum, qui *Cyrene* occupata ditionis suæ augendæ quamvis opportunitatem captabat, prædæ spe ad se allectum interfecit perfidissimus. Quo facto *Regem* se dixit, atque *Archagatho* filio in *Africa* relicto, in *Siciliam* revertitur, & civitates

civitates reducit qui defectione facta exules receperant. Atqui res ejus statim ad ruinam usque delabi cœperunt.

4. In *Sicilia* enim *Dinocrates* manum hominum adeò formidandam collegit ut cum eo congredi non auderet. In *Africa Carthaginienses*, *Bomilcare* qui Tyrannidem affectabat, oppresso, vicerunt *Archagathum*, & locos plerosque receperarunt. *Agathacles* à filio revocatus, antequàm ab insula solveret, *Syracusanorum*, quos sibi iniquiores putabat, multos occidit, ne novis rebus darent operam. In *Africam* delatus se *Carthaginiensium* viribus imparem prorsus vidit & de fuga cogitavit; *Archagathus* autem deserendus, consilio ejus o facto, exercitum in seditionem conjecit qui Tyrannum compedibus vinxit, quibus postea solutus in navem evasit & fugit. Hoc intellecto, filios ejus ambos milites necarunt.

5. In *Siciliam* reversus omni crudelitatis genere in *Ægestanos* sæviit, machinâ quadam, inter alia tormentorum instrumenta, factâ, qua, ut *Phalaris* olim tauro suo, homines vivos combureret. In difficultates tamen magnas conjectus brevi Tyrannidem deponere studebat, quam tamen *Dinocratem* occupaturum aggressus est & vicit. *Cassandrum Macedoniæ* Regem *Corcyra* expulit, à *Brutiis* magnam accepit cladem; *Crotonem* cepit & diripuit magna strage civium edita. Societate cum *Demetrio Poliorcete*, qui *Macedoniam* nunc tenebat, inita, aliam in *Africam* pro-

fectionem

fectionem meditans, *Archagathi* nepotis sui insidiis sublatus est, qui *Agathoclem* Tyranni filium sibi prælatum indigne ferebat quem etiam interfecit vino gravem factum. Spirans adhuc *Agathocles* rogo ab *Oxythemio Demetrii* legato impositus est cùm vixisset annos 72, regnasset 28, (ut inter alios scripsit *Antander* ejus frater) *Olympiadis* 123 anno secundo, *A. M.* 3718.

6. *Agathocle* sublato, libertatem recuperarunt *Syracusani* quam opprimere conatus *Manon Ægesthanus* parricidii minister atque Tyrannidem invadere, *Archagathum* etiam occidit, sed spe sua & incepto excidit, pace inter *Carthaginienses*, quibus se conjunxerat, & cives facta. Mercenarii à civibus rejecti *Messenem*, oppressis incolis, occuparunt, quam lingua sua *Campana Mamertinam* ex *Marte* nominarunt, quo tempore Legio *Romanorum Campana* ad *Rheginis* opem ferendam missa, bello jam inter *Romanos* & *Tarentinos* ardente, *Rhegium* eadem perfidia occupatam tenebat. Non longo pòst tempore *Pyrrhum Epiri* Regem *Syracusani* adversus *Africanos* in insulam ex *Italia* vocarunt, qui, principio re bene gesta, tandem crudelis factus spei suæ fecit jacturam & in *Italiam* rediit.

7. *Pyrrho* in *Italiam* reverso, *Syracusani* milites, nullo exemplo freti, *Prætores* duos ex sua multitudine crearunt *Artemidorum* & *Hieronem*, indignante populo & moleste ferente potestatem suam ab exercitu usurpari. *Hieroni* tamen *Hieroclis* filio ob summam humanitatem

civitates reducit qui defectione facta exules receperant. Atqui res ejus statim ad ruinam usque delabi cœperunt.

4. In *Sicilia* enim *Dinocrates* manum hominum adeò formidandam collegit ut cum eo congredi non auderet. In *Africa Carthaginienses*, *Bomilcare* qui Tyrannidem affectabat, oppresso, vicerunt *Archagathum*, & locos plerosque recuperarunt. *Agathacles* à filio revocatus, antequàm ab insula solveret, *Syracusanorum*, quos sibi iniquiores putabat, multos occidit, ne novis rebus darent operam. In *Africam* delatus se *Carthaginiensium* viribus imparem prorsus vidit & de fuga cogitavit; *Archagathus* autem deferendus, consilio ejus o facto, exercitum in seditionem conjecit qui Tyrannum compedibus vinxit, quibus postea solutus in navem evasit & fugit. Hoc intellecto, filios ejus ambos milites necarunt.

5. In *Siciliam* reversus omni crudelitatis genere in *Ægestanos* Sæviit, machinâ quadam, inter alia tormentorum instrumenta, factâ, qua, ut *Phalaris* olim tauro suo, homines vivos combureret. In difficultates tamen magnas conjectus brevi Tyrannidem deponere studebat, quam tamen *Dinocratem* occupaturum aggressus est & vicit. *Cassandrum Macedoniæ* Regem *Corcyra* expulit, à *Brutiis* magnam accepit cladem; *Crotonem* cepit & diripuit magna strage civium edita. Societate cum *Demetrio Poliorcete*, qui *Macedoniam* nunc tenebat, inita, aliam in *Africam* pro-

fectionem

fectionem meditans, *Archagathi* nepotis sui insidiis sublatus est, qui *Agathoclem* Tyranni filium sibi prælatum indigne ferebat quem etiam interfecit vino gravem factum. Spirans adhuc *Agathocles* rogo ab *Oxythemio Demetrii* legato impositus est cùm vixisset annos 72, regnasset 28, (ut inter alios scripsit *Antander* ejus frater) *Olympiadis* 123ᵃ anno secundo, *A. M.* 3718.

6. *Agathocle* sublato, libertatem recuperarunt *Syracusani* quam opprimere conatus *Manon Ægesthanus* parricidii minister atque Tyrannidem invadere, *Archagathum* etiam occidit, sed spe sua & incepto excidit, pace inter *Carthaginienses*, quibus se conjunxerat, & cives facta. Mercenarii à civibus rejecti *Messenen*, oppressis incolis, occuparunt, quam lingua sua *Campana Mamertinam* ex *Marte* nominarunt, quo tempore Legio *Romanorum Campana* ad *Rheginis* opem ferendam missa, bello jam inter *Romanos* & *Tarentinos* ardente, *Rhegium* eadem perfidia occupatam tenebat. Non longo pòst tempore *Pyrrhum Epiri* Regem *Syracusani* adversus *Africanos* in insulam ex *Italia* vocarunt, qui, principio re bene gesta, tandem crudelis factus spei suæ fecit jacturam & in *Italiam* rediit.

7. *Pyrrho* in *Italiam* reverso, *Syracusani* milites, nullo exemplo freti, *Prætores* duos ex sua multitudine crearunt *Artemidorum* & *Hieronem*, indignante populo & moleste ferente potestatem suam ab exercitu usurpari. *Hieroni* tamen *Hieroclis* filio ob summam humanitatem

humanitatem virtutesque alias Magistratum confirmarunt, qui mercenarios milites turbulentos *Mamertinorum* excursionibus objecit, adeoque contrivit, ut securus postea regnaret. *Mamertinos*, annis aliquot elapsis, aggressus est sedulus & tanto fudit prælio ut de deditione cogitarent, cùm *Hannibal Carthaginiensis* fortunæ *Hieronis* prosperæ invidens, eum dolis ab ulteriore oppugnatione abstraheret, *Mamertinis* etiam vana spe delusis.

8. *Hiero* tamen *Syracusas* reversus in præmium virtutis *Rex* à Populo salutatur. *Hannibal* Castellum *Mamertinorum* occupavit atque ob id illis suspectus, cum *Hierone*, ut junctis viribus urbem oppugnarent, societatem contraxit. Hac conjuratione *Mamertini* excitati ad auxilium sibi conquirendum *Romanorum* implorarunt opem. Senatus, qui *Campanæ* Legionis perfidiam internecione nuper punierat, his quidem ejusdem sceleris reis adesse planè recusavit; at Populus, cùm solus authoritate valeret, à *Prætore* monitus *Siciliam* omninò occupandam esse ad *Carthaginiensibus* meliùs resistendum & fines imperii producendos, milites etiam singulos *Tarentino* exhaustos lucrum ingens ex hoc bello reportaturos, exercitum conscribi & auxilium mitti jussit.

9. Sic *Bellum Siculum* seu *Punicum Primum* incepit, inter res gestas *Romanorum* recensendum (quibus *Sicilia* deinceps fuit subjecta) anno ab *Agathoclis* interitu 22°, *Olympiadis* 129æ primo, *Romæ* conditæ 490°, *Antiochi Soteris*

Soteris 19°, *Ptolomai Philadelphi* 21, *A. M.* 3741. *Appio Claudio Caudice* & *M. Fulvio Flacco* Coss.

CAP. IX.

Res Romanorum Imperio Macedonum Contemporaneæ:

Sect. 1.

A bello cum Privernatibus gesto usque ad Punicum Primum quo Romani Italiâ primum Egressi sunt.

Spatium Annorum 66.

1. PRiverno capto bellum contra *Palæpolitanos* decretum est. Eadem *Chalcidensium* colonia *Palæpolin* & *Neapolin* ad *Oram Italiæ* maritimam incolebat. *Palæpolitani* viribus suis & *Samnitum* confisi, atque animati insuper quòd *Romam* pestilentia invasisset, *Romanos* circa *Falernum* habitantes injuriis variis affecerunt, at victi se dedere compulsi sunt, & *Samnites* urbium trium jacturam fecerunt. *Tarentini* autem rem pertraxerunt, in quos *L. Papyrius Cursor* Dictator

tor creatus *Fabium Rutilianum* equitum Magistrum qui contra hostem, licèt præter mandatum fœliciter tamen, pugnaverat, securi percuti voluit, & ab hoc consilio vix Populi precibus revocatus est.

2. *Papyrius Samnites* vicit qui pacem petentes repulsam tulerunt. Exercitum *Romanum* non multo pòst ad *Caudinas Furcas* interceptum sub jugum mittunt, conditionesque cogunt admittere adeò Populo *Romano* indignas, ut Senatus eas probare noluerit atque bellum redintegraverit quo *Samnites* sæpiùs sunt victi, atque *P. Decius Mus* quartùm Consul factus, prælio cum iis & *Gallis Senonibus* commisso, pro exercitu populi *Romani* se Diis manibus devovit, & in confertissimam hostium turbam irruptione facta, confossus periit, anno circiter 44 postquàm pater ejus contra *Sabinos* pugnans idem fecisset & passus esset.

3. Notandum *Romanos* de *Samnitibus* tricies triumphasse: *Consules* scil. vicies sexies, *L. Papyrium Dictatorem* bis, *P. Philonem* semel, & primùm cum potestate Proconsulari; Semel etiam *Q. Fabium* Proconsulem alium. *Fabia Gens* triumphos quatuor, *Papyria* quinque obtinuit. Bellum autem cum *Samnitibus* geri cœpit anno urbis conditæ 410, desiit 481, atque adeo annos duravit 71. Populus *Romanus* hostis nullius expertus est vires qui diutiùs & pertinaciùs bellum gesserit.

4. Dum foris *Romani* bellum gerunt in domesticas seditiones incidunt, quæ tandem

componuntur

componuntur *Sacerdotio* & *Auguratu* plebi communicato: Atque tertium Provocationis Lex renovata est. Brevi etiam pòst tempore, seditionibus ob æs alienum renovatis, à Patriciis Plebs tertiùm discessit in *Janiculum*, quam ut reduceret *Q. Hortensius* Dictator factus legem tulit quæ Plebiscitis legum vim & potestatem tantam attribuit ut *Quirites* omnes obligarent. Hoc autem bis antea fuerat concessum annis scil. *V. C.* 305. *L. Valerio* & *M. Horatio* Coss. atque 416°. *Q. Publio Philone* Dictatore. Hic minimè audiendus *Florus* qui matrimonii causâ tertiam Plebis discessionem factam scribit.

5. Annis aliquot elapsis in bellum cum *Tarentinis* Populus *Romanus* incidit. *Tarentini*, à *Partheniis* orti (qui *Sparta* pulsi in his oris consederant) diffluebant luxu, *Romanorum* classem adoriebantur, *L. Valerium* Duumvirum occidebant, & violabant *L. Posthumium* legatum. Bello contra eos decreto *Pyrrhum Epiri* Regem in auxilium vocarunt qui omnium primus elephantos adduxit in *Lucaniam*, inde *Lucas Boves Romanis* appellatos. His in prælio usus *Lævinum* Consulem vicit, 1800 *Romanorum* captis, atque copiis auxiliaribus contractis versus *Romam* profectus est, omnia ferro & igne vastans usque ad *Præneste* & ad 18 ab urbe lapidem. Hic seriò secum reputans quàm arduum opus *Romanos* vincendi moveret, altero belli anno per *Cineam* legatum virum eloquentissimum solicitavit Senatum ad pacem & fœdus ineundam.

6. Senatum

6. Senatum ad pacem inclinantem *Appius Claudius* ætate gravis & cæcus, qui ante annos 17 Conful fecundùm fuerat, in curiam veniens, deterruit, ne fœdus cum eo facerent: Tanta enim erat in eo vis animi ut in illo fuo cafu nec privato nec publico muneri deeffet. Egregiam etiam nunc operam Reip. navavit *C. Fabricius Lufcinus* quem *Cicero* confert cum *Ariftide Athenienfi*. Hic de captivis redimendis ad *Pyrrhum* miffus & folicitatus ad defectionem ampliffima ejus munera contempfit atque promiffa: Nec id modò, fed captivum ei remifit perfugam qui veneno fe poffe Regem tollere cònfirmarat. Præliis nonnullis fuperior *Pyrrhus* nihil tamen profecit, *Romanis* ex cladibus magis animatis. A *Siculis* igitur contra *Carthaginienfes* de auxilio folicitatus lubens in infulam trajecit ubi opportunitatem majorem rem bene gerendi nancifceretur.

7. Reverfum in *Italiam*, poftquàm fpe fua excidiffet, *Maximus Curius Dentatus* omnino profligavit & in regnum fe recipere coegit. *Romani* tantam obtinuerunt gloriam, ut, famâ victoriæ longè latêque fparsâ, *Ptolomæus Philadelphus* ad focietatem cum illis contrahendam legatos miferit. Anno tertio pòft *Pyrrhi* difceffum, cùm *Tarentini* nec Caftellum, quo *Pyrrhus* præfidium reliquerat, expugnare poffent, nec pacem à *Romanis* impetrare; *Carthaginienfium* implorarunt opem quæ tamen non adeo eis profuit quin vincerentur. Caftello dedito, urbs ètiam in *Romanorum* manus

manus brevi tradita est qui, pace civibus concessa, muros complanarunt, *A. V. C.* 482. *L. Papirio Cursore* & *Sp. Carvilio Maximo* secundùm Coss. qui de *Samnitibus* & *Tarentinis* victis triumpharunt.

8. *Romani* quicquid jam *Italiæ* erat, id in suam ditionem penè perduxerant, *Lucaniis* & *Hetruscis* non ita pridem victis. Paulò pòst *Campana* Legio quæ *Rhegium* occupaverat obsessa capta est & securi percussa. *Picentibus* victis pax data, *Coloniæ Ariminum* & *Beneventum* deductæ. Eodem tempore pecunia argentea primùm *Romæ* signabatur, argenti copia multa in castello quodam *Samnitum* inventa, anno scil. quinto ante bellum *Punicum Primum*, *Antiochi Soteris* 14°, *Ptolomæi Philadelphi* 16°, ante *Æram* Christi 267, *A. M.* 3736. *V. C.* 485. *C. Fabio Pictore*, & *Q. Ogulnio Gallo* Coss.

Sect. 2.

A belli Punici Primi initio usque ad bellum cum Antiocho Magno gestum quo Asiam primum Romani invaserunt.

Spatium Annorum 37.

1. ROmani, *Pyrrho* & *Tarentinis* victis, adeo formidabiles facti sunt nt nihil eorum nomini & virtuti potuerit obstare quo

 minùs

6. Senatum ad pacem inclinantem *Appius Claudius* ætate gravis & cæcus, qui ante annos 17 Consul secundùm fuerat, in curiam veniens, deterruit, ne fœdus cum eo facerent: Tanta enim erat in eo vis animi ut in illo suo casu nec privato nec publico muneri deesset. Egregiam etiam nunc operam Reip. navavit *C. Fabricius Luscinus* quem *Cicero* confert cum *Aristide Atheniensi*. Hic de captivis redimendis ad *Pyrrhum* missus & solicitatus ad defectionem amplissima ejus munera contempsit atque promissa: Nec id modò, sed captivum ei remisit perfugam qui veneno se posse Regem tollere confirmarat. Præliis nonnullis superior *Pyrrhus* nihil tamen profecit, *Romanis* ex cladibus magis animatis. A *Siculis* igitur contra *Carthaginienses* de auxilio solicitatus lubens in insulam trajecit ubi opportunitatem majorem rem bene gerendi nancisceretur.

7. Reversum in *Italiam*, postquàm spe sua excidisset, *Maximus Curius Dentatus* omnino profligavit & in regnum se recipere coegit. *Romani* tantam obtinuerunt gloriam, ut, famâ victoriæ longè latêque sparsâ, *Ptolomæus Philadelphus* ad societatem cum illis contrahendam legatos miserit. Anno tertio pòst *Pyrrhi* discessum, cùm *Tarentini* nec Castellum, quo *Pyrrhus* præsidium reliquerat, expugnare possent, nec pacem à *Romanis* impetrare; *Carthaginiensium* implorarunt opem quæ tamen non adeo eis profuit quin vincerentur. Castello dedito, urbs etiam in *Romanorum* manus

manus brevi tradita est qui, pace civibus concessa, muros complanarunt, *A. V. C.* 482. *L. Papirio Cursore* & *Sp. Carvilio Maximo* secundùm Coss. qui de *Samnitibus* & *Tarentinis* victis triumpharunt.

8. *Romani* quicquid jam *Italiæ* erat, id in suam ditionem penè perduxerant, *Lucaniis* & *Hetruscis* non ita pridem victis. Paulò pòst *Campana* Legio quæ *Rhegium* occupaverat obsessa capta est & securi percussa. *Picentibus* victis pax data, *Coloniæ Ariminum* & *Beneventum* deductæ. Eodem tempore pecunia argentea primùm *Romæ* signabatur, argenti copia multa in castello quodam *Samnitum* inventa, anno scil. quinto ante bellum *Punicum Primum*, *Antiochi Soteris* 14°, *Ptolomæi Philadelphi* 16°, ante *Æram* Christi 267, *A. M.* 3736. *V. C.* 485. *C. Fabio Pictore*, & *Q. Ogulnio Gallo* Coss.

Sect. 2.

A belli Punici Primi initio usque ad bellum cum Antiocho Magno gestum quo Asiam primum Romani invaserunt.

Spatium Annorum 37.

1. ROmani, *Pyrrho* & *Tarentinis* victis, adeo formidabiles facti sunt ut nihil eorum nomini & virtuti potuerit obstare quo

minùs *Italiam* univerſam ſtatim & *Siciliam* ditioni ſuæ adjicerent. *Umbris* & *Sallentinis* enim nuperrimè ſubactis, *Quæſtorum* etiam numero ad octavum adaucto, *Appius Claudius* cum exercitu in *Siciliam* trajecit, qui, *Hierone* primùm, mox *Carthaginienſibus* fuſis, *Mamertinos* obſidione liberavit. Anno ſequenti *Hiero Romanorum* apparatu territus pacem cum iis fecit his legibus, ut captivos traderet, argentique ſolveret talenta centum.

2. *M. Valerius Maximus* qui cum *Manio Octacilio* Conſulatum gerebat à *Meſſana* capta cognomentum *Meſſala* accepit, atque *Catanâ* horologium novum *Romam* tranſtulit anno circiter trigeſimo poſtquam *Papyrius Curſor* primum iu urbe propoſuerat. Hoc, imperfecto licet, Populus per annos 99 uſus eſt eò uſque donec à *M. Philippo Cenſore* alterum numeris ſuis abſolutum juxtà fuiſſet poſitum, quo tempore fere *Scipio Naſica* Cenſor diem clepſydris in horas dividebat: *Plinius* etiam ex *Varrone* refert Tonſores primos *Romam* fuiſſe *Siciliâ* adductos à *P. Ticinio Mena* (atque adhoc uſque tempus *Romanos Cæſariem* ſuam nunquam totondiſſe) circa annum *V. C.* 454. *Scipio Africanus* quotidiè primus barbam deraſit, quem imitatus eſt *Auguſtus* quo nemo frequentiùs novaculâ utebatur.

3. Anno ſequenti poſt obſidionem diutinam *Agrigentum* ceperunt *Romani* duces, *L. Poſthumio* & *Q. Mamilio* Coſſ. Quo elati ſucceſſu rei maritimæ operam dare ſtatuerunt cum

eum vix anteà mare unquam attigissent. Atque principio quidem eorum incepto auræ prosperæ aspirarunt, in *Sardiniam* & *Corsicam* aditu facto, & rebus terrâ feliciter gestis. At bello in *Africam* translato, quamvis Consules in transitu superassent hostium classem, eorumque alter *M. Attilius Regulus*, copiis *Carthaginiensium* profligatis, cepisset *Tunetum*, ipse tamen paulò pòst victus & captus fuit à *Xantbippo Lacedæmonio* qui *Pœnis* militabat, ex 30000 paucis superstitibus. Anni autem proximi Consules *Africâ* revertentes dum prædam & victoriæ signa ostentare volentes gubernatorum in navigando Consilium spernerent ex tempestate inauditum naufragium sunt passi, ex navigiis 464 vix 80 servatis. Qui anno abhinc secundo consulatum gerebant *Africam* versùs navigantes ad insulam *Lotophagorum Meningem* dictam non procùl à minori *Syrte* idem infortunium subierunt, 150 navibus naufragio amissis.

4. Senatus igitur tot tantisque cladibus mari acceptis nihil ulteriùs classe tentandum statuit. Anno sequenti *L. Cæcilius Metellus*, & *Cn. Furius Pacilus* Coss. cum legionibus missi sunt, quorum ille ingenti prælio *Carthaginienses* vicit, cæsis viginti millibus hominum, & ad pacem petendam adegit. Inter legatos qui de pace agerent & redimendis captivis fuit *M. Attilius* qui nisi impetraret ad vincula rediret. Cum autem *Romam* venisset plane diversum Senatui suadebat, neque ex usu Reipub. id esse demonstrabat: Deinde

S 2 quòd

quòd fidem hosti servandam esse diceret, *Carthaginem* reversus crudelissimo supplicii genere excarnificatus est. Quidam crucis supplicio enecatum volunt: *Eutropius* omnibus suppliciis fuisse extinctum; cæteri omnes insomnio, etsi alio atque alio cruciatus genere, tradunt.

5. *Romani*, classe parata, *Lilybæum* obsident, classis tamen brevi pessundata est, & *Amilcar Barcas Carthaginiensis* deprædationibus *Italiam* infestavit. Per *Septennium* itaque à mari abstinuerunt donec ab *Amilcare* vehementer irritati classem redintegrare, ad ultimas velut fortunæ vices tentandas, statuerint: Atque his extremis conatibus ad *Ægates* insulas tanta hostes affecerunt clade ut pacem iterùm petere cogerentur & accipere his legibus, *Ut Siciliam aliasque insulas inter eam & Italiam jacentes missas facerent, nec Syracusanis nec eorum sociis bellum inferrent, captivos omnes liberarent, atque intra tempus certum solverent talenta* 2300. Sic tandem *Bellum Punicum Primum* post annos 24 finem accepit, postquàm *Lilybæum* per quinquennium fuisset obsessum. *A. V. C.* 513. *Olympiadis* 134ª anno quarto, *Seleuci Callinici* sexto, *Ptolomæi Euergetæ* sexto, ante *Christum* natum 239°, *A. M.* 3764. *A. Manlio Torquato* secundùm & *Q. Lutatio Cercone* Coss.

6. *Carthaginienses* pacem petebant ut bello meliùs consulerent, at in graviora ilicò pericula sunt conjecti quàm ex bello cum *Romanis* oriri potuerant. Mercenarii enim unà congregati

congregati ante missionem suam plus stipendij quam Resp. ipsa solvendo erat postularunt, ut debitum sibi solvi, & flagitiosissimorum hominum quorundam consilio qui ex rebus turbatis sibi impunitatem quærebant, impulsi bellum periculosissimum *Carthagini* intulerunt, *Libycum*, *Africum* & *ξενικὸν* dictum, quod post triennium ægrè se explicavit, atque magistrâ experientiâ, tandem didicit tot Mercenariis in unum locum coactis parùm confidendum, & subditos adeò crudeliter ac antea non esse tractandos.

7. Anno *Bellum Punicum* sequente, *V. C.* 514. *C. Claudio Centone* & *M. Sempronio Tuditano* Coss. *Ennii* natalitia præcedente, primæ *Comœdiæ* & *Tragœdiæ* à Poeta *Græco Andronico* (à *Livio Salinatore Livio* cognominato) factæ sunt anno 160 ab obitu *Sophoclis* atque etiam *Euripidis*, à *Menandri* morte quinquagesimo secundo. Ante Comœdias & Tragœdias *Satyræ* in usu *Romanis* erant, ante *Satyras* versus *Fescennini*. Anno abhinc quarto *Ludi Sæculares* tertiùm celebrati sunt, *Ludi Magni*, & *Terentini* dicti à *Terento* loco quodam in *Campo Martio* quo *Manius Valesius* eos primus celebravit. Notandum hìc *Ludos* omnes *Sæculares Terentinos* esse, non autem omnes *Terentinos* esse *Sæculares*. Vel *Majores* erant *Sæculares* & *Quindecimvirales* ad distantiam annorum 110 celebrati, vel *Minores* intra spatium annorum centum. De quibus omnibus prolixè in Institutione nostra diximus.

8. Anno post bellum *Punicum* sexto, *Jani* Templum secundùm clausum est, cùm *Romanis* nullum jam bellum esset, *Sardiniâ* à *Tito Manlio Torquato* nuper in Reipub. ditionem perductâ. Sequenti anno, *V. C.* 520. divortium primum *Romæ* fecit *Sp. Carvilius Ruga*, qui quamvis id se facere liberorum quærendorum gratiâ profiteretur, magnum tamen populi odium incurrit. Eodem anno *M. Porcius Tusculi* finibus natus est, *Catus* ab ingenii sagacitate dictus (unde denominativum *Catulus*,) & *Cn. Nævius* Poeta Populo fabulas edidit, qui bellum *Punicum Primum* scripsit versibus *Saturniis*. Tricesimo abhinc mortuus est & epitaphium suum composuit ipse arrogans satis quod *Gellius* commemoravit unà cum aliis *Plauti* & *Pacuvii*.

9. Sexennio exacto Templum *Jani*, bello cum *Illyriis* orto, apertum est. *Teuta* enim *Illyriorum* Regina, vidua *Agronis*, (qui ex potatione nimia in pleuritidem incidens è vita excesserat) subditis suis quosvis navigiis infestandi licentiam dederat, qui *Phœnice* urbe *Epiri* capta *Italos* Mercatores graviter mulctaverant. Tantum autem absuit ut Regina his malis remedium præberet, ut Legatorum unum qui liberiùs disseruerat occidi jusserit. Bellum igitur in eam decretum est, quod adeò fœliciter administravit *Fulvius* Consul, ut urbes *Illyrici* vel deditæ vel expugnatæ fuerint, & *Teuta* fugiens pacem per legatos peteret, quam concesserunt *Romani* his conditionibus, *Ut Tributum annuum penderet,*

deret, ab Illyrico toto paucis locis exceptis decederet, ultra fluvium Orissum ne navigaret navibus pluribus quàm lembis duobus iisque nullo telorum genere instructis.

10. Per novennium *Illyrii* in fide manserunt, usque ad annum *V. C.* 535, quo deficientes ab *Æmilio Paulo* & *M. Livio* Coss. fuerunt devicti, & *Demetrio Phario* regno pulso quod occupaverat, populo certa pecuniæ vis annua, *Pineo* filio *Agronis* solvenda, imponebatur. Modo autem illo bellum cum *Teuta* gestum finem accepit, quod *Florus* pro more suo perperàm à *Gallico Cisalpino* posuit. Anno enim quo pax *Teutæ* data erat *C. Flaminius Trib. Pl.* legem rogando qua terra *Gallorum Cisalpinorum* subjugata populo viritim divideretur adeò graviter illos commovit ut omnia sibi potius subeunda statuerent quàm sedibus privari & exulare patriâ. Incidit hoc bellum in annum *V. C.* non 522 (quod *Polybius* scripsit) sed 526, *Q. Fabio Maximo*, & *Sp. Carvilio Max.* utroque secundùm, Coss.

11. *Galli* de auxilio *Insubres* solicitabant qui tanquam ad bellum gentile *Gallos* alios *Transalpinos* ad *Rhodanum* habitantes & *Gæsatas* dictos vocarunt. Peditum 50000, equitum 20000 in *Etruriam* irruperunt. *Roma*, tanti apparatus nuncio accepto, tota in metum & mæstitiam solvitur *Gallos* tanquam sibi funestissimos metuens. Militaris ætatis tabulæ undique eruuntur. *Itali* ad prælium se parant non tanquam pro *Romano* Imperio sed aris & focis decertaturi, adeò ut, delectibus summa

cum induſtria habitis, exercitus Peditum 700000, Equitum 70000 conſcriberetur. Ita quidem *Polybius* ſcripſit: at *Fabius Pictor* qui bello ipſe interfuit 880000 in parato *Romanos* habuiſſe tradidit.

12. *Gallos*, dum in *Etruria* igni ferroque omnia vaſtant, *Romani* Duces circundantes in tantas anguſtias conjecerunt ut undique pugnare coacti conciderentur; *Gaſatis* qui corpora ſua nuda hoſti objiciebant in fugam ſtatim actis qua cæteri ſunt conturbati. Cæſa ſunt hominum 40000, capta 10000, inter alios *Concolitanus* Rex; alter *Averoeſtus* ſibi manus intulit. Hac clade *Galli* conſternati pacem rogarunt cui obſtiterunt ſequentis anni Conſules *M. Claudius Marcellus* & *Cn. Cornelius Scipio* ex ulteriori contentione rerum gerendarum gloriam captantes.

13. Conſules *Acerras* In regione *Inſubrum* obſident, *Galli* verò *Claſtidium* ubi, gravi prælio commiſſo, cæſi ſunt. *Marcellus*, occiſo *Virdomaro Gaſatarum* Rege, tertius *Opima Spolia* obtinuit & dicavit *Jovi Feretrio*, quamvis *Numa Quirino* ea dedicari juſſerat. Triumphi titulus ſignificabat cum *Gallis Inſubribus Germanos* etiam fuiſſe victos, qui haud alii videntur quam *Gaſatæ* errore quodam ſic dicti. Quidam *Gaſatas* à teli certi genere nominatos volunt, cum *Teutonico* idiomate *Gaeſts* potius fuerint vocati ſcil. *Hoſpites*, cùm eſſent mercenarii. Bellum autem hoc modo finitum eſt poſt ſexennium.

14. Anno

14. Anno tertio à *Gallico* cœpit *Bellum Punicum Secundum. Annibal Amilcaris Barcæ* filius (quem novennem adhuc puerum pater in *Hispaniam* ducens, juramento, hostiâ tactâ, obstrinxerat nunquam amicum *Romano* Populo futurum) Dux *Carthaginiensium* post parentem & *Asdrubalem* creatus *Hispaniam* totâm trans *Iberum* fluvium subjugaverat præter *Saguntum* urbem. *Romani* à *Saguntinis* sociis suis de progressu ejus certiores facti legatos miserunt qui nullo modo valebant obstare quo minùs *Saguntum* etiam oppugnaret. Illorum enim consilium probè noverat qui hanc urbem belli sedem futuram sperabant, atque ex longinquo belligerare, ut rebus *Illyrici* se liberiùs possent explicare & intactam conservare *Italiam*.

15. *Sagunto* expugnata (cujus cives extrema omnia perpessi clarum fidei & virtutis monumentum extitere) *Romani* legatos *Carthaginem* miserunt qui *Hannibalem* dedi poscerent utpote fœderis rupti reum,& si hoc non concederetur, denunciarent bellum, quod denuntiatum & acceptum est. Anno igitur sequenti, *V. C.* 536. *Antiochi Magni* sexto, *Ptolomei Philopatoris* quinto, *P. Corn. Scipione* & *Tib. Sempronio Longo* Coss. vicesimo quarto post pacem factam, alterum bellum *Punicum* exortum est, quod *Polybius* descripsit atque ab illo *Livius* qui librum historiarum ejus vicesimum primum ad verbum pæne transcripsit.

S 5 *Annibal*

10. *Annibal* 26 annos natus, *Hispaniâ* jam totâ devictâ, cum 50000 peditum atque equitum 9000, *Hannone* ad regiones superatas tutandas relicto, per *Galliam*, *Alpibus* superatis, mense quinto in *Italiam* venit. In itinere magnam amisit exercitus partem cujus superfuere tantùm ex peditibus 18200 equitum vero 6000. *Scipionem* & *Sempronium* Consules ad *Ticinum* & *Trebbiam*, postea *Flaminium* ad lacum *Thrasymenum* magnis præliis superavit. Populus *Romanus* his cladibus consternatus *Q. Fabium Maximum* creavit *Prodictatorem* (cùm Consul ad *Dictatorem* nominandum adesse non posset) qui cunctatione vim hostis & impetum refregit, reversus autem malè à Tribunis & aliis acceptus est quasi bellum protraxerat. Hinc occasio arripitur *Terentium Varronem* hominem imprudentem & temerarium Consulem creandi, qui, refrágante licèt Collega *L. Æmilio Paulo* viro cordatissimo, cum *Annibale* ad *Cannas* confligere voluit, ubi exercitus *Romanus* victus pæne totus & concisus est.

17. Hæc clades tantam concitavit in urbe trepidationem ut plerique potentiores de fuga cogitarent & *Italia* relinquenda, sed à *P. Cornelio Scipione P.* filiô ingentis animi juvene, qui tum vigesimum quartum ætatis annum vix agebat, confirmati fuerunt & retenti: Imo *Varroni* qui cladis author fuerat ab omnibus ordinibus obviâm profectum est atque gratiæ sunt actæ quod collectis copiarum reliquiis de Rep. non desperasset.

18. Si *Hannibal* quidem *Romam* rectà fuiſſet profectus, capta belli arce facillimè potuiſſet rem totam conficere, noverat autem, uti *Maherbal* Equitum Magiſter ei ſignificare non dubitabat, victoriam nanciſci, victoriâ autem uti plane neſciebat. *Capuam* enim luxu diffluentem exercitum ſuum ducens ibi rerum omnium copiâ corrumpi milites prorſus & enervari permiſit, undè non invenuſtè fuerit dictum *Capuam Annibali Cannas* fuiſſe.

19. *Hannibale* res ſuas ſic negligente, *Romani* animos ſtatim reſumpſerunt & *Carthaginienſium* fortuna paulatim cœpit labefactari. Ipſe ad *Cumas* re male geſta obſidionem ſolvere coactus eſt atque etiam à *Nola* recedere. In *Hiſpania, Sicilia,* & *Sardinia Romanorum* res ſunt auctæ. In *Sicilia M. Claudius Marcellus Syracuſas* obſedit, cives enim ab obitu *Hieronis* Regis nonagenarii à *Romanis* ſe alienaverant. Diu obſidionem tolerarunt, *Archimede* Mathematicorum Principe machinis ſuis procul amovente hoſtes. Tandem verò poſt triennium capta urbe cum cives negligentius agerent, inter alios occiſus eſt *Archimedes* ipſe qui in pulvere quædam deſcribens patriam non ſenſit eſſe captam.

20. Interitum ejus permoleſtè tulit *Marcellus* ubi reſcivit & ſepeliri juſſit. Urbem non solùm incolumem eſſe paſſus eſt ut ſcribit *Cicero*, ſed ita reliquit ornatam ut eſſet idem monumentum victoriæ, manſuetudinis & clementiæ: *Livius* autem iræ & invidiæ multa fædaque

fædaque ibi dicit edita fuisse exempla. Eodem tempore *Scipiones* finem immaturum bello *Hispanico* imponere studentes copias diviserunt & *Celtiberorum* insidiis concisi sunt cum universis pænè militibus. Eorum tamen cædem *L. Marcius* Tribunus Militum probè ultus est qui *Carthaginienses* etiam divisos improvisos & securos aggressus tanta affecit clade ut 37000 cæsis 1830 caperet ingenti præda onustus.

21. In *Italia Romani Capuam* obsident, & *Hannibal* Castellum *Tarenti* frustrà oppugnat, obsidionem verò *Capuæ* solvere non valens *Romam* ipsam profectus est, ubi fulgure & tonitru à congressu impeditus atque de fortuna multùm questus & de seipso *Rhegium* versus abiit. *Campanis* igitur omni spe auxilii erepta, *Capua Romanis* fuit dedita.

22. Diù multùmque deliberatum est an esset urbs delenda: Postea placuit conservandam esse. Veruntamen ne posset unquam rebellare ademptus fuit illis ager, sublatus omnis Magistratus atque Senatus, publicumque consilium, imago nulla Reip. relicta, sed constitutum ut esset locus comparandis condendisque fructibus, receptaculum aratorum, nundinæ rusticorum, cella horreumque agri Campani. Hoc *Capuæ* infortunium accidit postquàm stetisset circiter annos 260, anno belli octavo, *V. C.* 543°; *Antiochi Magni* 13°, *Ptolomæi Philopatoris* 12°, *P. Sulpicio Galba, Cn. Fulvio Centumalo* Coss.

23. Sub

23. Sub idem tempus *P. Cor. Scipio* successor datus est *Claudio Neroni* (qui ab *Asdrubale* se decipi permiserat) cùm, omnibus Imperium Proconsulare ob rerum gerendarum molem recusantibus, ipse viginti quatuor annos natus ultrò se candidatum professus fuisset. Anno sequenti *Siciliam* totam, *Agrigento* capto, in Populi *Romani* ditionem reduxit *Lævinus* Consul cujus Collega *Marcellus* postea ex *Carthaginiensium* insidiis interiit.

24. Paulò pòst *Asdrubal* frater *Annibalis* auxiliares copias ab *Hispania* in *Italiam* ducens à *M. Livio Salinatore*, & *C. Claudio Nerone* Coss. ad *Metaurum* flumen concisus est, inscio prorsus *Annibale* qui *Neronem* contra se castra habentem discessisse ad Collegam adjuvandum non sentiebat antequàm Consul reversus *Asdrubalis* caput in *Carthaginiensium* Castra projici curasset.

25. Interea in *Hispaniis* rem fœliciter gerebat *P. Scipio* (cujus pater & patruus ibi occubuerant) & universâ provinciâ recuperatâ *Romam* rediit, Consulque factus *Africam* à Senatu petebat ut *Carthaginiensibus* ipsorum intra fines bellum inferret. Vehementer ei restitit *Q. Fabius Maximus* ætate gravis, & non adeundam esse *Africam* sed cum *Annibale* præliandum esse contendit. *Scipio* contrà: Quod si *Pœnis* bellum inferatur in ipsorum finibus, fore ut necessitate coacti *Annibalem*, in quo summam spem & præsidium collocarant, ex *Italia* domum revocent. A

multa

multa discepatione igitur *Scipioni* Senatus tribuit *Siciliam* : Et si quidem è Rep. esset ut in *Africam* transeat permittit.

26. *Scipio* è *Sicilia* sequenti anno in *Africam* trajecit, & quod Patribus promiserat re comprobavit ipsa nam præliis aliquot ab eo victi plurimisque damnis affecti *Carthaginienses* *Annibalem* revocarunt. Sic ille qui 16 annis per *Italiam* grassatus erat, qui sub *Romæ* urbis mænia castris locum delegerat, domum redire coactus est, quantumvis invitus atque dolens & tandem ingenti prælio superatus à *Scipione* . *Carthaginiensibus* author erat ut pacem peterent. *Scipio* solicitus erat admodùm ne à Coss. præsentis anni, qui *Africæ* inhiabant, bellum finiendi gloriâ privaretur.

27. De Senatus itaque voluntate pax tandem his legibus facta est : *Ut* Carthaginienses *libertate fruerentur agrisque in* Africa *suis gauderent,* Hispaniæ *verò cederent & omnibus* Maris Mediterranei *insulis de quibus lis fuisset unquam : Ut transfugas omnes dederent atque omnes naves præter triremes decem, omnes etiam elephantos cicures, nullosque in posterum cicurarent. Ne cui absque* Romani *Populi consensu bellum inferrent : Omnia* Massanissæ *Regi* Numidiæ *restituerent cumque eo societatem inirent : Argenti talenta* 10000 *intra* 50 *annorum spatium solverent, obsides verò* 100 *traderent.* Sic *Bellum Punicum* Secundum finem accepit anno demum 18°, atque *Scipioni* cognomen datum est ut *Africanus* diceretur.

28. Facta

28. Facta cùm *Carthaginiensibus* pace *Romani* præter illa quibus occupati fuerant per *Italiam, Istriam Lusitaniam*, grave quoque bellum gesserunt cum *Philippo Macedoniæ* Rege à *Græcis* quos oppresserat de auxilio solicitati, cùm ante decennium quoque belli occasionem præbuisset, fœdere cum *Annibale* inito. Post *Galbam* & *Tappulum* Coss. *T. Quintius Flamininus* contra eum missus est, cui (*Tribunis Plebis* rectè affirmantibus Ducum successionem annuam rebus gerendis vehementer obstare) Imperium exeunte Consulatu, prorogatum est. Hic *Philippum* ad *Cynoscephalas* victum pacem petere coegit, & de Senatus voluntate *Græciæ* libertatem concessit.

Sect. 3.

A bello cum Antiocho gesto usque ad Carthaginis excidium, ex quo tempore Romani securi jam facti degenerarunt.

Spatium Annorum 45.

1. ANtiochus, *Asiæ*, & *Syriæ* Rex *Attali Romanorum* socii regnum invaserat, *Ægyptum* fuerat aggressus, Civitates *Græcas* oppugnaverat eo prætextu quòd *Asiæ* Regibus paruissent quondam, quibus de rebus cùm *Romani* cognitionem sibi assumerent, inde simultates sunt ortæ quas auxit *Hannibalis* conatus.

conatus. Hic ad Regem se contulerat, quem in bellum accendebat *Ætolorum* invidia, qui de præda, *Philippo* victo, cum *Romanis* contendentes, cùm avaritiam non possent, odium & iram explere cupientes *Antiochum* in bellum pertraxerunt.

2. Contra *Antiochum* missus *M. Acilius* Regem ad *Thermopylas* vicit. *L. Cornelium Scipionem* verò bellum finiendi honor mansit qui Consul electus, cùm Collega *C. Lælius Nepos Græciam* sibi dari vehementer peteret, fratris *Africani* operâ, qui se legatum ejus profecturum dicebat, tam *Græciam* Provinciam quam facultatem in *Asiam* transeundi impetravit. *Mario* superato ingenti prælio Regem in *Asia* vicit pacemque coegit petere, ut suprà à nobis pluribus dictum. *Ætolis* etiam debellatis pax tandem datur. *Galatis* à *Manlio* Consule infertur bellum, cujus exercitus luxuriam primùm domum reversus in urbem induxit.

3. Triennio exacto *Scipio Africanus* de peculatu accusatur quasi prædâ in bello captâ ærarium fraudasset, diesque illi dictus à Tribunis. Ille qui tot tantaque in usum Reip. fecerat respondere non sustinuit, sed concione tota avocata in capitolium ascendit Diis de victoriis suis gratias acturus, atque *Linternum* decessit, ubi anno exilii quarto mortuus est. Eodem anno diem suum obiit *Philopœmenes Achæorum* Dux, & *Hannibal* ipse qui ad *Prusiam Bithyniæ* Regem fugerat. *Philopœmenem* captum *Messenii* venenum bibere coegerunt.

coegerunt. *Hannibal*, cùm se evadere non posse intelligeret, (*Quintio*, ut sibi dederetur postulante) sumpto veneno quod in annulo gestaverat obiisse dicitur.

4. Eodem tempore *L. Scipio* (ab *Antiocho* ex *Asia* rejecto trans *Taurum Montem*, *Asiaticus* cognominatus) peculatus etiam damnatus fuit. Sequenti anno *Bacchanaliorum* mysteria fœdissima in lucem prolata sunt, quibus multi perierant velut hostiæ mactati, aliaque crimina nefanda admissa fuerant. Postea cum *Liguribus* bellum gestum, & *Cyrsica* subacta est. Brevi pòst exortum est bellum *Macedonicum Secundum* sive cum *Perseo*, anno *V. C.* 583, à pace cum *Philippo* facta 24, cum *Antiocho* 17°.

5. *Philippus Macedoniæ* Rex se in angustias Magnas à *Romanis* redactum gravissimè tulerat, ac bellum cogitaverat redintegrare, at morte præoccupatus successorem habuit *Persea* filium. Hic jampridem à *Romanis* irritatus bellum quoque velut hæreditarium acceperat: Sed *L. Æmilius Paulus* Secundùm Consul prælio eum tandem vicit & unà cum uxore, matre liberisque cepit, inque triumpho duxit, vocatus idcircò *Macedonicus*. Eodem tempore *Macedonia* facta est Populi *Romani* Provincia, prout suprà fusiùs diximus, *A. V. C.* 586. *L. Æmilio Paulo* secundùm, *L. Licinio Crasso* Coss.

6. Paulò pòst *Andriscus* quidam ignobili loco natus *Persei* filium simulavit & bellum *Romanis* intulit, at à *Q. Metello* Prætore victus ad

ad *Byzum Thraciæ* Regem fugit à quo deditus eſt. Tandem *Bellum Punicum* Tertium exortum, *Romanis* anſam contentionis ſedulò captantibus. *Carthaginienſes* quidem otii impatientes vicinis fere ſuis omnibus, ortis de agris quibuſdam controverſiis, præſertim vero *Maſſaniſſæ* Regi *Numidiæ* Populi *Romani* ſocio & amico bellum intulerant. *Romani* qui arbitri delecti ſe æquo Regi amiciores oſtenderant, ſolicitati à *Maſſaniſſa* de auxilio, bellum decreverunt, ſed in eo ſententiis variabant, utrum everti Civitatem an vero ſervari oporteret integram.

7. Una erat eorum ſententia qui non delendam eſſe cenſebant, eò quod *Carthagine* ſublata fore dicerent, ut civilibus inter ſe diſſidiis atque bellis conflictarentur ipſi. *M. Porcius Cato* autem diverſum ſuadens quantum Reip. *Romanæ* periculum impenderet ab ea Civitate, niſi funditùs everteretur demonſtrabat, eaque ſententia vicit, ipſo in hac deliberatione mortuo, cùm ad octogeſimum quintum annum ætatem produxiſſet. Eum *Cicero* nominat inter Oratores Antiquos & proximum à *M. Cornelio Cethego* ponit, quem ab *Ennio* celebratum eſſe dicit.

8. *Carthaginienſes* inter alia, quibus faciendis morem *Romanis* geſſerant, urbem ſuam relinquere ſunt juſſi, aliamque, ſi vellent, ad decimum lapidem à mari diſtantem condere. Cùm omnia potiùs ſubire decreviſſent; poſt alios Conſules *P. Scipioni Æmiliano* (*Pauli Æmilii Macedonici* filio, *Scipionis Africani* nepoti

nepoti adoptivo) *Carthaginem* exscindendi negotium datur. Is militari disciplina restituta urbem aliquot diebus vehementer oppugnatam capit, diripit, incendit, complanat: Adeptus ideò cognomen ut *Africanus* diceretur, anno belli quarto, postquàm stetisset circiter annos 700, *Romæ* conditæ 608°; *Olympiadis* 158ª tertio, *Ptolomæi Physconis* primo, *A. M.* 3859. *Cn. Cornelio Lentulo. L. Mummio Nepote* Coss.

Sect. 4.

A Carthaginis excidio usque ad bellum cum Mithridate gestum quod bello primo Civili occasionem subministravit.

Spatium Annorum 58.

1. EOdem tempore bellum *Romani Achais* intulerunt propter Legatos violatos qui missi fuerant ad Civitatum Remp. dissolvendam. *Metellus* adhuc *Macedoniâ* hærens eós primus aggressus est. Pòst *L. Mummius* Consul in Provinciam venit qui prælio victor *Achaiam* omnem deditione capit, *Corinthum* verò primariam urbem & totius *Græciæ* lumen, ut *Cicero* inquit, ex Senatusconsulto incendit funditusque evertit ob eam rem vocatus *Achaicus*. Hoc etiam tempore *Lusitaniam* occupavit *Viriatus* quidam ex pastore venator

ex venatore latro ac deinde validi exercitus Dux factus qui cum *Romanis* per aliquot annos, ac sæpe quidem fœliciter præliatus, tandem fuit interfectus *Capionis* Consulis insidiis: Ac tum demum *Decius Junius Brutus* *Lusitaniam* ad Oceanum usque perdomuit.

2. *Romani* magnam interea cladem à *Numantinis* acceperunt, cùmque pacem à *Mancino* Consule factam repudiarent quòd esset ignominiosa *P. Scipionem Æmilianum Africanum* extra ordinem denuò creant Consulem eique bellum demandant. Is cum exercitu profectus, ad severam disciplinam revocato milite, qui jam mollior factus erat, & laboris impatientior, *Numantiam* urbem cepit ac delevit, postquam civies *Romanorum* 40000 impetum per annos fere 20 sustinuissent atque se unà cum urbe flammis consumpsissent, anno post deletam *Carthaginem* decimo quarto, *V. C.* 621. *A. M.* 3872. *P. Mutio Scævola, L. Calpurnio Pisone Frugi* Coss.

3. Eodem tempore servorum ortus est in *Sicilia* tumultus qui maximis collectis copiis vix tandem à *P. Rupilio Nepote* Consule fuerunt oppressi. Huc usque *Romanorum* Ducum summa virtus & modestia, & *Carthaginiensium* potentia semper formidabalis Populum adeo coercuerant ut licèt ad summas discordias ab ordinibus Civitatis ventum sæpiùs fuisset, nunquam tamen ad sanguinem & cædes civiles. Nunc autem securitas & luxus ab *Asiaticis* triumphis invectus mores omnium adeò cor-

rumpere

rumpere cœperant, ut invidiæ, Simultates, ſtudium partium & odia paulatim irrepſerint quæ in bella civilia tandem proruperunt.

4. Anno enim prædicto, & eodem tempore quo *Numantia* à *Scipione* devicta eſt, *Tib. Sempronius Gracchus Trib.* Plebis magnas turbas in urbe concivit legem ferens quæ plus 500 jugeribus agri publici quemque poſſidere prohibuit, quod reliquum erat pauperibus viritim dividendum. Nobilibus hac vehementer commotis aliam rogavit qua Pecunia ab *Attalo* Rege *Pergami* relicta (hic enim moriens Populum *Romanum* hæredem ſcripſerat) viritim etiam divideretur. Quum Senatus anceps valde conſilii eſſet nec videretur ſatis ab hac difficultate ſe explicaturus, *Scipio Naſica* quemque qui è Reipub. partibus ſtaret ſe ſequi juſſit, & in *Capitolium* aſcendens *Gracchum* ad Populum concionantem cum pluribus aliis interfici curavit. Hæc malorum Civilium origo, hic ſanguis primus in ſeditione *Romæ* fuſus.

5. Eodem tempore bellum *Romanis* cum *Ariſtonico* in *Aſia* erat, qui cum frater eſſet nothus *Attali Pergameni*, qui Populum *Romanum* hæredem ſuum nuncupaverat, occupato regno, teſtamento *Romanos* fraudabat. Hunc tamen debellavit & in *Stratonice* obſeſſum tandem cepit *M. Perpenna* Conſul, & *Aquilius Romam* duxit ubi in carcere fuit ſtrangulatus. Anno ſequenti, *V. C.* verò 626. *P. Scipio Africanus Minor* plebi in lege *Agraria* iniquior viſus domi ſuæ cubans noctu fuit

fuit oppreſſus à propinquis, uti creditur, & privatâ ſepulturâ humatus, vir licèt tanti nominis, & nulla quæſtio de ejus morte habita eſt. Eloquentiam, ſummam fidem & integritatem ei *Cicero* tribuit.

6. Anno circiter 12° à *Tiberii Gracchi* cæde, frater ejus *Caius* conſilio ſimili oppreſſus interiit. *Tribunus* enim Plebis factus præterquam quòd legis *Agrariæ* defenſor acerrimus eſſet, judicia publica à Senatoribus ad Equites tranſtulit, qui nunc demùm in ordinem proprium evadere cœperunt, pòſt *Ciceronis* gloriâ & induſtriâ clariores facti: *Caius* autem *Carthaginem* fruſtrà coloniam ducere conatus & urbem reverſus Populum in ſeditionem novam conjicere ſtuduit & in incœpto ab *Opimio* Conſule unà cum amicis oppreſſus eſt. Caput ejus tamen minimè Sacroſanctum fuit ut *Florus* ſcribit, cùm Tribunatu depoſito occiſus fuerit. Utrique fratri *Cicero* tribuit eloquentiæ laudem. *Caium* vocat *Romanorum* ingenioſiſſimum & eloquentiſſimum, & legendas eſſe ejus Orationes cum primis juventuti dicit, quòd non ſolum acuere ſed etiam alere ingenium poſſit.

7. Eodem tempore *Fabius Maximus* (*Pauli Æmilii* nepos ex filio in gentem *Fabiam* adoptato) *Allobroges*, *Arvernos*, *Rutenos Galliæ* populos ſuperavit, *Metellus* verò & *Minutius* tandem triumpharunt de *Scordiſcis* originis *Gallicæ* Populo *Thraciam* incolente qui *Romanum* exercitum ſub *Catone* cæciderat. Cum *Jugurtha* autem *Numidiæ* Rege

Rege brevi post bellum gravius longe exarsit qui *Adherbalem* patruelem in regni consortium admissum interfecerat. Argenteis telis pugnans tàm Senatores quàm Duces multos vicit, donec *L. Cæcilius Metellus* ejus res affligeret cujus legatus *C. Marius*, absoluto pæne bello, Consulatum dolis occupavit, *Numidiam* provinciam obtinuit & rem totam absolvit. *Bocchus Mauritaniæ* Rex socius & socer *Jugurthæ* primùm victus est, postea *Jugurtha* insidiis captus & in triumpho ductus ex Senatus voluntate in carcere fuit necatus cùm bellum per septennium gessisset.

8. Bello cum *Jugurtha* adhuc fervente *Cimbri Chersonesum Cimbricam* (hodie *Holsatiam*) incolentes unà cum *Germanis Teutonibus* (à *Teutone* seu *Tuiscone* gentis Patriarcha seu Deo Indigete sic dictis) innumerabili multitudine penetrarunt, alii in *Illyricum*, alii in *Italiam* & *Hispaniam*, maximisque cladibus Populum *Romanum* affecerunt. Cùm nunc *Proconsules* nunc *Legatos* aliquot vicissent, tandem ad internecionem cæsi sunt à *C. Mario* quintùm Consule finisque huic bello *Cimbrico* impositus est postquàm annos durasset 12, Mensis *Sextilis* die tertio, anno *V. C.* 653, *C. Mario* quintùm *M. Aquilio Nepote* Coss.

9. Eodem tempore *L. Apuleius Saturninus* quem Quæsturâ Senatus removerat inviâ flagrans & *Trib. Pl.* factus de lege *Agraria* aliam seditionem concitavit atque à Consulibus captus ab equitibus in Curia. unà cum sociis necatus est. Anno circiter abhinc

octavo

octavo *Drusus* Trib. Senatores & Equites conciliare studens lege nova lata de judiciis ordini utrique communicandis, utriusque odium incurrit, & de *Agraria* perferenda cogitans *Italisque* Civitate donandis, in atrio domus suæ ab ignoto quodam confossus interiit.

10. *Italis* spes magna sæpius facta fuerat eos in Civitatem recipiendos esse qui tot tantosque labores ad Imperii *Romani* rationes contulissent: Res tamen semper dilata fuerat. Hinc tantâ invidiâ conflagrarunt ut bellum conflarent periculosissimum, *Sociale, Marsicum,* & *Italicum* dictum. Vario Marte per biennium pugnabant, tandem devictis & ad officium reductis à *Sylla* Consule, Civitas fuit data, Anno *V. C. 666. L. Cornelio Sylla, Q. Pompeio Rufo* Coss.

Sect.

Sect. 5.

A bello cum Mithridate gesto. primoque bello Civili usque ad Pompei Crassi & Cæsaris conjurationem Tricipitinam a Varrone dictam quæ Populari Reip. formæ tandem exitium attulit,

Spatium Annorum 28.

1. MIthridates Rex *Ponti* erat (regionis *Asiæ* sic nuncupatæ quòd *Ponto Euxino* adjaçet) & originem fertur duxisse ab uno *Persarum* illorum septem qui *Magos* à morte *Cambysis* regnum usurpantes oppresserant, *Eupator* & *Dionysus* cognominatus. Matrem in regno sociam relictam cum fratre occidit. *Romanosque Cimbrico* & *Italico* bello implicatos videns *Asiæ* Imperium affectare haud dubitavit. *Paphlagoniam* primùm, postea *Cappadociam*, *Ariarathe* Rege interfecto, occupavit, cui filiorum suorum unum Regem dedit.

2. *Cappadoces* verò jugum ejus ferre nolentes *Ariarathem* filium *Ariarathis* accersserunt, qui tamen à *Nicomede Bithyniæ* Rege pulsus brevi mortuus est. *Nicomedes* juvenem quendam subornavit qui se *Ariarathis* fratrem diceret uxoremque suam (nam matrem ejus duxerat) *Romam* misit quæ affirmaret

ſe *Ariarathi* Regi tres filios peperiſſe. *Mithridates* hoc audito quoſdam etiam *Romam* miſit qui juvenem *Cappadociæ* nuper præfectum *Ariarathis* filium aſſererent.

3. Senatus *Romanus* hiſce rebus ſe immiſcuit Regeſque à *Mithridate* pulſos reſtituit. Ille tamen non deſiit in incœpto pergere, *Bithyniâ, Phrygiâ, Myſiâ, Lyciâ, Pamphyliâ*, aliiſque Provinciis *Ioniam* uſque occupatis. *Q. Oppium* & *Aquilium* Legatos *Romanos* cepit, quorum hunc, auro liquato in fauces effuſo, necavit *Romanos* ſemper avaritiæ arguens. Hinc irritati *Romani* bellum contra eum decernunt quod demandant *Q. Cor, Syllæ*, quo in *Italici* belli reliquiis implicato, *C. Marius* qui Cõnſul Sextùm fuerat legem aliam obtinuit qua ſibi bellum committeretur. *Sylla*, hoc audito *Romam* venit & *Marium* urbe pulſum hoſtem declarari curat, qui cum maximo vitæ periculo, poſtquam in paludibus circa *Minturnas* delituiſſet parvâ naviculâ in *Africam* trajecit exul.

4. Per abſentiam *Syllæ* belligerantis in *Aſia L. Cornelius Cinna* Conſul factus tumultuari cœpit & moliri res novas: Verùm ejectus à *Cn. Octavio Collega* & pulſus urbe collegit vires & *C. Marium* iſta occaſione reverſum ex *Africa* ſibi conjunxit. Itaque contractis copiis *Romam* obſident ambo qua parte *Janiculum* erat, & cum non ignavè ſolùm ſed & perfidioſè multa in urbe fierent, neque jam illis reſiſti poſſet, intro miſſi cædibus & rapinis omnia complent: Deinde ſeipſos renuntiant

nuntiant Consules in eoque Magistratu crudeliter multa fecerunt. *Cinna* præstantissimum Oratorem *M. Antonium* interfici jussit; *Marius Q. Catulum*; at intra mensem à Magistratu occupato mortuus est.

5. *Mithridates* interea 80000 *Romanorum Italorumque* uno die interfici curat, omniaque ad bellum necessaria parat. *Sylla* tamen in *Græciam* veniens *Athenas* cum *Piræo* cepit, atque *Archelaum* Regis ducem semel atque iterùm fudit, adeo ut *Mithridates* pacem petere cogeretur. *Sulla* igitur pace cum Rege facta & bello confecto in *Italiam* revertitur, cùm paulò antè è vitâ excesserat *Marius* Septimùm Consul. Post *Marium Cinna* habebat Collegam suarum partium *Cn. Papirium Carbonem.* Hi *Sullæ* conatibus obstare studentes unà cum *Marii* filio (adoptivo) profligati sunt.

6. *Sulla* rerum potitus inimicos suos acerbissimè prosequebatur & proscriptionis tabulâ propositâ proscriptorum bona vendidit, eorumque liberis facultatem eripuit & jus ullos honores in Rep. consequendi: Deinde factus Dictator in perpetuum pro suo arbitratu omnia constituit ac tribunitiam potestatem infregit & cùm Civium *Romanorum* bona venderet, prædam se suam vendere pro concione dicebat. In *C. Marium* verò odio tam acerbo fuit incitatus ut ejus reliquias apud *Anienem* fluvium sitas dissipari jusserit: Ipse primus ex *Corneliis Patriciis* voluit cremari, fortasse timens idem suo corpori posse acci-

dere. Cùm autem tot tantaque facinora perpetrasset, Magistratum deposuit rationemque rerum gestarum se reddere paratum dixit, & rus concedens ibi otio deditus *Puteolis* mortuus est ex morbo pediculari.

7. Ex proscriptorum numero *Q. Sertorius* erat vir animi robore bellique scientiâ præclarus. Is in ulteriori *Hispania* bellum gravissimum excitavit & devictis aliquot ducibus Populi *Romani* complures urbes in suam potestatem redegerat. Belli administratio, *Metello* repulso, *Cn. Pompeio* ingentis animi juveni commissa fuit, cùmque variâ fortunâ sæpe fuisset pugnatum tandem *Sertorius* à *Perpenna* duce suo perfidiose interfectus periit, & *Pompeius* decimo fere anno à bello incœpto *Hispanias* recepit: *A. V. C.* 681. *M. Terentio Varrone* (tàm *Græcorum* quàm *Romanorum* omnium doctissimo) & *C. Cassio Varo* Coss.

8. Interea *Murena* in *Asia* relictus & triumphi cupidus bellum cum *Mithridate* levibus de quibusdam causis renovabat, at à *Sulla* Dictatore ab incœpto desistere est jussus, paxque post triennium Regi data qui filio suo 4 annorum in obsidem tradito *Cappadociæ* partem recepit. Septennio tamen vix exacto bellum iterum exarsit, cùm fœdus *Romani* in acta non referrent. *Mithridates* enim, hoc sæpius frustra postulato, *Tigranem Armeniæ* Regem generum suum invadere *Cappadociam* curavit, qui 300000 hominum inde abductis *Tigranocertem* in Metropolin condidit,

didit, cùmque jam de venia desperaret, fœdere cum *Sertorio* inito, *Bithyniam* occupabat cujus Rex *Nicomedes* moriens Populum *Romanum* instituerat hæredem.

9. Anno *V. C.* 680. *L. Licinio Lucullo* & *M. Aurelio Cotta* Coss. *Lucullus* Regem *Cyzicum* obsidentem obsedit, cæsoque ejus exercitu & ereptis *Bithynia* ac *Paphlagonia* rejecit in *Pontum* unde ad *Tigranem* fugit. *Lucullus* persequutus hostem utriusque Regis copias præliis aliquot concidit, & quo minùs bellum plane conficeret in causa fuerunt seditiones militum callidè à nonnullis excitatæ. Illo enim revocato, *Glabrioni* primùm, & anno sequenti (nono autem pòstquam *Lucullus* in provinciam venisset) *Pompeio* belli administratio demandata est, cujus etiam rei patronus erat *Cicero* qui in *Pompei* laudem luculentam habuerat ad Populum Orationem.

9. *Lucullo* in *Ponto* bellum adhuc gerente, *Spartacus* quidam *Thrax* gladiator è *Lentuli* ludo erumpens cum 70 aliis conditionis suæ *Vesuvium* Montem in *Campania* occupavit & fugitivis omnibus receptis cum magna manu in vicinis locis latrocinium exercuit. *Clodium* Prætorem & *P. Varinum* fuderat &, exercitu jam 70000 hominum collecto, de *Roma* ipsa expugnanda cogitaverat, cùm armis *M. Licinii Crassi* Prætoris cedens in magnas fuerit angustias conjectus, quibus ægre evadens non fine magna suorum cæde, prælio victus ambitionis pænas dedit. Copiarum ejus reliquias, cùm jam coire inciperent, *Pompeius* oppressit ante-

quàm bellum *Piraticum* susciperet anno tertio.

10. *Piratarum* ingens multitudo mare mediterraneum adeò infestum reddiderant, ut nec tutò navigandum esset, nec in oris maritimis habitandum. Hoc â *Mithridate* negotium datum, cùm magnum inde perciperent fructum, noluerunt, pace cum illo facta, deponere, *Syris, Cypriotis, Pamphyliis, Ponticis* aliisque nomina sua profitentibus, qui cum in *Cilicia* latibula sibi deligerent, *Cilices* sunt appellati. *Murena* & *Servilius* contra eos parùm profecerant, & in tantum jam audacia eorum creverat, ut, impressione in *Italiam* facta, fœminas nobiles aliquot abriperent, & (quod in *Romanorum* opprobrium maximè cessit) duos, cum aquilis, exercitus.

11. Lege igitur à *Gabinio* Trib. Pl. lata, *Pompeius* in triennium Dux contra eos creatus est cum plenaria potestate, cui naves 500, peditum 120000, equitum 5000, legati 25, Quæstores duo & 6000 Attica talenta decernuntur. Mare totum ita distribuit ut Piratæ ab his legatis pulsi ab aliis continuò exciperentur nec evaderent, ipse seu tot Regum Imperator huc illuc navigans atque operi toti prospiciens. Singulari industriâ usus intra dies 40 eos mari undique expulit in *Ciliciam*, ubi eorum munimentis etiam expugnatis bellum absolvit intra menses tres, navibus fere 400, castellis 120 captis, hominumque 10000 occisis. Erga victos in alias sedes procul à mari translatos humanum satis se præbuit;

Cùm

Cùm *Q. Metellus* illos qui in *Creta* latitaverant crudeliter satis tractaret. Hic ab hac insula subacta, quæ nullius jugum se antea passam gloriabatur, *Cretici* cognomentum accepit.

12. Hoc bello pene absoluto, *C. Manilius* Trib. Plebis legem tulit qua omnes Populi *Romani* exercitus, *Asia* Provincia, bellumque contra *Mithridatem* & *Tigranem* demandaretur *Pompeio*, frendentibus licet Patritiis qui ægerrimè ferebant totum Imperium *Romanum* absque ullo exemplo, unius fidei commissum. *Pompeius* autem *Mithridatem*, pacis conditionibus spretis, in fugam conjecit hostemque longissime persequutus. *Tigranem* *Armeniæ* Regem deditione cepit, supplicem abjectumque erexit, insigne regium quod de capite suo abjecerat reposuit, atque imperatis certis rebus, filioque nequissimo qui in patris caput conjuraverat, represso & tandem occiso, regnare jussit. Aliis vero rebus ordinatis atque *Ituræis* & *Arabibus* victis *Syriam* in *Romanæ* Provinciæ formam redegit.

13. *Mithridates Colchos*, & in *Scythiam* tandem fugit. Ab eo tamen maxima jam animo meditante & de impressione in *Italiam* ipsam facienda, *Pharnaces* filius quem maxime amaverat, exercitum alienat. Hunc ad officium reducere non valens & obsessum se videns, speque omni decidisse, sibi mortem conscivit, Rex omnium maximus ab *Alexandro*, ut *Cicero* ait. Bellum cum eo geri cœperat ante viginti annos *Cn. Pompeio Strabone* & *L. Porcio Catone*

Coss. finem accepit *M. Tullio Cicerone* & *C. Antonio Nepote* Coss. *A. V. C.* 691. *Olympiadis* 179^a secundo, ante *Æram* Christi 61, *A. M.* 3942.

14. Mortis ejus nuntius ad *Pompeium* allatus est *Hierosolyma* versus contra *Aristobulum* moventem. *Pompeius* cum res *Judææ*, *Ponti*, aliorumque in Oriente locorum ordinasset, quinquennio in hac expeditione exacto, magna cum gloria *Romam* rediit & duobus diebus continuis triumphavit. Anno eodem in quem *Mithridatis* mors & *Templi Hierosolymitani* expugnatio incidebat, magna *Romæ* conjuratio in Remp. facta est à *L. Catilina* & multis aliis. Patritius ille erat perditissimorum morum, qui ad libidinem explendam, toto decocto patrimonio, ad fortunas resarciendas novam hanc rationem instituerat.

15. Rem totam *Cicero* Consul ex *Fulvia* expiscatus est, qua cum *Catilina* stupri consuetudinem habuerat: Atque ejus singulari industria patefacto scelere, *Catilina* pulsus urbe, cùm copias in *Hetruria* & manum perditorum hominum coegisset, necatis illis qui in urbe cum eo sentiebant, à *C. Antonio* Consule *Ciceronis* Collega prælio victus est & fortissimè pugnans occubuit. *Ciceroni* ob tot tantosque labores insumptos gratiæ sunt actæ, atque ipse primus, curante *Catone*, *Pater Patriæ* salutatur. Operam quidem quam tunc Reip. navavit passim in suis scriptis prædicat: *Catilinæ* verò ingenium describens nunquam fuisse ait tale monstrum in terris ullum, tam

ex

ex contrariis diversisque inter se repugnantibus naturæ studiis cupiditatibusque conflatum.

16. Anno abhinc secundo in *Hispaniam* Ulteriorem Prætor missus est *C. Julius Cæsar.* Hic natus *A. V. C.* 654, *C. Mario* sextùm *L. Valerio Flacco* Coss. Quintilis die 12°. *Cinnæ* filiam duxit adultus ex qua *Juliam* sustulit, quo nomine *Sylla* infensus ei erat ægreque pepercit. Militiæ fundamenta sub *M. Thermo* Prætore posuit à quo in *Bithyniam* missus ad classem expediendam *Nicomedi* Regi nimis familiaris fuisse dicitur. Cùm in rebus bellicis profecisset, Quæstor in *Hispaniam* profectus regionem ad jus dicendum circuivit, *Gades* venit, ibique *Herculis* templo intrato, statuam vidit *Alexandri*, qua visa permolestè tulit se illa ætate qua Rex mundum pene totum devicerat nihil memoria dignum fecisse, atque maximo in patriam revertendi desiderio flagrabat ut in urbe res suas augendi aliquam captaret occasionem.

17. *Romam* reversus seditiosis hominibus se adjunxit, quorum conciliis parùm succedentibus, *Ædilitatem* obtinuit & mitti cupiebat ad res *Ægypti* componendas; at magnatum operâ repulsam tulit. *Pontificatum* autem paulò pòst largitionibus adeptus est, *Prætor* vero factus *Catilinæ* favisse existimatur, atque adfuisse *Cæcilio Metello* in legibus turbulentis ferendis. Ære alieno jam pressus, vadibus adhibitis, evasit & *Hispanias* sortitus in jure dicendo tempus non consumpsit, at

T 5 in

in regionem penetrans gentes antea intactas subigeudo triumphi materiam sedulus quæsivit. Ad hunc tamen honorem obtinendum festinans, cùm Consularia Comitia instarent, Consulatus vehementi desiderio tenebatur, veniamqne petiit ante triumphum in urbem revertendi. Cùm hoc triumphaturo minimè esset concessum, triumpho Consulatui posthabito, in urbem venit ut inter Candidatos nomen suum profiteretur.

18. Diffidiis magnis studiisque partium ortis, *Pompei* operâ Consulatum obtinuit. *Pompeius* enim invidiâ magnatum, *Lucullo* in omnibus patrocinantium, gravi laborabat: *Lucullus* se injuriâ affectum clamabat, & res gestas *Pompei* vellicans, quæ ipse in Provincia fecerat confirmari voluit. *Pompeium* itaque pænitebat exercitum suum dimisisse, &, cùm hæc pænitentia sera esset, *Cæsari* se adjunxit, atque in Consulatu petendo adfuit ea lege ut voti compos facta sua confirmaret.

19. Cùmque simultates inter *Pompeium* & *M. Crassum* intercessissent ex quo Consulatum unà gesserant, *Cæsar* eos in gratiam reduxit, atque hi tres conspirarunt nequid præter voluntatem suam fieret in Repub. *Conjurationem* hanc *Varro* in libro quem de ea conscripsit *Tricipitinam* dixit, atque hinc civilium bellorum origo petenda, corruente Senatus & Magnatnm potentiâ. *Asinius Pollio* librum suum de discordiis Civilibus auspicatus est, atque *Diodorus Siculus* rerum *Cæsarearum* originem ducit ab hoc anno qui erat *V. C.* 694us,

694us, *Olympiadis* 180æ primus, ante *Christum* natum 58, *A. M.* 3945, *Archonte Herode, Q. Cæcilio Metello, L. Afranio* Coss.

Sect. 6.

Ab initio Tricipitinæ Conjurationis seu Triumviratus primi ad Julii Cæsaris Dictaturam perpetuam.

Spatium Annorum 16:

1. C*Æsar Pompei* operâ, atque pecuniâ elargitâ, Consul factus, Populi *Romani* societatem & regna venundedit. Ad plebem deliniendam agrum publicum in *Campania* viritim distribui voluit, lege vi lata ad quam observandam, sub capitis pæna, omnes jurare tenebantur. Plerunque ad Populum, rarissimè ad Senatum de rebus agendis retulit, omnibusque rationibus Plebis favorem captans *Galliam* Provinciam obtinuit in quinquennium. Ut *Pompeium* sibi devinciret, *Juliam* filiam ei in uxorem dedit *A. Gabinius* & *L. Calpurnius Piso* Consules in sequentem annum designantur quos sibi noverat addictissimos; *Vatinius* verò & *Clodius* Tribuni, quamvis hic *Cæsaris* uxorem violasset. Adultero non solum ignovit, uxori nuncio remisso, sed in Tribunatu petendo adfuit in *Ciceronis* invidiam, qui in Conjurationem

onem *Tricipitinam* declamare non desiit, atque ut gratiam illi referret ob operam sibi in *Gallia* obtinenda navatam.

2. *Clodius*, ut *Ciceronem* ulsciseeretur qui de *Cæsaris* uxore stuprata eum accusaverat, cùm Patritius esset atque eo nomine Tribunatum petere non posset, à Plebeio adoptari voluit, & legem Tribunus Plebis tulit qua aqua & igni illi interdiceretur qui *Romanum* Civem indemnatum occidi jussisset; *Ciceroni* vero diem dixit qui *Cethegum*, *Lentulum* aliosque *Catilinæ* socios necaverat in Carcere ex Senatus voluntate. *Cicero* itaque à *Pompeio* desertus in exilium abiit, oratione priùs habita ad Populum & Equites qua suos illis commendasse dicitur. At vero Oratio ad Populum & Equites habita quæ sub nomine *Ciceronis* extat inelegans est, inconcinna, insulsa, atque inepta, denique vix Latina. Itaque qui eam *Ciceroni* adscribunt eâdem operâ Regi opulento vestem aliquam crasso filo tritam & laceram circundant, *Gotbofredo* Judice.

3. *Clodius*, pulso in exilium *Cicerone*, *Catonem* etiam sibi invisum ad *Ptolomæum Cypri* Regem regno spoliandum, lege in id lata, abegit: Hic magnam pecuniæ vim in ærarium retulit ex bonis Regis, qui audito *Romani* adventu manus sibi intulerat iniquissima lege oppressus. *Clodius* autem cùm occasio aliàs deficeret, Magnates vexare cœpit unde *Pompeium* pænitebat quòd *Ciceronem* deseruisset; & de reditu ejus, donec à Populo juberetur, laborabat. Atque adeo revocatus

revocatus *Tullius* post menses 16 maxima cum Populi gratulatione alteram habuit orationem ad *Quirites* qua gratias agit amicis. Causam exilii pòst contulit in *L. Pisonem* & *A. Gabinium* Consules, ab iisque proditum se demonstrat, habitis orationibus in utrunque, quarum in altera Senatui suadet ut provincias illis adimant *Syriam* & *Macedoniam*, & ne *Cæsarem* feliciſſimè belligerantem in *Galliis* revocent, sed ut Imperium ei proferant quo bellum plane conficiat.

4. *Cæsar* enim *Helvetios*, qui, sedibus mutatis, in Provinciam *Gallicam* penetraverant ob agri fertilitatem, commiſſo prælio profligaverat; pòst *Ariovistum Germanorum* Regem, qui *Galliæ Celticæ*, præcipuè vero *Hæduis Romani* Populi sociis, gravis erat, non procul à *Rheno* flumine vicit. Universâ *Galliâ* in ditionem Populi *Romani* perductâ, trajecto mari *Britanniam* invasit, postquam enim quinquennium finitum fuiſſet, alterum adjectum est *Pompei* & *Craſſi* operâ, qui secundùm quod inter illos pactum fuiſſet, vi obtinuerant Consulatum. *Craſſo Syria* & bellum *Parthicum*, *Pompeio Africa* & *Hiſpania* cum quatuor legionibus decernuntur.

5. *Britannia* insula, *Latinis Albion* & *Romania*, *Græcis*, ΒΡΕΤΑΝΙ'Α, ΒΡΕΤΑΝΙΚΗ', ΒΡΕΤΑΝΙ'Σ, 'ΑΛΒΙ'ΩΝ & 'ΑΛΟΥΙ'ΩΝ dicta *Phœnicibus* olim cognita erat, qui cùm hinc stanni ingentem vim reportarent, *Britannicæ* insulæ *Caſſiterides* sunt appellatæ Sermone *Græco*, *Phœnicio*

Phœnicio autem *Barat Anac* seu ager stanni. *Cæsar* belli originem inde petebat, quòd *Gallis* auxilium *Britanni* miserant, cùmque eos ad se dedendos & tributum solvendum adegisset, anno tamen sequenti in rebelles reversus est, quos ad officium reduxit. Ex *Britannia Cæsarem* ad se dedisse literas ait *Cicero Calend. Septembris* quas ipse pòst acceperit ad *Quartum Calendas Octobris*. *Prima Cæsaris* in *Britanniam* expeditio incidit in *Olympiadis* 181 annum secundum, *V. C.* 699, ante natum *Christum* 53, *A. M.* 3950; *Cn. Pompeio Magno, M. Licinio Crasso* (utroque secundùm) Coss.

6. *Crassum* verò in *Parthos* moventem, populus indignatione, Tribuni Plebis execrationibus & diris prosequuntur, cùmque *Hierosolymitanum* Templum in itinere spoliasset aliaque perpetrasset facinora, *Euphrate* transmisso victus & in Colloquio perfide occisus sacrilegii pænas dedit. Hic ille *Crassus* est qui dicere solebat neminem esse divitem nisi qui exercitum (ex legionibus quatuor constabat) alere posset suis fructibus. Illo contra *Parthos* belligerante *Ptolomæus Auletes Ægypti* Rex regno à subditis pulsus *Romam* venit, ubi post moram longam cùm auxilium nullum inveniret, propterea quod bellum in *Ægypto* geri vetare videbantur *Lybri Sibyllini*, *Ephesum* reversus *Gabinium Syriæ* Proconsulem multo ære conduxit ut exulem restitueret. *Gabinius*, corruptis judicibus à vitæ discrimine evasit, at peculatûs damnatus est & in exilium missus.

7. Eò

7. Eò nunc à *Romanis* deventum fuerat avaritiæ & improbitatis ut nihil more majorum in urbe gereretur, & Magiſtratus omnes vel venirent, vel occuparentur jurgiis, fuſtibus, ſaxis aut pugionibus & gladiis. Conſules *Tricipitinæ Conjurationis* potentiâ laborantes atque Provinciis & rebus gerendis deſtituti, ad fortunas ſuas augendas ornandaſque ex Repub. mercaturam inſtituebant. Maximæ inter Conſulatûs Candidatos contentione orta *T. Annius Milo* illorum unus *Clodium* in itinere ſibi obviam factum interfecit. Hæc *Pompeium* minimè moverunt dictaturam ſibi demandatum iri ſperantem, quem, cùm omnium oculos in eum converſos animadverteret *Cato*, Conſulem ſolum creari curavit, ut eſſet reddendæ rationi obnoxius.

8. Coràm eo *Milonem Cicero* defendit vel defendere potiùs voluit; à *Pompei* militibus & amicis *Clodii* deterritus, adeo ut orationem quæ extat pòſt ſcripſiſſe dicatur; *Milo* autem juſſus eſt exulare. *Galli* de his motibus urbanis certiores facti (qui non ita pridem ad officium fuiſſent reducti) & ſperantes *Cæſarem* in *Italia* fore detentum denuò rebellarunt, at *Cæſari* iterum pænas dederunt. Confecto bello *Gallico*, octavo circiter anno, *Civile* exortum eſt inter *C. Cæſarem* & *Pompeium*.

9. *Julia* uxor *Pompei* & vinculum pacis (ſi non amicitiæ) in partu, unà cum infante, è vivis exceſſerat. *Cæſar* Senatui ob res in Conſulatu vi geſtas inviſus; *Pompeius* autem gratiſſimus erat ob comitatem ſummam. Ille,

in

in quo ſtatu res ſuæ erant perſpecto, ut ſibi Conſulatum petere integrum eſſet rogabat; quod concedi non potuit, niſi, copiis priùs dimiſſis, exercitum traderet. Exiſtimabat ſe ſalvum eſſe non poſſe ſi ab exercitu recederet: ferebat tamen eam conditionem ut tum ipſe tum *Pompeius* traderent exercitus, cùmque id rejiceretur, progreſſus incredibili celeritate cum copiis è *Gallia* venit in *Italiam*, & *Flaminiam* ingreſſus partim gratiâ partim deditione oppida quàm plurima capit.

10. Ea re cognita, *Pompeius* & Conſules *C. Marcellus, L. Lentulus Româ* fugiunt & *Brundusium Apuliæ* oppidum maritimum petunt. Eò venit etiam *Cæſar*; ſed jam Coſſ. trajecto mari, *Dyrrhachium* iverant, quos non multo pòſt ſequutus eſt *Pompeius*, & cùm *Cæſar* tempore excluſus, quòd claſſem idoneam non haberet, illum proſequi non poſſet, *Romam* venit & convocato Senatu de inimicis queritur ac ſimul pacis conditiones proponit: Cumque remiſſiùs ageretur à Senatu *Maſſiliam* petit quæ portas illi clauſit. Itaque comparata claſſe, terra marique illam obſidet & relictis ibi legatis in *Hiſpaniam* proficiſcitur, ubi *Petreium*, *Afranium* & *Varronem Pompeianos* duces totumque exercitum deditione tandem capit.

11. Pòſt *Maſſiliam* rediit quæ tùm, deſperatis rebus, in poteſtatem illius ſe permiſit & abſens à *M. Lepido Prætore* factus *Dictator Romam* venit Comitia habet & Conſul creatur cum *P. Servilio Iſaurico*: Deinde rebus in urbe

urbe constitutis in *Graciam* transmittit, ac tandem in *Thessalia* campis *Pharsalicis Pompeium* maximo prælio vincit, quamvis copiis multo superiorem & castris exuit. *Pompeius* fugit in *Ægyptum* cujus Rex tum erat *Ptolomaus Dionysius Auleta* filius cui à Senatu Tutor datus fuerat. Propter tutelam sperabat opem in eo regno, cùm Rex autem puer esset, familiares ejus *Theodoti* Præceptoris consilio usi, vel quòd fortunam hominis despicerent, vel motum aliquem metuerent, in cymbam receptum interfici jusserunt.

12. *Cæsar* fugientem *Pompeium* prosequutus *Alexandriam* pervenit cum tribus millibus hominum & ducentis, atque ibi primùm de morte *Pompei* cognovit. Gerebat tunc *Ptolomaus* bellum cum *Cleopatra* sorore. *Cæsar* itaque cùm *Alexandria* esset & *Cleopatra* amore caperetur, voluit de controversiis jure potiùs apud se quam armis inter ipsos disceptari, eo quòd *Consul* in quinquennium, *Dictator* in annum integrum & *Tribunus* in perpetuum crearetur, & quòd superioribus annis cum *Aulete* patre Regis lege & Senatusconsulto societas facta fuisset.

13. Hoc autem indignissimè tulerunt illi qui apud Regem plurimùm valebant clamantes Majestatem Regiam minui quòd ad dicendam causam evocaretur. Concitatis ergo animis bellum adversùs *Cæsarem* moliuntur *Alexandrinum* dictum, sed is post magna pericula victor non quidem redegit *Ægyptum*

tum in Provinciam, sed *Cleopatræ* ex qua *Cæsarionem* filium genuit, ejusque fratri minori (Rex enim inter fugiendum in fluvio submersus perierat) regnum permisit.

14. Profectus inde in *Syriam* ac pòst in *Pontum*, *Pharnacem* filium *Mithridatis* profligat, *Cappadociam*, *Armeniam*, *Gallogræciam*, *Pontum* & *Bithyniam* pacat. In *Italiam* ac *Romam* demum reversus media pòst hyeme & ad solstitium brumale ex *Lilybæo* trajecit in *Africam* licèt à summo aruspice monitus esset ne ante brumam transmitteret. Eò confugerant à pugna *Pharsalica Scipio* & *Cato M. Porcii Catonis Pronepos*, magnisque contractis copiis *Jubam* Regem sibi consociaverant. Profectus igitur eò *Cæsar* ad internecionem omnes delevit.

15. At *Cato* quidem ne in illius potestatem veniret, *Uticæ* mortem sibi conscivit ipse, quod *Cicero* defendit, & cui incredibilem quandam natura gravitatem dedisset ei hoc potiùs faciendum fuisse dicit quam Tyranni vultus aspiciendus. Erat stoicæ disciplinæ *Cato* & sententias horridiores nonnunquam in Senatu defendebat, tanquam in *Platonis* versaretur politia, sicut ait *Cicero*, non in *Romuli* fæce. *Romam* postea *Cæsar* venit cumque de *Gallia*, *Ægypto*, *Ponto*, & *Africa* triumphasset, adversus *Sextum Pompeium* bellum suscepit in *Hispaniam* profectus, eumque debellavit.

16. *Cæsar*, antequàm in *Hispaniam* proficisceretur, annum curavit emendari in eam formam

formam quæ ab illo adhuc *Juliana* est dicta *Romam* reversus Consulatum suum tertium deposuit & *Consules Honorarios* instituit in menses tres. Primi erant *Q. Fabius Maximus* & *C. Trebonius*, quorum illi anni die postremo mortuo *Caninius Rebilus* successit in horas paucas quæ supererant, atque *Consul Vigilantissimus* à *Tullio* joco dicitur quòd durante Consulatu nunquam dormivisset. Nunc ut *Cæsar Dictator in Perpetuum esset*; & *Imperator* eo sensu quo potestas summa in Rep. significatur, Patres decreverunt. Militia enim ex ipsius solius arbitratu erat ordinanda & eroganda pecunia: Magistratus etiam omnes ex illius nutu pendebant, & decretis ejus ne contradicerent juramento obstringebantur.

Sect. 7.

A Julii Cæsaris Dictatura perpetua usque ad Triumviratus Secundi finem & Monarchiam Octavii Cæsaris, seu Cæsaris Octaviani.

Spatium Annorum 15.

1. CÆsar Consulatum suum quartum gessit cum *M. Antonio* qui Tribunus Plebis ad eum ornandum omnem operam contulerat. Idem *Antonius* lege lata Mensem *Quintilem* in ejus honorem *Julium* nominavit.

vit. Cùm autem *Cæsar* Regis titulum affectare jam videretur & mutato Reip. statu ad seipsum rerum summam transtulisse, conjurationes in eum sunt factæ, & quinto pòst mense quam *Romam* venisset in curia *Pompei Idibus Martiis* fuit interfectus ab iis ipsis quos recenti beneficio sibi devinxerat quibusque ignoverat quòd bello *Pompeiano* contra ipsum militassent. Hi erant *Marcus* & *Decimus Brutus, C. Cassius, Cn. Domitius, C. Trebonius, Q. Tullius Cimber*, duo *Servilii, Casca, Hala* & complures alii.

2. *Cicero* judicans de *Cæsare* & *Pompeio*, proximo bello inquit si aliquid de summa gravitate *Pompeius*, multum de cupiditate *Cæsar* dimisisset, & pacem stabilem & aliquam Remp. nobis habere licuisset. Clementiam *Cæsari* tribuunt omnes, *Cicero* etiam (quamvis in hac tota causa valde lubricus & inconstans fuerit) ingenii acumen, rationem, memoriam, literaturam, cogitationem & diligentiam. De cæde autem patrata cum Senatus ageret, *Cicero Amnestiam* decerni curavit & provincias percussoribus assignari.

3. Testamento *Cæsaris* aperto, repertum est *Decimum Brutum* inter hæredes tertios nominari, si reliqui hæreditatem non adirent, atque populo magnam pecuniæ vim legari viritim distribuendam. Hæredem autem ex triente scripsit *Octavium C. Octavii* filium qui *M. Attilii Balbi* filiam duxerat ex *Julia Cæsaris* sorore genitam. *Cicerone* Consule natus cum quatuor annos haberet patrem amisit. *Apollonia* operam Philosophiæ dabat cùm

cùm à *Cæsare* ad *Parthicum* bellum revocandus de morte ejus cognoverit & hæreditate adeunda. *Romæ Antonium* conveniens, quem socium sibi in futurum expectabat in patris cæde ulciscenda cum summo fastidio exceptus est, & cùm sumptum ab illo obtinere non posset ad pecuniam solvendam quam *Cæsar* legaverat populo, hæreditatem propriam vendidit, quo plebem sibi vehementer conciliavit.

4. Cùm satis etiam constaret *Antonium* rebus suis promovendis totum incumbere ut sibi regnum pararet, Senatus *Octavium Cæsarem* ut eo contra Tyrannum uteretur honoribus cumulavit, *Antonio* autem debellato, nihili habuit & contumeliis affecit, quum plerique Senatores *Pompeianis* partibus addictiores essent. Hoc *Cæsar* adeò molestè tulit ut cum *Antonio* & *M. Lepido* partitus Imperium *Triumviratum* instituerit, atque inter alia conventum est ut inimicos suos perderent. *Ciceronis* casus hic maximam litem movebat qui nisi ad cædem damnaretur (vehementer enim *Antonium* Orationibus suis oppugnaverat) nihil obtineri potuit: Cùm *Cæsar* itaque per biduum hic hæsisset, tandem *Antonii* sententiæ accessit.

5. A *Triumviris* homines 300 Senatorii & Equestris ordinis proscripti sunt sub specie *Cæsaris* manibus parentandi, atque inter cæteros periit *Cicero* annos natus 63, menses 10, dies 5, *Romani* ingenii & eloquentiæ summum decus & exemplar. *Arpini* natus est tertio *Nonas Januarii*, *A. V. C.* 648. *C. Atilio Serrano*, *Q. Servilio Cæpione* Coss. (eodem

anno

anno quo *Pompeius* qui in lucem editus est *Calendas Octobris.* Pater ei equestris ordinis à *Tullio Attio* nobili *Volscorum* Rege oriundus. Multi alii crudeliter interfecti, in quorum facultates *Triumviri* involarunt, quibus cùm virorum opes non sufficerent, mulierum etiam divitiæ damnatæ. *Cassio* & *Bruto* interea, qui Reip. partes adversus illos sustinere videbantur, in *Asia* Provincias deglubentibus, ut sumptus in bellum sibi suppeteret.

6. Ad *Philippos* urbem *Macedoniæ* tandem concurrerunt exercitus. *Cassius* re male gesta ex colle quodam pugnæ eventum expectabat, & nuntio quem ad explorandum miserat paulùm cessante, veritus ne Collega etiam vinceretur, caput suum à liberto sibi præcidi voluit, quo vix delapso, *Brutum* vicisse nuntiatum est. *Brutus* ejus cadaver, ne tali spectaculo deterreretur miles, humari jussit, cùmque jam sibi animus concidisset, obsessum hostem fame delendum statuit.

7. *Antonius* autem, cui summa omnium rerum erat penuria, omnino sibi decertandum esse judicans, eum ad pugnam provocavit, quam cum non adeò honestè declinare posset acre prælium committitur, quo, missilibus omissis præ animositate, gladiis tota res acta. *Brutus* exercitu suo fuso & fugato sibi mortem conscivit, atque cum eo Popularis Reip. status expiravit, quæ adhuc superesse videbatur quamdiu ille & *Cassius* de victoria non desperabant, totum Imperium *Romanum* à

Mace-

Macedonia Euphraten usque tenentes cum legionibus 20, equitum 20000, longis navibus 200 atque infinita pecuniæ vi.

8. *Triumviris* hac victoria potitis, *Cæsar*, cui valetudo integra non fuerat, in *Italiam* revertitur. *Antonius Cleopatram* sibi in *Cilicia* occurentem in *Ægyptum* sequitur. *Cæsar* militibus nunc agros divisit in *Italia*, cui *Fulvia* uxor *Antonii* & *Lucius* ejusdem frater Consul factus, maximâ militum gratiâ florentem videntes & invidiâ moti bellum intulerunt *Perusinum* à *Perusia* sede dictum. Ex hac difficultate explicatus, cùm *Antonium* suspectum haberet, *Hispaniam* & *Galliam* Provincias ejus occupavit, atque indies simultates novæ exortæ sunt donec *Pollionis* & *Mæcenatis* operâ sublatæ fuerint, vel potius consopitæ.

9. *Antonius*, novo fœdere inito, *Octaviam* *Cæsaris* sororem duxit & Imperii *Romani* nova partitio est facta, qua *Cæsar* in occidente omnia *Codropolin Illyrici* urbem usque teneret, atque inde *Orientem* versus omnia *Antonius*, cui bellum contra *Parthos* commissum, *Cæsari* verò alterum adversus *Q. Pompeium* qui lege ab *Antonio* lata (qua Populi gratiam captabat) *Siciliâ* cum classe ingenti potiebatur. *Africa Lepido* obtigit qui parvi habitus cùm *Cæsarem* offendisset, ne hac Provincia excederet jussus est.

10. *Sextus Pompeius* mare infestum reddidit atque adeò magnam inopiam urbi intulit ut populo graviter commoto *Triumviri* pacem cum

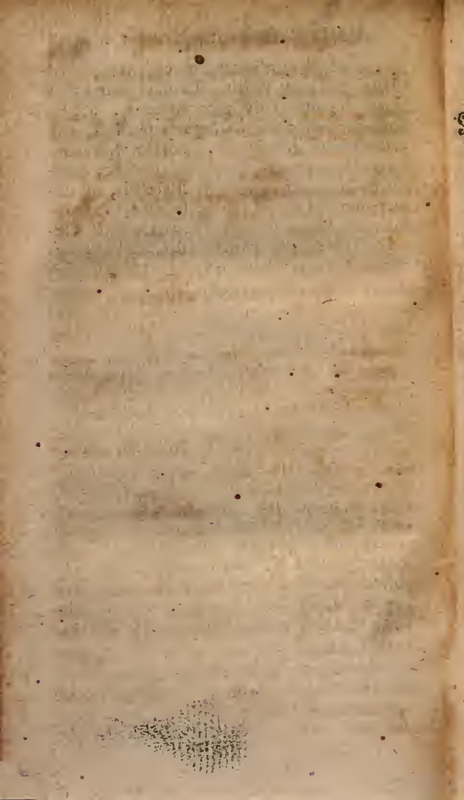
cum eo facere cogerentur, eodem anno quo *Herodes Judææ* Rex declaratus eſt. Brevi autem fœdus iſtud in-nihilum abiit, *Antonio* Peloponneſum retinente quæ ad *Pompeium* jure pertinebat, atque *Antonius* & *Cæſar* denuo in ſimultates & diſſidia inciderunt, quæ tamen *Octaviæ* operâ hoc tempore compoſita ſunt. *Cæſar Pompeium* aggreſſus poſt conatus aliquot irritos eum tandem vicit & *Siciliâ* exuit, qui in *Phrygiam* fugiens ab amicis *Antonii* occiſus eſt. *Pompeio* oppreſſo, *Lepidus* exercitum ejus ad ſe traducere conatur cum inſula tota, at à militibus propriis proditus in *Cæſaris* devenit manus qui omni eum potentia privavit: Atque adeò hujus *Tricipitinæ* conjurationis caput unum exciſum.

11. *Antonius* interea *Cleopatræ* in *Syriam* accerſitæ *Phœniciam, Cœleſyriam, Cyprum, Ciliciæ* partem Magnam, *Arabiam, Nabathæam*, atque *Judææ* regionem illam quæ balſamum profert, donaverat, atque in tantum inciderat luxum, ut populo vehementer offenſo *Cæſar* eum arguere non deſierit, præſertim cùm quæ Reginæ tribuerat ut à Senatu confirmarentur poſtularet. Bellum itaque in *Cleopatram* decretum eſt, non in ipſum *Antonium*, ne *Romani* qui cum illo erant ad aliquid contra Remp.. audendum ex deſperatis rebus adigerentur. *Antonius* poſt clades aliquot acceptas navali prælio ad *Actium* fortunæ naufragium fecit, quo cognito, terreſtres ejus copiæ, cùm dux nuſquam compareret, ad *Cæſarem* defecêre.

12. Mæ-

12. Mœrori aliquantum cedens pòst ad luxum pristinum rediit. Tandem cùm *Cæsar* legationes omnes de pace rejiceret, atque, equitatu cum classe à *Cleopatra* prodito, jam *Alexandriæ* immineret, mortem sibi conscivit ipse, quod & à *Cleopatra* factum, postquàm *Cæsare* nullis cedente illecebris, ad triumphum destinatam se intellexisset. *Ægyptus* verò *Populi Romani* Provincia facta *Cornelio Gallo* regenda committitur, cujus fructus annuos fuisse, *Ptolomæo Aulete* regnante, duodecim millia quinquaginta talenta scriptores tradunt; at cùm in Populi *Romani* ditionem venisset multo putant eam fuisse fructuosiorem propter *Indiæ* & *Æthiopiæ* commercia.

13. *Cæsario Julii Cæsaris* & *Cleopatræ* filius, *Ario* Philosopho authore, ne *Cæsares* plures essent, necatur. *M. Tullium Ciceronem* Oratoris filium ad invidiam cædis paternæ abolendam, in Consulatu sibi Collegam assumpserat *Cæsar*. Hic *Cæsaris* literas de *Antonio* oppresso scriptas exposuit eo loco quo patris caput & manus pro rostris fuerant expositæ. Cum *Cleopatra* autem *Imperium Macedonum* prorsus interiit, atque adeò quæ illi fuerunt contemporanea hic terminantur, anno 294° post *Alexandri Magni* excessum, *Olympiadis* 187 tertio, *V. C.* 724, à *Julii Cæsaris* interitu 14°, ante natum *Christum* 28, *A. M.* 3975°.

Elementorum Historiæ.

LIBER IV.

Imperium Romanum.

CAP. I.

Ab Octavii Monarchia usque ad mortem Tiberii.

Spatium Annorum 66.

1\. IMperium *Romanum* jam absorpserat *Macedonicum* cum *Regnis*, *Rebuspub.* & *Principatibus* contemporaneis, *Parthico* regno excepto, quod nondum fasces submiserat, cùmque hoc tandem fecisset, domesticis malis divexatum, haud diu morem *Romanis* gessit. Mole sua nunc laborabat, & cùm habitu athletico

esset, magno versabatur in periculo. Libertatem omnes præ se ferebant, nemo tamen ea potitus est. Quisquam principatum sibi parare studebat, prout ingenio, potentiâ vel opibus polleret. In *Comitiis* omnia vænalia prostabant, Magistratus constabant prece & pretio vel vi & armis. Nec ullum his malis remedium erat sperandum præter *Monarchiam* quæ vulgi effrenem potentiam, seditiosorum libidinem coerceret.

2. *Cæsar Octavianus*, cui hæc satis innotuerant de salute propria & dignitate solicitus & *Romam* reversus *Agrippam* & *Mæcenatem* consuluit de Repub. ordinanda. Ille contendebat populo potestatem summam, se permittendam quam quicunque antea invaserant ambitionis suæ pœnas dederant, atque maximi momenti illud fecit quòd tam *Græci* quam *Romani*, populari rerum statu usi, res tantas gessissent. Hic verò aperte demonstravit ex Democratica ista forma informi dedecus nuperum Reip. accidisse, atque omnes clades domesticas & bella Civilia non aliunde quam ex populi licentia nimia originem traxisse, qua ambitiosi & turbulenti cives abusi, studio partium & largitionibus omnia corrupissent.

3. Atque hæc quidem tam inter *Græcos* quam *Romanos* ità se habuêre. *Græci* enim, ex quo Monarchiæ renunciarunt, quo quiescerent nunquam invenêre, *Demagogorum* Orationibus, seu pelagus quoddam, vi ventorum agitati, & singularum Civitatum politiæ ita sunt

funt ordinatæ ut *Ariftoteles* earum nullam probaverit. Nova enim rerum facies fubinde apparuit cædefque horrendæ perpetratæ funt, dum hi *Oligarchiæ* illi *Democratiæ* partes tuerentur: Nec Magnum aliquid foris factum bellis civilibus fe mutuo laniantibus donec fub *Alexandri* jugo fuerint redacti.

4. *Romani* fimul ac Regem expuliffent feditionibus cœperunt laborare, quæ in tantam creverunt invidiam ut Plebs ter à Patritiis fecederet, mutationes vero 37 in fpatio annorum 134 acciderent, atque per quinquennium nulli Magiftratus crearentur. Res Magnæ à Ducibus geftæ funt quibus folis bellorum cura & poteftas erat, qui Collegis nullis (in contrariam fententiam plerunque euntibus) impediti leges potiùs dare quam accipere folebant. Principio Imperium penes Reges erat, donec ambitio & feditionis æftus alias vivendi rationes excogitaverint: Monarchia ex poteftate defpotica derivari haud immeritò videtur, hæc ex patria.

5. *Mæcenas Octavium* rerum fummam in fe recipere cunctantem ulteriùs excitavit, *Pompei*, *Marii*, *Syllæ* aliorumque exemplis demonftrans eum rebus gerendis fubmotum in tuto effe non poffe. Rationes multas adjecit quibus adminiftrationem futuram tanquam penicillo delineavit ex Inftitutione noftra petendas: *Cæfar* fententiam ejus amplexus *Imperatoris* titulum accepit quo fumma poteftas fignificatur prout patri fuerat attributus pofterifque ejus omnibus. *Cenfor* cum

Agrippa factus Consulatu suo sexto lustrum fecit quo censa sunt *Romanorum* Civium 4063000. Populum modis omnibus devincire studens, cùm iniqua multa & duriora quædam bellis civilibus, præsertim vero *Triumviratu*, fuissent decreta, ea omnia unico edicto irrita esse jussit.

6. Consul septimùm creatus, cùm consilii sui Senatorem quemque sibi addictum certiorem fecisset, in Senatum venit, ibique oratione ex scripto recitata eò usque potestatem deponere simulabat donec ab omnibus obnixè rogaretur ut eam retineret, quibus ægrè annuere tandem videbatur. Principatu hoc artificio confirmato, Provincias distribuit, quarum munitissimas ipse retinuit, reliquis Senatui populoque relictis. Cùm quæstio in Senatu ferretur de cognomine aliquo honestiore *Cæsari* tribuendo, illud *Augusti* à *Munacio Planco* propositum omnibus arrisit, & lege lata, quam *Jurisconsulti Regiam* vocant, Populi Senatusque Imperium totum in eum transfertur. Provinciarum distributio *Idibus Januarii* facta. *Cæsar Augustus* cognominatur die abhinc quarto: *Romani* autem *Augustorum Epochen* ex *Calendis Januarii* hujus deducunt, qui in *Octaviani Cæsaris* Consulatum Septimum incidit, *A. V. C.* 727, *Olympiadis* 188ᵃ annum secundum, *Herodis Magni* 13, ante *Christum* natum 25, *A. M.* 3978. *Octavio Cæsare* Septimùm & *M. Vipsanio Agrippa* tertiùm Coss.

7. *Augustus* rerum summam consensu populi, adeptus in Repub. melius ordinanda totus erat, legesque aliquot tulit. Multa quæ meditabatur communicavit aliis, quorum sententias rogabat, & in rebus quibusdam sequebatur. Consules autem præcipue consulebat vel Collegam si ipse hoc officio fungeretur. Ex Magistratibus singulis viros singulos delegit, atque ex Senatu 15 forte electos qui sibi in sex menses *Curarum Participes* essent. De rebus quibusdam referebat ad Senatum; satius autem duxit de arduis atque arcanis Imperii cum paucis deliberare. Patres de causis aliquot cognoscebant & legatis pro more responsa dabant, causas tamen plurimas etiam Consiliariis suis commisit. In comitiis nonnunquam habitis nihil præter illius voluntatem agebatur. Magistratus aliquot ipse nominabat, alios ipse populo eligendos reliquit, illud solum cavens nequis dolo malo in album irreperet. Atque administrationis ratio, qua *Augustus* utebatur, sic se habuit.

8. Anno sequenti *Hispanias* pacavit & *Jani* Templum secundùm clausit quod tamen brevi apertum est ex motibus in *Ægypto* ortis. In *Græciam* postea & in *Syriam* iter suscepit, aquilasque recepit à *Parthis* quas *Crassus* & *Antonius* perdiderant, legatos etiam à *Pandione* & *Poro Indorum* Regibus. *Augusto Athenis* hærenti occurrebat *Virgilius* Poeta qui ad *Æneida* perficiendam se in *Græciam* subtraxerat. A *Cæsare* reductus cùm

Megara urbem lustraret tempestate fervidissima in morbum incidit, quo ex navigatione aucto *Brundusii* mortuus est 22° *Septembris*, anno ætatis suæ 52°, *V. C.* 735. *C. Sentio*, *Q. Lucretio* Coss.

9. *Augustus* ex *Scribonia* uxore *Juliam* filiam susceperat. In ejus repudiatæ locum *Liviam Drusillam*, *Claudii Neronis* uxorem admisit uterum quamvis gestantem; intra tres enim à nuptiis menses natus est *Drusus*, cùm antea *Tiberium* filium *Neroni* peperisset. Ex *Livia* prolem nullam *Augustus* diu superstitem habuit. *Juliam* filiam *Marcello* (filio *Octaviæ* sororis suæ) uxorem dedit, illoque mortuo, *Agrippæ* cui filios tres peperit *Caium*, *Lucium*, & *Agrippam Posthumum* præter duas filias *Agrippinam* & *Juliam*. *Agrippa* Tribunitiæ potestatis particeps erat & *Syriam* per decennium obtinuit, cumque *Pannoniam* pacasset in *Campaniam* reversus ibi diem suum obiit. *Juliam* nunc *Tiberius* jubetur ducere atque *Agrippinæ* (*Agrippæ* filiæ) uxori suæ nuntium remittere.

10. *Tiberius* & *Drusus* fratres *Rhætos* & *Vindelicos Germaniæ* populos subegerunt, *Pannonios* etiam & *Frisios*. *Drusus* autem cùm in *Germaniam* longiùs penetrasset & Consulatum unà cum *L. Quintio Crispino* intrasset, ab equo excussus diem suum obiit, duobus filiis relictis *Germanico* & *Claudio*, *A. V. C.* 745. *Augustus* eodem anno anni formam à *Julio* patre ordinatam reformavit, Mensemque *Sextilem* à se *Augustum* nominari voluit in

quo

quo Consulatum primum intraverat, potiùs quam *Septembrem* quo natus erat. Paulò pòst *Tiberius Germanos* dolis vicit *Rhodumque* secessit *Juliæ* uxoris libidine divexatus quæ in tantam eruperat impudentiam ut in Insulam *Pandatariam* à patre tandem ablegaretur, qui mores filiæ impatientissimè ferens atque impatientiâ victus parùm prudenter eos Senatui aperuit. Erroris hujus conscius sæpe pòst dicere solebat. Si vel *Mæcenas* vel *Agrippa* superfuisset, nihil tale se fuisse commissurum. *Mæcenas* enim quarto circiter anno ab *Agrippæ* obitu terras reliquerat.

11. Gentibus nunc universis sub *Augusto* pacatis *Janique* Templo tertiùm ab eodem clauso, quum censum per totum Imperium instituisset & Domini titulum respuisset animosè; *Omnium rerum Dominus Jesus Christus* in mundum venit. De tempore incarnationis non optime scriptoribus inter se convenit ob difficultates magnas quæ ex versionibus Scripturæ variis, successionibus Judicum incertis, annorumque formis multis oriuntur, & supputatione diversâ portionum annorum quæ in scriptura recensentur. Ex Evangelista tamen docemur anno *Tiberii* 15°, *Christum* circiter 30 annos habuisse. Vixit itaque *Cæsar Augustus* postquàm *Christus* natus esset annos 15, atque adeò si annos Imperii ejus à morte *Julii Cæsaris* auspicemur, atque hac ratione regnaverit ille annos 57, natus est Dominus anno ejus 42°. Sin initium ejus ducamus ex *Antonii* & *Cleopatræ* interitu, nativitas *Christi* in

in annum ejus 28 incidet, *A. M.* 4003, *V. C.* 752, *Olympiadis* 194æ tertium, *Cæsare Augusto* 13. *M. Plautio Silano* Coss.

12. *Herodes*, qui circiter annos 37 regnaverat, ut *Christum* tolleret, frustra infantes omnes in confinio infra biennii ætatem interfici jussit. Hic occupato regno (ut telam historiæ rerum Judaicarum interruptam denuò prosequamur) *Aristobulum* fratrem *Mariamnes* uxoris suæ & *Judaici* regni hæredem è Pontificatu rejectum necari curavit inter natandum. Quamvis *Antonii* partes fuisset secutus, eo tamen victo & mortuo, *Cæsaris* gratiam magnificentiâ quæsivit & invenit. *Mariamnen* dilectam uxorem non multò pòst è medio sustulit, factique serò pænitens & furore percitus in magnam crudelitatem prorupit.

13. Septimo vel Octavo ante *Christum* natum anno, Templum *Hierosolymitanum* reparavit magnificentissimè. *Davidis* sepulchrum spoliavit, ex quo tempore nutare res ejus cœpêre. *Aristobulum* & *Alexandrum* filios ex *Mariamne* genitos, accusatos ab iis qui res suas ex eorum interitu augere studebant, velut conjurationis reos occidit; quibus sublatis, *Antipater* ex uxore alia susceptus & *Pheroras* Regis frater contra eum conjurârunt. Non longo pòst tempore ipse in morbum horrendum incidit ex quo, postquàm manus sibi inferre conatus esset, atque *Antipatrum* jussisset interfici, moritur, anno ætatis suæ 72°, regni 27°, post *Christum* natum circiter secundum, *Olympiadis* 195æ

primo,

primo, *V. C.* 754, *Caio Cæsare*, *L. Æmilio Paulo* Coss.

14. *Archelao* filio regnum reliquit, *Augustus* autem dimidium illi assignavit, & quod reliquum erat *Antipæ* & *Philippo* fratribus distribuit. *Archelaus* itaque *Idumæam*, *Judæam* & *Samariam* cum *Cæsarea*, *Sebaste* & *Joppe* urbibus obtinuit ex quibus 500 talenta tributi annui recepit. *Antipas* regionem trans *Jordanem* & *Galilæam* cum talentis 200, *Philippus* verò *Bathaneam*, *Trachonitidem* cum talentis 100. Dum hæc agerentur *Romæ*, *Judæi* Rege destituti seditionibus horrendis laborarunt quæ tandem *Vari* ex *Antiochia* adventu repressæ sunt: Et juvenis quidam pro *Alexandro Herodis* ex *Mariamne* filio se vendítabat, quam fraudem *Augustus* detegit. *Archelaus* autem post decennium ob tyrannidem *Viennam Galliæ* relegatus, & facultatibus ejus fisco addictis, *Cyrenius* in *Syriam* missus universum censum egit, unde *Judas* quidam *Gaulonita* & *Sodoc Pharisæus* ansam rebellandi arripuerunt. *Judæa* nunc Principibus carens à Procuratoribus regi cœpit, quorum primus fuit *Coponius* cui successit *M. Ambivius* & huic *Annius Rufus*.

15. *Augustus Caium* & *Lucium* nepotes adoptavit *Principes Juventutis* salutatos. *Lucius* verò in *Hispaniam* missus ibi mortuus est, atque mense pôst 18° vel circiter *Caius* ex *Armenia* in *Italiam* rediens. In eorum locum *Tiberius* & *Agrippa Pôsthumus* ad optantur, atque ille ne quid rerum novarum moli-

retur:

retur, *Germanicum Drusi* filium adoptare est jussus. *Tiberius Germanos* vicit, *Pannonios* etiam & *Dalmatas* reduxit, à trium, ho rejectus publico luctu ob legiones in *Germania* ad internecionem pene concisas ab *Arminio Cheruscorum* duce. Cladem hanc sub *Quintilio Varo* acceptam omnium molestissime tulit *Augustus*, adeò ut inter alia mœroris signa caput januæ allidere soleret, illud ingemens *Redde Legiones Quintili Vare.*

16. *Tiberius* ad res in *Germania* componendas mittitur, cui anno tertio successit *Germanicus Cæsar.* Ille ter triumphavit, atque æqualem cum *Augusto* potestatem super Provincias & exercitus recepit, quam, postquàm per triennium, tenuisset, *Monarchiam* ipsam obtinuit, mortuo *Augusto*, mensis *Augusti* die 19° quo primum Consulatum intraverat, ætatis suæ 76, *V. C.* 767, *Olympiadis* 198* anno secundo, à *Julii Cæsaris* interitu 57°, à *Christo* nato 15°, *Sexto Pompeio, Sexto Apuleio* Coss.

17. Quamvis *Tiberius* matris *Liviæ* operâ (quæ etiam à non nullis existimatur maritum veneno sustulisse) satis imperium sibi confirmasset, admodum tamen invitus & vix tandem exoratus à supplicante Senatu principatum suscipere videbatur. Initio modestiam & temperantiam singularem præ se ferebat, nihil solus agens, deque rebus omnibus quæ alicujus momenti essent cum Senatu communicans. *Germanicum*, cui ob rerum gestarum gloriam maximè invidebat, sub specie res in

Oriente

Oriente componendi in exilium abegit & *Pisonis* operâ sustulit, virum præstantissimum non *Romanorum* tantùm sed etiam *Barbarorum* amorem & delicias. *Germanicus* ex *Agrippina* (*Agrippæ* & *Juliæ* filia) filios tres genuerat *Neronem, Drusum* & *Caium* cum filiabus totidem. Obiit ætatis suæ anno 34°, cùm præcedenti gessisset Consulatum, *M. Junio Silano, C. Norbano Flacco* Coss.

18. Annis aliquot elapsis, *Tiberius* parricidii hujus pœnas dedit, *Druso* filio suo *Sejani* dolis sublato quem in nimiam potestatem evectum imparibus & intempestivis honoribus cumulaverat. Tandem, personâ depositâ, ad proprium rediit ingenium, & Reip. curâ plane abjectâ, totum se crudelitati & voluptatibus tradidit, talemque se præstitit ut liquidò constaret præceptorem ejus *Theodorum Gadareum* non multùm à scopo aberrasse cum diceret discipulum suum esse πηλὸν αἵματι πεφυραμένον, *Lutum sanguine maceratum.*

19. Anno *Tiberii* 12° *Pontius Pilatus Valerio Grato* Procuratori *Judææ* quarto successit, qui cùm *Cæsaris* imagines in publico proposuisset in seditionem magnam *Judæos* conjecit, quam sedare non potuit antequàm imagines *Cæsaream* removisset. *Pilato* Procuratore *Tiberii* anno 15° ineunte, *Johannes Baptista* in spiritu *Eliæ* concionari cœpit, atque inter alia Dominum nostrum *Jesum Christum* Baptizavit qui Spiritu Sancto plenus officium Salvatoris statim ingreditur. Exactis tribus in ministerio Paschatis, ipse Paschate

chate qnarto *Pascha verum Nostrum* sacrificatus est.

20. *Christo* mortuo sol obscuratus est, seu lunæ interventu, cùm tamen *Pascha* semper plenilunio celebraretur, vel lucis suæ retentione. Hujus eclipsis meminerant Calendarii Ethnicorum & inter alios Historicos *Phlegon Trallianus Adriani* libertus. De *Christo* luculentum præbuit testimonium *Josephus Judæus* Historicus nobilissimus; de eoque scripserunt Ethnici varii. Sub ejus adventu Oracula siluerunt; & cùm *Pan Magnus* dicatur mortuus *Tiberii* tempore, referente *Plutarcho*; *Christus* ipse *Pastor noster ille Magnus* intelligendus est. De *Christo* locutæ sunt *Sibyllæ* & *Pilatus* de miraculis ejus *Tiberium* certiorem fecit: De quibus omnibus prolixè scripsimus in Institutione.

21. Post domini in cœlum ascensum *Diaconi* septem, inter alias ab *Apostolis* res gestas, instituti sunt. *Jacobus* frater Domini *Justus* cognominatus Episcopus *Hierosolymitanus* primus est factus, & *Saulus* qui immanitate quadam fideles fuerat prosequutus ad fidem convertitur. *Pilatus, Samaritanis* clade affectis, *Romam* ad causam dicendam mittitur. *Judæi* ob avaritiam egregiam *Roma* exulant.

22. Anno à *Christo* mortuo circiter secundo decessit *Philippus Tetrarcha* (vir modestus) sine liberis, cujus Principatus *Syriæ* fuit adjectus. *Artabanus Parthiæ* Rex *Tiberium* non solùm contempsit sed derisit, cum quo tamen *Vitellius* pacem facere jubetur: *Vitellius*

Hierosolyma

Hierosolyma veniens *Josephum Caipham* cognominatum Pontificatu deponit cui succedit *Jonathas* filius *Annæ.* *Darium* filium obsidem *Romam Artabanus* misit, ante ejus tamen adventum *Tiberius* diem suum obierat (populo seu de hoste quodam victo triumphante) *Martii* die 16, cùm annos regnasset 22, menses septem & dies aliquot, ætatis suæ 78, *V. C.* 790. *Cn. Acerronio Proculo, C. Pontio Nigrino* Coss.

CAP. II.

Ab obitu Tiberii usque ad mortem Neronis ultimi Cæsarianæ familiæ Imperatoris.

Spatium Annorum 20.

1. Tiberius nepotem *Tiberium* ex filio *Druso* reliquit, cui *Caium Germanici* filium tamen prætulit, vel ob rationem aliquam ab arcanis Astrologiæ petitam cui multum deditus fuerat Princeps, vel *Macronis* liberti sui operâ in cujus amorem *Caius* se insinuaverat, licèt stupri consuetudium cum ejus uxore habuisse dicatur. Et *Macrone* quidem opitulante

...tellitum Præfectus
...um annos regnasset
vixisset autem annos
Christo nato 42, *Ipso*
...nino Coss.
...tres Imperium Po-
... conabantur authore
...gulus quisque seip-
...ndi opportunitatem
...ristinas difficultates
...m contrarium visum
...teresse dicebant ut
...et, privatis tamen
...t. Libidinem ita-
...m disponendi auspi-
... *Claudium Drusum*
..., *Drusi* filium, in
vita ipsa adeo des-
... se abdidisset.
capite multavit, Di-
qui *Jacobum Aposto-*
...gelo percussus mise-
...uot restituit, *Rhodios*
...vit qui seditionibus
interfecerant. Eo
...lii *Cæsaris* tempore
...ontra quos profectus
magna cum pompa
...issimè triumphavit.
...m fœminarum impu-
... punitâ, *Agrippinam*
priori marito *Domitio*
...um *Neronem* pepere-
rat.

esset, magno versabatur in periculo. Libertatem omnes præ se ferebant, nemo tamen ea potitus est. Quisquam principatum sibi parare studebat, prout ingenio, potentiâ vel opibus polleret. In *Comitiis* omnia vænalia prostabant, Magistratus constabant prece & pretio vel vi & armis. Nec ullum his malis remedium erat sperandum præter *Monarchiam* quæ vulgi effrenem potentiam, seditiosorum libidinem coerceret.

2. *Cæsar Octavianus*, cui hæc satis innotuerant de salute propria & dignitate solicitus & *Romam* reversus *Agrippam* & *Mæcenatem* consuluit de Repub. ordinanda. Ille contendebat populo potestatem summam esse permittendam quam quicunque antea invaserant ambitionis suæ pœnas dederant, atque maximi momenti illud fecit quòd tam *Græci* quam *Romani*, populari rerum statu usi, res tantas gessissent. Hic verò aperte demonstravit ex Democratica ista forma informi dedecus nuperum Reip. accidisse, atque omnes clades domesticas & bella Civilia non aliunde quam ex populi licentia nimia originem traxisse, qua ambitiosi & turbulenti cives abusi, studio partium & largitionibus omnia corrupissent.

3. Atque hæc quidem tam inter *Græcos* quam *Romanos* ità se habuêre. *Græci* enim, ex quo Monarchiæ renunciarunt, quo quiescerent nunquam invenêre, *Demagogorum* Orationibus, seu pelagus quoddam, vi ventorum agitati, & singularum Civitatum politiæ ita

sunt

ſunt ordinatæ ut *Ariſtoteles* earum nullam probaverit. Nova enim rerum facies ſubinde apparuit cædeſque horrendæ perpetratæ ſunt, dum hi *Oligarchiæ* illi *Democratiæ* partes tuerentur: Nec Magnum aliquid foris factum bellis civilibus ſe mutuo laniantibus donec ſub *Alexandri* jugo fuerint redacti.

4. *Romani* ſimul ac Regem expuliſſent ſeditionibus cœperunt laborare, quæ in tantam creverunt invidiam ut Plebs ter à Patritiis ſecederet, mutationes vero 37 in ſpatio annorum 134 acciderent, atque per quinquennium nulli Magiſtratus crearentur. Res Magnæ à Ducibus geſtæ ſunt quibus ſolis bellorum cura & poteſtas erat, qui Collegis nullis (in contrariam ſententiam plerunque euntibus) impediti leges potiùs dare quam accipere ſolebant. Principio Imperium penes Reges erat, donec ambitio & ſeditionis æſtus alias vivendi rationes excogitaverint: Monarchia ex poteſtate deſpotica derivari haud immeritò videtur, hæc ex patria.

5. *Mæcenas Octavium* rerum ſummam in ſe recipere cunctantem ulteriùs excitavit, *Pompei*, *Marii*, *Syllæ* aliorumque exemplis demonſtrans eum rebus gerendis ſubmotum in tuto eſſe non poſſe. Rationes multas adjecit quibus adminiſtrationem futuram tanquam penicillo delineavit ex Inſtitutione noſtra petendas: *Cæſar* ſententiam ejus amplexus *Imperatoris* titulum accepit quo ſumma poteſtas ſignificatur prout patri fuerat attributus poſteriſque ejus omnibus. *Cenſor* cum

Agrippa factus Consulatu suo sexto lustrum fecit quo censa sunt *Romanorum* Civium 4063000. Populum modis omnibus devincire studens, cùm iniqua multa & duriora quædam bellis civilibus, præsertim vero *Triumviratu*, fuissent decreta, ea omnia unico edicto irrita esse jussit.

6. Consul septimùm creatus, cùm consilii sui Senatorem quemque sibi addictum certiorem fecisset, in Senatum venit, ibique oratione ex scripto recitata eò usque potestatem deponere simulabat donec ab omnibus obnixè rogaretur ut eam retineret, quibus ægrè annuere tandem videbatur. Principatu hoc artificio confirmato, Provincias distribuit, quarum munitissimas ipse retinuit, reliquis Senatui populoque relictis. Cùm quæstio in Senatu ferretur de cognomine aliquo honestiore *Cæsari* tribuendo, illud *Augusti* à *Munacio Planco* propositum omnibus arrisit, & lege lata, quam *Jurisconsulti Regiam* vocant, Populi Senatusque Imperium totum in eum transfertur. Provinciarum distributio *Idibus Januarii* facta. *Cæsar Augustus* cognominatur die abhinc quarto: *Romani* autem *Augustorum Epochen* ex *Calendis Januarii* hujus deducunt, qui in *Octaviani Cæsaris* Consulatum Septimum incidit, *A.V.C.* 727, *Olympiadis* 188 annum secundum, *Herodis Magni* 13, ante *Christum* natum 25, *A.M.* 3978. *Octavio Cæsare* Septimùm & *M. Vipsanio Agrippa* tertiùm Coss.

7. Au-

7. *Augustus* rerum summam consensu populi, adeptus in Repub. melius ordinanda totus erat, legesque aliquot tulit. Multa quæ meditabatur communicavit aliis, quorum sententias rogabat, & in rebus quibusdam sequebatur. Consules autem præcipue consulebat vel Collegam si ipse hoc officio fungeretur. Ex Magistratibus singulis viros singulos delegit, atque ex Senatu 15 sorte electos qui sibi in sex menses *Curarum Participes* essent. De rebus quibusdam referebat ad Senatum; satius autem duxit de arduis atque arcanis Imperii cum paucis deliberare. Patres de causis aliquot cognoscebant & legatis pro more responsa dabant, causas tamen plurimas etiam Consiliariis suis commisit. In comitiis nonnunquam habitis nihil præter illius voluntatem agebatur. Magistratus aliquot ipse nominabat, alios ipse populo eligendos reliquit, illud solum cavens nequis dolo malo in album irreperet. Atque administrationis ratio, qua *Augustus* utebatur, sic se habuit.

8. Anno sequenti *Hispanias* pacavit & *Jani* Templum secundùm clausit quod tamen brevi apertum est ex motibus in *Ægypto* ortis. In *Græciam* postea & in *Syriam* iter suscepit, aquilasque recepit à *Parthis* quas *Crassus* & *Antonius* perdiderant, legatos etiam à *Pandione* & *Poro Indorum* Regibus. *Augusto Athenis* hærenti occurrebat *Virgilius* Poeta qui ad *Æneida* perficiendam se in *Græciam* subtraxerat. A *Cæsare* reductus cùm

Megara urbem lustraret tempestate fervidissima in morbum incidit, quo ex navigatione aucto *Brundusii* mortuus est 22° *Septembris*, anno ætatis suæ 52°, *V. Ç.* 735. *C. Sentio*, *Q. Lucretio* Coss.

9. *Augustus* ex *Scribonia* uxore *Juliam* filiam susceperat. In ejus repudiatæ locum *Liviam Drusillam*, *Claudii Neronis* uxorem admisit uterum quamvis gestantem; intra tres enim à nuptiis menses natus est *Drusus*, cùm antea *Tiberium* filium *Neroni* peperisset. Ex *Livia* prolem nullam *Augustus* diu superstitem habuit. *Juliam* filiam *Marcello* (filio *Octaviæ* sororis suæ) uxorem dedit, illoque mortuo, *Agrippæ* cui filios tres peperit *Caium*, *Lucium*, & *Agrippam Posthumum* præter duas filias *Agrippinam* & *Juliam*. *Agrippa* Tribunitiæ potestatis particeps erat & *Syriam* per decennium obtinuit, cumque *Pannoniam* pacasset in *Campaniam* reversus ibi diem suum obiit. *Juliam* nunc *Tiberius* jubetur ducere atque *Agrippinæ* (*Agrippæ* filiæ) uxori suæ nuntium remittere.

10. *Tiberius* & *Drusus* fratres *Rhætos* & *Vindelicos Germaniæ* populos subegerunt, *Pannonios* etiam & *Frisios*. *Drusus* autem cùm in *Germaniam* longiùs penetrasset & Consulatum unà cum *L. Quintio Crispino* intrasset, ab equo excussus diem suum obiit, duobus filiis relictis *Germanico* & *Claudio*, *A. V. C.* 745. *Augustus* eodem anno anni formam à *Julio* patre ordinatam reformavit, Mensemque *Sextilem* à se *Augustum* nominari voluit in

quo

quo Consulatum primum intraverat, potiùs quam *Septembrem* quo natus erat. Paulò pòst *Tiberius Germanos* dolis vicit *Rhodumque* secessit *Juliæ* uxoris libidine divexatus quæ in tantam eruperat impudentiam ut in Insulam *Pandatariam* à patre tandem ablegaretur, qui mores filiæ impatientissimè ferens atque impatientiâ victus parùm prudenter eos Senatui aperuit. Erroris hujus conscius sæpè pòst dicere solebat. Si vel *Mæcenas* vel *Agrippa* superfuisset, nihil tale se fuisse commissurum. *Mæcenas* enim quarto circiter anno ab *Agrippæ* obitu terras reliquerat.

11. Gentibus nunc universis sub *Augusto* pacatis *Janique* Templo tertiùm ab eodem clauso, quum censum per totum Imperium instituisset & Domini titulum respuisset animosè; *Omnium rerum Dominus Jesus Christus* in mundum venit. De tempore incarnationis non optime scriptoribus inter se convenit ob difficultates magnas quæ ex versionibus Scripturæ variis, successionibus Judicum incertis, annorumque formis multis oriuntur, & supputatione diversâ portionum annorum quæ in scriptura recensentur. Ex Evangelista tamen docemur anno *Tiberii* 15°, *Christum* circiter 30 annos habuisse. Vixit itaque *Cæsar Augustus* postquàm *Christus* natus esset annos 15, atque adeò si annos Imperii ejus à morte *Julii Cæsaris* auspicemur, atque hac ratione regnaverit ille annos 57, natus est Dominus anno ejus 42°. Sin initium ejus ducamus ex *Antonii* & *Cleopatræ* interitu, nativitas *Christi* in

in annum ejus 28 incidet, *A. M.* 4003, *V. C.* 752, *Olympiadis* 194æ tertium, *Cæsare Augusto* 13. *M. Plautio Silano* Coss.

12. *Herodes*, qui circiter annos 37 regnaverat, ut *Christum* tolleret, frustra infantes omnes in confinio infra biennii ætatem interfici jussit. Hic occupato regno (ut telam historiæ rerum Judaicarum interruptam denuò prosequamur) *Aristobulum* fratrem *Mariamnes* uxoris suæ & *Judaici* regni hæredem è Pontificatu rejectum necari curavit inter natandum. Quamvis *Antonii* partes fuisset secutus, eo tamen victo & mortuo, *Cæsaris* gratiam magnificentiâ quæsivit & invenit. *Mariamnen* dilectam uxorem non multò pòst è medio sustulit, factique serò pænitens & furore percitus in magnam crudelitatem prorupit.

13. Septimo vel Octavo ante *Christum* natum anno, Templum *Hierosolymitanum* reparavit magnificentissimè. *Davidis* sepulchrum spoliavit, ex quo tempore nutare res ejus cœpêre. *Aristobulum* & *Alexandrum* filios ex *Mariamne* genitos, accusatos ab iis qui res suas ex eorum interitu augere studebant, velut conjurationis reos occidit; quibus sublatis, *Antipater* ex uxore alia susceptus & *Pheroras* Regis frater contra eum conjurarunt. Non longo pòst tempore ipse in morbum horrendum incidit ex quo, postquàm manus sibi inferre conatus esset, atque *Antipatrum* jussisset interfici, moritur, anno ætatis suæ 72°, regni 27°, post *Christum* natum circiter secundum, *Olympiadis* 195æ primo,

primo, *V. C.* 754, *Caio Cæsare*, *L. Æmilio Paulo* Coff.

14. *Archelao* filio regnum reliquit, *Augustus* autem dimidium illi assignavit, & quod reliquum erat *Antipæ* & *Philippo* fratribus distribuit. *Archelaus* itaque *Idumæam*, *Judæam* & *Samariam* cum *Cæsarea*, *Sebaste* & *Joppe* urbibus obtinuit ex quibus 500 talenta tributi annui recepit. *Antipas* regionem trans *Jordanem* & *Galilæam* cum talentis 200, *Philippus* verò *Bathaneam*, *Trachonitidem* cum talentis 100. Dum hæc agerentur *Romæ*, *Judæi* Rege destituti seditionibus horrendis laborarunt quæ tandem *Vari* ex *Antiochia* adventu repressæ sunt: Et juvenis quidam pro *Alexandro Herodis* ex *Mariamne* filio se venditabat, quam fraudem *Augustus* detegit. *Archelaus* autem post decennium ob tyrannidem *Viennam Galliæ* relegatus, & facultatibus ejus fisco addictis, *Cyrenius* in *Syriam* missus universum censum egit, unde *Judas* quidam *Gaulonita* & *Sodoc Pharisæus* ansam rebellandi arripuerunt. *Judæa* nunc Principibus carens à Procuratoribus regi cœpit, quorum primus fuit *Coponius* cui successit *M. Ambivius* & huic *Annius Rufus*.

15. *Augustus Caium* & *Lucium* nepotes adoptavit *Principes Juventutis* salutatos. *Lucius* verò in *Hispaniam* missus ibi mortuus est, atque mense pòst 18° vel circiter *Caius* ex *Armenia* in *Italiam* rediens. In eorum locum *Tiberius* & *Agrippa Posthumus* adoptantur, atque ille ne quid rerum novarum moli-

retur

retur, *Germanicum Drusi* filium adoptare est jussus. *Tiberius Germanos* vicit, *Pannonios* etiam & *Dalmatas* reduxit, à trium, ho rejectus publico luctu ob legiones in *Germania* ad internecionem pene concisas ab *Arminio Cheruscorum* duce. Cladem hanc sub *Quintilio Varo* acceptam omnium molestissime tulit *Augustus*, adeò ut inter alia mœroris signa caput januæ allidere soleret, illud ingemens *Redde Legiones Quintili Vare.*

16. *Tiberius* ad res in *Germania* componendas mittitur, cui anno tertio successit *Germanicus Cæsar.* Ille ter triumphavit, atque æqualem cum *Augusto* potestatem super Provincias & exercitus recepit, quam, postquàm per triennium, tenuisset, *Monarchiam* ipsam obtinuit, mortuo *Augusto*, mensis *Augusti* die 19° quo primum Consulatum intraverat, ætatis suæ 76, *V.C.* 767, *Olympiadis* 198ª anno secundo, à *Julii Cæsaris* interitu 57°, à *Christo* nato 15°, *Sexto Pompeio, Sexto Apuleio* Coss.

17. Quamvis *Tiberius* matris *Liviæ* operâ (quæ etiam à non nullis existimatur maritum veneno sustulisse) satis imperium sibi confirmasset, admodum tamen invitus & vix tandem exoratus à supplicante Senatu principatum suscipere videbatur. Initio modestiam & temperantiam singularem præ se ferebat, nihil solus agens, deque rebus omnibus quæ alicujus momenti essent cum Senatu communicans. *Germanicum*, cui ob rerum gestarum gloriam maximè invidebat, sub specie res in

Oriente

Oriente componendi in exilium abegit & *Pisonis* operâ ſuſtulit, virum præſtantiſſimum non *Romanorum* tantùm ſed etiam *Barbarorum* amorem & delicias. *Germanicus* ex *Agrippina* (*Agrippæ* & *Juliæ* filia) filios tres genuerat *Neronem, Druſum* & *Caium* cum filiabus totidem. Obiit ætatis ſuæ anno 34°, cùm præcedenti geſſiſſet Conſulatum, *M. Junio Silano, C. Norbano Flacco* Coſſ.

18. Annis aliquot elapſis, *Tiberius* parricidii hujus pænas dedit, *Druſo* filio ſuo *Sejani* dolis ſublato quem in nimiam poteſtatem evectum imparibus & intempeſtivis honoribus cumulaverat. Tandem, perſonâ depoſitâ, ad proprium rediit ingenium, & Reip. curâ plane abjectâ, totum ſe crudelitati & voluptatibus tradidit, talemque ſe præſtitit ut liquidò conſtaret præceptorem ejus *Theodorum Gadareum* non multùm à ſcopo aberraſſe cum diceret diſcipulum ſuum eſſe. *πηλὸν αἵματι πεφυραμένον, Lutum ſanguine maceratum.*

19. Anno *Tiberii* 12° *Pontius Pilatus Valerio Grato* Procuratori *Judææ* quarto ſucceſſit, qui cùm *Cæſaris* imagines in publico propoſuiſſet in ſeditionem magnam *Judæos* conjecit, quam ſedare non potuit antequàm imagines *Cæſaream* removiſſet. *Pilato* Procuratore *Tiberii* anno 15° ineunte, *Johannes Baptiſta* in ſpiritu *Eliæ* concionari cœpit, atque inter alia Dominum noſtrum *Jeſum Chriſtum* Baptizavit qui Spiritu Sancto plenus officium Salvatoris ſtatim ingreditur. Exactis tribus in miniſterio Paſchatis, ipſe Paſchate

chate qnarto *Pascha verum Nostrum* sacrificatus est.

20. *Christo* mortuo sol obscuratus est, seu lunæ interventu, cùm tamen *Pascha* semper plenilunio celebraretur, vel lucis suæ retentione. Hujus eclipsis meminerant Calendarii Ethnicorum & inter alios Historicos *Phlegon Trallianus Adriani* libertus. De *Christo* luculentum præbuit testimonium *Josephus Judæus* Historicus nobilissimus; de eoque scripserunt Ethnici varii. Sub ejus adventu Oracula siluerunt; & cùm *Pan Magnus* dicatur mortuus *Tiberii* tempore, referente *Plutarcho*; *Christus* ipse *Pastor noster ille Magnus* intelligendus est. De *Christo* locutæ sunt *Sibyllæ* & *Pilatus* de miraculis ejus *Tiberium* certiorem fecit: De quibus omnibus prolixè scripsimus in Institutione.

21. Post domini in cœlum ascensum *Diaconi* septem, inter alias ab *Apostolis* res gestas, instituti sunt. *Jacobus* frater Domini *Justus* cognominatus Episcopus *Hierosolymitanus* primus est factus, & *Saulus* qui immanitate quadam fideles fuerat prosequutus ad fidem convertitur. *Pilatus, Samaritanis* clade affectis, *Romam* ad causam dicendam mittitur. *Judæi* ob avaritiam egregiam *Roma* exulant.

22. Anno à *Christo* mortuo circiter secundo decessit *Philippus Tetrarcha* (vir modestus) sine liberis, cujus Principatus *Syriæ* fuit adjectus. *Artabanus Parthiæ* Rex *Tiberium* non solùm contempsit sed derisit, cum quo tamen *Vitellius* pacem facere jubetur: *Vitellius*

Hierosolymæ

Hierosolyma veniens *Josephum Caipham* cognominatum Pontificatu deponit cui succedit *Jonathas* filius *Annæ*. *Darium* filium obsidem *Romam Artabanus* misit, ante ejus tamen adventum *Tiberius* diem suum obierat (populo seu de hoste quodam victo triumphante) *Martii* die 16, cùm annos regnasset 22, menses septem & dies aliquot, ætatis suæ 78, *V. C.* 790. *Cn. Acerronio Proculo, C. Pontio Nigrino* Coss.

CAP. II.

Ab obitu Tiberii usque ad mortem Neronis ultimi Cæsarianæ familiæ Imperatoris.

Spatium Annorum 20.

1. TIberius nepotem *Tiberium* ex filio *Druso* reliquit, cui *Caium Germanici* filium tamen prætulit, vel ob rationem aliquam ab arcanis Astrologiæ petitam cui multum deditus fuerat Princeps, vel *Macronis* liberti sui operâ in cujus amorem *Caius* se insinuaverat, licèt stupri consuetudinem cum ejus uxore habuisse dicatur. Et *Macrone* quidem opitulante

tulante creditum est *Tiberium* fuisse sublatum.

2. Quidam *Tiberium* callidè *Caium* successorem suum designasse crediderunt ut novâ criminum atrocitate scelera propria abolerentur. Exercitus novum Principem lubens recepit ut in castris natum, ubi à calceamentorum militarium genere quodam *Caligula* cognominabatur: Populus eum amplexus est ut *Germanici* filium familiæ etiam misertus tot injuriis à *Tiberio* affectæ cujus crudelitatem haud aliter *Caius* effugerat quàm iram dissimulando & tolerando contumelias, cùm verè diceretur *Meliorem Servum* & *Pejorem Dominum Caligulâ nunquam extitisse.*

3. *Caius Agrippam Aristobuli* filium *Herodis Magni* nepotem illius regionis Regem constituit cujus *Philippus Tetrarcha* fuerat, *Herodem* vero *Antipam* unà cum *Herodiade* uxore *Lugduni* exulare jussit & *Pontium Pilatum Viennæ*, ubi post biennium manus sibi ipse intulit. Principio mitem satis se præbuit, postea in Monstrum plane abiit. Infinitam auri vim quam per viginti tres annos quibus præfuit, *Tiberius* collegerat, primo statim anno totam profudit, honores divinos assumpsit & in tantam devenit crudelitatem ut fides narrationi pene deficiat.

4. Quos capitali afficiebat supplicio non nisi lentè extingui voluit ut se mori sentirent, exoptavitque Populo unicam cervicem, quam scil. præcideret. Cùm multi de Tyranno tollendo cogitassent, tandem eum occidit

occidit *Cassius Chæreas* Satellitum Præfectus nono Calendas *Februarii* cùm annos regnasset tres, menses 10 & dies 8, vixisset autem annos 29, anno *V. C.* 794, à *Christo* nato 42, *Ipso* quartùm, & *C. Sentio Saturnino* Coss.

5. *Caligula* mortuo, Patres Imperium Populi & Senatus reducere conabantur authore *Saturnino* Consule, ut singulus quisque seipsum in Principatum evehendi opportunitatem obtineret & Remp. in pristinas difficultates conjiceret. Militibus autem contrarium visum est, qui rectè Reip. interesse dicebant ut Regimen Monarchicum esset, privatis tamen commoditatibus inhiabant. Libidinem itaque effrenem Principatum disponendi auspicati Prætoriani *Tiberium Claudium Drusum Germanici Cæsaris* fratrem, *Drusi* filium, in Imperatorem eligunt de vita ipsa adeo desperantem ut in latibulum se abdidisset.

6. *Claudius Chæream* capite multavit, Ditionem *Agrippæ* auxit qui *Jacobum Apostolum* occidi jussit, & ab Angelo percussus misere periit. Principes aliquot restituit, *Rhodios* & *Lycios* libertate privavit qui seditionibus ortis *Romanos* aliquot interfecerant. Eo regnante *Britanni* à *Julii Cæsaris* tempore intacti tumultuarunt, contra quos profectus insulæ partem recepit, magna cum pompa *Romam* rediit & splendidissimè triumphavit. *Messalinâ* uxore omnium fœminarum impudicissimâ prout meruerat punitâ, *Agrippinam* neptim suam duxit quæ priori marito *Domitio Ænobarbo* filium *Domitium Neronem* pepererat.

rat. Hunc generum suum factum, uxoris artibus inductus, post adoptavit, quamvis sibi filius esset *Britannicus* biennio tantùm *Nerone* Minor. *Britanni* ab ejus discessu haud semel rebellarunt, victi tamen sunt & *Caractacus* omnium Principum *Britannicorum* potentissimus *Romam* Captivus ducitur.

7. *Claudius* anno suo duodecimo *Agrippam Agrippæ* filium *Tetrarchiis Philippi* & *Lysaniæ* donavit, ablata *Chalcide* postquàm eam tenuisset per quadriennium. *Rhodios* pristinæ libertati restituit, & *Ilienses* oneribus omnibus levavit ut *Romanæ* gentis authores. Non longe pòst tempore uxor eum veneno sustulit virum hebetem & stolidum, dum privatus esset, timidum semper; &, licet Principem, libertorum suorum Mancipium, inter quos *Narcissus* & *Pallas* locos primos obtinebant. Ita periit autem ille qui intra temporis exigui spatium, Senatores 35 equites 300 ad mortem damnaverat, tertio *Iduum Octobris*, ætatis anno 64°, cùm annos regnasset 13, menses 8 & dies 20, anno *V. C.* 807, à *Christo* nato 55, *M. Asinio Marcello* & *M. Acilio Aviola* Coss.

8. *Claudii* successor fuit *Domitius Nero* cujus mater *Agrippina* mortem mariti celaverat eo usque donec Imperium filio confirmarat. Principium *Neronis* encomiis adeo celebratum est ut *Trajanus* Imperator dixerit quinquennii ejus primi laudes Principem nullum attigisse. Tandem inter ipsum matremque (quæ Imperium totum arripere studebat) simul-

ſimultatibus ortis perſonam depoſuit. *Britannicum* fratrem ut æmulum veneno necavit & *Poppæam Sabinam P. Ollii* filiam deperiens ejus monitis adeò contra matrem excanduit, ut naturæ ipſius dictamine ſpreto eam interfici juſſerit, Senatu Populoque miſerè factum probantibus, quæ erat tunc *Romanorum* animorum tenuitas & abjectio.

9. Ab hoc facinore in omnem morum pravitatem ſe devolvit. *Corbulo* in orientem miſſus in *Armenia* rem bene geſſit, cujus *Tigranem*, nepotem *Archelai Cappadocis*, Regem conſtituit. Anno ſequenti *Britanni* defectione facta *Camalodunum* Coloniam & *Verulamium* municipium *Romanum* conciderunt, ægreque *Suetonii* ceſſerunt armis cui *Turpilianus* ſuccedens pacis ſpecioſo nomine ſegnitiem velabat. Proximo anno *Albinus Feſto* Procuratori *Judææ* qui *Felicem* ſequebatur, ſucceſſor eſt datus. Eodem tempore *Agrippa* Pontificem creavit *Ananum* filium *Anani* ſeu *Annæ* illius qui exemplo plane novo ipſe officio illo functus filios quinque habuit ſibi ordine ſuo ſucceſſores. Hic *Ananus Minor, Jacobum Juſtum* fratrem *Jeſu Chriſti* occidi juſſit, atque eo facto bonis omnibus vehementer diſplicuit, *Joſepho* teſte; at propterea quòd Pontifices vitæ & mortis poteſtatem nullam haberent, *Agrippa* eum Sacerdotio privavit.

10. Non multùm pòſt *Nero Poppæam* duxit & nefandæ libidini ſeipſum tradidit ita ut ſe uxorem *Pythagoræ* cuidam jungeret, & fœdiſſimorum ſodalium alterum *Sporum*, quaſi fœminam,

fœminam, in matrimonium assumeret. *Romæ* flammis subjectis, histrionis in habitu *Ilii* excidium cecinit, & contra *Christianos* de maleficio accusatos primam persecutionem excitavit. Contra Principem sic belluæ in modum grassantem conjuratio facta est *Cn. Pisonis* operâ, qua detecta, cùm authore perierunt *Lucanus* Poeta, ejus Pater *Mela*, avunculi *Annæus Novatus* seu *Junius Gallio* (sic à patre adoptivo appellatus) & *L. Annæus Seneca Neronis* ipsius Præceptor, de cujus moribus *Lipsio* potiùs quam *Dioni* Historico fides est adhibenda.

11. *Nero* Histrionicam artem exercens & à *Poppæa* uxore scommatis exceptus eam gravidam calcium ictu occidit. Non ei deerat luxuria nec vitium ullum aliud quo minus obtineret quod *Domitius* de filii nativitate nuncio accepto dixisse fertur: *Ex se & Agrippina nihil nisi execrabile detestandum & quod in Reip. cederet perniciem oriri posse*, cùm in eo non solùm familiæ suæ sed etiam gentis *Romanæ* vitia omnia coivisse videantur: Domum ædificavit sumptibus stupendis magnificentissimam. *Isthmum Peloponnesi* transfodere aggressus est.

12. In *Attica* adhuc hærens quum ludis *Olimpicis* reverteretur (quibus strennum cantorem se & aurigam *Græcis* præbuerat), nuntium accepit à *Cestio Gallo Syriæ* Præside de *Judæorum* rebellione, qui Christi sanguinis reatu laborantes tyrannide Procuratorum penè opprimebantur; *Flori* præcipuè qui eo

im-

impudentiæ atque impietatis devenerat ut præconis voce per regionem totam latrocinii copiam nequiſſimis hominibus faceret, & cædes horrendas patraret, ut eos in rebellionem conjiceret quo faciliùs poſſet ſcelera ſua admiſſa velare.

13. *Judæi* hujuſmodi artibus in tumultus irritati variis in locis cæſi ſunt, & *Hieroſolymitani* duces ſibi præfecerunt ad bellum aperte gerendum, *Nero* diu deliberans quem contra eos mitteret, *Veſpaſianum* tandem à puero in re militari verſatum, delegit, quem non ita pridem è ſuo conſpectu abegerat quòd Hiſtrionica illi ars, ut Majeſtate indigna, parùm arrideret. *Nerone* autem, poſt biennium in *Græcia* exactum, *Italiam* verſus redeunte *C. Julius Vindex* origine *Gallus* Senatorii ordinis vir & *Ser. Sulpicius Galba* qui *Tarraconenſem* in *Hiſpania* Provinciam regebat in eum conſpirarunt. *Galba* purpuram à militibus oblatam accepit, cumque *Romam* verſùs feſtinaret, *Nero* à Senatu hoſtis judicatus & ægre amicorum Conſilio parens *Epaphroditi* liberti ſui operâ uſus ſeipſum interfecit, cùm non obſcure ſignificaſſet ſe quandoque ſublaturum eſſe prorſus ordinem Senatorum. Periit 4 *Idus Junii*, cum regnaſſet annos 13, menſes 7, & dies 28, ætatis ſuæ 32, *V. C.* 821, *A. D.* 69, *C. Silio Italico* Poeta, *M. Valerio Trachalo* Coſſ.

14. Dùm *Nero* eccleſiam Chriſti primus perſequeretur S. *Paulus* Apoſtolus *Romæ* ſecuri percuſſus eſt, S. *Petrus* verò crucifixus.

Petro

Petro in sede *Romana* *Linus* successisse dicitur; *Jacobo Justo* Episcopo *Hierosolymitano* *Simon Cleopas*. Ecclesiæ *Antiochenæ* *Euodius* primus ab Apostolis præfuit, cui successit *Ignatius Johannis* Apostoli discipulus. *Marco* Evangelistæ anno *Neronis* octavo vel nono in sede *Alexandrina* successit *Anianus*.

CAP. III.

A Neronis morte usque ad Domitiani interitum postremi Vespasianorum.

Spatium Annorum 27.

1. A *Claudii* tempore status Reip. *Romanæ* eò redactus fuerat infortunii ut penes exercitum esset creare *Cæsarem*. Hinc mirabili quadam rerum mutatione à *Romanis* illis atque priscis familiis augustum illud imperii decus & fastigium ad exteros fuit delatum, & quidem aliquot pudendæ conditionis homines. Nam ex iis quidam fuerunt *Hispani*; nonnullis *Pannonia, Dacia, Dardania, Dalmatia, Gallia, Thracia, Cappadocia* dedit originem.

2. Misera etiam & anceps Imperatorum erat conditio, cùm ipsorum dignitas omnis atque

atque salus esset non in Senatus & Populi, sed in legionum ac militum potestate. Sic ut permirum videri possit ullos fuisse qui munus hoc tam periculosum & injuriis opportunum susciperent. Etenim inde à *C. Cæsare* qui spectante Senatu concidit, ad *Carolum* usque Magnum 30 circiter fuerunt ex iis interfecti, 4 verò sibi mortem ipsi consciverunt. Semper aliquid erat quod in illis desiderarent milites: Neque bonos magis quam improbos ferre poterant & ad minimam occasionem, concitata turba, jugulabant eos quos etiam invitos ad culmen illud honoris pertraxerant. *Cæsarem* metuebat Senatus, ipse verò *Cæsar* ab impuri militis voluntate & nutu propemodum pendebat.

3. Hos sibi spiritus sumere cœperant indè post *Cæsaris* mortem, præsertim legiones veteranæ quibus per *Galliam, Hispaniam, Africam* ille fuerat usus: Et *Cicero* hoc ipsum deplorans, *Fortes quidem illæ sunt,* inquit, *sed propter memoriam rerum quas gesserunt pro Populi Romani libertate & dignitate Reip. nimis feroces, & ad suam vim omnia nostra consilia revocantes.* Ast ad illum modum *Galba Cæsar* creatus spem de se privato conceptam vix Princeps aluit, dignus quidem imperare visus si non imperasset, & extra vitia potiùs quam cum virtutibus. Quum severitate odium militum incurrisset *Othonis* operâ ab iis occisus est 17 Calend. *Februarii*, ætatis suæ anno 73° postquam septem regnasset menses.

4. *Galba*

4. *Galbâ* occiſo, *M. Salvius Otho* à militibus ſuis Imperator ſalutatus Imperium invaſit, qui, cùm *A. Vitellius* in *Germania* etiam à ſuis eſſet electus, nequid ex hac contentione damni Reſpub. pateretur, manus ſibi ipſe intulit. *Vitellius* Principatu invaſo ſe totum gulæ tradidit & *Neronem* in omnibus laudans crudele ejus ingenium imitandum ſibi propoſuit. Adeò ſe immerſit voluptatibus ut de bello loqui vel ſermonem admittere non ſuſtineret, quinetiam de eo rumoribus omnibus per urbem interdixit, donec tandem *Veſpaſiani* adventu terreretur qui, legionibus in *Judæa* impellentibus, purpura ſe induerat. Hic *Judæos* in multas factiones diviſos & partium contentione inaudita languentes cladibus variis affecerat, regionemque totam ſubegerat præter tria Caſtella & *Hieroſolyma*. Cùm variarum provinciarum exercitus eum ad imperium ſuſcipiendum vocarent, tandem annuens *Italiam* verſus movebat, *Vitellius* autem omnibus contumeliis affectus, occiſus & in *Tiberim* projectus eſt anno ætatis ſuæ 57°, cùm Imperium tenuiſſet per menſes 8 & dies 5.

5. Dùm hæc fierent, motus quidam in *Germania* & *Gallia* facti ſunt qui tandem *Petilii Cerealis* induſtriâ ſunt compoſiti. *Sarmatæ*, *Iſtro* ſuperato, in *Romanas* provincias penetrarunt omniaque ferro & igne vaſtantes à *Rubrio Gallo* caſtigati & repreſſi ſunt multis amiſſis. *Titus* interea *Veſpaſiani* filius in *Judæa* à patre relictus bellum gerebat & *Hieroſolyma* obſeſſa

obsessas diu tandem expugnavit. Inaudita aliàs de factionibus populi hujus miseri à *Josepho* oculato teste memorantur; & de vulgi ærumnis fame gravissima laborantis. Urbs ipsa templumque consumptæ sunt incendio *Septembris* 8°, *Vespasiani* secundo, ipso *Titoque* filio Coss. 38° à morte *Christi* cujus sanguis gravis admodum super eos erat. *Hierosolyma* capta sunt Sexies, ab *Asochæo Ægyptio, Nebuchadnesare*, *Antiocho Epiphane, Pompeio, Herode* atque *Sosio*, & *Tito*; bis excisa, à *Nebuchadnesare* & *Tito*. Ad hoc ultimum excidium ab illo tempore quo *David* Rex urbem à *Jebusæis* cœperat intervenerunt anni 1179, ab urbis autem primordiis 2177.

6. *Judæorum* captivorum numerus ad 97000, eorum verò qui obsessi peribant ad 1100000 assurgebat. *Vespasianus* terram vendi jussit, gentique tributum annuum imposuit, quod templo solvi solebat Capitolio nunc solvendum. Bellum tandem à *P. Sylva* finitum est, *Massada* Castello expugnatâ, cùmque *Judæi* in *Ægypto* & *Cyrene* tumultuarent eorum templum ab *Onia* conditum occlusum est, ipsi vero statim sunt oppressi duce *Jonathane* captó, qui cùm inter alios *Josephum* Historicum falsò accusaret flagris fuit cæsus & vivus combustus. Huc usque *Josephus* bellorum historiam nobis contexuit, cui statua erecta est, cujusque libri digni sunt habiti qui *Romæ* Bibliothecâ publicâ asservarentur. Antiquitatum *Judaicarum* vo-

X lumina

lumina anno *Domitiani* 13 demum absolvit, cùm ipse annos haberet 56, ut ad calcem operis testatur.

7. *Vespasiano Lex Regia* renovata est qua Imperium Populi in *Augustum* ejusque successores fuerat translatum. *Achaiam, Lyciam, Rhodum, Byzantium, Samum, Thraciam, Ciliciam* & *Comagenem* Populi *Romani* Povincias fecit. Moderatus & clemens habitus, paulo avarior, Scientiarum tamen liberalium fautor eximius, utpote qui stipendia primus ex publico solvi Doctoribus voluit. Consulatu suo novo ex dysenteria interiit, anno ætatis 69°, decennio in imperio exacto, anno *V. C.* 832, *A. D.* 79. *Tito* unà cum *Patre* Septimùm Consule.

8. Patri successit *Titus* (octavo *Calendas Junii*) qui unà cum *Britannico Claudii* filio educatus fuerat. Ambitionis, luxuriæ vitiorumque aliorum privatus suspectus & tanquam *Nero* alter habitus, Princeps factus morum suavitate suspiciones omnes sustulit & mutatione quadam fœlicissimâ *Amor & Deliciæ humani generis* & fuit & audivit. Magno Imperii universi luctu & lamentis post biennium menses duos & dies 20 obiit, ætatis anno 42°, *V. C.* 834, *A. D.* 81. *M. Plautio Silvano, M. Annio Vero* Coss.

9. *Tito* successit *Domitianus* frater qui eum sustulisse à quibusdam creditur, licet antea veniam obtinuisset sceleris designati. *Neronem* potiùs *Caligulam* vel *Tiberium* quàm patrem vel fratrem retulit. Principio crudelitas ejus

ad

ad muſcas reſtricta quas ſtylo ſolus transfigere ſolebat, Modeſti tamen perſonam exuit & crudelis ad modùm eſt factus poſtquam *Antonius* in *Germania* ſuperiori, vitiis & contumeliis ejus laceſſitus rebellaſſet. Cum *Chattis, Dacis,* & *Sarmatis* bella feliciſſime geſſit deque iis triumphavit. Tandem exoſus omnibus à ſuis eſt interfectus 14° *Calendas Octobris,* ætatis ſuæ anno 45°, imperii 15°, *V. C.* 849. *A. D.* 96. *T. Fulvio Valente, C. Antiſtio Vetere* Coſſ. Vixerunt ejus tempore *Statius, Juvenalis, Martialis* Poetæ.

10. *Dionyſius Areopagita* à *Paulo* Apoſtolo *Epiſcopus Athenarum* primus factus dicitur. *Lino* Martyri in *Romana* ſede ſucceſſerunt *Cletus* (ſive *Anacletus*) & *Clemens. Aniano* primo *Alexandrino* Epiſcopo ſucceſſit *Abilius.* Epiſcopi *Byzantini* hoc ordine recenſentur: *Andreas* Apoſtolus, *Stachys, Oneſimus, Polycarpus, Eleutherius* anno ſecundo *Domitiani* electus. *Domitianus* ſecundam contra *Chriſtianos* perſecutionem ſuſcitavit, qua *Johannes* Apoſtolus in *Pathmo* Inſula exulans *Apocalypſin* ſuam ſcripſit. Illo in libro *Nicolaitarum* hæreticorum meminit: Hæreſes enim multæ in Eccleſia nunc fuerant exortæ. *Euſebius Simonem Magum* Hæreſiarcharum primum fuiſſe vult. Præter *Nicolaitas, Cerinthii, Menander, Baſilides,* & eorum diſcipuli, *Carpocrates* aſſeclæque ejus *Gnoſtici* cum *Ebionitis* Eccleſiam Dei vexare cœperunt.

CAP. IV.

A Domitiani interitu usque ad cædem Pertinacis & Imperium Romanum venum Expositum.

Spatium Annorum 97.

1. D*Omitianus* somniasse dicitur caput & cervicem auream ex humeris suis fuisse enatam, quod Principum sequentium, exterorum licèt, virtus & modestia satis confirmavit. Proximus à *Domitiano* fuit *Coccejus Nerva* qui Principatu cum Populi libertate conjuncto (quod antea nemo fecerat) nihil præstantius fecisse existimatur *M. Ulpium Trajanum* adoptando, quo facto vix per menses tres superfuit, ab iracundia vehementiori febre contractâ ex qua mortuus est sexto Calendas *Februarii* cum annos vixisset 65, imperasset unum cum mensibus 4 & diebus 9, anno *V. C.* 851. *A.D.* 98. *Ipso* quartùm, *Trajano Cæsare* secundùm Coss.

2. *Trajanus Augustus Dacos* bis reduxit ad officium. In *Armeniam* & *Parthiam* profectus, deditione & gratiâ *Parthos* sibi adjunxit & *Parthicus* cognominatus est. Imperium *Romanum* longissime produxit. Contra ecclesiam Christi autem bellum gerenti (secunda persecutione excitata) nutare res cœperunt, & plèrique omnes ab eo subjecti populi rebellarunt,

runt, præcipuè per *Armeniam* & *Mesopotamiam*. *Parthi* etiam regem ipsis datum rejecere. Cùm in *Italiam* cæpisset reverti, *Judæi* rebellantes variis in locis strages edebant horrendas & terræmotus fiebant gravissimi. Obiit tandem in *Cilicia* ex dysenteria postquam annos regnasset 19, menses 6 & dies 15, ætatis suæ anno 64, *Olympiadis* 224a primo, *V. C.* 870, *A. D.* 117. Eo regnante *Plutarchus*, *Lucianus*, *Plinius Secundus*, *Suetonius*, *L. Florus* & *Cor. Tacitus* floruerunt.

3. *Trajano* successit *Ælius Adrianus* consobrinæ ejus filius, *Plotinæ* Imperatricis operâ. *Judæos* domuit qui indignissimè ferentes *Hierosolymis*, quæ habitari permiserat, templum *Jovi Olympio* ædificatum, rebellaverant. *Gallias*, *Germaniam Britanniam* & *Hispanias* invisit: Deinde *Mauritaniam*, *Parthos*, *Asiam*, *Græciam*, perque *Siciliam Romam* rediit. Inde rursus in *Africam* profectus *Romamque* reversus denuo *Græciam Asiamque* petit, illinc autem in *Arabiam* contendit & pòst in *Ægyptum*. *Adriano* rerum potito, Ecclesia persecutionem aliquam subiit, quæ tamen *Quadrati* & *Aristidis* apologiis sublata est ab Imperatore, in id literis ad *Minutium Fundanum* *Asiæ* Proconsulem datis quas *Justinus Martyr* in apologia sua secunda edidit. Curiosissimus omnium fuit, scientiæ egregius sectator, at in doctiores omnes summè malevolus. Obiit ex hydrope quo in iracundiam vehementem inciderat 4° *Iduum Julii*, cùm annos vixisset 62, regnasset 21, cum mensibus 11

 anno

anno *V. C.* 891. *A.D.* 138. *Sulpitio Camerino, Quintio Magno* Coss.

4. Ejus tempore *Ptolomæus Alexandrinus* Astronomorum Princeps floruit, *A. Gellius* seu *Agellius*, *Justinus Trogi* Epitomator aliique docti: Jurisconsulti *Alburnius Valens*, *Tuscianus*, *Vindius Verus*, *Ulpius Marcellus*, *Arrianus*, *Tertullianus*, *Salvius Julianus*, *L. Volusius Metianus*. *Adrianus* primùm *L. Verum* adoptavit qui anno superiori diem suam obierat, Consulatus sui secundi die primo, *Calendis Januarii*. *L. Verus* filium habuit *Lucium*, & *Marcum* adoptare jussus est, cùm autem isti valde essent juvenes *Adrianus* ipse *Antoninum* adoptavit qui jussus est adoptare *Lucium* & *Marcum*, Convocato itaque Senatu *Antoninum* Patribus commendavit.

5. *Antoninus Augustus Pii*, ob morum probitatem, cognomentum habuit. Pacem colens & de omnibus bene mereri studens exteros Reges atque Populos literis & humanitate in officio continuit. Philosophus fuit egregius adeò ut *Cymini Sector* diceretur. Erga Christianos *Justini Martyris* & aliorum apologiis benignus est redditus & eorum in gratiam edictum promulgavit. *Nonis Martiis* obiit, exactis in Imperio annis 22, mensibus septem & diebus 26, *Olympiadis* 235. anno primo, *V. C.* 914. *A. D.* 161. Eo regnante præter Jurisconsultos & *Justinum* Philosophum Christianum *Polycarpus Smyrnæ* Episcopus, *Galenus Medicus Pergamensis* atque *Ælianus* Historicus floruerunt.

6. *Antonino*

6. *Antonino Pio* successit *Marcus Annii Veri* filius cognomento Philosophus qui *L. Aurelium Verum* propinquum suum Imperii socium sibi assumpsit, atque hi duo primi junctâ operâ & æquali potestate Remp. *Romanam* administrarunt ingenio prorsus dissimiles. *Lucius* bellum *Parthicum* fœliciter gessit. *Marcus* in urbe Remp. curavit, deinde mortuo *Vero* solus imperavit & in *Germanos* rem bene gessit. *Marcomannos* etiam oppressit, *Sarmatas* & *Vandalos* *Quadosque* qui *Pannonias* invaserant. Plerique enim omnes Populi inde ab *Illyrico* usque in *Galliam* eo tempore contra nomen *Romanam* conspiraverant. *Vero* potiùs quam *Marco* Persecutio quarta contra Christianos suscitata attribuenda est. *Legio Melitina* ex Christianis constans, cùm exercitus *Romanus* contra *Quados* pugnans siti pene opprimeretur, precibus pluviam & victoriam obtinuit, atque ex fulgure & tonitru in hostes cœlitùs missis *Fulminatrix* fuit cognominata.

7. *Marcus* hinc excitatus benignum se Christianis præbuit, atque epistolis suis ad Senatum Populumque datis rei veritatem testatus est. *Aurelius Victor* scribit hunc civitatem *Romanam* universis Imperii subditis dedisse quod alii *Antonino Pio* attribuunt. *Romani* autem jus quadruplex alienigenis impertire solebant, *Jus Latii*, *Jus Coloniæ*, *Jus Municipii*, & *Jus Civitatis* de quibus omnibus Institutionem nostram Tirones consulant. *Marcus* autem *Vendibonæ* diem suum obiit *Martii* 17°, anno ætatis suæ 58, Imperii 19°,

V. C. 932. *A. D.* 180. *Arrio Præsente* secundùm, *Ælio Gordiano* Coss.

8. *Marco Aurelio* Principi laudatissimo successit flagitiosissimus filius *Commodus Antoninus* cujus gratiâ eum à Medicis nonnulli sublatum existimarunt. Consiliariis à patre designatis ad tempus certum usus assentatoribus postea auscultavit atque in omnem turpitudinem erupit. Per legatos tamen devicit *Mauros* atque *Dacos*, composuit *Pannonias*, *Germaniam* & *Britanniam*, ipse interim in omni genere turpitudinis & crudelitatis vitam degens. Tandem catalogus quo nomina inscripserat morti destinatorum in horum manus incidit, à quibus oppressus est anni *Juliani* die supremo, ætatis anno 32, postquam annos regnasset 13, *A. V. C.* 945. *A. D.* 192. *Ipso* septimùm & *Helvio Pertinace* tertiùm Coss.

9. *Commodo* successit *Helvius Pertinax* quem conjuratores, ante Imperatoris obitum palàm factum, elegerant. Hic invitus Imperium suscepit & eximii Principis spem omnibus fecit, militum autem rapinas & vim coercens odium eorum incurrit qui licentiæ sub *Commodo* indultæ recordati hominem è medio sustulerunt, Imperii die 85. Ætatis suæ 69. *Q. Sosio Falcone, C. Julio Erucio Claro* Coss.

10. *Trajano* regnante *Johannes* Apostolus *Ephesi* mortuus est. *Simeoni Cleophæ* crucifixo successerunt *Justus Judæus*, *Zachæus*, *Tobias*, *Benjamin* & *Johannes*. Anno *Trajani* 11° *Euaristo* Episcopo *Romano Martyri* successit *Alexander*

ander & huic *Martyri Cistus.* Hunc excepit *Telesphorus*, hunc *Hyginus*, hunc *Pius*, & hunc *Anicetus.* A *Christi* Domini nostri morte usque ad *Adriani* 18 annum Episcopi in Ecclesia *Hierosolymitanæ* fuerunt 18 *Judæi* omnes. *Gentilium Marcus* primus fuit. Post *Abilium Cerdo* Ecclesiæ *Alexandrinæ* præesse cœpit anno *Trajani* primo, cui successerunt *Primus*, *Justus*, *Eumenes*, *Marcus*, *Celadion*, *Agrippas*, *Julianus*, & *Demetrius*. In sede autem *Antiochena Ignatio* Martyri successit *Heros*, atque huic *Cornelius* anno circiter 12° *Adriani*.

11. Circa annum Domini 110 *Thebulis* Hæresiarcha primus fuit in Ecclesia *Hierosolymitana.* Eodem tempore Ecclesiam vexarunt *Ophitæ*, deinde *Caini*, *Cerdon*, *Valentinus*, *Marcion*, *Marcellina*, *Montanus*, *Secundiani*, *Ptolomæi*, *Marcosii*, *Colobasii*, *Heracleonitæ*, *Archontici*, *Encratitæ*, *Severiani*, *Marcionitæ*, *Pepuziani*, *Artotyritæ*, *Alogi*, *Adamitæ*, *Theodotus*, *Artemon*, *Marcianus*, & *Noetus.*

CAP. V.

A Pertinacis interitu & Imperio venum exposito usque ad Maximini Cædem Imperatoris primi absque ullo Senatus consensu confirmati.

Spatium Annorum 45:

1. MIlites, *Pertinace* occiso, Imperium indicant, quod maximo pretio emit *Didius Julianus* Jurisconsultus consularis dignitatis, vir locupletissimus. Eodem tempore *Pannonias* rexit *L. Septimius Severus* origine *Africanus* vir promptus & sagax qui *Pertinacis* cæde audita à militibus suis Imperator salutatus *Italiam* invasit. Senatus convocatus Imperium illi, *Juliano* autem mortem decrevit cùm imperasset per menses 7, & mors ei magno constitisset.

2. *Severus*, Imperio suscepto, *Nigrum Syriæ* Præsidem æmulumque suum opprimere statuit, ne autem inimicum à tergo relinqueret. *Clodium Albinum*, virum nobilissimum qui *Britanniæ* præerat & Principatui inhiabat, *Cæsaris* titulo inescavit, donec, *Nigro* in Oriente oppresso, eum etiam reversus prælio fuderit. *Arabiam* invadens auso suo excidit, in *Parthiam* autem, dum rediret, delatus re bene gesta *Ctesiphontem* Metropolin cepit. *Judæos* per *Syriam* debellavit, Regem *Persarum Abagatum* subegit.

egit. *Britanniam* communivit, muro utrinque ad Oceanum ducto per transversam insulam, & subjectis populis *Eboraci* tandem vitam finiit, vir egregiùs in re bellica & Imperatorum Maximorum res gestas æquasse visus. Cùm ab infimo pène loco ad summum fuisset honoris fastigium evectus, illud tamen moriens in ore habere solebat: *Omnia fui & nihil expedit.* Obiit pridie *Nonas Februarii*, postquàm annos regnasset 18, vixisset ferè 66, *A. V. C.* 964 *A. D.* 211. *Q. Epidio Rufo, Pomponio Basso* Coss.

3. *Severus* duos reliquit filios *Antoninum Bassianum* (*Caracallam* à barbaro quodam habitu quo populum donaverat dictum) & *Getam*, æquali potestate successores. *Antoninus* autem, fratre in sinu matris occiso (quocum, patre adhuc superstite, simultates continuas exercuerat) contra alios omnes sævìit. Bellum intulit *Parthis* & *Armeniis*, *Papinianum* Prætorio præfectum, quòd parricidium defendere noluisset, interfecisse dicitur. Floruerunt hoc tempore complures Jurisconsulti, plerique omnes *Papiniani* auditores. *Opilii Macrini* insidiis tandem qui sibi ab eo metuebat, *Antoninus* periit 6° *Iduum Aprilis*, exactis in Imperio annis 6 & mensibus duobus, *Olympiadis* 249 anno primo, *V. C.* 970. *A. D.* 217, *Brutio Præsente* & *Extricato* Coss.

4. *Bassiano* sublato Imperium per biduum vacavit quod demum delatum fuit ad *Macrinum* qui pace cum *Parthis* facta *Antiochiæ* se voluptatibus

voluptatibus tradidit adeo ut militum contemptum incurreret qui *Mæsæ* sororis *Juliæ* (uxoris *Severi*) promissis illecti ad *Bassianum* nepotem ejus ex *Soæmide* filia imperium detulerunt. *Bassianus* hic Solis *Sacerdos* à Deo suo *Heliogobalus* cognominatus omnium Imperatorum fœdissimus erat. Impellente avia, consobrinum suum *Alexianum* adoptavit obque morum infamiam summam cùm annos regnasset 5, vixisset 18, fuit interfectus.

5. *Alexianus* (seu *Alexander*) aviæ *Mæsæ* & matris *Mammææ* curâ modestus & strenuus vir factus *Artaxerxem* regem *Persarum* (qui anno ejus quarto *Parthis* regno exutis vetus Imperium recuperare cogitaverant) ingenti prælio vicit, *Mesopotamiam* ab *Heliogabalo* deperditam recuperavit: Per Legatos belligeravit in *Mauritania, Illyrico,* & *Armenia:* In *Germanos* deinde profectus qui *Galliam* vastabant, a militibus suis interfectus est *Moguntiaci* 4° *Nonas Octobris,* postquàm annos vixisset 29, regnasset 13, *A.V.C.* 988. *A. D.* 235. *L. Catilio Severo, L. Rågonio Quintiano* Coss.

6. *Alexandrum* excepit *Maximinus Thrax* cujus insidiis fuerat interfectus, ex bubulco miles, atque ex milite summâ industriâ usus Imperator à militibus suis factus. Vir erat stupendæ Magnitudinis, & consimili ratione ventri indulgebat. Totis viribus in *Germaniam* profectus vicos longè latèque incendit, hostium vim magnam concidit, multo plures cepit, militemque reduxit opulentum, *Germaniâ* pacatâ

pacatâ *Syrmium* venit & *Sarmatis* bellum inferre cogitavit: Nec id modo ſed etiam ipſius erat propoſiti regiones illas omnes quæ ſunt ſub ſeptentrionibus ad Oceanum uſque *Romano* ſubjicere Imperio, cùm nonnulli, *Carthaginienſi* Præfecto occiſo, quem ob egregiam rapacitatem oderant, *Gordianum* Proconſulem purpuram induere cogerent ſenem octogenarium.

7. Rem eam ratam Senatus habuit & *Maximinum* hoſtem pronuntiavit. At verò *Gordianus* privatis ſimultatibus parum opportune occupatus *Cappellianum Mauritaniæ* Præfectum in ſe excitavit, contra quem pugnans, cùm rem male geſſiſſet, filio occiſo ſeipſum laqueo necavit poſt dies 36 à purpura accepta. *Maximinus* autem ut de Senatu pœnas ſumeret *Romam* contendit: Quo cognito Patres *Maximum* & *Balbinum* Imperatores declarant, atque iis bellum contra *Maximinum* demandant qui *Aquileiâ* obſeſsâ dum in tabernaculo quieſceret unà cum filio à militibus ſuis interfectus eſt. Perſecutionem ſextam contra fideles excitavit, & primus imperavit nullâ Patrum ſententiâ approbatus. Periit poſtquam purpuram geſtaſſet per triennium, *A. V. C.* 991. *A. D.* 238.

8. *Aniceto* Epiſcopo *Romano* ſucceſſit anno *M. Aurelii* 2° *Soter*, deinde *Eleutherius*, *Victor*. Anno *Severi* primo *Victori* ſucceſſit *Zephirinus*, & huic ordine ſuo *Calliſthus*, *Urbanus*, *Pontianus* & *Fabianus* Epiſcopus *Romanus* viceſimus ſecundùm *Damaſum*. *A. Marco* nonnulli in

ſede

ſede *Hieroſolymitana* uſque ad *Narciſſum* 13 Epiſcopos numerant. *Narciſſum* digreſſum excepit *Dios*, cui ſucceſſerunt *Germanion* & *Gordius* quo Eccleſiam gubernante reverſus eſt *Narciſſus* & ſedi ſuæ reſtitutus. Cùm autem ob ſenectutem rebus adminiſtrandis eſſet minùs idoneus, *Alexander* ei adjungitur,& poſt ejus obitum Epiſcopus fuit. In ſede *Antiochena* *Cornelio* ſucceſſit *Theophilus*, *Maximinus*, *Serapion*, *Aſclepiades* anno circiter primo *Caracallæ*, & *Philetus*. Anno circiter *Alexandri* 11° poſt *Demetrium* *Heraclas* *Alexandrinæ* Eccleſiæ præeſſe cœpit. *Severi* tempore floruerunt *Tertullianus* Presbyter *Carthaginenſis*, *Clemens* *Alexandrinus* præceptor *Origenis*, & *Minutius Fælix*.

CAP. VI.

A cæde Maximini uſque ad Monarchiam Conſtantini Imperatoris primi Chriſtiani qui Imperii ſedem ad Byzantium Thraciæ urbem tranſtulit.

Spatium Annorum 86.

1. MAximini cæde *Romæ* audita, *S.P.Q.R.* lætitiâ magnâ affectus eſt. Novorum autem Imperatorum votis abunde omnia reſpondebant, atque diutius reſponſura videbantur

bantur ni in simultates & suspiciones mutuas incidissent. Cùm autem se odissent mutuò & in malam partem omnia acciperent, inde Prætoriani, quibus, à senatu electi, invisi admodùm erant, eos opprimendi consilium exequi valebant.

2. Iis occisis cum per biennium rebus præfuissent ad *Gordianum* adolescentem rerum summa defertur qui quarto Imperii sui anno per *Mœsiam* atque *Thraciam* in *Persas* profectus hostes *Romani* Populi in iis locis profligavit; inde per *Syriam* venit *Antiochiam* quæ tum à *Persis* tenebatur Illic frequentibus præliis decertavit & *Saporem Persarum* Regem vicit, ita quidem ut *Persæ*, qui jam pene formidabiles erant *Italiæ*, suos intra fines recipere se cogerentur. Sexto demum Imperii anno à *Philippo* prætorio Præfecto circumventus, qui milites ad seditionem concitaverat, occisus est. Percussores autem ejus omnes iisdem gladiis sibi dicuntur mortem consci-visse.

3. *Gordiano* igitur successit *M. Julius Philippus Arabs* ex *Trachonitide*, filius ducis cujusdam latronum insignis. Idem ei post quinquennium exitus fuit. *Quinctus Trajanus Decius* enim missus ad exercitus seditionem reprimendam purpuram à militibus oblatam accepit & *Philippum* ad *Veronam* prælio commisso vicit & occidit, qui cum *Scythis* Provincias *Romanas* infestantibus per legatos bellum gesserat. *Decius* Patrum suffragiis in Imperio confirmatus primùm motus *Galliæ* composuit, deinde

deinde Rep. Senatui commendata, profectionem unà cum filio de Senatus voluntate suscepit in *Scythas*, qui terrâ marique *Thraciam* aliaque Imperii loca vastabant: Et præliis aliquot victor, hoste in angustias locorum reducto, plenam victoriam reportasset, nisi *Gallus Hostilianus* extremæ *Mœsiæ* Præfectus illius consilium ad hostem enuntiasset, quo factum est ut prælio commisso pater cum filio insidiis circumventus interficeretur, qui Persecutionem septimam in Ecclesiam Dei suscitaverat: Regnavit annos duos cum dimidio.

4. *Vibius Gallus Hostilianus* à legione una & exercitus reliquiis Imperator salutatus, pacem cum *Scythis* fecit Populo *Romano* turpem & ignominiosam, tributum eis dependere promittens, rem inauditam & tanti nominis majestate prorsus indignam. Ferociores itaque *Scythæ* facti, rupto fœdere populabantur *Dardaniam*, *Thraciam*, *Thessaliam*, *Macedoniam* & *Asiam*, vastatis & deletis quamplurimis urbibus. Demùm *Scytharum* exemplo multi alii facti sunt *Romanorum* hostes, complures etiam rebellarunt.

5. In *Syriam* penetrabant *Parthi* & *Armeniam* occupabant, fugato ipsorum Rege *Tiridate*. *Scythas* ex successu admodum insolentes factos *Æmilianus Mœsiæ* Præfectus, ad oram *Sarmaticam*, pollicitationibus & spe præmiorum confirmato milite, fudit & longissime prosecutus ipsorum quoque fines diripuit, qua de causâ *Cæsar* fuit salutatus à milite. *Gallus* autem profectus ut obsisteret, unà cum filio *Volusiano*

Volusiano Imperii ſocio interfectus eſt poſtquàm annum unum imperaſſet.

6. Interea exercitus alter qui in *Alpibus* erat *Valerianum* nobili genere natum *Cæſarem* creat, quod cum *Æmiliani* milites audiſſent, ne turbis implicarentur, ſuum Imperatorem interficiunt & ad *Valeriani* partes tranſeunt, qui datis ad Senatum literis cum Imperator factus eſſet, promiſerat ſe liberaturum *Thraciam* & *Meſopotamiam* ab hoſtibus, recuperaturumq́ *Armenias* & depulſurum undique hoſtes *Romani* nominis. At in bellum *Perſicum* profectus culpâ cujuſdam ducis ſui fuit captus à *Sapore Perſarum* Rege, ita Deo ſuorum mortem vindicante contra quos *Valerianus* perſecutionem octavam excitaverat. *Saporem* vicini Principes & Populi confœderati hortabantur ut captivum dimitteret, hoc enim eſſe *Romanorum* fatum ut victi multo fortiùs reſiſtant, fruſtrà tamen, nam in cuſtodia detento ut ſcabello uſus fuiſſe dicitur equum conſcendens & tandem detracta cute interfeciſſe miſerum.

7. Capto *Valeriano* ſucceſſit ejus filius *Gallienus* qui perſecutionem à patre contra fideles excitatam repreſſit; non autem ſic evaſerunt *Romani* tanti ſanguinis fuſi daturi pœnas. *Gallienus* enim neglecta Rep. ſe totum voluptatibus tradidit ſic quidem ut milites paſſim per Provincias Imperatores novos ſibi eligerent, qui tamen omnes, partim ab illo partim civilibus inter ipſos diſſidiis, Tyranni 30 cum eſſent, oppreſſi fuerunt. Porro *Gallieno* regnante *Gothi*

Gothi Thraciam occupant, *Macedoniam* vastant, *Thessalonicam* obsident, *Scythæ* in *Bithyniam*, *Cappadociam* & *Asiam* invadunt, & ab *Euxino Ponto* in *Istrum* devecti *Romanorum* municipiis vim faciunt.

8. Imperator verò tantâ socordiâ fuit ut cùm de Provinciarum defectionibus & publicis calamitatibus audiret, ridiculè semper & contemptim responderet, quasi Resp. nihilominus consistere suamque dignitatem retinere posset, nec ideò facta sit ejus deterior conditio. Contemptus itaque tam domi quam foris Reip. quamplurimos conciliavit hostes. Ac *Scythæ* quidem & *Gothi* cumque his permisti quamplures alii populi erant tum in armis, ac in perniciem Populi *Romani* conjuraverant circiter 320000 hominum; sed hos omnes in *Mœsia* multisque aliis in locis debellavit tandem *Flavius Claudius*.

9. *Gallieno* enim, postquàm annos 6 unà cum patre & 9 solus regnasset, occiso successerat *Claudius* origine *Dalmaticus*, vir magnæ virtutis & dignus longiori vita, qui *Sirmii* interfectus est, cùm vix per biennium imperasset. In ejus locum fuit electus *Quintillus* frater quem milites cum bonus nimis esset & severus, post dies septem pariter occiderunt. *Valerius Aurelianus* itaque regnavit qui à *Claudio* ad *Gothos Thracia* pellendos destinatus ab ejus interitu purpuram à militibus receperat. Is per *Insubriam* bella fœliciter gessit, *Gothisque* victis *Romam* profectus est & multatis nonnullis ob seditionem excitatam, bellum suscepit,

cepit, ut quæ sunt ad orientem solem & in *Syria* Provincias recuperaret, quas *Zenobia* fortis & animosa fœmina suorum liberorum tutrix obtinebat, ab *Odenato* conjuge sibi relictas, qui *Gallieno Cæsare* multa fortiter ac præclarè iis in locis gesserat.

10. Quacunque transiret *Cæsar* hostes Populi *Romani* fudit in *Illyrico*, in *Thracia* cæterisque in locis, ac demum in hostilem regionem ubi venisset, post variam & periculi plenam dimicationem vicit & Reginam cepit quæ *Persarum* & *Armeniorum* auxiliis confisa fortissimè repugnaverat. Ejus regionis quam debellaverat præcipua erat urbs *Palmyra*, cùmque *Cæsar* rediisset in *Europam Palmyrani* rebellarunt, occiso duce & militibus in præsidio collocatis. Reversus igitur eò captam urbem evertit, interfectis omnibus, ita quidem ut nec ætati parceret ulli neque sexui. *Ægyptum* deinde quæ tum defecerat recepit & *Gallias* denuo *Romanæ* ditionis fecit: Pòst *Romæ* triumphavit, inde per *Illyricum* profectus *Persis* bellum indixit, sed in itinere à suis familiaribus interfectus est, cum Ecclesiam Dei affligere cœpisset, Primus *Romanorum* diadema assumpsit.

11. Ab ejus interitu fuit interregnum per menses 8, Senatu & militibus electionem mutuo declinantibus. Tandem electus est *Tacitus* qui mense sexto *Tarsi* ex febre interiit. Hunc Patres oraverant ne moriens liberos suos, verùm aliquem spectatæ virtutis & probitatis virum, Imperii successorem faceret. Is erat

Probus qui tàm ab exercitu quàm Senatu confirmatus *Galliam* recepit & *Francos Germanos* qui illam obtinebant multis præliis devicit:

12. In *Illyrico Sarmatas* aliasque gentes concidit & in itinere facto per *Thraciam* barbaros populos *Romani* nominis terrore & rerum gestarum magnitudine reddidit sibi devinctos. *Asiam* pacavit & *Parthorum* Regem ad petendam pacem solâ nominis sui famâ excitavit: Pacem cum *Persis* fecit ac inde in *Thraciam* revertit & externos populos devictos in *Romanum* solum transtulit, ex quibus aliqui fidem servarunt, alii contrà, quos tamen omnes magna ex parte pòst oppressit, & cum rebelliones per *Galliam, Hispaniam* atque *Britanniam* sedasset, iter ingressus per *Illyricum,* ut *Persis* bellum inferret, à suis insidiose interfectus est.

13. Florebat tum Resp. longè latéque pacatis undique populis, ità quidem ut *Prôbus* aliquando diceret, brevi futurum ut legionibus atque præsidiis nihil esset opus; quo dicto excitati milites eum è medio tollendum esse statuebant. Post eùm subiit *M. Aurelius Carus* ex *Gallia* Provincia *Narbonensi* qui *Sarmatas* morte *Probi* factos insolentiores & *Italiæ* minitantes fregit, inque *Persas* profectus *Mesopotamiam* cepit, captisque *Ctesiphonte* & *Cochide Parthiæ* urbibus nobilissimis, longiùs profecturus in tentorio suo prope *Tigrim* fluvium fulmine ictus interiit.

14. Ex filiis natu minorem *Numerianum* militiæ secum habuit, alterum *Carinum Galliis* præfecerat.

præfecerat. *Numerianus* in occidentem revertens cùm in lectica decumberet ab *Ario Apro* socero suo occisus est, & in ejus locum evectus *Valerius Diocletianus* cum quo præliis aliquot conflixit *Carinus* sed victus à suis ob petulantiam interfectus est.

15. *Diocletianus* quòd orirentur non in uno loco turbæ & seditiones, sibi Collegam assumpsit *Maximianum*. Is *Galliam* commotam pacavit & *Africam*, *Diocletianus* verò *Ægyptum* interfectis turbarum authoribus: *Britanniam* quoque decimo pòst anno quàm defecerat recepit & ut firmior esset Reip. status, neve propter Imperii successionem novi motus excitarentur, *Galerium* adoptavit: *Maximianus* verò *Constantium Chlorum*.

16. Contra *Narsem Persarum* Regem missus à *Diocletiano Galerius* infœliciter pugnavit, amissa majore parte exercitus, sed jussus redintegrare bellum ingenti prælio superavit hostem, & longiùs quàm quivis Imperator excepto *Trajano*, iis locis progressus, capta *Ctesiphonte*, totam *Assyriam* domuit & quinque trans *Tigrim* fluvium Provincias, quæ *Trajano Cæsare* defecerant, recepit.

17. Per *Asiam* rebus compositis in *Europam Diocletianus* rediit in qua pacati tunc erant *Scythæ, Sarmatæ, Alani, Bastarnæ, Carpi, Catti, Quadi.* Decimam & horrendissimam lanienam contra Christianos excitavit. Postea tùm ipse tùm *Maximianus* ejus hortatu, abdicato Magistratu, *Cæsares* Imperio præficiunt, *Constantium* quidem *Galliis, Britanniæ,* *Hispaniis,*

Hispaniis, Italiæ, Africæ; Galerium autem *Illyrico Græciæ* & *Asiæ.*

18. *Constantius* Imperii sui anno tertio *Eboraci* mortuus est. *Galerius* adoptavit *Severum* & *Maximianum* ex sorore nepotes suos, atque interea milites *Prætoriani Maxentium Romæ* salutant *Cæsarem*; interfecto *Severo*, *Maximianus* Imperii Collegam assumpsit *Licinium*. Inter hos magni motus extitere, ideoque nobiles *Romani Constantinum* filium *Constantii*, qui obses à *Galerio Romæ* detentus custodiâ fuerat elapsus, & nunc in *Gallia* agebat, evocant ut urbem à tyrannide *Maxentii* liberaret. Ille cum parte copiarum in *Italiam* profectus commisso prælio vincit, & tandem ad urbem *Romam* exercitum *Maxentii* plane concidit, qui, adornatâ fugâ, in fluvio submersus periit.

19. Omnibus aliis, prout meruerant, hostibus Ecclesiæ mortuis, Imperium devenit ad *Constantinum* & *Licinium* inter quos bello etiam exorto *Licinius* victus & omnibus penè odiosus *Thessalonicam* amandatur ubi rebus novis studens jussu *Constantini* tandem interfectus est. Bellum inde traxisse originem nonnulli scribunt quod *Licinius* Christianos acerbè persequeretur, cùm persæpè rogatus fuisset atque monitus à *Constantino* ne id faceret. Rerum enim potitus *Constantinus* & veram amplexus religionem portus extitit atque refugium *Christianis* tot ærumnis laborantibus & tantùm non oppressis.

20. Imperium nunc *Romanum* senio & mole sua laborabat. Cùm habitu esset (ut ita dicam)

tam

tam plethorico, ut ſanitatem ſuam bene conſervare non valeret, Valetudenarium à *Constantino* ſolum mutare fuit coactum unde in morbum funeſtum incidiſſe videtur. Ad *Byzantium* enim *Thraciæ* urbem, ſedem ſuam tranſtulit Imperator quam novam *Romam* vocari voluit & iiſdem honoribus affici. Cùm hoc modo vires ejus nimis eſſent fractæ, diviſione facta in *Orientale* & *Occidentale*, (nam *Constantinus* moriens filiis ſuis tribus Provincias diſtribuerat, unde occaſio miniſtrata fuit) protinùs diminui cœperunt & corruere.

21. *Fabiano* Epiſcopo *Romano* poſt annum unum ſucceſſit *Cornelius*, huic Martyri *Lucius* & huic *Stephanus*. *Stephano*, juſſu *Valeriani*, ſecuri percuſſo, ſucceſſit *Sixtus*, quo decollato eodem tempore quo *Stephanus* Diaconus Martyrium ſubiit, electus eſt *Dionyſius*, quem ſecuti ſunt *Felix*, *Eutychianus*, *Caius*, *Marcellinus*, *Marcellus*, *Euſebius*, *Miltiades*, & *Sylveſter* qui, cùm *Nicææ* Concilium haberetur, *Romæ* Epiſcopus fuit.

22. Ab *Alexandro* Eccleſiæ *Hieroſolymitanæ* *Mazabanes* præerat, quem ordine ſuo ſequebantur *Hymeneus*, *Zambdas*, *Hermon*, *Macarius*. In ſede *Antiochena* *Phileto* ſucceſſit *Zabinus* ex quo *Babylas*, *Fabius*, *Demetrianus* numerantur & *Paulus Samoſatenus* qui Chriſtum Deum eſſe negans excommunicatus & deprivatus eſt in Synodo ſecunda contra eum habita, regnante *Aureliano*. Illi ex voluntate Patrum ſucceſſit *Domnus* quem *Timeus*, *Grillus*, *Dorotheus*, *Tyrannus*, *Vitalis*, *Philogonus* & *Euſtathius* (qui in *Sabellii* hæreſin incidens

Concilii

Concilii *Antiochiæ* habiti decreto damnatus est) sequebantur.

25. *Alexandrinam* Ecclesiam, post *Heraclam*, rexit *Dionysius Origenis* Discipulus, *Maximinus*, *Theonas*, *Petrus* qui *Diocletiano* regnante Martyrio fuit coronatus, *Achillas* & *Alexander* qui Concilio *Niceno* interfuit & de S. Trinitate curiosè locutus occasionem præbuit *Ario* cuidam è Presbyteris suis hæresin invehendi. Anno *Philippi* quinto, *Donato* Episcopo *Carthaginensi* successit *Cyprianus*, qui sæpius pellebatur in exilium. Anno *Valeriani* quarto mortuus est *Origenes* vir stupendi ingenii, vitæ austeræ, industriæ mirandæ & ad miraculum penè doctus, doctrinæ tamen impuræ uti inter alios demonstravit *S. Augustinus.*

26, *Manes Persa*, ex quo *Manichæi* sunt dicti, anno *Probi* primo hæresin suam propagare cœperat, *A.D.* 277. Ejus tamen opinio haud adeò graves turbas concitabat ac *Arii* pravum dogma, quod cum Synodis antea variis fuisset damnatum, *Constantini* jussu *Nicææ* urbis *Bithyniæ* indictum fuit & habitum Concilium longe frequentissimum, quo non ex *Europa* tantùm & *Asia* sed *Ægypto* etiam & *Libya* convenisse dicuntur Episcopi 318. Contra *Arii* hæresin Symbolum *Nicenum* factum est *Junii* 19°. *Hosius* Concilio præfuit, primusque Canonibus subscripsit. Canonum autem plurium quam 20 Scriptor nullus fide dignus meminit. Atque adeo non tantùm de idolorum cultu & laniensis horrendissimis sed etiam de hæresi Ecclesia Dei triumphavit.

Δόξα τῷ Θεῷ.